Traian Ungureanu

Războiul timpurilor

declin occidental și asediu islamic

Traian Ungureanu (n. 1 martie 1958, Bucureşti) este unul dintre ziariştii români de calibru. Absolvent al Facultăţii de Filologie din Bucureşti, specializarea română-engleză, el scrie pentru început la revistele *Amfiteatru* şi *Viaţa studenţească*. Articolele lui se centrează pe două teme principale, politica şi sportul, în care Traian Ungureanu vede forme de cultură în comunicare. Tentat şi de domeniul literar, jurnalistul îşi publică eseurile dedicate culturii literare şi politice în *Viaţa românească*, *România literară* şi *Caiete critice*. De la sfârşitul anilor 1980 până în 2003 continuă aceste direcţii la BBC, unde este una dintre vocile pe care ascultătorii le aşteaptă cu interes şi nerăbdare. În 2003 are deja peste o mie de articole, cronici, editoriale şi eseuri publicate în *Evenimentul zilei*, *România liberă*, *Opinia studenţească*, *Orizont*, *Cuvântul* şi *Contrafort*. Face în continuare jurnalism radio, dar de data asta la Europa Liberă. Din 2000 scrie la revista 22, din 2004 este deţinător de rubrică la *Idei în dialog*, iar în 2005 devine senior editor la *Cotidianul*. E preocupat în continuare de lumea sportului, despre care scrie la început în *Fotbal plus* şi *ProSport*, pentru ca din vara lui 2003 să semneze în *Gazeta Sporturilor*. În acelaşi an este laureatul pentru jurnalism al premiului acordat de Grupul pentru Dialog Social, în vreme ce Societatea Timişoara îi decernează Premiul Alexandra Indrieş. În 2004 debutează în volum la Humanitas cu *Manifestul fotbalist*, o carte dedicată analizei culturale a sportului.

Traign

Ungureanu

Războiul timpurilor declin occidental şi asediu islamic

HUMANITAS
BUCUREŞTI
Coordonatorul seriei RADU PARASCHIVESCU
Coperta seriei GABI DUMITRU
Foto copertă
RĂZVAN VOICULESCU
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României UNGUREANU, TRAIAN
Războiul timpurilor: (declin occidental şi asediu islamic) /
Traian Ungureanu.
— Bucureşti: Humanitas, 2006
ISBN (10) 973 – 50 – 1326 – 6; ISBN (13) 978 – 973 – 50 – 13261
323.285 (= 411.21) (73) „2001.09.01” e HUMANITAS, 2006
EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021/317 18 19 fax 021/317 18 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel. 021/311 23 30, fax 021/313 50 35, C.P.C.E.
— CP 14, Bucureşti e-mail: cpphumanitas.ro www.librariilehumanitas.ro
ISBN (10) 973 – 50 – 1326 – 6 ISBN (13) 978 – 973 – 50 – 1326 – 4

PREFAŢĂ

(De ce ne apărăm)

În zorii zilei de 11 septembrie 2001, s-a întâmplat ceva nespus de înfricoşător. K., un occidental profund, bogat în goluri sufleteşti, vinovat de dileme, purtând, deasupra costumului neted, un chip ridat de culturi majore şi muribunde, a fost chemat, în sfârşit, la Castel. După e câţiva paşi, K. a leşinat. Castelul lângă care K. hibernase atâţia ani într-o angoasă îngheţată, ardea, lovit de două ciocuri de fier. Deasupra, în fum, printre strigătele unei

limbi necunoscute, câteva siluete înălţau un steag verde. Jos, la poalele pudrate de scrum ale fostelor mameloane de piatră, dansa şi benchetuia, bucurându-se de vremurile noi, o omenire pestriţă: funcţionari şi artişti eminenţi, studenţi idealişti, prostime. De atunci, ne apărăm.

În zorii zilei de 11 septembrie 2001, disperarea rarefiată a lui Kafka a devenit o speculaţie înaltă şi nulă, întunericul lui Dostoievski s-a ridicat şi ne-a pus în bătaia cuţitului scânteietor din mâna unui Şade analfabet. O mână spală pe alta – aşa cum ne învaţă o Carte veche, recenzată până la dezintegrare –, iar amândouă ţin un cap de american. Cuţitul joacă în mâna călăului. Capul care a creat Lumea Nouă se va rostogoli sub ochiul palid al camerei video, iar Occidentul se va apuca să explice, până la ultima picătură de sânge, vina nevinovatului şi gloria vinovatului. De asta ne apărăm.

În loc de

11 septembrie, cum sunt numite, adeseori, timpurile decisive pe care le trăim şi pe care le vor trăi, luptând, murind sau cedând cei de după noi, va împlini ceva ce se numeşte aniversarea de 5 ani. Irelevant. 11 septembrie nu creşte, ci coboară în sens invers, spre punctul zero. Ca orice conflict ireductibil, 11 septembrie va avea un final devastator. Una dintre părţi va sfârşi prin a reveni la calm, la falimentul pe care şi l-a pregătit istoric şi metodic. Ştim deja că acest sfârşit a fost acontat de Islam. Explicaţia nu e lungă, dar cere un efort de vizualizare pe care regia optică a mediilor de informare nu-l mai îngăduie. În cea mai falsă criptare de la transformarea picturii religioase italo-flamande de secol XIV în fetiş turistic, dimineaţa zilei de 11 septembrie a fost fotografiată filosofic sub definiţia unui atac bestial şi vivace, regretabil, dar binemeritat de o cultură în culpă, din partea unei omeniri proaspete şi neglijate. Oricine se trezeşte într-o dimineaţă cu gândul că lumea a fost de-ajuns şi greşit trebuie să plece în goană, cu bomba la brâu, spre New York. Islamul şi plebea globală a popoarelor umbrite de Occident s-au răsculat cu noaptea

în cap şi au lovit, cu o lipsă de măsură adolescentină, acolo unde trebuia. America, terasa lumii, a pierdut 3.000 de trupuri, câteva sute de etaje de aroganţă şi dreptul de a se numi realitatea determinantă a viitorului. Această analiză sumară şi nechibzuită e profund greşită. Ea e cea mai sofisticată Scrisoare de Sinucigaş scrisă vreodată. Păcat. Autorii documentului pleacă, un pic prea devreme. Din urmă, vine una dintre cele mai neaşteptate surprize ale istoriei: Declinul Islamului. În loc de al Occidentului.

Katrina, indice de amnezie

Acum 5 ani, după apocalipsa de la New York, sufletul occidental a fost surprins, până la paralizie, de existenţa omului teribil. Încântaţi de *homo sapiens*, *homo pictor* şi alte clişee pedagogice, am descoperit cu oroare existenţa omului care încalcă voluptuos şi programatic toate normele vieţii. Tot din această amnezie se născuse, ceva mai înainte, şi mania superstiţioasă a vieţii fără riscuri, pe care o curtează, prin tribunale, cei ce dau în judecată pavajul de care s-au împiedicat sau compania care a fabricat cuţitul de bucătărie înfipt în soacră. Opinia occidentală profesionistă suferă, în medie şi majoritar, de o stare profundă de incompetenţă faţă de brutalitatea vieţii. Simţurile ultragiate au înregistrat puterea Islamului şi au decis că bestia are ceva exotic şi excitant, iar violul trebuie răbdat, gustat, explicat şi sacralizat. În schimb, raţiunea istorică a pierdut şansa de a face câteva observaţii foarte îngrijorătoare pentru Islam.

Ascensiunea declinului islamic

Lumea islamică e într-o expansiune febrilă şi falsă. Arabii au dat lumii două surplusuri: populaţie şi petrol. Amândouă par incalculabile, amândouă sunt perisabile. Explozia demografică a lumii arabe şi, mai larg, islamice, e un fapt incontestabil. Rata de creştere a populaţiei musulmane – spune un Raport ONU din 2004 – ea două în lume, după verticala extraordinară a populaţiei din Africa subsahariană. Însă acelaşi Raport ne spune că rata de creştere musulmană scade faţă de nivelurile ei anterioare,

într-un ritm uluitor, în jurul anului 2050, creşterea de populaţie musulmană va atinge, coborând, nivelul proiectat al creşterii de populaţie în Statele Unite. Efectele dedlinului au început, adică, să lucreze încă de pe acum, în mijlocul marelui generator islamic de populaţii. Motorul enormei dilatări a demografiei islamice e rata de analfabetism colosală: 52% din populaţia masculină şi peste 60% între femei. Acest medievism cognitiv a generat un medievism demografic agresiv. Cum? Emanciparea pe care o impune alfabetizarea e începutul autonomiei individuale. Absenţa ei menţine familia la funcţia de motor biologic. Familia multiplă şi reduplicarea frenetică au devenit o practică panarabă, în condiţiile în care educaţia minimă a plasat femeia în coada ierarhiei sociale.

Dar golul cognitiv arab e o catastrofă incomparabilă. O altă cercetare masivă, faimosul Raport asupra Dezvoltării Umane Arabe, dat publicităţii în 2002 de Agenţia ONU pentru Dezvoltare, descrie dimensiunile dezastrului, în câteva date care fixează lumea arabă pe o treaptă de existenţă istorică arhaică, într-o falie temporală anterioară cu sute de ani modernităţii. Prima şi cea mai uluitoare descoperire a Raportului spune că totalul cărţilor traduse în limbile arabe în ultimii 1.000 de ani e egal cu numărul cărţilor traduse, într-un singur an, în Spania. În aceste condiţii, a doua serie de date prezentate de Raport nu mai poate surprinde: Produsul Naţional Brut reunit al ţărilor arabe, cifrat la 531 de miliarde de dolari anual, e mai mic decât Produsul Naţional Brut al Spaniei. Lumea arabă suferă de o omogenitate dură şi regresivă, dar, ca toate societăţile subdezvoltate, trăieşte energic şi coerent prin mecanisme de compensare ideologică. Febra islamică explică, raţionalizează şi face suportabilă presiunea uriaşă a istoriei. Însă logodna va înceta.

Viitorul arab, ca un mall

Lumea musulmană va fi prinsă din urmă de mareea culturii globale care aduce alfabetizare, informaţie, opţiuni şi variante de viaţă, suprimate până acum de codurile

tradiţionale. Monoislamismul existenţial e peţit de hibridizare. Cel mai periculos duşman al Islamului nu sunt armatele occidentale, şi cu atât mai puţin opereta asistenţială prescrisă de UE, ci tentaţiile culturii superficiale, dar globale, a Occidentului pop, comercial şi democratic. Islamul va fi ajuns de cultura de masă, iar cultura de masă nu iartă. Lecţia Europei de Est n-a fost înţeleasă în capitalele arabe. Fertilitatea şi nervozitatea Islamului vor adormi. Moravurile vor lâncezi, furia va face filme şi muzică proaste. De la Damasc la Jakarta: un shopping-mall. Dubii, calcule negustoreşti, obsesia bursei şi a celebrităţii, pragmatism şi televiziune digitală. Lumea islamică mai are cel mult o generaţie pentru a stabili Imperiul Teocratic Global. Criza de timp lucrează.

Chiar fără să o ştie, Bin Laden, al-Zarqawi, Zawahiri şi alte nume de personaje derutate au înţeles instinctiv că războiul trebuie purtat acum, înainte ca modernitatea să erodeze baza demografică şi spirituală a lumii islamice tradiţionale. Petrolul va urma, în mod straniu, curba de blocaj a populaţiilor. Departamentul de Stat american estimează, poate un pic prea optimist, că, tot cândva după anul 2050, exploatarea în enormele bazine arabe se va plafona. Disperarea culturală motivează, de la un cap la altul, violenţa islamică. Ea e un act tardiv de împotrivire ucigaşă care propune, în acelaşi timp, în caz de eşec, sinuciderea. Lumea islamică a ratat de mult – atunci când a întârziat reforma religioasă şi emanciparea socială – orice şansă de supravieţuire integrală. Modernitatea şi-a văzut, programatic şi automat, de expansiune. După 1989, când pe scenă au urcat un miliard de chinezi, când sute de milioane de indieni şi est-europeni au jurat credinţă şi ore suplimentare furnizorului planetar de prosperitate, zarurile erau aruncate. Estul european şi Orientul indo-chinez se aşezau în vehiculul evoluţiei istorice.

Lumea arabă rămânea izolată, cu bombe la brâu, şi se lansa în delir teologic. De asta ne apărăm.

Şi de asta

11 septembrie poate deveni necrologul civilizaţiei occidentale doar cu ajutorul şi în interpretarea autistă a propriilor elite intelectuale. Ca toate naţionalismele şi totalitarismele cunoscute de istorie, fundamentalismul terorist islamic nu e o creaţie internă, ci o reacţie la presiuni externe insuportabile, mai bine zis, reacţia greşită la iminenţa schimbării. Doar gândul întors spre iraţional al Occidentului intelectual e o creaţie cu adevărat internă, gena cangrenată a spiritului european, tentaţia care ne ispiteşte, încă o dată, cu abandonul. Şi de asta ne apărăm.

ÎN CE CREDEA AMY?

3.000 de oameni au fost ucişi. Turnurile au dispărut în cenuşă. Nu mai e nimic de găsit acolo. Sensul zilei de 11 septembrie nu poate fi recuperat, deşi reconstrucţia istorică, vechea noastră tentaţie în faţa evenimentelor mari, n-a pierdut nimic din puterea de fascinaţie. Ea poate lumina ungherele obscure ale tragediei şi poate, chiar, da impresia că repetă, pe înţelesul nostru, ce s-a întâmplat *atunci*. Dar nu poate explica tocmai tragedia pe care pretinde că o lămureşte.

Pe 22 iulie 2004 a fost publicat „Raportul final al Comisiei Naţionale de Anchetă asupra Atacurilor Teroriste împotriva Statelor Unite”. E o lucrare de minuţie înverşunată, în cea mai strictă tradiţie a reconstrucţiei istorice. În peste 500 de pagini şi milioane de detalii, Raportul pare că ştie tot:

„Înainte de îmbarcare, la 06: 52 a.m., Mohamedătta, liderul grupului, a fost sunat, pe mobil, de Marwan al Shehi, membru al grupului, gata de îmbarcare în al doilea avion care avea să lovească peste puţin timp Turnurile. Convorbirea a durat 3 minute. Shehi a sunat de la un telefon public, aflat în Terminalul C al aeroportului, şi anume între primul punct de control şi ghişeul nr. 175 al companiei United Airlines”.

Ceva e profund incomplet şi imprecis în ornamentica acestui uluitor monument al detaliului istoric. Ceva lipseşte din centrul constelaţiei infinite de referinţe la 11

septembrie:

sensul, rostul cu care s-a născut această dramă care a incinerat, într-o clipă de teroare universală, trecutul şi a obligat orice prezent să privească altfel spre viitor. Cel mai „fetişizat” eveniment istoric – aşa cum a observat, exasperat, un jurnalist britanic – e îngropat mereu mai adânc în cunoaştere: cel puţin o carte nouă pe lună şi o sută, ba chiar o mie de trimiteri pe zi la „ziua de 11”, dau într-adevăr un fetiş. El ascunde evenimentul pe care nu îl mai cercetează, pentru că a început demult să-l celebreze, într-o repetiţie funebră şi incantatorie.

Între timp, 11 septembrie s-a schimbat. Această răscruce istorică e, după cinci ani de cunoaştere cu mijloacele veacului nostru informaţional, o intersecţie blocată de traficul isteric în care se înghesuie, fără să facă un pas înainte, banalităţile factologice, sentimentalismul tabloid şi teoriile perverse ale academicilor. Dar, mai întâi, s-a schimbat numele. 11 septembrie e deja 9/11, numărul de telefon la care se poate comanda orice comparaţie şi se poate rosti orice peroraţie. 11 septembrie este cel mai „fetişizat” şoc al istoriei şi e, exact din acest motiv, un eveniment cu sens ignorat. Cum a fost posibilă această nepotrivire gigantică între mersul istoriei şi oamenii chemaţi să-l înţeleagă? De unde această grevă generală în faţa sensului?

Iluzia

Au lucrat mai întâi, iluziile, apoi consecinţele imediate. Iluziile au precedat 11 septembrie şi i-au asigurat o primire nu numai greşită, dar de-a dreptul periculoasă. Ele au dictat un anume mod pasiv şi vinovat de a interpreta relaţiile tot mai proaste ale Lumii Occidentale cu Lumea Orientală. La baza iluziei generale care a văzut mereu în cultura şi civilizaţia occidentală un opresor, iar în lumea şi spiritualitatea islamică o victimă sau, mai curând, noul proletariat global, se află, bineînţeles, o teorie veche: critica liberalismului, în termeni de putere. Conform acestei teorii, doar

subversiunea intelectuală a teoreticienilor şi violenţa maselor pot îndrepta răul originar şi pot deschide porţile Mileniului – lumea eliberată, egală şi justă. Aplicat mecanic, încă de la începutul anilor ’60, de criticii colonialismului, acest amestec de economie politică şi iluminism restrictiv a devenit, după golul provocat de dizolvarea regimurilor comuniste, teoria predilectă a corpului academic. Modelul s-a extins şi a luat dimensiunea unei mantre, un consens mai mult sau mai puţin explicit, adoptat în mediile politice şi în presă.

Cel mai important pluton afiliat noului consens a fost, probabil, noua elită transnaţională, formată din casta mânuitorilor de informaţie, profesioniştii corporaţiilor, tehnicienii industriei de *public relations* şi consultanţă. Toţi trăiesc în aşa-numita *suburbia*, paradis standard şi refugiu etanş. Fidelitatea lor se reduce la patosul de brand. Cartierul, naţiunea şi, până la un punct, familia nu mai sunt, aşa cum era cazul cu elitele ereditare ale trecutului, parte a experienţei lor de viaţă. Ele au fost înlocuite de piaţa globală, de internaţionalismul tonic şi instantaneu al congreselor, terminalelor de aeroport şi tranzacţiilor electronice. Aceste elite sunt promotorul aşa-numitei globalizări, fantoma demonizată de criticii capitalismului, şi tot ele sunt, în mod ironic, forţa care alimentează critica acerbă a propriului stil de viaţă. Mandarinii electronici ai noilor elite sunt atraşi tocmai de caracterul anistoric al acestor teorii, în care văd confirmarea propriei opţiuni pentru internaţionalism şi piaţă supranaţională. Iată de ce, în dimineaţa zilei de 11 septembrie, lumea producătorilor de informaţie, opinie şi decizie aştepta cu verdictul bine pregătit. Atacurile teroriste au fost definite aproape instantaneu ca o reacţie colosală la o oprimare aşijderea.

Era o iluzie. Dar dacă ideea unui 11 septembrie provocat de propriile victime e o iluzie, care e adevărul?

La ce sunt bune culturile

Măcar câteva observaţii, mai credibile decât teoria

răscoalei sclavilor, aşteaptă dreptul la dezbatere. Ele pornesc de la constatarea simplă a vecinătăţii rivale de culturi. Lumea occidentală în varianta ei târzie, tehnologică, amorală, raţionalistă, postreligioasă şi postfamilială există, cu sau fără voia noastră, ca rival fatal al lumii cu care se învecinează imediat: lumea bazinului asiatic, preponderent islamic. Mulţi dintre criticii dinspre dreapta ai Islamului militant fac greşeala de a considera că această lume e în mod fundamental primitivă. Trăsătura cu adevărat relevantă e cu totul alta: caracterul definitiv şi coerent al lumii Islamului, care are o scară de valori, instituţii şi tradiţii spirituale perfect articulate. Ele pot sau nu să fie „primitive”. Nu gradul de evoluţie le-a adus în conflict mortal cu lumea occidentală, ci coerenţa lor vizibilă la nivelul uriaşei lumi arabe.

Asta explică, de pildă, de ce Africa unei înapoieri evidente nu e nici pe departe focarul de terorism pe care îl presupun, de la stânga, teoria oprimării şi, de la dreapta, teoria înapoierii (Evul Mediu islamic). Coerenţa, adâncimea şi amploarea modului de viaţă islamic sunt perfect fondate şi sunt în pericol. La un loc, ele compun o identitate ameninţată. Nu de arme, nu de democraţie, nu de morala posterică a eliberării sexuale, ci de toate la un loc, într-o ecuaţie care s-a mai produs în istorie şi e inevitabilă la contactul culturilor omogene. Trăim spre a lăsa în urmă o amprentă existenţială. Nu ne putem perpetua, nu putem sfida golul şi nu ne putem simţi continuaţi decât transmiţând o cultură. Când acest impuls e în pericol, popoarele reacţionează violent.

Lumea islamică se afla în această situaţie. Ea simte că nu poate împiedica, ci doar amâna preschimbarea de valori. Acele părţi ale lumii arabe care trăiesc în cadenţa culturii islamice nu mai văd o posteritate islamică. De aici reacţia de împotrivire, în care se amestecă contradictoriu elevaţia spirituală, violenţa şi reverenţa neputincioasă în faţa walkman-ului, a operaţiilor cu laser pe retină sau a pornografiei pe satelit şi internet. Uneori neputinţa devine,

însă, o forţă teribilă: atunci când izbuteşte să convertească tehnologia, împlântând avioane în Turnuri, trimiţând pe internet filmele decapitărilor de ostatici, detonând prin unde radio noduri feroviare aglomerate, în Spania. Nu e nimic de scuzat. E, însă, mult, aproape totul, de scos de sub monopolul teoriilor care au banalizat ideologic o dramă universală.

Titanic Gulag

Nici consecinţele zilei de 11 septembrie n-au ajutat mai mult.

Prima şi cea mai gravă dintre ele e că viaţa a continuat. A continuat, în ciuda tragediei, cu toate comodităţile, uşurinţa şi înlesnirile pe care le considerăm un drept. Din acest motiv, catastrofa din 11 septembrie n-a fost trecută în rândul zguduirilor istorice. Ea a fost confundată cu un accident, un accident fabulos, care a făcut trecerea de la *Titanic* la *Star Wars*, dar un acciden Inn aceste condiţii, a apărut rapid conflictul între cei ce au văzut accidentul, dar nu au înţeles sau n-au vrut să-i înţeleagă semnificaţia istorică, şi cei care au văzut, de la bun început, o cometă anunţând o mare mişcare a istoriei. De aici cele două mari posturi colective ale Occidentului, după 11 septembrie. Prima: antiamericanismul militant – o doctrină sumară, redusă adeseori la agenda anti-Bush, pradă uşoară în mâna versaţilor politicieni francezi, germani şi ruşi care au stors-o temeinic de beneficii electorale.

A doua e cunoscută sub numele de „război împotriva terorismului”; ea are două sectoare vizibile în Afghanistan şi Irak şi o componentă nedeclarată în jocul secret de presiuni şi finanţe din Pakistan, Caucaz şi Indochina. Problema e, desigur, divorţul complet al acestor două căi de acţiune. E o problemă strict occidentală. Ea reproduce fidel una dintre tensiunile clasice ale conştiinţei occidentale (contradicţia între valori şi critica lor) dar o face prin oficiile unei caricaturi. Contestaţia „imperialismului american” nu e decât copilul isteric al

solidei tradiţii a disidenţei democratice. Ea face dovada unei ignoranţe vicioase, echivalând, de pildă, centrele de detenţie americane de la Guantánamo şi de la Abu Ghraib cu Gulagul sovietic. Această eroare de o mizerie grandioasă e mai mult decât un detaliu grotesc. Nepăsarea pe care o presupune această asociere, devenită între timp loc comun în presa de limbă engleză, franceză şi germană e instructivă. Ea trădează o stare de incompetenţă şi de confuzie istorică fără comparaţie şi e unul dintre cele mai importante repere spirituale ale vremurilor noastre: gândirea fără istorie.

Inteligenţa fără memorie în iunie 1944, sute de mii de soldaţi americani, britanici şi canadieni s-au îmbarcat în porturi engleze, pentru a forţa debarcarea pe coastele Normandiei. Celebrăm, astăzi, tot ce a urmat: baia de sânge de pe plaja Omaha, Bătălia pentru Normandia, eliberarea Parisului. Soldaţii care au declanşat, în noaptea de 5 – 6 iunie, asaltul asupra Europei ocupate nu erau, însă, o imagine foarte reuşita. Mulţi s-au despărţit de coastele Angliei cu senine obscene. După debarcare, primirea n-a fost tocmai entuziastă. Ţăranii francezi au învăţat repede să îşi apere pivniţele de vin. Aviaţia aliată n-a ţinut cont de nimic. A bombardat tot ce mişca. 2000 de civili au fost ucişi într-un singur bombardament, în zi de târg, la St. Lo. În jur de 15.000 de francezi au fost ucişi în timpul operaţiunilor de eliberare. 19.000 de americani au dezertat, iar forţele aliate s-au aflat de câteva ori, la Falaise, Bulge şi Hurtgen, foarte aproape de un dezastru complet.

Ororile şi erorile militarilor americani n-au aşteptat războiul din Irak. Ele simt, în cea mai mare parte, ororile şi erorile care compun orice război. Însă, cu datele de atunci şi presa de astăzi, americanii ar fi pierdut războiul. De unde diferenţa? Putem conchide, flatându-ne veacul, că după 60 de ani, civilul din spatele frontului a progresat, aşa cum au progresat toate mecanismele: frigiderele, automobilele, ventilatoarele. Sau putem remarca altceva.

Publicul anilor ’40 era solidar cu problemele epocii sale şi, de fapt, nu era deloc un public. El nu asista critic, nu evalua şi nu alegea, apoi, o atitudine politică sau alta. Era opinia publică americană pur şi simplu servilă? Greu de crezut. Ea era mai degrabă o opinie publică mulţumită cu situarea ei în istorie.

Astăzi, la capătul unui proces îndelungat şi foarte activ la vârf, opinia publică e, pentru prima oară, aproape complet detaşată de reperele locale sau naţionale. Ea gândeşte mult şi articulat, dar gândeşte fără istorie. Francis Fukuyama anunţa în 1989, cu o carte faimoasă şi între timp drastic infirmată, „Sfârşitul istoriei”. Ideea lui Fukuyama a fost măturată recent de războaiele iugoslave şi, în acelaşi timp, confirmată de o evoluţie internă pe care autorul a ignorat-o complet: fuga din istorie a noii inteligenţe critice occidentale. Această dezertare filosofică în masă a făcut posibil un criticism nelimitat şi impermeabil la argument. Asaltul american asupra Najaf-ului a devenit un nou Stalingrad. Sadismul gardienilor de la închisoarea Abu Ghraib a dat dovadă că armata americană a pus pe picioare un Gulag. Mai mulţi foşti susţinători în presă ai administraţiei Bush s-au pocăit public şi şi-au depus carnetele de proamericani. Niciunul n-a remarcat enormitatea comparaţiilor, niciunul nu s-a întrebat de ce explodează presa şi ONG-urile la contactul cu episoade altfel demult fixate în istoria războaielor.

Bombardamentele americane şi „scandalul” Abu Ghraib nu sunt noutăţi şocante decât pentru cei care află acum de existenţa istoriei (pe care tot ei o declaraseră încheiată şi inutilă). Nimic nu scuză faptele de la Abu Ghraib. De altfel, autorii lor au fost judecaţi de tribunale militare. Erorile născute de noua paradigmă a gândirii fără istorie se multiplică, însă, nesancţionate, câştigă audienţă în stil pop – amplificate de filmele agitprop ale lui Michael Moore – şi impun deformări de neiertat. Iată, de pildă, incapacitatea de a face diferenţa între ce se întâmplă în Irak şi conflictul ruso-cecen. Diferenţele ar trebui să fie

evidente, dar ele depind de cunoştinţe minime de istorie şi asta le face inaccesibile noii inteligenţii anistorice. Într-un singur loc asemănarea e completă. Terorismul cecen seamănă ca două fire de Semtex cu terorismul arab. În rest, nicio apropiere. Cecenii au fost încorporaţi cu forţa în Imperiul Rus, apoi în Uniunea Sovietică şi, mai nou, în Federaţia Rusă. Dar nimeni nu reuşeşte să aplice vechiului Imperiu Sovietic şi noului Imperiu Rus teoria colonială. În consecinţă, cel mai vizibil şi activ caz de colonialism cultural, politic şi militar al vremurilor noastre, cazul sovieto-rus, rămâne nesancţionat. Simpatiile mor greu. Critica postmarxistă a opresiunii occidentale nu va uita niciodată cine i-au fost părinţii.

Septembrie fără sens

Au trecut cinci ani şi 11 septembrie 2001 e tot în flăcări. Sensul istoric al acelei zile arde într-un rug de iluzii. Între ele străluceşte fascinant ideea care face din morţi victime cumva meritate, iar din făptaşi, instrumentele dure ale unei forţe pe care doar ideologia oprimării o poate înţelege. Cariera înfloritoare a acestei iluzii protejează o infracţiune spirituală şi consumă fraudulos onestitatea multor oameni care protestează, cu toată forţa curajului moral. Însă eroarea fundamentală a gândirii fără istorie rămâne de neiertat. Epoca gândirii libere se simte bine şi îşi face de cap, zglobiu, inventiv şi iresponsabil, în lipsa părinţilor. Ceva lipseşte din casa gândirii. Temelia. Aici, Raportul Comisiei 11 septembrie ştie tot.

„La 08: 19 a.m., Atta şi complicii săi au atacat echipajul. La 08: 21 a.m., stewardesa Amy Sweeney a reuşit să intre în contact cu Centrul de Control, folosind un telefon de bord. Ea a furnizat numerele fotoliilor de pe care s-au ridicat atacatorii. A descris înjunghierea a trei pasageri. Convorbirea a durat 25 de minute. Sweeney a vorbit calm şi amănunţit. La 08: 46 a.m., Sweeney a strigat „Suntem foarte aproape de sol!”. Apoi convorbirea s-a întrerupt. La 08: 46: 40 avionul s-a izbit de Turnul de

Nord”.

De unde a luat Amy Sweeney puterea să descrie ultimele ei 25 de minute de viaţă? în ce credea Amy?

CÂINII DE AMERICANI

Cineva a spus că americanii nu pot fi eroi clasici, fiindcă sunt americani. Ei nu ştiu, nu cuprind şi nu debitează cultura pe care o etalăm noi, neamericanii. Ei sunt needucaţi, pentru că nu ştiu, de pildă, dacă Bucureştiul e în România şi oricum nu ştiu dacă România e în Europa. Noi ştim. Ei nu au istorie (ci închiriază de două sute de ani o ţară uriaşă şi bogăţiile lumii). Noi ştim şi avem o istorie de zece ori mai întinsă. Americanii sunt superficiali. Noi suntem adânci cât Noica şi Nae. Ei n-au nimic sfânt, noi suntem popor născut creştin. Ei sunt aroganţi, noi suntem cuminţi şi primitori. Ei sunt bogaţi, noi suntem săraci pentru ca ei să fie bogaţi.

Până aici, nicio problemă. Putem rămâne, culcaţi leneş, în dormitorul comun în care sforăie şi trag din ciubuc atâtea seminţii. E loc destul, pe divan, între *Mioriţa* şi *Coran*.

Sau putem deschide ochii. Avem ce vedea. Americanii, cea mai luminoasă naţiune a lumii, au eliberat de două ori Europa (nu şi pe noi, dar noi nu vrem să înţelegem că am fost ocupaţi de ruşi, nu dispreţuiţi de americani). Americanii au cele mai bune universităţi din lume (noi ne socotim mai culţi, dar, în cultura noastră fără margini, nici măcar nu ne putem imagina când au fost înfiinţate marile universităţi americane: Harvardân 1636, Yale în 1701, Princetonân 1746). Americanii nu ştiu unde e Bucureştiul, dar noi ştim oare în ce stat e Chicago sau care e capitala statului New York? America nu are o istorie prea veche, dar important e că va avea una. Americanii nu delirează la umbra lui Burebista, dar coloniştii care au construit atât de repede America aveau în spate lucrări vechi, redactate în latină (*Magna Carta* – 1215). America nu are o istorie abisală, dar americanii au ştiut să folosească timpul. Ştiaţi că americanii au Constituţie (şi o

respectă) din 1787? (Patruzeci şi patru de ani mai târziu, Principatele aveau să fie cadorisite de Rusia Imperială cu Regulamentul Organic.)

În două sute de ani, lor le-a reuşit totul, nouă – când şi când. Noi îi înjurăm pentru că suntem geloşi şi suntem geloşi pentru că am hotărât demult că istoria e cea mai lungă partidă de table între popoare. Lor le-a intrat zar, nouă nu. Din acest motiv nu putem noi vedea că şi ei sunt primitori, că sunt atât de primitori, încât nimeni nu e străin în America, nici măcar trimişii unei civilizaţii străvechi, sosiţi cu gândul să ucidă, în masă, vizibil şi ritual. Iar dacă americanii sunt o naţiune lacomă şi se închină doar Banului, ce căuta Mychal Judge pe caldarâm, lângă World Trade Center, cu câteva clipe înainte ca turnul de sud să se prăbuşească? Preotul Mychal Judge nu s-a clintit. împărtăşea un pompier muribund. Şi dacă americanii nu au nimic sfânt, atunci de ce atâţia americani de rând aleşi de moarte la întâmplare s-au rugat împreună? Unul dintre pasagerii din avioanele-sicriu-proiectil şi telefonista care a preluat apelul s-au rugat ca şi cum s-ar fi cunoscut demult. Nu în general („Doamne, nu vreau să mor!”), ci cu bună şi adâncă ştiinţă, rostind, împreună, Psalmul 23.

„… Chiar de va fi să umblu prin valea umbrei morţii
Nu mă tem de niciun rău, căci Tu eşti cu mine…”

Şi dacă americanii n-au nimic sfânt, de ce au furat steaguri? De ce n-au mai fost steaguri destule pentru câte mâini voiau să le ţină? Şi de ce s-au repezit pompierii săraci să-i salveze, murind, pe bancherii, agenţii de bursă, spilcuiţii şi spilcuitele care abia îşi parcaseră Mercedesurile, înainte de a urca la birou, în World Trade Center?

Şi câinii aduşi să caute între dărâmături erau tot americani. După două, zece, douăsprezece zile de căutări în zadar, timp în care n-au găsit măcar un om viu, câinii au început să sufere de furie şi de tristeţe. Îngrijitorii lor au fost nevoiţi să adune mormane mari de pături şi de haine,

să se ascundă între ele şi să se lase descoperiţi de câini, în aplauzele celorlalţi îngrijitori, care-i băteau apoi pe câini pe grumaji, mulţumindu-le: *Good boyl*, *Goodgirl*! Câinii de americani!

11 SEPTEMBRIE 2001 PLUS 2

(în amintirea lui Rocko Carnaj)

Marţi, 11 septembrie 2001, imediat după 9 şi un sfert dimineaţa, Rocko Carnaj a sunat la poliţie. Mai mult nu se ştie despre Rocko Carnaj. Cert e că nu i se furase nimic. Încă. Foştii colegi şi-l amintesc în câteva cuvinte: emigrant indian, harnic, întotdeauna vesel, vorbea o engleză cârpită, dar se făcea uşor înţeles. Dădea mult din mâini. Rocko Carnaj era spălător de geamuri la Word Trade Center. Când a telefonat la poliţie, se afla la etajul 105. Pe dinafară. Ofiţerul care a răspuns a încercat să-l liniştească: „Ştim că s-a întâmplat ceva foarte grav. Veţi primi curând ajutor. Oamenii noştri sunt pe drum”. Înregistrarea convorbirii continuă cu o pauză. Din jur se aud ţipete. Rocko Carnaj tace. Pare că se gândeşte încordat la ceva anume. Apoi, după câteva secunde, ţipă din toate puterile: „Nu alţi oameni vină aici! aici fum mare!” înregistrarea se opreşte aici. Etajul 105 a fost carbonizat. Zeci de poliţişti şi pompieri ar fi ars, alături de Rocko Carnaj, dacă ar fi reuşit să ajungă la etajul 105. Rocko Carnaj s-a făcut, încă o dată, înţeles. Nimeni nu ştie dacă a dat, şi de data asta, din mâini.

* * *

Marţi, 19 august 2003, puţin după 4 şi jumătate după-amiază, William von Zehle, 52 de ani, pompier al trupelor auxiliare americane aflate la Bagdad, se pregătea să iasă din camera cu echipamente de intervenţie. O lumină portocalie a năvălit, deodată, pe geamuri şi l-a trântit la podea. După ce şi-a bandajat mâinile tăiate de cioburi, Zehle a ţâşnit pe uşă afară, unde a înţeles, într-o clipă, că sediul ONU, aflat la o sută de metri distanţă, a fost distrus de o bombă. Zehle a ajuns primul la ruinele fostului sediu ONU. I s-a părut, mai întâi, că aude undeva,

sub un morman de betoane, o mişcare. A coborât printre planşeuri şi aşa l-a întâlnit. William von Zehle a vorbit, apoi, trei ore fără întrerupere. A aflat mai întâi că omul prins sub dărâmături se numea Sergio. Abia seara, târziu, avea să afle numele întreg: Sergio Vieira de Mello. Şi funcţia: şeful misiunii ONU în Irak. Şi reputaţia: diplomat faimos, al doilea om în ierarhia Naţiunilor Unite. Şi destinul: un brazilian frumos şi, la 55 de ani, un bărbat elegant, cult, curtat de toate guvernele lumii şi răsfăţat de viaţă, până în după-amiaza prea portocalie de la Bagdad.

Zehle a vorbit trei ore: „Sergio, nu-mi face asta! Cu mine n-ai voie să adormi! Vorbeşte! Spune ceva!”. Zehle ştia bine, după treizeci de ani de focuri stinse şi oameni salvaţi, că un om care „adoarme” între ruine nu se mai trezeşte. Sergio nu trebuia lăsat să-şi piardă cunoştinţa. Şi Sergio a povestit: mai întâi despre Rio, locul în care a copilărit. Apoi despre copii şi familie – *For Christ’s sake*, *don’t stop*, *Sergio*! –, despre cum i se pare New York-ul, apoi Connecticutul – locul în care a copilărit von Zehle –, despre un pian din casa părinţilor şi nimic despre numele şi reputaţia diplomatului. Încet-încet, Sergio – *Don trucking let me down*, *Sergio*! – a început să-şi piardă glasul. Planşeele apăsau prea tare. Apoi s-a făcut linişte. William şi Sergio s-au împrietenit repede. Prietenia lor a durat trei ore.

* * *

Ce s-a întâmplat între aceste două amintiri? Unii spun că au trecut doi ani. Poate, deşi atât răul, cât şi binele absolut cuprinse în aceste amintiri ne spun că 11 septembrie continuă. Alţii cred că, între timp, s-au petrecut şi se mai petrec războiul din Afghanistan şi războiul din Irak. Probabil. Dar lucrul cel mai însemnat trebuie căutat în altă parte şi în alte minţi. În oglindirea ciudată a evenimentelor care s-au răsfrânt, prima oară, pe geamurile spălate de Rocko Carnaj, spre a fi, imediat, deformate de minţile cele mai preţuite şi ascultate ale contemporanilor noştri educaţi.

Am pierdut, în aceşti doi ani, aproape toată demnitatea pe care ne-au lăsat-o în grijă secole de cultură şi credinţă occidentale.

Să începem chiar de aici. De la cultura şi credinţa de care universităţile, oamenii de gust şi condei şi tinerii lor învăţăcei au învăţat să se ferească. Precum abilul lor prieten de tămâie. După 11 septembrie, mulţi dintre semenii noştri educaţi şi titraţi s-au simţit deodată slobozi şi datori să se răfuiască, o dată pentru totdeauna, cu sângele părinţilor, cu temelia caselor în care s-au născut, cu viaţa geniului european şi cu gloria lui, strânsă sub fruntea statuilor. În numai doi ani, revolta şi vandalismul au transformat 11 septembrie în nimic. 11 septembrie a devenit ora zero a unei lumi în care victimele sunt opresorii, iar călăii sunt victime. Amin, Terminus şi End! Rocko Carnaj nu citea deloc latineşte şi englezeşte. Ar fi înţeles însă şi ar fi dat mult din mâini.

Căci, între timp, Alice Walker, o romancieră „affoamericană” a găsit de cuviinţă să spună: „Oare ar rezista, în armura sa rece, Bin Laden, dacă i-am aminti de toate lucrurile bune pe care le-a făcut? Oare ce s-ar întâmpla cu el dacă l-am ajuta să înţeleagă importanţa vieţilor pe care le-a distrus? Cred în continuare cu tărie că singura pedeapsă care dă roade e dragostea” Pe 9 octombrie 2001, ziua în care revista *Village Voice* a publicat acest gând pios pentru Satana, ruinele Turnurilor ardeau încă. Ardeau, însă, în calitate de artefact, căci încă din 18 septembrie 2001 compozitorul german Karlheinz Stockhausen, zeul noii muzici postarmonice, proclamase, într-un interviu acordat agenţiei DPA, dispariţia masacrului şi apariţia capodoperei: „Ce s-a întâmplat la New York e un lucru care cere să ne reorganizăm gândirea. Avem în faţă cea mai mare operă de artă a tuturor timpurilor. Gândiţi-vă: tipii ăia au reuşit, într-un singur act, lucruri la care noi nici nu îndrăzneam să visăm. Au repetat, timp de zece ani, cu fanatism, un concert la capătul căruia au murit. E cea mai mare operă de artă a Universului! Mă simt

neputincios. În faţa unei asemenea opere, noi, compozitorii suntem zero”.

Apoi, în ultimele zile ale lui octombrie 2001, ruinele, fosta operă de artă supremă, au devenit lucrare de marxism aplicat. Dario Fo, dramaturg italian, laureat al Premiului Nobel în 1997: „Marii speculanţi ai economiei americane lasă, în fiecare an, milioane de oameni să moară în mizerie. Ce înseamnă, în comparaţie cu asta, 3.000 de morţi la New York? Indiferent de autori, violenţa de la New York e fiica legitimă a exploatării inumane şi a foametei”.

Lista e lungă, atât de lungă, încât s-a transformat în starea de spirit majoritară între cei care pretind că emit viitorul. Există deja un antipapă venerat de la care se trage scriptural până şi ultima virgulă antiamericană: Noam Chomsky. Există cărţi care deconstruiesc „adevăratul” 11 septembrie. Există editoriale care bat peste ochii înlăcrimaţi de jalea a trei mii de oameni şi nu de soarta balenelor prea vânate. Cam asta s-a întâmplat în primii doi ani de după 11 septembrie.

F*K YOU!

(Mesaj de la Londra)

Acum ştim cum arată. Sergentul Steve Betts, de la Poliţia Feroviară Britanică, s-a întors din infern şi, englez fiind, a povestit cu precizie tot ce a văzut. Betts a coborât, joi 7 iulie 2005, la treizeci de metri adâncime, în tunelul de metrou de sub gara King’s Cross. Deasupra, la câţiva paşi de gară, e paradisul: British Library – Biblioteca Tuturor Cărţilor, figura geometrică nesfârşită a spiritului. Dedesubt, infernul – locul în care toate ideile au murit. Acolo, în adâncimea infernului, i-a văzut sergentul Betts, pentru ultima oară, pe londonezii sacrificaţi chiar în acea dimineaţă. Bomba a stat ascunsă într-un rucsac lăsat în pragul uşii. Linia de metrou Picadilly face legătura cu Aeroportul Heathrow. O valiză sau o geantă lăsată pe podea nu miră pe nimeni. Cu câteva minute înainte de ora 9, din geantă s-a revărsat infernul. Bomba a explodat la ora fixată de un *timer* automat. La interval de un minut,

alte două bombe explodau, în alte două tunele de metrou, la Aldgate, în est, şi la Edgware Road, în vest. După aproape o oră, un autobuz se ridica greoi în aer şi cădea, apoi, despărţit de acoperiş, pe caldarâmul din Tavistock Square. La câţiva paşi: British Museum – celălalt departament londonez al paradisului. Treisprezece oameni erau ucişi prin despicare. Pe pereţii clădirilor din jur, o semnătură groasă şi obscenă anunţa, cu pete mari de sânge, că Londra are oaspeţi de soi: setea de moarte şi credinţa în nimic.

Mormanul

Când a început să coboare spre tunelul de sub gara King’s Cross, Steve Betts nu aflase încă de sosirea oaspeţilor de soi şi a rucsacurilor infernale. Metroul londonez a fost construit în 1860, în vremuri de mare optimism. În acele timpuri, omenirea, îndemnată de maşinismul industrial britanic, visa cu râvnă la viitorul ei tehnologic şi vorbea impunătoarea engleză evoluţionistă a lui Darwin. Tot în acele vremuri studioase şi harnice, un exilat german, Karl Marx, se replia în libertăţile generoase ale Londrei şi îşi făcea veacul la British Library, punând tom peste tom la temelia doctrinei socialiste. Tunelul liniei Picadilly a fost forat mai târziu, pe la 1908, dar vremurile erau încă îngăduitoare. Trecuseră zece ani de când H.G. Wells, un literat socialist vizionar, scrisese *Războiul lumilor* şi cartea avea, în continuare, succes. Ca roman de anticipaţie.

Aveau să treacă aproape o sută de ani până când *Războiul lumilor* va deveni reportaj şi istorie aplicată. Ajuns în galeria profundă de sub gara King’s Cross, sergentul Steve Betts a întâlnit, într-un amestec fără sens, resturile fumegânde ale lumii vechi şi certitudinile nihiliste ale duşmanilor ei. Explozia a distrus sistemul de ventilaţie. Tunelul e îngust. Doar cincisprezece centimetri despart trenul de pereţi. La şaizeci de grade, sângele şi resturile de came s-au încins într-o pasă lunecoasă şi Betts a alunecat prin lubrifiant, de-a lungul vagonului, până la

prima spărtură. În vagon, câţiva londonezi. Exemplare ale unui soi de om liber şi ordonat, toţi păstrau disciplina. Corpurile lor stăteau drepte pe scaun. Doar câte un plămân expulzat şi vreun şir de maţe descărcate în poală stricau rigoarea şedinţei. Pe podea, un morman de haine arse. Betts spune că nu i-a dat atenţie, dar când s-a auzit strigat de morman, a îngheţat, la şaizeci de grade. Mormanul era un tors de femeie din care fuseseră decupate picioarele şi mâinile. În jur, şobolanii nu mai aveau răbdare.

Neamul englez

Nu-i cunoaşteţi pe englezi! Dar cine s-ar putea lăuda că ştie ceva cu adevărat sigur despre acest neam, demult crispat în jurul unui autoportret discret şi derutant? Englezii nu sunt publici. Englezii sunt privaţi, personali, disciplinaţi, stângaci în simţuri şi aptitudini, încăpăţânaţi cu naivitate şi abili doar în arta de a îndura consecinţele propriilor trăsături. Ei beau ceai pentru a semnala că trăiesc, circulă pe stânga, mănâncă prost cu sfinţenie şi, între toate popoarele lumii, vorbesc, de la cerşetor la ministru, o limbă extraordinar de organizată. În rest, ocupaţia lor de căpătâi e manierismul excentric. Această trăsătură vine din obişnuinţa veche de a trăi singuri şi de capul lor, dar şi din frica de dezordinea şi corupţia pe care le provoacă familiarismul modelat, de pildă, după formula dominantă în ştrandul societăţilor din jurul Mediteranei. Puţină lume i-a priceput pe englezi. Winston Churchill a ghicit că virtutea lor cea mai înaltă e rezistenţa în regim de criză. Lewis Caroll a înţeles perfect că englezii sunt un neam capabil de logică în regim ilogic, fascinaţi de spaime, cu un umor sensibil la omor, implacabili în prostie şi în geniu. Caroll a codificat poetic toate aceste fixaţii ale manierismului excentric într-o poveste din care copiii gustă, slavă Domnului! doar decorul: *Alice în Ţara Minunilor*. Însă, în mare, englezii nu sunt un popor bine-cunoscut. Ultima fotografie de grup a mentalităţilor engleze datează din anii ’40 şi înfăţişează o familie

liniştită.

Islam insolubil în şaizeci de ani, această imagine s-a schimbat mult. Gloria fixă a societăţii engleze se clatină, ameninţată de două forţe cumplite. Prima, deghizată în retorica şi obiectivele liberalismului nelimitat, lucrează în interior, răstălmăcind vechiul instinct britanic al libertăţii. A doua s-a născut departe şi vorbeşte în acte de violenţă pură. Deşi a deprins arta pretextelor şi s-a înconjurat de justificări istorice, ea urmăreşte pur şi simplu crima totală: anihilarea completă a sistemului de viaţă britanic, anihilarea completă a sistemului de viaţă occidental, anihilarea oricărui sistem de viaţă diferit sau, la nevoie, a vieţii înseşi. Există ceva strict islamic în problema nihilismului islamic şi tocmai acest lucru scapă interpretării liberale. Nemulţumirea colosală a lumii islamice a trecut pragul crimei fiindcă e o dramă existenţială fără soluţii. Lumea Islamului a pierdut mereu şi s-a trezit de fiecare dată în secolul greşit. Cu câte o sută de ani sau mai mult în spatele timpului real.

De aceea, răspunsul acestei inadecvări incurabile e distrugerea universală, nu schimbarea şi nici măcar jaful sau robia. Doar moartea va pune din nou ordine în această lume care e mereu prea avansată, prea complicată, prea reuşită. De aici duşmănia faţă de toţi şi de toate. Răzbunarea nu caută pe cineva anume. Cu cât mai întâmplătoare şi mai necunoscută victima, cu atât mai mare satisfacţia. Ce e cu adevărat izbitor e că ambele forţe care ameninţă astăzi independenţa cu care englezii beau ceai şi conduc pe stânga de-a lungul istoriei s-au hrănit din binefacerile mentalităţii britanice şi au fost ticluite de adoptaţi ai societăţii engleze. Să facem, deci, prezentările. Dinăuntru societatea engleză e zguduită de răzbunarea ideologică a lui Karl Marx, întemeietorul doctrinei socialiste, refugiat la Londra, din 1849 până la sfârşitul vieţii, în 1883. Din afară, lumea engleză e ameninţată de terorismul islamic, un nume de nepronunţat pentru elitele liberale, fantomatică doctrină fără doctrină şi cult real al

violenţei terminale. O nefericire născută de tragedia istorică a lumii arabe creşte, acum, implantată printre zeci de mii de refugiaţi şi beneficiari ai vechiului drept de azil britanic. Dar acest lucru avea să devină cunoscut şi oficial abia în dimineaţa zilei de 7 iulie 2005. Şapte a şaptea. 07/07. Ziua în care Londra a încheiat o pace lungă şi a aflat că e sub asediu.

Fac şi ei ce pot în aparenţă, Londra a fost lovită, la cerere, de un fulger provocat. Bombele detonate în metrou şi pe puntea superioară a unui autobuz au fost plasate acolo de terorişti, dar *tim*erul a fost declanşat de primul-ministru Tony Blair. Statul britanic e aliat militar al americanilor şi coocupant străin în Irak. Bombele nu sunt decât răsplata. Acest raţionament a fost lansat de presa de stânga şi de militanţii promovaţi de presa de stânga. În tunelul de sub gara King's Cross, zeci de londonezi, distribuiţi în bucăţi de carne, pe pereţii şi sub scaunele vagoanelor, ar fi primit cu mirare acest frumos raţionament care îi anunţa că trebuiau să îşi ceară scuze. Sus, deasupra infernului, în confortul deplin al importanţei de sine, elitele progresiste au făcut, reflex, joncţiunea cu ideea fixă a maestrului lor, Marx: nu există valori nevinovate, atâta vreme cât cursul istoriei e dictat de opresiune, iar lumea se împarte în exploataţi şi exploatatori, excluşi şi imperialişti, minorităţi persecutate şi majorităţi reacţionare.

La câteva ore după exploziile din tunel, a început al doilea bombardament. Din toate gurile de foc media au plecat spre public constelaţii de clişee. Majoritatea musulmanilor sunt paşnici. Asta în vreme ce noi căutam, desigur, un popor, un trib sau măcar un cartier vinovat, de la un cap la altul. Comunitatea musulmană trebuie apărată de pericolul actelor de răzbunare. Şi acest mesaj ne surprinde vinovaţi ca păcatul: din 11 septembrie încoace numărul celor ucişi de teroriştii islamici a trecut bine de 5.000. În schimb, actele de răzbunare pe care caută să le prevină mediile de informare n-au reuşit să se nască. Altă

podoabă: militanţii (numele BBC al teroriştilor) au ucis oameni simpli, de toate naţionalităţile. Aşadar, dacă erau ucişi doar oameni bogaţi, albi, capitalişti, masacrul era, cumva, justificat. În sfârşit, perla coroanei: acţiunile „militanţilor”, printre care, la loc de cinste, şi mormanul femeie fără membre, sunt răspunsul celor care nu au cum să se apere altfel de războiul din Irak. Teroriştii fac şi ei ce pot: distrug turnurile din New York, omoară zeci de oameni în metrou, taie capete. Beneficiarii acestei analize trebuie să fie neapărat ignoranţi. Pentru mai multă siguranţă, sarcina a fost preluată de mediile de informare care nu se mai obosesc să amintească onor publicului că 11 septembrie a avut loc înainte de războiul din Irak sau că Al Qaida s-a distins încă din 1998, distrugând ambasadele americane din Tanzania şi Kenya.

Un oarecare Gleeson

Atentatele de la Londra sunt drame interne. Prima urmă lăsată de autori spune că avem de-a face cu fanatici musulmani cu paşaport britanic. Nu e o surpriză. E rezultatul direct al degenerării politice, sub presiunea ideilor radicale ale stângii. Londra e un oraş vestit pentru toleranţă, dar îngăduinţa luminată care a început cu primirea hughenoţilor francezi nu are nimic de-a face cu tembelismul metodic care a pus bazele importului umanitar de musulmani teroriști.

De aproape 20 de ani, Londra e un Londonistan, apreciat şi speculat din plin de floarea terorismului islamic. Campioni celebri ai crimei teroriste se simt perfect la Londra, unde au primit drept de azil şi sunt întreţinuţi de serviciile sociale. Omar Sheik, autorul răpirii ziaristului american Daniel Pearl şi posesorul mâinilor care l-au decapitat pe răpit, nu e o treanţă care se vântură prin lume, cu documente emise de o republică bananieră. Mister Omar e Cetăţean Britanic, Supus al Maiestăţii Sale. Omar Bakri, liderul unei organizaţii fundamentaliste şi autorul unui *newsletter* care îndemna la asasinarea necredincioşilor britanici, îşi organizează planurile de

viitor la Londra, unde a fost primit, pe motive de persecuţie politică, acum cincisprezece ani. Mohamed al Guerbouzi, între timp dispărut, a fost condamnat la douăzeci de ani închisoare pentru organizarea atentatului de la Casablanca, în 2003. Marea Britanie l-a primit acum 20 de ani, i-a plătit cheltuielile sociale şi a refuzat cererea de extrădare înaintată de guvernul marocan.

După o estimare recentă a Ministerului de Interne britanic, până la 17.000 de tineri musulmani sunt recrutaţi sau ar putea fi recrutaţi uşor de mişcările teroriste. Deşi numărabili, aceşti oameni sunt, practic, nedetectabili. Comunităţile musulmane sunt nuclee închise şi interzise. Legătura lor cu societatea engleză e redusă, aderenţa la valorile locale e egală cu zero, normele legale recunoscute şi aplicate în „comunităţile” locale sunt strict musulmane. Acest tip de rasism instituţional e protejat de elita academică şi de funcţionarii administraţiei locale sub pretextul „diversităţii”. La celălalt capăt, politica de imigrare e, de asemenea, sclavă a dogmelor corectitudinii politice. Amestecul e fatal. Anglia e locuită de cel mai mare adversar al valorilor ei, iar elitele ţării dau în brânci ca să-i aştearnă mai bine. Perfect complementare, idealismul stupid al elitelor şi idealismul nihilist al teroriştilor ţin în şah destinul unei civilizaţii care şi-a pierdut punctul de sprijin. Ultima speranţă sunt cei care ar fi trebuit să ia metroul, dar au amânat cu o oră sau o zi: oamenii bunului-simţ istoric englez. Câte divizii mediatice are neintelectualul de profesie? Niciuna.

Ca peste tot în Europa, distanţa între elite şi societate s-a dovedit, şi în Anglia, fabuloasă. În paralel, infrastructura terorismului islamic se dezvoltă sub clopotul corectitudinii politice, care îi garantează suprimarea ripostei şi imobilizarea victimelor. Adevărat, londonezii au reacţionat demn sub bombe. Faimosul stoicism, pe care Churchill l-a administrat cu geniu, n-a dispărut. Însă, de data asta, englezii nu se mai pot bizui pe clasa care îi conduce şi îi îndrumă. În fotografia de grup, campionii

succesului social stau la distanţă, stingheriţi de prezenţa membrilor de rând ai familiei. De la această distanţă a pornit strigătul unui oarecare Jim Gleeson, un londonez al cărui mesaj a fost reprodus de *The Times*, la două zile după măcel: „Teroriştilor care au încercat să mă ucidă: aflaţi că pe mine m-aţi ratat. Trăiesc şi vă transmit: *F-kyou*!” Traducerea mai târziu. Dacă nu va fi prea târziu.

VIAŢĂ NORMALĂ, LA LONDRA

Patru indivizi au aruncat în aer trei staţii de metrou, un autobuz şi 54 de oameni. După două săptămâni, pe 21 iulie 2005, patru indivizi au încercat să arunce în aer alte staţii de metrou, autobuze şi oameni suplimentari, dar şi-au făcut de râs neamul, ideile şi bărbăţia. Mânia divină a avortat tehnic. Detonatoarele spirituale au mers ceas. Bărbaţii s-au prezentat cu bombele în rucsacuri, drept în mijlocul turmei pe care Zeul lor o judecase, iar ei urmau să o execute. Celelalte scule au mers prost. Detonatoarele pirotehnice n-au percutat. Mulţimea s-a trezit amnistiată de o defecţiune. Bărbaţii au fugit şi au lăsat rucsacurile în metrou. Din ele s-a născut întâmplarea de a doua zi. Ceva găsit în rucsacuri i-a făcut pe poliţişti să ia o urmă, iar urma i-a dus, după 24 de ore, în preajma unui bărbat în pufoaică. Era cald şi poliţiştii l-au somat. El a luat-o la goană şi a început să coboare spre locul în care se adjudecă, în ultimul timp, toate interpretările şi reclamaţiile împotriva Occidentului: metroul. Acolo l-au împuşcat de cinci ori, în cap, poliţiştii.

Apoi poliţia a aflat că suspectul era nevinovat. Are poliţia ordin să ucidă musulmani? A început să tragă, fără avertisment, în pielea brună şi în accentul străin? Oare nu e poliţia obsedată de pericolul musulman? Dar Marea Britanie? Nu sunt gândurile ei aşezate cu josul în sus şi cu susul în rasism? Când vor începe pogromurile antimusulmane? Dacă n-au început azi, nu e asta dovada că vor începe mâine? Cu ce au greşit victimele sărăciei, ale rasismului şi ale hidrei sionisto-americano-britanice? Cât timp îşi vor nega vina adevăraţii opresori?

Nu cunosc răspunsul, deşi, ca orice elev, student, candidat la un post public sau invitat la un party şic, ştiu ce trebuie recitat. A cincea împuşcătură în staţia de metrou Stockwell nu s-a auzit bine. Începuseră să curgă, deja, întrebările de mai sus. Semn că viaţa Londrei şi sinuciderea îngrijită a Occidentului se află în grafic. Poliţiştii vor fi, probabil, anchetaţi, sancţionaţi, daţi afară, condamnaţi. Milioane şi milioane de oameni crescuţi şi îndoctrinaţi de o civilizaţie ucigaşă născută între Atena şi Roma, altoită la nord de Alpi, îmbuibată de jaf prin Africa şi America de Sud, au acum şansa să se recunoască vinovaţi. Căci dacă nu sunt o şansă dată vieţii şi adevărului necruţător, ce altceva au fost atentatele reuşite, atentatele nereuşite şi omul în pufoaică din luna lui cuptor, în anul Domnului Infidel 2005? 3.000 de musulmani se află, vineri de vineri, în Moscheea din Birmingham. Imediat după atentatele nereuşite din 21 iulie, un canal de televiziune şi-a anulat programul de ştiri şi a transmis slujba în direct. Ca să se înţeleagă că îi respectăm şi nu le purtăm pică, mai abitir decât înainte de măcel. În cartierul meu sunt două biserici. Una a fost transformată în grădiniţă, cealaltă a fost convertită în apartamente. Nu mai e nimic de televizat.

Viaţa e normală la Londra. E nimerit că Twain, Haşek şi Caragiale au murit la timp, în alt veac. Vremurile noastre i-ar fi făcut şomeri şi i-ar fi plictisit de moarte. Despre ce să scrie? Abia dacă poate ţine pasul Orwell. Kafka se descurcă, deşi e un pic prea educat şi mult prea rezervat. Toţi sunt prea albi şi nu se pricep la industria urii de sine. La naiba cu ei. Avem înlocuitori. Îi avem pe Sartre, Foucault, Deleuze, Derrida, Stockhausen. Avem academici fără număr. Ca de obicei, nu s-a auzit de academic sau membru de ONG dornic să se mute în ghetoul pakistanez sau să-şi ia casă pe o stradă cu vecini de culoare. Multiculturalismul e bun la vernisaje, concerte şi premii literare. Acasă e bun un cartier prosper, solid şi alb. Copiii lor s-ar putea duce la şcoli în care se dansează rap pe

bănci, se poartă costum musulman şi se fac lecţii de „conştientizare diversă”. S-ar putea duce. Dar mai bine se duc ai noştri, în vreme ce ai lor testează şcoli private, cu programă clasică şi uniforme scumpe.

Viaţa e normală la Londra. Imediat ce au fost răzuite de pe pereţii metroului, victimele s-au dovedit a fi agresori, opresori sau reprezentanţi de agresori şi opresori. Căci Irakul e sub ocupaţie. Ciudat, Estul s-a aflat cincizeci de ani sub ocupaţie sovietică şi la Moscova n-au explodat bombe până nu s-au îngrijit de asta cecenii şi FSB. Ciudat, Bosnia şi Kosovo au fost ocupate de omul alb şi comunist, dar la Belgrad au explodat bombe aruncate din avioane americane, nu centuri purtate de martiri musulmani. Ciudat, o grămadă de englezi sunt săraci şi marginalizaţi, dar la conştiinţa supremă de Homo Semtex n-au ajuns.

Duminica trecută mă aflam, singur, pe peronul unei gări mărginaşe din sudul Londrei. După câteva minute, au apărut EI. O femeie în costum musulman, un bărbat mustăcios şi măsliniu, mai mult ca sigur pakistanezi. Pe lângă ei, într-o goană şi un râs, doi copii de 7 – 8 ani. Copiii turuiau într-o engleză fără cusur. Ăi bătrâni pe limba lor, urdu. M-am uitat, am ezitat şi am pierdut momentul. M-am făcut de râs. După logica prescrisă albilor incorecţi, după temerile plantate în editoriale, ar fi trebuit să-i arunc în faţa trenului sau măcar să le crăp capul. A trecut trenul şi n-am făcut nimic. Am stricat statistica la rasism. Trăiesc discret, la Londra, unde viaţa a revenit la normal.

RĂZBOIUL TIMPURILOR

(Lumi simultane necontemporane)

Suntem la al doilea rând de poze şi tot ce e de înţeles se află sub ochii noştri. Al treilea rând va arăta la fel şi, dacă nu citim cu atenţie, vom primi al patrulea şi al cincilea rând. Până ne dumirim. Dacă nu, la un moment dat, în cursul corespondenţei noastre fotografice cu adversarul, va fi prea târziu.

Ce e o poză

Imaginile captate de camerele de supraveghere din

metroul şi din autobuzele londoneze sunt poze. Multă lume vede în ele fotograme extrase din filmele de acţiune. Alţi interpreţi sunt siguri că văd fotografii funerare, executate înainte de sinuciderea programată a personajelor. Nu! Miza e atât de mare, încât cea mai mică eroare de interpretare costă. În joc e o cultură – cum îi spun scepticii antropologiei – sau o civilizaţie – cum îi spun, un pic mai lucid, Spengler, Sorokin, Toynbee, Huntington şi alte spirite care şi-au consumat neliniştea în recensământul civilizaţiilor. Miza e colosală. Ştim că ea a început la Atena, Roma şi Ierusalim. Nu ştim unde se va încheia. Avem, însă, o propunere dură: viaţa Occidentului a început în Mediterana, dar trebuie să se încheie la New York şi la Londra. Tocmai pentru că propunerea a fost pusă în mişcare, iar răspunsul nostru spiritual nu, e bine să folosim cuvântul exact: poze. Imaginile de la Londra sunt poze, exact ca fotografiile vechi din albume uitate. Poze, pentru că doar în poze îngheaţă rostul şi definiţia celor din cadru. Să-i privim pe cei patru din 7 iulie, surprinşi, în prima serie de poze, cu rucsacuri doldora de bombe, la intrarea în metroul londonez. Să-i privim şi pe cei patru surprinşi, în al doilea rând de poze, fugind, după ce atentatele lor au eşuat.

Coproducţia

Se vede, mai întâi, că toţi opt sunt oameni comuni. Toţi poartă uniforma omului global comun, de la sfârşitul secolului XX, începutul secolului XXI: treninguri, t-shirt-uri, traineri, rucsacuri. Pe treninguri şi pe t-shirt-uri – inscripţiile fără sens, plasate de moda noastră extraesetetică, mai degrabă pentru a susţine obişnuinţa afişajului: New York, Fun, ALL Right, un pâlc de palmieri, câteva dungi de culoare. Pe cap, cuşma americană: şapca de baseball. Pozele celor care au ucis sau se pregăteau să ucidă ne spun, din prima clipă, un lucru ciudat: figuri de o banalitate desăvârşită poartă un mesaj de o gravitate fără egal. Încă mai ciudat: mesajul nu e articulat. Purtătorii mesajului nu ştiu să vorbească. Fie că au luat o decizie

tactică, fie că sunt fascinaţi de propriile gesturi, ei nu dau lămuriri. Într-un fel, calculul e corect, căci victimele au preluat această îndatorire. Acolo unde ucigaşii tac, victima explică.

Această formă de cooperare e primul indiciu care ne ajută să înţelegem că problema terorismului islamic nu e un produs strict islamic, ci o coproducţie care antrenează problemele societăţilor occidentale. În sfârşit, banalitatea care umple pozele de la Londra lasă în urmă un mister, de data asta sută la sută islamic: criza de furie. De ce furie şi de ce acum? Rândurile pe care le citiţi îşi propun să descrie şi să lămurească, rând pe rând, personajele, acţiunile şi misterul lumii islamice, la întâlnirea sa violentă cu Occidentul. Mai întâi, descrierea celor care au făcut pasul înainte şi au ieşit din rândurile mulţimii comune global, spre a distruge staţii de metrou şi concetăţeni britanici.

Desertul urban y

Cei opt sunt cetăţeni britanici şi, dintr-un anumit punct de vedere, sunt cetăţeni britanici exemplari. Născuţi, crescuţi, educaţi la Londra sau în oraşe din nordul Angliei, ei au urmat un traseu care nu se deosebeşte cu nimic de traiectoria celorlalţi copii ai deşertului urban britanic. La 10 – 12 ani, au îmbrăcat toga lumpenului: treningul. La 14 ani, au adăugat lanţurile late de aur prost şi au început să înveţe arta de a mulge sistemul: viaţa pe asistenţă socială, vocabularul şi psihologia de „marginalizat”, care dau bine în ziare şi aduc protecţie de stat. De la 16 ani, au ieşit în stradă, pe la colţuri şi în faţa magazinelor, unde petrec timpul pe care nu-l toacă la biliard. O parte au prins, pe drum, un soi de calificare incertă, care i-a dus târâş-grăpiş spe colegii tehnice sau spre slujbe mărunte, în aparatul serviciilor sociale. În acest sens, ei sunt cetăţeni britanici de bază. Regresul social dramatic al societăţii britanice le e casă şi masă. Costumele în care au fost surprinşi de camerele de supraveghere de la metrou nu sunt travestiuri, ci uniforme

permanente. De aici încolo, lucrurile se complică. Ceasul detonatorului începe să ticăie.

1968 – anul zero

La sosire, în anii ’50, emigranţii musulmani au găsit o societate săracă, suptă de experienţa războiului, dar robustă în toate articulaţiile ei morale. Totalul populaţiei musulmane aflate în Marea Britanie atingea, în 1951, aproximativ 25.000 de persoane. Infim. De la precizia rafinată a limbii la cumpătare şi eficienţă, toate valorile şi ierarhiile lumii britanice erau intacte. Nicio îndoială şi nicio contracultură nu le puneau în discuţie. Toleranţa, valoare clasică a culturii politice britanice, era la locul ei, dar presupunea integrarea, fără discuţii şi mofturi. La sfârşitul anilor ’60, acest aranjament era o epavă. Revoluţia culturală pe care o numim, astăzi, cu cifra precisă a anului 1968 a avut, peste tot în Europa, acelaşi efect. Valorile tradiţionale au fost demascate ca mecanisme de opresiune. Loialitatea faţă de stat, cultura naţională şi patriotismul au devenit bunuri suspecte, „deconstruite”, în toate culpele lor istorice. Diversitatea, o colecţie de culturi admise fără integrare, a ajuns un deziderat, o obligaţie impusă birocratic de administraţiile locale şi prescrisă, prin îndoctrinare, de mediile de informare. După 20 – 25 de ani de tratament, societatea britanică e de nerecunoscut.

Cetăţenie extralegală

Nicăieri efectul n-a fost mai dramatic decât în cazul „comunităţilor” de emigranţi. Sectoare largi ale mediilor urbane britanice au devenit teritorii tribale. Blackbum (20% populaţie musulmană), Bradford (16%), cartiere londoneze ca Tower Hamlets (17%), Newham (15%) – toate au folosit, fără să aştepte a doua invitaţie, terenul şi instrumentele puse la dispoziţie de noua cultură oficială. Numeroşi musulmani britanici au devenit cel mai apropiat echivalent al noţiunii de cetăţean extralegal. Căsătoriile (aranjate), succesiunea la moştenire (dictată de numărul de soţii), regulile de şcolarizare (care permit copiilor

musulmani să poarte la şcoală costumul-uniformă musulman) au stabilit o distanţă irecuperabilă între cetăţenia legală a acestor persoane şi afilierea lor culturală. Mai puţin reactivi, primii sosiţi, bătrânii generaţiei de pionieri, au devenit exponatele ambulante ale unui muzeu etnografic.

În schimb, generaţiile născute în Marea Britanie au acumulat o identitate neclară şi polemică. Spre sfârşitul anilor ’80, când societatea industrială occidentală s-a retehnologizat, munca manuală a pierdut din pondere şi criza a transformat acest tineret frământat într-o masă critică. Reacţia s-a declanşat odată cu apariţia în moscheile şi „centrele teologice” musulmane a veteranilor războiului din Afghanistan şi, apoi, a unei armate de predicatori militanţi. Odată cu ei sosea, din Arabia Saudită, Egipt şi Pakistan, o idee nouă: revoluţia islamică. Ea propunea unui tineret suspendat între două identităţi un ideal şi, mai mult decât atât, o justificare existenţială completă. Între cei 1, 7 milioane musulmani britanici, câteva sute de mii de tineri furioşi aveau acum o analiză a trecutului, o justificare a prezentului şi un proiect de viitor. Efectul a fost electric. El a declanşat detonatoarele bombelor şi a făcut să fulgere bliţul pentru pozele din care ne privesc cei opt.

Occidentul explică

Apariţia nihilistului musulman în costumul omului comun global nu poate fi despărţită de reevaluarea uriaşă care a schimbat, la sfârşitul anilor ’60, înfăţişarea mediului-gazdă: lumea occidentală. Această relaţie a făcut o carieră sinistră. Produsele ei de vârf au apărut târziu, în 1993, la New York (primul atac masiv pe teren occidental) şi au atins apogeul odată cu marile lovituri din 11 septembrie 2001, 11 martie 2004 (Madrid) şi 7 iulie 2005 (Londra). Aceste momente sunt legate în două feluri. Mai întâi, evident, prin crizele de furie paroxistă ale Islamului. În al doilea rând, aceste tragedii sunt legate de reacţia spiritului profesionist occidental. Ea a fost, în fiecare

dintre aceste ocazii, identică. Pe 11 septembrie, o mulţime de occidentali titraţi s-au declarat „americani”, uitând să precizeze că acest simţământ va fi în vigoare doar 24 de ore. La scurt timp după 11 septembrie, elitele occidentale au început ceva pervers: o „nouă naraţiune” – cum le place să spună – menită să „explice” marele act terorist de la New York. În Spania, reacţia a fost şi mai rapidă. Încă din seara atentatelor, electoratul a luat decizia de a „explica” şi repara situaţia, pedepsind guvernul conservator pe care părea să îl sprijine şi aducând la putere un guvern antiamerican. La Londra lucrurile au mers după acelaşi grafic. A doua zi după măcel, mediile de presă, vocile stângii şi o bună parte a celor ce reprezintă clasa de mijloc britanică au trecut la „explicaţii”: atentatele au fost rezultatul direct al prezenţei militare britanice în Irak şi al alianţei cu Statele Unite. După două săptămâni, când Londra a prins o zi norocoasă şi a trecut razant pe lângă un nou măcel, „explicaţia” a fost reluată. Nu pentru ultima oară. A doua zi, când o persoană nu s-a oprit la somaţie şi a fost ucisă de poliţie, „explicaţia” a primit un supliment de argumentare. Fiindcă victima era nevinovată, dar şi sud-americană şi, deci, reprezentantă a lumii oprimate de capitalismul corporatist, „rasismul instituţional” al poliţiei a devenit cea mai nouă parte a „explicaţiei”. Puse cap la cap, aceste reacţii la criză surprind inteligenţia occidentală în plină operă de justificare a atacurilor asupra Occidentului. Ocupaţia de căpătâi a elitelor occidentale nu trebuie să surprindă. Ea e normală pentru o conştiinţă dereglată de îndoctrinarea marxistă şi postmarxistă, care a devenit religie oficială în circuitul academic.

Însă apariţia acestui reflex e mai mult decât o eroare grosolană de diagnostic. Problema e alta. Mania antioccidentală a Occidentului funcţionează, cu sau fără ştiinţa marilor ei preoţi, ca birou de presă, translator şi furnizor de doctrină al Islamului. Chiar fără să-şi fi dorit aşa ceva, terorismul islamic are un avocat subtil. Adevărul e trist. Spiritul public occidental a făcut, din nou acel pas

care i-a smuls lui Lenin exclamaţia referitoare la „idioţii utili” De data asta, „idioţia utilă” s-a pus în mişcare din oficiu, fără să mai aibă nevoie de inspiraţia şi de scrierile unui guru de talia lui Lenin. Prostia s-a făcut mare şi se descurcă singură. De aici adevăratul mister: de ce nu ştie să facă doctrină şi de ce nu are „autori clasici” terorismul islamic?

Islamul tace

Poate pentru că el ştie că se poate bizui pe personalul academic şi mediatic occidental. Nu e chiar o glumă. În fond, majoritatea actelor teroriste pe teren occidental au fost opera unor musulmani născuţi în sau adoptaţi de Occident. În ambele cazuri, vorbim de spectatori avizaţi ai nesiguranţei şi urii de sine occidentale. Poate că lecţia nu le-a scăpat furioşilor euromusulmani. Oricare ar fi situaţia, tăcerea lor doctrinară rămâne stranie. În vreme ce violenţa teroristă musulmană a atins dimensiuni globale, armătura sa teoretică abia atinge un rahitism preşcolar. Anunţurile de revendicare emise de-a valma de organizaţii teroriste care îşi epuizează intelectul după ce îşi găsesc un nume bombastic, videoapariţiile folclorice ale lui Osama bin Laden, comunicatele bâlbâite ale lui Zarqawi, înainte de a tăia, cu mult mai multă pricepere, un gât de ostatic, sunt mostre de imbecilitate severă. Ele amestecă stângaci fantezii istorice despre Cruciade şi Califat, invocaţii religioase naive şi jurăminte de operetă.

Incompetenţa desăvârşită a acestor enunţuri are ceva din ridicolul conspiraţiilor adolescentine şi ceva mai mult din gravitatea paranoică a notelor de sinucigaş. Incapacitatea furiei islamice de a se exprima politic, de a alcătui un program, de a propune lideri şi obiective spune mult. Exact ca în cazul documentelor emise de marii refulaţi şi de furioşii azilurilor, energia e mult mai importantă decât expresia, iar reacţia e mult mai puternică decât gândirea. Nevoia de a face sau de a distruge ceva e primul şi singurul conţinut. Această stare furibundă şi

extraverbală nu urmăreşte să construiască sau să îndrepte, ci să-i elibereze pe pacienţi de o presiune, de o spaimă uriaşă. Inteligenţia occidentală s-a grăbit să presupună şi să compună cu propria mână mobilurile şi agenda terorismului islamic. E o eroare cumplită. Cugetarea occidentală s-a pus în situaţia penibilă de a avansa „explicaţii” acolo unde autorii nu au nimic de explicat. Impulsul terorist islamic nu vine din încercarea de a remonta o lume oprimată. Pretextele legate de invazia militară americano-britanică sunt subţiri. Atentatele au început mult înainte de războaiele din Irak. Ce e, atunci, impulsul terorist musulman? Ce forţă încarcă acest act repetat, incapabil să se prezinte?

Sfârşitul istoriei se amână

Terorismul islamic conţine exact ceea ce scrie pe etichetă. Nu e puţin lucru: terorism pur şi religie islamică. IRA şi Brigăzile Roşii aveau obiective şi doctrină: o Irlandă unită, respectiv înlăturarea guvernelor capitaliste. Agenda terorismului islamic e doar suma acţiunilor sale. El s-a specializat în negaţia totală, s-a „restrâns” maniacal la moartea pură şi a devenit o încercare perpetuă de asasinat. Numai că victima nu mai e o persoană sau un grup, ci o civilizaţie. Londra, New York-ul, Occidentul – acela e locul şi numai acolo poate fi interzis paradoxul care înnebuneşte lumea Islamului. Mesajul, singurul mesaj, ascuns în orgia furioasă şi în bolboroseala teroriştilor, e scurt şi tragic: „Din două timpuri, unul”.

Căci lumea nu călătoreşte solidar prin timp. O iluzie convenabilă ne face să credem în unitatea timpului istoric. Ultima sa victimă a fost Francis Fukuyama, un intelectual american remarcabil, care a făcut greşeala de a sugera unificarea timpului global şi regruparea sa în matca parlamentarismului liberal occidental. Sfârşitul istoriei. Un mare învăţat englez, Arnold Toynbee, a vorbit primul despre obiceiul nebunesc al istoriei de a ni se înfăţişa în timpuri diferite. Aşa şi acum. O parte a lumii trăieşte în 2006, ba chiar, în cazul Americii, mai târziu. O altă parte

trăieşte într-o tăietură de timp diferită: poate 700, poate 1700, în niciun caz mai târziu, în niciun caz în era modernă. Cu alte cuvinte, Occidentul şi Islamul sunt simultane fără a fi contemporane. Aflăm, astfel, că lumea nu împarte locurile la bordul aceleiaşi nave. Nici măcar ceea ce numim, cu un cuvânt, Occident nu locuieşte într-o singură fantă temporală.

Un secol de neputinţă europeană

Europa alunecă pe o fantă de timp inertă. Aniversăm, de fapt, un secol de neputinţă europeană. Ciclul istoric european s-a încheiat demult, în 1918. Primul Război Mondial a distrus vitalitatea biologică şi intelectuală a lumii europene. Ceea ce se prezintă astăzi sub firma Uniunii Europene nu e decât o încercare târzie şi utopică de reanimare. Slăbită şi sceptică, Europa a ratat toate cele trei teste produse de istoria ultimilor nouăzeci de ani. Europa a pierdut, mai întâi, războiul cu Germania. Ea a fost salvată, *in extremis*, de încăpăţânarea minusculă, dar principială a britanicilor şi de intervenţia colosală a Americii. A doua criză s-a soldat cu un eşec mai puţin vizibil, dar nu mai puţin real. Europa nu a avut un rol activ în Războiul Rece, războiul cu jumătatea sovietică a alianţei antioccidentale, perfectată în 1939. În sfârşit, al treilea mare test e conflictul cu Islamul, unde Europa repetă un non-combat previzibil. Ansamblul european e plasat într-o fantă temporală elevată, dar statică. Confortul vieţii cotidiene şi organizarea administrativă trimit la o pace prosperă, care nu se mai poate sprijini, însă, pe demografie. Europa se depopulează. La subsol, Statul Unit European e încărcat, de la Londra la Viena, de o minoritate musulmană în expansiune. În aceste condiţii, energia culturii europene a fost înlocuită de arta compromisului şi de cultul dialogului universal. Fanta timpului european e încă înrudită cu felia de timp americană însă diferenţele tind să provoace o ruptură.

America trăieşte un experiment temporal plecat de la baze europene. Ca şi Europa anilor 1914 – 1945, America a

trecut, între 1861 şi 1865, printr-un război civil devastator. Criza s-a soldat, în Europa, cu un colaps identitar. În America, ea a impus un model istoric limpede şi a simplificat linia de evoluţie. Această diferenţă a cântărit enorm. Fanta temporală americană e rapidă până la ireverenţă şi mobilă până la confuzie. Viteza autonomă şi faimoasa „nesimţire” americană explică, de altfel, fascinaţia şi dezgustul pe care Lumea Nouă le inspiră, simultan, în lumea tradiţională a Orientului şi în Europa. America se află pe altă fantă, iar aceasta e o extensie spre viitor.

Vocaţia americană a viitorului e, de altfel, aplecarea tipică a tuturor civilizaţiilor active, cunoscute în istorie. Tot de o viteză insuportabilă pentru culturile statice au suferit, la vremea lor, paradigma romană şi Islamul cuceritor, după 700, al Africii de Nord, Europei de Sud şi Asiei.

Contraatac şi bănuială

Pentru Islam, timpurile disponibile în secţiunea istorică a secolelor XX şi XXI se restrâng sufocant şi cer o clarificare. Europa, cu fanta ei democratică şi staţionară, nu e chiar un adversar. Timpul european nu are o claritate ideală pentru Islam, dar e o gazdă bună. Timpul european e relativ lent şi Islamul îl poate urmări. În schimb, fanta de timp americană e un vortex. La marginea lui, Islamul e silit să îşi pună problema supravieţuirii. Deliberarea e, desigur, instantanee. Islamul profund ştie că nu are cum să facă faţă dimensiunii moderne a timpului şi reacţionează cu mijloacele unei culturi statice şi imagiste. Există o tradiţie străveche a caligrafiei şi a imaginii în cultura islamică. Ajunsă pe mâna furioşilor de astăzi (analfabeţi ai unei culturi fastuoase, în care limba literară e accesibilă doar unei elite restrânse), această dependenţă de imagini explică preferinţa pentru violenţa ritualizată.

Decorul nu poate ascunde însă lipsa soluţiilor, incapacitatea de a formula un „program de ieşire din criză”. Acest impas nu poate fi depăşit decât prin violenţă fără sens. Ea elimină adversari şi le aduce sinucigaşilor

fericirea de a părăsi această lume incomodă. Toynbee a ştiut: două lumi agăţate de felii diferite de timp nu se pot tolera. Una dintre ele va învinge. Însă, odată cu secolul XX, civilizaţiile în pericol au inventat contraatacul. Acesta a fost cazul Germaniei, care s-a stins, într-o ripostă a vieţii organice împotriva dispersiei capitaliste. Aşa şi Rusia Sovietelor, care a crezut că poate instaura un timp fără timp, o formă de fericire fără subiecţi istorici individuali. Islamul încearcă acum, cu toată spaima pe care o dă apropierea extincţiei, să zdrobească un ciclu istoric. Exact ca nazismul şi comunismul, Islamul nu e o critică a ideii occidentale, ci o mişcare violentă de regresie, spre siguranţa deplină a comunităţii organice şi a individului prepolitic. Noutatea este că Islamul ştie sau va afla în curând că Occidentul e slăbit dinăuntru de ideologia îndoielii de sine. Nimeni nu poate spune că bănuiala e complet greşită.

VICTORIA, REGINA SCUZELOR

Cei patru sunt cetăţeni britanici. Ce sunt, atunci, cetăţenii britanici? Ceva sau altceva. Orice. Cu siguranţă, un paşaport. Mult mai puţin sigur, un fel de-a fi. Deloc, un instinct educat de coabitare. Când trec aiurea strada, pe Victoriei, şi aud „Ţi s-a urât cu viaţa, boule?!”, mă simt acasă. Nu pentru că sunt înjurat în limba mea, ci pentru că nu mă tem de cei ce o vorbesc. În Anglia, lumea traversează regulamentar, dar nu se mai simte acasă.

Urmează staţia Meca – TATP

7 iulie 2005 a fost o zi plină de morţi, explozii şi despărţiri. Cincizeci şi patru de cadavre, patru bombe şi o implozie. Morţii cu morţii, deşi Mihaela Otto ar fi vrut, în continuare, cu sora ei, Dania, cu mama ei, Elena Drăgănescu, şi cu cine i-o mai fi plăcut ei, înainte să greşească în faţa Profetului din rucscacul unui „cetăţean britanic”. A fost o eroare: cineva a urcat la staţia King’s Cross, cu gândul să coboare la Meca. N-a fost nicio eroare. Ce poate fi mai precis decât trei kilograme de triperoxid de triacetonă? (TATP)? Bum! Viaţa e o scamă, un ciot, un

retevei, un nimic găsit pe drum. O mişcare nervoasă sau o secundă marcată pe *timer* şi gata. Am aruncat-o. În aer. A dispărut. Am uitat-o, pentru că nici n-a fost. Terorismul islamic e credinţa în esenţa neesenţială a vieţii. Clar şi cu zâmbetul pe buze. Rostită de filosofii târzii şi necrofili ai Occidentului, de la Sartre la Derrida, această idee cocoşată nu era decât semnul că spiritul profesionist occidental se îmbia la istericale. Aceeaşi idee, pusă în practică şi în TATP de teroriştii musulmani, e un fapt terminal. Lucrul real. În prezenţa lucrului real, intelectualii europeni simt sub masă. De frică, din admiraţie perversă, din ură de sine. Lucrul real îi face laşi, explicativi şi nechibzuiţi. Educaţia i-a făcut proşti. De aici, implozia care a urmat urmează şi va urma exploziilor de la Londra.

Occident cu supozitoare

Am aflat abia pe 7 iulie 2005 un lucru pe care ar fi trebuit să-l înţelegem încă din 11 septembrie 2001, dar am acceptat să-l ignorăm; sfătuiţi şi dezinformaţi de propriile noastre elite. Occidentul e în război şi e prost pregătit. Armatele sale sunt mai puternice decât au fost vreodată. Moralul, slab ca niciodată. Conflictul cu lumea islamică are loc în momentul în care valorile noastre nu mai au susţinători printre cei ce dau tonul vieţii publice. Dacă fac ceva cu adevărat, clasele luminate sunt prinse până peste cap cu justificarea crimelor inamicului şi cu defăimarea valorilor aflate deja sub atac musulman. Imediat după ce a devenit clar că autorii măcelului din 7 iulie au fost musulmani născuţi, educaţi m şi divorţaţi de Marea Britanie, intelectualii, funcţionarii şi şefii de instituţii au început să explice de ce aveau teroriştii toate motivele să-şi stingă năduful. Ei bine, bombele sunt reacţia justificată la agresiunea din Irak. Şi înainte de Irak? 11 septembrie a fost reacţia la sprijinul american pentru Israel. Şi dacă n-ar fi fost Israelul? Atunci, TATN-ul din rucsacurile teroriştilor s-ar fi amestecat cu secole de oprimare colonială. Şi dacă n-ar fi fost oprimarea? Atunci, venea la rând măcelul neprovocat al Cruciadelor.

Toate aceste supozitoare istorice, folosite în pripă de mediile de informare sau plantate cu fast în lucrări academice, lustruiesc în rezumat o idee veche: istoria ca manifestare a relaţiilor de putere, cum o alintă academicii de astăzi, sau oglindă a luptei de clasă, cum îi spunea Marx. Cugetarea contemporană şi camerele ei de ecou mediatic au dus reducţionismul marxist până la capăt: Occidentul s-a dezonorat şi e marele vinovat istoric; lumea occidentală trebuie reeducată fie prin deconstrucţia propriilor valori, de care se ocupă universităţile sale, fie prin tributul de sânge plătit periodic sub bombe „insurgenţilor” musulmani. Occidentul trebuie, de asemenea, să despăgubească. O poate face prin toleranţă integrală, acceptând orice şi retrăgându-şi complet dreptul la opinie, norme şi loialitate. Culturile străine sunt egal îndreptăţite şi recomandabile. Această teorie preşcolară se numeşte multiculturalism şi minte încă din titlu. În plină toleranţă „mulţi”, există totuşi o cultură fără niciun drept: cultura occidentală. După aproape treizeci de ani de toleranţă caricaturală, efectul este o catastrofă deplină, o formă de anarhie acreditată, pe care doar maniacii studiilor culturale nu o pot zări. Cazul britanic e aproape comic. În România, Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării ar face bine să pună mâna pe carte.

Roadele diversităţii în numele multiculturalismului, „comunităţile” musulmane au fost încurajate să îşi urmeze tradiţia şi să îşi „celebreze” identitatea. În numele diversităţii, pentru fiecare gest care le îndepărta de lumea britanică, aceleaşi comunităţi au fost premiate (cu studii şi cărţi, iar acestea cu posturi universitare) şi subvenţionate. (Centrul de Tineret din Leeds, unde au fost recrutaţi trei din purtătorii de rucsacuri cu INAT, era subvenţionat cu fonduri britanice şi europene.) De pe la jumătatea anilor ’80, comunităţile au devenit fortăreţe. Ministate islamice au apărut în interiorul statului britanic, fără obligaţia de a se supune obiceiurilor locului şi legilor naţiunii. Nimeni n-a îndrăznit să sufle o vorbă, în climatul de teroare

intelectuală impus, de sus, de armata profitorilor şi a profesioniştilor toleranţei. Dimpotrivă. În numele progresului etic, au fost adoptate legi noi, împotriva incitării la ură rasială, iar prevederile legislaţiei antiterosim au fost reduse sau atenuate. În martie 2005, falanga parlamentară a stângii umanist-laburiste britanice, în alianţă cu un Partid Conservator care a renunţat la principii, în speranţa că va deveni electibil, au castrat un pachet de legi care propunea măsuri speciale de supraveghere a indivizilor suspectaţi de terorism. Nu că ar fi fost lipsă de clienţi.

Welcome to England!

Teritoriile britanice de mare concentraţie musulmană au intrat uşor în circuitul de intoxicare. Imami, terorişti, predicatori, o echipă completă de demagogi islamici furibunzi şi totuşi calculaţi, au început să facă naveta între Karachi şi Leeds, Faisalabad şi Bradford, Lahore şi Blackbum. Moscheile britanice au devenit centre de îndoctrinare. Predicatori aduşi pe post de vedete din Arabia Saudită, Pakistan şi Egipt au susţinut recitaluri pe tema conspiraţiei iudeo-americane, au acordat burse de fanatizare la vreuna dintre cele opt mii de şcoli religioase (*madrassele* pakistaneze) şi au preamărit pe faţă gloria martiriului sinucigaş. Restul a fost desăvârşit de profesionişti ai racolării, sosiţi din imediata apropiere a centrelor de comandă Al-Qaida. La frontiere, ei au dat nas în nas cu vechea lor protectoare, toleranţa multiculturală, şi au trecut fără probleme, acolo unde est-europenii trebuie să prezinte copii după rudele moarte în ultima sută de ani.

Se crede că, în zece – douăsprezece luni de îndoctrinare, un tânăr musulman britanic poate fi transformat într-un sinucigaş entuziast. Siguranţa de somnambul şi zâmbetul idiot din clipa exploziei nu se obţin uşor, dar metoda e bine pusă la punct, iar operatorii îşi cunosc meseria. Cine se lasă fascinat de transa finală a teroriştilor sinucigaşi ignoră luciditatea cinică a

antrenorilor. Instrumentul lor principal nu e nici istoria oprimării, nici sărăcia şi nici soarta fraţilor de peste mări, ci un extract de Islam pur.

Terorismul islamic e islamic

Se spune, până la migrenă, că Islamul nu are legătură cu terorismul. Ideea nu se sprijină pe nimic. Totuşi, edictul e nelipsit din editorialele şi de pe ecranele occidentale. Ca după fiecare atentat, şi în seara zilei de 7 iulie musulmani „moderaţi” au făcut turul televiziunilor, recitând *mantra* despre „minoritatea minusculă” care nu reprezintă Islamul, Religie a Păcii. Toată lumea e mulţumită. Directorii media se duc acasă mândri de ei, fără să se întrebe care dintre copiii lor vor călători, şi când, pentru ultima oară cu metroul. Clericii „moderaţi” se întorc la moschei, unde o iau de la cap, propovăduind în arăbeşte scârba de stricăciunea vieţii păgâne a Occidentului. Între ei, Hani al-Sibai, un cleric din Londra. Numărul lui favorit se desfăşoară cam aşa: acasă, în sufragerie, al-Sibai primeşte vizita echipei de la televiziunea Al-Jazzeera. Unitatea de emisie prin satelit e parcată în faţa casei şi al-Sibai vorbeşte în direct, unui auditoriu panarab enorm.

Ce are el de spus? Să ascultăm, în traducerea săptămânalului *Sunday Times*, din 17 iulie 2005: „Atentatele de la Londra au fost o mare victorie”. „Nu e totuşi rău că au fost ucişi civili?” întreabă reporterul. „Termenul «civil» e o creaţie occidentală. Aşa ceva nu există în prescripţiile religioase islamice. Pentru musulmani, oamenii sunt fie în Dar al Hârb, fie în afara lui”. Ce a vrut să spună moderatul al-Sibai şi ce au înţeles, desigur, ascultătorii lui e că Islamul împarte lumea în două: Dar al Hârb, lumea războiului, în care trăiesc necredincioşii, şi Dar al Islam, lumea în care trăiesc musulmanii. Prima lume trebuie cucerită.

Dacă nu se supun de bunăvoie, necredincioşii trebuie ucişi. Această idee, repetată zi de zi în moschei şi reluată în nenumărate declaraţii program ale teroriştilor, de la Bin

Laden la al-Zarkawi, nu e o găselniţă. Ea este elementul cel mai activ al patrimoniului politico-religios islamic. În lectura filologilor, Islamul e, bineînţeles, o religie a păcii, dar religia e ceea ce fac oamenii din ea. În cazul terorismului islamic, terorismul e sută la sută islamic, pentru că trăieşte ideologic din prelucrarea unei religii afine.

O vorbă de reţinut: ruthlessness în faţa acestei forţe propulsată de o idee feroce, societăţile occidentale reacţionează cu banalităţi postistorice: demonstraţii cu steaguri mari, la care civilii agită baloane, recită poezii proaste şi fac un bine porumbeilor; articole despre Londra sau Madridul care nu se vor lăsa învinse (ceea ce, probabil, ar trebui să-i umple de groază pe musulmani); declaraţii în care personalităţi publice (care nu mai circulă demult cu metroul) promit, în numele celor care circulă cu metroul, că nimeni nu îşi va schimba obiceiurile (un gen de sfidare pe care omul de rând nu-l practică din eroism, ci pentru că trebuie să ajungă la slujbă).

Toate aceste frumoase acţiuni de propagandă publică ar fi tonice, ba chiar distractive, dacă n-ar exista contextul. Lumea islamică participă la acelaşi război, dar nu foloseşte montajele literare. Terorismul contează tocmai pe slăbiciunea, pe lipsa „de vână” a inamicului. Terorismul islamic a desăvârşit această strategie, adăugându-i ceea ce filosoful american Lee Haris a numit *ruthlessness*: cruzime, duritate, îndrăzneală, caracter nemilos. Această trăsătură nu are nevoie de multe explicaţii. O cunoaşteţi de când eraţi intimidaţi, la şcoală, de repetenţii golani. Dacă nu vă aduceţi aminte, alegeţi mâine un prieten cunoscut pentru bunele purtări. Întrebaţi-l ceva şi, până să răspundă, trântiţi-i un cap în gură. Apoi şuieraţi: „Dacă mai faci, îţi vărs maţele!”. Reluaţi procedeul seara, după ce aţi terminat pânda şi v-aţi convins că prietenul se întoarce singur acasă. Perseveraţi. După câteva şedinţe, prietenul va inventa singur un motiv, va găsi o explicaţie şi se va simţi un pic vinovat. Aţi câştigat.

Iluzii numerice întâlnirea civilizaţiei occidentale cu energia brutală a Islamului nu trebuia să fie neapărat preludiul unei catastrofe. Occidentul a mai purtat războaie de supravieţuire. Conflictul cu nazismul german şi războiul cel lung şi rece cu Ideea Comunistă s-au terminat cu victorii totale sau suficiente. Ciocnirea cu Islamul are date diferite. Războiul cu nazismul german a fost un război clasic, decis de forţa şi de inteligenţa militară. Războiul cu Ideea Sovietică a fost indirect. Victoria a fost forţată, prin distanţare, prin strategia de „conţinere” (*containment*), altfel spus, prin izolarea incendiului în limite dinainte stabilite. Spre deosebire de aceste două episoade fundamentale, războiul cu Islamul e primul mare conflict însoţit de amestecul de societăţi şi populaţii. Războiul cu Islamul nu are front şi linie de demarcaţie. Contactul e total şi permanent. Purtătorii ideilor mortale pentru Occident au acces neîngrădit la organele interne ale marelui lor adversar. Prietenul pe care îl snopim fără avertisment ne e coleg de apartament, ba chiar gazdă. Această împrejurare face din conflictul cu Islamul o probă aproape imposibilă. Optsprezece milioane de musulmani trăiesc în statele Europei de Vest. Proiecţiile indică, în jurul anului 2035, la patruzeci de milioane. Ei sunt singurul şi cel mai activ caz de identitate saturată de certitudini, într-o Europă care şi-a lichidat voluntar orice formă de apartenenţă. Cifrele înşală. Musulmanii acţionează ca o minoritare cu forţă majoritară, după modelul pe care Arnold Toynbee l-a numit „proletariat universal”: o minoritate subversivă, fanatizată de o energie neobosită. Un agent cu obiective precise, într-o lume detensionată, nesigură pe propria identitate, subţiată de prea multă politeţe faţă de idealuri şi, prin asta, cooperantă.

O anecdotă englezească, veche de o sută şi ceva de ani, spune că regina Victoria a organizat un banchet în cinstea ambasadorului Rusiei. Spre sfârşit, au fost aduse vasele cu apă parfumată, pentru spălarea mâinilor. Înaltul

oaspete le-a privit uşor nelămurit. Apoi, cu un gest hotărât, a ridicat unul dintre vase şi a băut până la fund. Asistenţa a încremenit. După o clipă, regina a luat, la rândul ei, unul dintre vase şi a băut până la capăt. Curtenii au imitat-o uşuraţi. Onoarea Curţii era salvată. Oaspetele fusese scutit de ofensă.

TRANSPLANTABILII

Scepticismul se naşte dintr-o constatare simplă: nu există coincidenţe. Cel mai adesea această concluzie e, demonstrabil, falsă. Problemele – între ele şi scepticismul – încep în acele situaţii, rare şi fundamentale, în care aceeaşi concluzie e, demonstrabil, corectă.

Aceeaşi cultură, altă faţă

La începutul lui decembrie 2005, medici ai Spitalului Universitar din Amiens au încheiat, după cincisprezece ore de chirurgie complexă, primul transplant de faţă umană. Isabelle Dinoire, o femeie în vârstă de treizeci şi opt de ani, a fost desfigurată de un câine. Mai târziu s-a aflat că accidentul a avut loc după ce Dinoire încercase să se sinucidă cu o doză masivă de droguri. Imediat după internare, o coincidenţă izbitoare a adus la cunoştinţa medicilor că o altă femeie, tot din nord-estul francez, şi tot în vârstă de treizeci şi opt se ani, încercase de asemenea să se sinucidă. Şi reuşise. Părinţii sinucigaşei defuncte au permis îndepărtarea unei părţi a feţei (buzele, nasul şi bărbia). Ideea că identitatea fiicei lor ar putea fi distrusă, chiar după moarte, nu pare să le fi spus ceva. Faţa a fost „prelevată” şi folosită în operaţia de transplant. Isabelle Dinoire s-a trezit în camera de reanimare, a cerut o oglindă, a lăcrimat, a murmurat *Merçi* şi a început să se pregătească de externare.

Recunoştinţa Isabellei Dinoire nu e un lucru simplu. Pacienta a făcut ce face orice om vindecat. A mulţumit, iar gestul acesta a aşezat-o în limitele şi normele unei culturi vechi, însă ideea că a purta faţa altcuiva presupune o mutaţie bizară a rămas undeva, departe de gândurile pacientei. Câţiva medici – „critici”, cum i-au numit,

anonimizându-i, ziarele franţuzeşti – au protestat, adică au încercat să înceapă discuţia de la începutul peste care au trecut şi chirurgii, şi pacienta. Nu i-a luat nimeni în seamă. Lumea s-a grăbit să salute succesul transplantului şi nimeni n-a mai avut timp să se întrebe dacă şi cu ce preţ se poate transplanta o faţă fără a planta o altă identitate. Nimic întâmplător, dacă ţinem seama de o a doua coincidenţă. Transplantul de faţă fusese devansat, cu aproape o lună, de o preschimbare încă mai adâncă: transplantul de cultură. Operaţia s-a desfăşurat la mai puţin de două sute de kilometri nord de Amiens, în Belgia, la Charleroi. Reuşita a fost explozivă: suflul a lovit o coloană de soldaţi americani, pe o şosea, la marginea Bagdadului.

Aceeaşi faţă, altă cultură

Muriel Degauque avea tot treizeci şi opt de ani când a decis să plece din Charleroi. Oraşul e bântuit de figura lui Marc Dutroux. Cel mai cunoscut ucigaş de copii al Europei şi-a înfometat, schingiuit şi violat victimele, în privinţa uneia dintre casele comode şi urâte care fac regula în acest oraş obosit şi nevrotic. Muriel n-a plecat din Charleroi pentru a protesta împotriva lui Dutroux, deşi faptele ei trebuie să se fi îndreptat împotriva a ceva sau a cuiva de găsit în Charleroi. Muriel Degauque a planat vid prin viaţă. A lucrat când într-o brutărie, când chelneriţă, a dat repede de droguri, a început să se culce indiferent, stânga-dreapta, cu cine se nimerea să fie un pic mai insistent, chit că „n-a fost un om rău” – cum spun, acum, vecinii.

A fost, în schimb, un om fără conţinut. În clipa, în care Islamul s-a înfăţişat, aspru, plin de prescripţii şi disciplinat, Muriel a înţeles că poate umple golul. Muriel Degauque s-a căsătorit cu Issam Gorris, un bărbat de origine marocană, cu şapte ani mai tânăr şi infinit mai exotic şi mai interesant decât cenuşiul tem, comod şi belgian. După şase luni, Mademoiselle Muriel a devenit Myriam, o femeie tăcută, cu faţa acoperită de *burkha*.

Obiceiurile noi au captivat-o, aşa cum anumitor recruţi instrucţia le acoperă nevoia de ordine. În rarele vizite acasă, la părinţi, Myriam a impus reguli de fier: cina se serveşte separat, mama şi fiica într-o cameră, tatăl şi ginerele în alta, televizorul stă închis, iar berea nedeschisă. După alte şase luni, Myriam a dispărut. Abia în seara zilei de 9 noiembrie 2005, figura ei plăcută şi disponibilă a apărut pe ecrane, în toate jurnalele televiziunilor belgiene. Muriel „Myriam” Degauque plecase în Iaq, alături de soţ, într-o misiune „sfântă” Ea s-a aruncat în aer, fără să-i rănească pe soldaţii pe care-i căuta. A fost singura victimă. Atentatul n-a reuşit, în schimb, operaţia de transplant cultural a fost o reuşită desăvârşită.

Alunecarea din sine

Operaţia de transplant facial şi operaţia de transplant cultural se deosebesc în multe puncte. În unul singur apropierea e, însă, vizibilă şi înfiorătoare: lipsa de aderenţă la propria identitate. Aceste cazuri de alunecare din sine pot fi motivate medical sau programate religios. Formula contează prea puţin. Ceea ce contează cu adevărat e uşurinţa cu care se produce înlocuirea. Adopţia unei alte identităţi e lină, logică, aproape automată. Nimic nu ne mai ţine, dinspre părinţii mai vechi şi mai noi, căci în urmă e doar plictisul de ieri şi dintotdeauna. În faţă: nevroza şi repetiţia ei de mâine. Libertatea europeană a fost, la început, dreptul de a renova tradiţia, între timp, ea a descoperit dreptul de-a nu fi nimic altceva decât purtătorul libertăţii de-a fi nimic. Suntem vulnerabili. Am devenit transplantabili.

HUMAN RIGHTS KITSCH

Aşadar, Human Rights Watch adulmecă închisori secrete, pitite, săpate sau împăturite, undeva în România, în Polonia sau în altă aglomerare de primitivi proamericani. Admirabil, dar contraproductiv. *Breaking News*! Cele mai secrete închisori se află, într-adevăr, în Europa de Vest. HRW nu le-a dat de urmă, pentru că se uita în direcţia greşită, de-a lungul propriilor obsesii.

Marile închisori secrete de la Paris şi din atâtea alte oraşe franceze sunt atât de secrete, încât rămân vizibile doar pentru clienţii lor. O mulţime de tineri arabi, cu sticla incendiară în mână şi cu *Allah Akbar*! pe buze, au strigat toată luna octombrie 2005 că sunt încuiaţi, pe dinăuntru, în propria mizerie şi că primesc prin vizeta celulei doar rasism şi discriminare. În lipsa HRW, dusă după avioane prin Europa de Est, tineretul arab s-a străduit să semnaleze; a făcut în fiecare seară focuri mari din maşini, şcoli, săli de spectacole şi alte instrumente de tortură folosite de opresori, însă n-a reuşit să atragă atenţia nobilei organizaţii americane.

Euroteritoriile ocupate

Păcat! HRW ar fi avut ce nota. Tinerii musulmani care se dau cu capul de discriminare în Franţa nu sunt un caz de persecuţie izolată. Mişcarea e vie şi în Danemarca, la Aarhus, unde maşinile şi şcolile se pregătesc de incendiu tot seara.

Peste tot în euroteritoriile ocupate de comunităţi musulmane, arabi marginali sunt „abuzaţi” politic, etnic şi cultural: la Birmingham, unde doar musulmanii îşi dau voie să iasă pe stradă după căderea întunericului, la Berlin, unde femeile musulmane au ieşit în stradă, cu pancarte în care cer poliţiei să le apere de bunii lor soţi, taţi şi fraţi, mari amatori de omoruri rituale, la Bruxelles, unde poliţiştii au primit dispoziţie să nu se afişeze bând cafea în timpul Ramadanului, la Malmö, unde echipajele ambulanţelor nu intră în cartierele musulmane fără escorta Poliţiei. E atâta material de fişat, încât HRW n-ar răzbi nici dacă ar avea la dispoziţie toţi banii protectorului său George Soros, miliardarul societăţilor deschise la propaganda anti-Bush. HRW s-a descurcat cu mai puţin. S-a lăsat fondată şi condusă, vreme de doisprezece ani, de Aryeh Neier, astăzi preşedinte al Fundaţiei Soros. Direcţia a fost de la bun început corectă. Apoi ea a devenit atât de sigură, încât în 2001 HRW a cerut ONU să tragă la răspundere Statele Unite pentru practicarea unei politici

generale de discriminare. În 2003 Joe Stork, „expert militar” al organizaţiei, făcea o descoperire senzaţională: în teritoriile palestiniene se practica tortura. Şi încă una: autorităţile palestiniene, până atunci virgine la violenţă, au învăţat asemenea practici urâte de la foşti deţinuţi palestinieni care povestiseră ce le făceau în închisoare israelienii.

Puterea judecătorească şi executivă

Atât de mare e slăbăciunea Islamului, încât un avocat de talia HRW trebuia neapărat să intervină. Mi se pare că Islamul, care se întinde peste cincizeci şi şase de state şi îşi fereşte cu grijă supuşii de libertate, e un caz izbitor de slăbiciune. Islamul care vrea să şteargă de pe faţa pământului Israelul e partea cea mai convingătoare a acestui mare caz de neputinţă şi timiditate timorată. Slăbiciunea Islamului se poate ghici şi din împrejurarea că avioanele care plimbă, urmărite de HRW, terorişti Al-Qaida zboară deasupra teritoriilor peste care ar urma să se întindă, mâine, noul Califat – lumină a Justiţiei şi apărător al Legii. HRW a ghicit mersul istoriei, într-adevăr, sub presiune americană, vechile legi ale Occidentului se năruie şi fac loc ipocriziei şi abuzului. În schimb, legea islamică, pură în străduinţa ei spre binele omului sărac, oferă modelul. A se vedea păţaniile domnişoarei (dacă termenul nu irită) Atefeh Rajabi, spânzurată la şaisprezece ani în Iran, pentru „comportament incompatibil cu castitatea”. Justiţia islamică s-a săvârşit la vedere, nu în secret. Păcătoasa a fost spânzurată de o macara, în centrul oraşului, iar laţul i-a fost aşezat în jurul gâtului de însuşi Judecătorul care a anunţat sentinţa. Pe principiul nonseparaţiei puterii judecătoreşti de executiv.

Procesul Birt Olanden-Vatt Gogh întâmplarea fericită a făcut ca HRW să caute închisorile în carul cu fân, la exact un an de la săvârşirea unei alte capodopere de justiţie islamică. Era 3 noiembrie 2004 şi Theo Van Gogh se plimba cu bicicleta prin Amsterdam. Van Gogh era chiar un Van Gogh autentic. Strănepot al Geniului, tânărul Van

Gogh era, la rândul şi în felul său, tot un iconoclast. Filmele şi declaraţiile lui au nesocotit cu sarcasm şi duritate toate tabuurile. Iudaismul şi creştinismul, atinse de acidul Van Gogh, au asistat fără replică. Islamul, nu. *Subjugare*, un film despre tratamentul degradant al femeii în familia şi după prescripţiile Islamului, a avut viaţă scurtă. La fel, Van Gogh. De moartea filmului s-au ocupat chiar autorităţile olandeze, care l-au retras după ce au sesizat, cu un simţ îndelung rodat, ofensa adusă Islamului. De Van Gogh s-a ocupat Mohammad Bouyeri, un tânăr marocan născut în Olanda, mai exact în unul dintre ghetourile musulmane care s-au rupt de statul gazdă. În noile „teritorii ocupate” europene, legea e o chestiune care nu priveşte statul gazdă. Bonus: statul pierde şi controlul administrativ. Operaţiunea e singura situaţie în care democraţia legală se dovedeşte utilă imigranţilor musulmani, căci ea permite alegeri, iar acestea aduc, legal, la putere consilieri şi primari musulmani.

Născut şi crescut în acest spaţiu dominat de Bin Olandeni, Mohammad a decis că legea olandeză, care garantează ca nicăieri altundeva libertatea cuvântului, contravine legii musulmane. Bouyeri a făcut corecţia cuvenită pe Linnaeusstraat, strada pe care se plimba Van Gogh. Trei focuri de armă l-au doborât pe vinovat. Apoi, Bouyeri a scos un cuţit de bucătărie şi a început să-i taie capul. E de apreciat regimul de transparenţă totală în care a avut loc actul de justiţie. Publicul larg a putut auzi strigătele lui Van Gogh şi a avut prilejul să asculte, în direct, vocea sigura cu care Bouyeri i-a explicat victimei fărădelegile de care se făcea vinovată. Mai mult, actul de judecată a fost formalizat până la capăt. Bouyeri a fixat cu un cuţit, în pieptul condamnatului, o scrisoare-expunere de motive în care erau prezentate amănunţit încălcările legii islamice de care se făcuse vinovat inculpatul. Rapid, precis şi argumentat, procesul Bin Olanden-Van Gogh lasă toată povara disimulării şi toate subterfugiile vinovate în seama justiţiei occidentale. Nu e de mirare că HRW sapă în

această direcţie.

Umanism fără Erasmus

Cum am ajuns aici, în mijlocul acestei comedii stupide? Nu trebuie să ne îndepărtăm de Olanda şi de Linnaeusstraat.

Strada care poartă numele lui Linnaeus e o coincidenţă ciudată. Cu Linnaeus, părintele taxonomiei, ştiinţa formală şi absolută a clasificării şi ierarhizării plantelor şi animalelor, ne vom întâlni un pic mai încolo. Deocamdată, o paranteză istorică. În 1924, Johan Huizinga, poate ultimul înţelept între istoricii culturii europene, pe atunci profesor la Universitatea din Leyda, publică o carte simplă şi scurtă: *Erasmus*. Monografia include un capitol uluitor, în care Huizinga descrie cu pătrundere anii de bătrâneţe care îl găsesc pe Erasmus, rege şi lumină a umanismului, „în război cu umaniştii”. Explicaţiile lui Huizinga ne ajută să înţelegem această dramă la capătul căreia Erasmus descoperă îngrozit că umanismul poate fi deformat de dogmatism, că pedanţa erudită se poate transforma în intoleranţă sistematizată. Umanismul incriminat de Erasmus devenise un automatism gol de gândire, o obişnuinţă geometrică, formal validă şi practic inutilă, un desen vicios, pe deasupra lumii reale. Marele Huizinga avea să fie el însuşi nu peste mult timp una dintre formele reciclate ale dogmei. Sub arest nazist, el moare în 1945, cu câteva săptămâni înainte de sosirea Aliaţilor. Linia raţionalismului formal urcase în cele patru sute de ani scurse de la Erasmus spre o catastrofă înţeleasă abia de Nietzsche. „Reevaluarea tuturor valorilor” şi abolirea judecăţii morale, pe care Nietzsche le prevestise, sumbru, în 1888 îşi făcuseră într-adevăr loc în istorie şi aveau să dicteze cursul secolului XX.

Călătorie sigură!

Surparea nu avea să se încheie odată cu măcelurile acelui secol. În locul violenţei directe apare ecoul ideologic şi juridic al „reevaluării” prevestite de Nietzsche:

echivalenţa universală, saltul „dincolo de Bine şi de Rău”, capacitatea stranie de a judeca fără a participa la modelul propriu de civilizaţie şi tendinţa de a-l expune, de a-l face vulnerabil şi de a-l compromite, în numele progresului. Ostilitatea prin progres, numele bolii militante a vremurilor pe care le trăim, răspunde de piramida gândirii răsturnate care umbreşte azi aproape cu totul raţiunea profesionistă a lumii occidentale. Aberaţiile unei organizaţii ca HRW simt o contribuţie măruntă. HRW spune, însă, destul despre capacitatea uluitoare a spiritului de a refuza datele simple ale vieţii, înlocuindu-le cu rubricile paralele ale unui sistem de clasificare absurd. Linnaeus ar fi fost îngrozit să vadă acţiuni şi valori umane clasificate cu nepăsarea ierarhiilor în care marele biolog plasase animale şi corespondenţe biologice. Pentru HRW legea are acelaşi conţinut şi în vreme de pace, şi în vreme de război, şi în cazul delincventului care a furat trei borcane cu gem, şi în prezenţa duşmanilor de moarte ai justiţiei. Închisori secrete pentru terorişti? Foarte bine. Dacă nu le avem încă, ar fi bine să le avem curând. Altă soluţie nu va exista, până în clipa în care HRW va pune la punct metoda de interogare perfectă. Abia atunci, într-un paradis perfect kitsch, fiarele care taie capete de om vor vorbi dulce şi îşi vor informa anchetatorii despre locul şi data următorului atentat. Până atunci, asemenea date vor veni numai şi numai din închisorile secrete vânate de HRW. Rezultatul va permite (inclusiv) membrilor HRW să ia metroul sau avionul fără să se teamă.

J’EXCUSE!

(Bazele amneziei occidentale)

Suntem în 2006, dar asta nu mai pare cu adevărat important şi nici istoriceşte exact. Urmează, probabil, 2007. Nu e un pronostic tocmai greşit, însă a fi exact în acest moment înseamnă a descoperi prezenţa cacofonică a unei epoci noi, nu succesiunea mecanică a calendarului. La mulţi ani! Bun venit şi alterare plăcută, pe continentul fără memorie, în epoca urii perfect sferice.

Verde islamic de Paris în Parisul lui octombrie 2005, inima umanismului a bătut pentru incendiatorii de şcoli. Sarcasmul limbut al lui Voltaire a coborât în autocenzură. Mass-media franceză a proclamat tăcerea expresivă: vandalii nu au nume de familie sau de trib, ci doar trăsătura care îi recomandă drept „tineri”. *D acord*. Am scăpat de bănuiala gravă că octogenarii au pornit, în cârje, la asalt. Prăpădul nu are, nici el, onomastică. În locul datelor simple, creşte arborele cauzal: „rasism”, „marginalizare”, „şomaj”. *J'accusel* a leşinat. *J'excusel* e la putere. Primul-ministru a înţeles să stingă focurile cu un torent de subvenţii şi a anunţat marţial o expediţie de răsplată condusă de Mareşalul Buget D'État: 20.000 de posturi noi, în administraţia locală. Mici subbăgători de seamă, prestatori de amenzi şi purtători de ştampilă, antidot la intoxicaţia cu verde islamic de Paris. La Londra, raţiunea parlamentară care l-a împins pe regele Charles pe treptele eşafodului, în dimineaţa zilei de 30 ianuarie 1649, a sucombat, după o carieră augustă, în seara zilei de 9 noiembrie 2005. Actul final a fost sărbătorit prin decapitarea legii antiterorism; un supliment de protecţie, ca de la democrat la antidemocrat, pentru autorii viitoarelor atentate. La Berlin, noul cancelar se curăţă de ultimele piei creştin-democrate, într-o baie de social-democraţie. Economia germană e motorul Uniunii Europene, iar Uniunea Europeană stă pe loc, parcată la marginea şoselei pe care trec, în mare viteză globală, soluţii americane, poftă de consum chinez şi hărnicie gregară indiană. Răspunsul german: creşteri de impozite şi taxe, acum şi din 2007. Toată lumea a învăţat la şcoală – pe când în Europa se mai învăţa la şcoală şi altceva decât vina pentru inundaţiile din Bangladesh şi pentru seceta din Niger – că economiile învie, înţepate de nervul cumpărătorului şi mor odată cu el, sufocate de impuneri noi. Angela Merkel cunoaşte regula. A repetat-o, până la saţ, în campania electorală, după care s-a lovit de realitatea de fapt. Dar care e realitatea de fapt?

Model indestructibil

Mai întâi, ca orice fapt de istorie, realitatea europeană a epocii posteuropene nu e o doar o sumă de acţiuni, ci o impresie, un curent de convingeri (sau lipsa lor) care dictează un curs general, până la a lăsa impresia acută de inevitabil şi fatalitate. Rând pe rând, liderii statelor europene occidentale urmează această traiectorie. Chirac, Villepin şi Merkel sunt punctele cele mai vizibile ale acestei constelaţii care îşi luminează propria stingere. Spania unui Rodríguez Zapatero, consumat aproape exclusiv de reforma sexuală a propriei naţiuni, Italia absorbită de mania anti-Berlusconi, Olanda condusă mai degrabă de ministrul Imigraţiei, Rita Verdonk, Belgia, ca de obicei fără contur şi agendă, Suedia logodită pe veci cu un socialism tehnic şi autist – toate asigură statutar şi disciplinat consensul impasului european. O generaţie întreagă de politicieni şi lideri de opinie fac maşinal toate gesturile greşite, rostesc toate teoriile false şi adoptă toate soluţiile nepotrivite.

Lucrurile se petrec în felul următor: o problemă apare şi ea e urmată, invariabil, de acele măsuri care o agravează. Liota de amploiaţi a lui Villepin va consuma fonduri de stat şi va avea ca efect doar creşterea şi instituţionalizarea controlului grupurilor musulmane asupra instrumentelor administrative, în teritorii urbane pe care statul francez va trebui să le tolereze fără să le mai controleze. Impozitele prescrise de Merkel riscă să adâncească suferinţa economiei germane şi să promoveze impasul la scara Uniunii Europene. Pieţele se tem deja de „efectul german”. Negocierile rundei Doña, la nivelul Organizaţiei Mondiale a Comerţului (W.T.O.), sunt blocate de protecţionismul francez. Semnalul german n-a făcut decât să accelereze strategia globală de decuplare din nexus-ul economic european. China, India, Mexic şi Brazilia încheie, în culisele negocierilor O.M.C., alianţe regionale şi decupează, astfel, tot mai clar spaţiul european ca zonă de depresie.

Nimic nu pare capabil să pună capăt pasei colective de somnambulism european. Conglomeratul politic şi intelectual european nu mai produce idei, valori şi lideri. Nimeni nu mai are curajul judecăţilor directe. Convocarea bunului-simţ e asimilată cu o catastrofă morală, fie ea derapaj în fascism, fie capitulare în faţa egoismului burghez. Această stare de inerţie are proprietăţi curioase, aproape paranormale. Pentru prima oară în istoria ideilor europene, lipsa de idei se felicită şi se automotivează cu o fecunditate extraordinară. Noul model de gândire european se hrăneşte din propriile eşecuri. Fiecare criză şi fiecare eşec servesc drept pretext pentru relansarea modelului. Fiecare înfrângere confirmă justeţea reţetei care a dus la eşec şi e urmată de o doză în plus, de o miză mai mare, de o repetiţie mai îndârjită. De aici, paralizia. Modelul e indestructibil şi va trăi această iluzie până la dispariţie.

Ruine în Volvo

Două împrejurări istorice explică, întrucâtva, maşinismul sinucigaş european. După zeci de ani de conformism, irigat şi întreţinut de pacea militară şi prosperitatea economică, elitele europene nu mai pot gândi îndrăzneţ sau, măcar, nebirocratic. În al doilea rând, politicienii Europei imite ştiu că societăţile lor nu mai sunt un partener energic. În mai puţin de cincizeci de ani, omul societăţilor europene a parcurs distanţa care separă cetăţenia activă de postura de chiriaş al unei funcţii desemnate: bun european, bun locuitor al planetei, campion al propriei cariere şi beneficiar al propriei pensii. Această clasă nu îşi mai poate permite decât un singur eroism: lupta pentru menţinerea unui confort care depăşeşte, deja, puterea economică şi vigoarea demografică a propriei societăţi. Familia occidentală s-a prăbuşit şi ruinele ei, transportate ritmic, în Volvo-uri spaţioase, acoperă staţiunile şi casele de vacanţă, din Costa del Sol până în Toscana. Copiii pensionarilor europeni sunt mai activi, dar poartă cu ei pesimismul

genetic al părinţilor. împreună, copil şi părinte, ştiu că regula lui „cel mult un urmaş de familie” cere ca vlăstarul să nu piară pe front şi îmbrăţişează un pacifism necondiţionat.

În plan material, această reaşezare a avut efecte catastrofale. Europa a păşit într-o zonă de nesiguranţă în care demografia bate democraţia. Tendinţa dă, deja, de la Malmó la Bradford şi de la Aarhus la Toulouse, o reţea de oraşe neasimilate şi, în curând, de majoritate confesională şi administraţie musulmană. În plan intelectual, această transformare poartă pur şi simplu numele de conformism şi e un semn de oboseală, de epuizare adâncă, de neîncredere în acele valori şi idei care au construit primatul occidental. Însă răspunderea pentru această criză nu poate fi pusă în seama populaţiei comune europene. Ne reîntâlnim, aici, cu una dintre atitudinile istorice constante ale elitei intelectuale europene: revolta împotriva civilizaţiei.

De ce noi da, dacă ei nu?

Pare curios. Europa civilizaţiei, împotriva civilizaţiei! Cu toate acestea, lovitura de stat epocală a raţiunii europene nu e un secret şi nicio noutate. O tradiţie ilustră şi sinistră pune ideile cortexului european la cârma contestaţiei. Într-o notă îngropată în subsolul *Societăţii deschise*, Karl Popper rezumă dilema de la capătul marii tradiţii europene a utopiei de inspiraţie platonică, marxistă şi leninistă. „De ce sprijină toţi aceşti gânditori revolta împotriva civilizaţiei?” Popper găseşte un singur răspuns: „Sunt înclinat să cred că explicaţia ţine de o insatisfacţie profundă, de nemulţumirea faţă de o lume care nu se poate ridica la nivelul idealurilor noastre morale şi al viselor noastre de perfecţiune. Revolta împotriva civilizaţiei e un semn al presiunii civilizaţiei şi al cerinţelor ei de răspundere personală”. Reflecţia lui Popper a împlinit aproape cincizeci de ani. Ea nu a pierdut nimic din exactitatea diagnosticului care punctează spre dinamica perversă a resentimentului şi poate fi completată cu câteva

desluşiri noi, aduse de anii din urmă. E vorba de acele mecanisme ideologice complexe aflate, acum, în dotarea formatorilor de opinie publică şi puse la lucru în scopul intuit de Popper încă din 1948. Marea şi toxica noutate pe care o aduc aceste mecanisme e substituirea completă a universului de valori occidentale cu o sumă de deziderate utopice. În principiu, multiculturalismul – doctrina pilot a acestui efort – poate fi redus la implantarea unui mecanism de omisiune prin uitare a culturii clasice europene.

Acest „chip” conductor de amnezie programată se prezintă, mereu şi oriunde, înfăşurat în toga toleranţei, dar funcţia sa finală e ştergerea memoriei. Din ce în ce mai puţini europeni cunosc sau vor să cunoască istoria Europei. Nu istoria în date (deşi destui elevi francezi se declară deranjaţi de lecţiile despre geneza Catedralelor), ci explicaţia de principiu a acestui *story* de succes mental, politic, economic şi social care a permis Occidentului să devină un model global (uneori impus prin forţă, niciodată pentru a înlocui o civilizaţie superioară). Cum anume şi de ce a ajuns tocmai capitalismul să limiteze dependenţa umană de mediu şi să susţină societăţi nonviolente? Din ce s-a născut capacitatea de judecată morală şi raţiune individuală a omului liber occidental? Cum a lucrat „procesul civilizării” (teoretizat de Norbert Elias)? în fond, termenul „Occident” desemnează o anume conduită, o anume disciplină istorică, o suită de constrângeri complexe la capătul cărora au fost întrunite datele prime ale civilizaţiei (sugestia a fost dezvoltată recent, cu multă claritate, de Sorin Antohi, într-un articol publicat de revista *22*, nr. 819, nov. 2005).

Toate aceste chestiuni elementare sunt inaccesibile unei generaţii reeducate în spiritul toleranţei faţă de orice altă soluţie de viaţă şi severă, până la defăimare, cu propria cultură, întrebarea pe care „tinerii” periferiilor pariziene şi-o pot pune, imediat înaintea următoarei runde de incinerat şcoli, maşini, femei infidele şi autobuze de transport în comun, e, desigur: „De ce ne-am integra noi

într-o societate pe care indigenii o dispreţuiesc primii?”

Nici expulzabili, nici asimilabili

Uitarea nu este o despărţire fără nuanţe şi complicaţii. Desacralizarea valorilor Occidentului nu e decât cea mai vizibilă tehnică de subminare, cel mai mustos Molotov aruncat pe ferestrele larg deschise ale Muzeului la care visa, naiv, Malraux, pe vremea când gaullismul părea să restabilească legătura cu „Franţa profundă”. Programată în fiecare primărie locală, cu fiecare nou „proiect de reabilitare socială” şi de fiecare nouă campanie de *awareness* în folosul victimelor rasismului occidental, uitarea are efecte de mare fineţe distructivă asupra nervului optic occidental. Viziunea faptelor simple e vagă, diagnosticul şi prognoza sunt nesigure, comparaţia nu mai lucrează, lipsită fiind de cunoaşterea şi recunoaşterea datelor istorice. Iată, de pildă, discuţia despre terorismul islamic. După 11 septembrie, ea a trecut rapid sub controlul unor clişee sociologice: exploatare, efect de ecou întârziat al colonialismului occidental. După alţi cinci ani, aceleaşi clişee, purtate în triumf de presă şi de mediile academice, îşi fac apariţia, pentru a explica şi nihilismul piroman de la Paris. În ambele cazuri, teoria justificării prin opresiune se bizuie pe sesizarea unui minimum de elemente reale şi pe evitarea unui lung şir de evidenţe. Terorismul islamic nu e o revoltă a oprimaţilor decât în limitele acordului neparafat între autorii atentatelor teroriste şi interpreţii resentimentari ai acestor acte de distrugere fără logică socială. Primii folosesc un pretext învăţat în patruzeci de ani de discurs tiermondist şi anticolonial. Ceilalţi continuă să alimenteze această analiză, transformând-o în dogmă publică. În exactitatea lor ignorată, datele sociologice spun cu totul altceva. Teroriştii vin, în general, din rândurile clasei de mijloc arabe sau sunt recrutaţi dintre tinerii unei generaţii incomplet asimilate în Occident şi complet întreţinută de părinţii emigranţi. La fel, autorii revoltei *de banlieue* din Franţa nu sunt purtătorii unui protest

împotriva şomajului, din simplul motiv că, în majoritate, ei lipsesc de la şcoală, nu de pe piaţa muncii.

Un alt fapt sociologic ignorat e toleranţa directă sau indirectă la poligamie, care a transformat dormitoarele urbane franceze în stadioane supa încărcate. Nu mai puţin exact sociologic e contrastul extraordinar între destinul emigraţiei afro-asiatico-islamice, în Statele Unite şi în Franţa. În Statele Unite musulmanii fac şcoală, în Franţa o ard. Mai mult de jumătate dintre musulmanii americani au o diplomă şcolară (spun statisticile Consiliului pentru Relaţii Islamic-Americane, citate de revista *Asia Times*). Aceleaşi date spun că venitul mediu al familiilor musulmane americane trece de media federală. Explicaţia nu are nimic de-a face cu teoria marginalizării, ci vine dintr-o diferenţă de atitudine istorică. America a prelungit, şi în chestiuni de imigraţie, individualismul de merit care stă la baza edificiului ei istoric. Sistemul american a promovat o toleranţă sensibilă la talent şi la aspiraţie. Au fost atraşi şi adoptaţi cei mai activi şi receptivi emigranţi indieni, pakistanezi, chinezi, arabi şi africani. Odată ajunşi în America, drumul lor spre elită a rămas, în permanenţă, o opţiune admisă. Franţa şi asemenea ei multe alte state europene au practicat, după război, importul de forţă de muncă, fapt care e de înţeles. Ulterior, această politică s-a prelungit prin importul nelimitat şi necondiţionat de comunităţi şi mase, fără alt obiectiv decât reaşezarea în condiţii de prosperitate occidentală.

Această politică lipsită de sens a fost înalt justificată teoretic de doctrina multiculturalistă. Rezultatele acestei lipse de acuitate şi ambiţie sociologică sunt, astăzi, groteşti. Franţa şi Europa în ansamblu au intrat în posesia unei minorităţi musulmane pe care n-o mai pot nici expulza, nici asimila. Suma acestor erori de gândire şi plasament istoric e încununată de o anume diferenţă persistentă de cultură, care face ca ghetourile de imigranţi maghrebieni să reproducă celule de civilizaţie rurală islamică, mutând sate întregi din văile Marocului în câmpia

Senei. Acest aliaj de reflexe comportamentale şi date sociologice e insacabil la forajele ofilite ale marxismului târziu, care repetă *mantra* exploatării omului de către om, în varianta renovată a „marginalizării” şi a „excluderii” Dar poate cel mai spectaculos exemplu de paralizie a discernământului, sub presiunea amneziei istorice, e discuţia despre tipologia terorismului islamic.

Prin V.I.L., spre O.B.L.

O bună perioadă de timp, actele conjugate de terorism islamic au fost comparate cu pericolul nazist. Comparaţia (folosită şi de autorul acestor rânduri) e atrăgătoare şi inexactă. Naţional-socialismul german a fost o reacţie violentă şi de masă la perspectiva modernizării unei naţiuni cufundate în trăiri şi relaţii organice, agrariene şi colectiviste. Până aici, paralela e destul de întemeiată. Însă capacitatea statului naţional-socialist german de a construi un sistem industrial şi militar, aproape fără rival, invalidează comparaţia. Există o paralelă mult mai adecvată. Ea nu a fost studiată îndeajuns (deşi, la noi, Alina Mungiu Pippidi, Dragoş Paul Aligică şi Andrei Cornea au deschis, curajos, discuţia). Cine caută corespondenţa istorică pertinentă şi doreşte să extragă de acolo învăţăminte are la dispoziţie paralela frapantă cu bolşevismul conspirativ-terorist rus. Comparaţia trebuie bine administrată. Nu comunismul de stat trebuie adus în scenă, ci figura marginală a lui V.I. Lenin, autor de literatură propagandistică (şi Bin Laden a „debutat” recent în volum, cu ajutorul unei edituri de stânga, la Londra), Lenin liderul unui grup ultraviolent şi deplin conspirat, Lenin proiectantul unui stat necruţător şi exportator de revoluţie (servicii oferite, la discreţie, şi de Califatul te (r) oretizat de Osama Bin Laden şi Abu Musab al-Zarkawi – alt mic teroaretician, odinioară ziarist de campanie, la *Al-Bunyan* al-*Marsus*, *o Pravdă* obscură, finanţată de Al-Qaida). Terorismul nu e un reziduu sociologic reparabil, ci pur şi simplu tehnica principală de expansiune a unei ideologii mortale pentru Occident, atât în cazul

bolşevismului, cât şi în cazul Islamului. Intuiţia acestei analogii nu e nouă. Ea a fost enunţată explicit, încă în 1949, de Jules Monnerot în a sa *Sociologie du communisme*. Astăzi, succesiunea acestei linii de analiză e blocată. Căci ea presupune o inversare, între timp interzisă, a teoriei generale a comunităţilor.

Minorităţi majoritare în forma sa deplin acreditată public, teoria comunităţilor vorbeşte despre minorităţi, dar nu rezervă niciun spaţiu minorităţilor militante. Or, acest gol de interpretare nu e decât o altă formă subtilă de promovare a uitării, a amneziei ca expresie a revoltei intelectuale împotriva civilizaţiei. Ce uităm odată cu excluderea lecţiei istorice lăsate în urmă de minorităţile militante? în primul rând, o realitate neiertătoare: o idee, fie ea bolşevismul, fie ea Islamul, fie ea o idee benefică şi pozitivă, nu trebuie să fie promovată de o majoritate statistică pentru a funcţiona exact ca o idee promovată de o majoritate statistică. O minoritate militantă şi decisă e suficientă. O minoritate violentă şi conspirativă e mai mult decât suficientă. Exemplele istorice spun mereu acelaşi lucru: Islamul secolului VIII a dominat din minoritate, iar un imperiu uriaş, Rusia secolului XX, s-a prăbuşit sub loviturile unei reţele conspirative neînchipuit de crude şi minoritare. Minorităţile violente, fanatizate de o fixaţie ideologică distrug, în cele din urmă, majorităţi uriaşe, pasive, obosite şi sceptice faţă de propriile valori. În această situaţie au fost surprinse societăţile europene şi nicăieri nu e mai vizibilă această epuizare decât în detaşarea elitelor de patrimoniul politic şi spiritual al Occidentului. Mâna care a votat pieirea legii antiterorism în Marea Britanie e şi mâna care împrăştie slujbe-subvenţie-răsplată pentru vandalismul incendiar din periferiile Franţei, şi mâna care nu mai poate administra medicamentul doctrinar de care are nevoie economia sclerotică a Germaniei. Mâna care semnează, indescifrabil şi confuz, sfârşitul Europei clasice. Cu scuzele de rigoare.

O STAFIE BÂNTUIE EUROPA: EUROPA!

Afacerile firmei J.G. Monnet s-au împotmolit pe la începutul lui 1923. Declinul a venit neanunţat. Mult timp, copiii bătrânului Monnet, negustor iscusit de coniac, s-au crezut în siguranţă. Afacerile tatălui fuseseră preluate cu succes de Jean, fiul cel mare. Adevărat, prin 1910 firma trecuse prin clipe grele. Hennessy, o companie nouă şi agresivă, schimbase bunele obiceiuri ale negustoriei cu lichioruri, coniac şi alte băuturi fine. Hennessy făcea producţie de masă, îşi croia drum pe creasta unei campanii de publicitate cum nu se mai văzuse şi dădea duşcă, la intervale regulate, firmele mici, de familie. Însă Jean Monnet nu era omul care să se lase măturat de pe piaţă. În câteva luni, el a reuşit să sporească veniturile companiei, deşi piaţa de desfacere a continuat să se îngusteze.

Odată aşezată pe picioare firma, tânărul Monnet şi-a putut permite să iasă din comerţul cu băuturi, spre a începe o uluitoare şi greu vizibilă carieră politică. Însă, pe la începutul nenorocosului 1923, Monnet se întorcea cuminte şi harnic la catastifele firmei. Urnit de insistenţele disperate ale surorii sale, el a revenit şi a salvat firma familiei. Istoria vieţii profesionale şi a ideilor extraprofesionale ale domnului Monnet a rămas multă vreme necunoscută. Ea a fost dezgropată abia după treizeci de ani de cercetători minuţioşi, navigând prin arhive, în căutarea rădăcinilor intelectuale ale Uniunii Europene. Treptat, purtată de enormul curent al unionismului european, corabia a ajuns la confluenţa cu istoria personală a unui om excepţional şi, în acelaşi timp, perfect necunoscut. Ceea ce nu înseamnă că Jean Monnet a rămas o enigmă.

Un păhărel cu Monsieur Monnet

Discret până la autoanulare, Jean Monnet avea două convingeri intime. Le-a cultivat fără abatere, cu o răbdare tăcută, aproape mistică, şi le-a transformat treptat în forţe istorice. Ele au grăbit renaşterea contabilă a onorabilei firme J.G. Monnet şi tot ele au schimbat faţa Europei, după o lucrare lentă şi necurmată, care a avut efectul negativ al

unei eroziuni geologice, dar a rodit, fertil, prozeliţi şi un cult politic. Prima dintre convingerile ascunse sub fruntea acestui om civilizat şi laborios a fost importanţa relaţiilor directe într-un sistem închis. De aici, credinţa în eficienţa conclavului şi preferinţa pentru decizia luată în sânul unei confreriielitare. A doua, decurgând din prima: aversiunea faţă de caracterul incontrolabil, polemic şi dezordonat al sistemelor deschise. De aici, gândul dizolvant, urzit democraţiilor naţionale. Tot de aici, spaima de politică în sensul clasic şi preferinţa pentru o tehnică de evitare şi amânare (compromisul), în defavoarea principiilor.

Toate aceste atitudini vor forma, după o distilare subtilă, nu foarte diferită de procedura aplicată alcoolurilor firmei J.G. Monnet, articulaţiile Proiectului European. Mediocritatea lor netă, în contextul a douăzeci de secole de artă politică europeană, a fost mascată şi protejată de un alibi extraordinar, inatacabil: progresismul. Această formulă de cooperare în care promisiunea progresului funcţionează ca mijloc de presiune, paralizează opinia critică şi promovează idei riscante a ajuns la noi prin meditaţia şi practica unui reprezentant tipic al traumei, care a ocupat, de la începutul secolului XX, centrul cerebral al Europei. Omul se numeşte Jean Monnet şi e supranumit Părintele Europei. Trauma se numeşte frica de istorie, are cauze precise, a supravieţuit şi a prosperat, în interiorul unui continent pe care nu l-a înţeles niciodată. Mai întâi, însă, urmarea poveştii despre mărirea, decăderea şi din nou mărirea firmei de coniacuri fine J.G. Monnet. Merită. Adevărat, viaţa acestei case de comerţ, aşezată în inima regiunii Cognac, s-a stins. Ideile celui care a dictat, la un moment dat, mersul înainte al firmei sunt însă vii. Ba chiar dominante. Şi în Cognac, şi în jur, pe o rază de câteva mii de kilometri. În afara acestui cerc se zăresc, la vest, Atlanticul şi, la est, Uralii.

Primul Cetăţean European (vechi debitor canadian)

Când, prin 1910, tânărul director al companiei Monnet a remarcat că începeau vremuri noi, era, probabil,

prea târziu. O firmă de familie nu se putea bate cu maşina de producţie şi publicitate Hennessy. Jean Monnet a jucat o carte pe care puţini directori de firme de familie ar fi cutezat-o. Unul dintre partenerii tradiţionali ai firmei Monnet era Hudson Bay Company, o firmă canadiană care făcea comerţ cu băuturi, printre alte feluri de comerţ. Hudson Bay Company îşi cunoştea însă bine piaţa şi nu aştepta invitaţii pentru a folosi ocaziile de profit. Presat de concurenţă, Monnet vindea ieftin. De cealaltă parte, Hudson Bay Company găsise clientul perfect pentru alcoolul ieftin livrat de Monnet: indienii americani. Livrările de alcool erau perfect ilegale, dar şi perfect profitabile pentru participanţii la schemă. Monnet putea suplini, prin livrările către compania canadiană, declinul de pe piaţa internă. Compania canadiană făcea pe piaţa Rezervaţiilor indiene un profit straşnic şi neimpozitat. Monnet fiul a salvat firma tatălui, iar Hudson Bay Company a rămas un partener amical. În 1914, după izbucnirea Primului Război Mondial, firma canadiană a simţit potenţialul de extindere, în furniturile de front. Firma a intervenit şi l-a recomandat pe Monnet, amic vechi şi de încredere, ca reprezentant, în proiectul mai larg de organizare a unei reţele internaţionale de livrări pentru efortul de război. Monnet era într-adevăr omul ideal. Alături de un număr crescând de politicieni, intelectuali şi diplomaţi europeni, Monnet se îndrepta rapid spre o nouă filosofie a istoriei europene.

După carnajul industrial al Primului Război Mondial, această filosofie avea să prindă aripi. Ea îşi punea în primul rând problema războiului şi găsea că Europa nu va supravieţui decât salvată de ea însăşi. Războiul european era, conform acestei filosofii terorizate de istorie, rezultatul dezvoltărilor necontrolabile la nivelul statului naţional-înarmat. În rezumat: industriile armamentului şi muniţia oratorică a demagogiei naţionaliste conduc mereu spre ciocniri cataclismice; acest ciclu nu poate fi întrerupt decât prin slăbirea statului naţional şi prin organizarea

unei structuri supranaţionale, cu puteri de comandă asupra programelor industriale, financiare şi externe ale fostelor state naţionale. Se năşteau, astfel, ideile primare ale Proiectului European. Ele aveau să facă o carieră fulgerătoare, în două dintre sferele de influenţă majoră ale Europei: în lumea politică de formaţie socialistă şi înclinaţie pacifistă şi în rândurile, numeroase, ale noii clase de coordonatori ai civilizaţiei tehnice a Occidentului-birocraţii. Exemplar strălucit al acestei armate civile, Jean Monnet nu era un visător. Spre deosebire de ceilalţi partizani ai Ideii Europene, de la economiştii la ideologii naziști şi fascişti (niciodată în posesia unui plan concret de Unificare), şi spre deosebire de internaţionaliştii de profil esperanto ai saloanelor diplomatice, Monnet era un om practic şi activ. Ideile sale nu au murit între coperţile cărţilor.

Deocamdată, în primul an de război mondial, Monnet are o propunere irezistibilă. Aprovizionarea Franţei trebuie plasată în regia unei firme apte de planificare raţională la dimensiuni globale. Monnet poate, chiar, face o recomandare precisă: Hudson Bay Company. Francezii acceptă, englezii susţin ideea coordonării importurilor şi compania canadiană primeşte licenţa de operaţiuni, pe un contract fabulos: 150 de milioane de lire sterline. Graţios, Monnet nu pretinde nimic. El va avea, însă, în scurt timp ocazia să ceară companiei canadiene să-i întoarcă favoarea. Prima oară în 1923, când un împrumut generos al canadienilor îl ajută să readucă la viaţă compania de coniacuri a familiei. A doua oară, după marea criză financiară mondială, când o nouă intervenţie a canadienilor recunoscători îl salvează de la obscuritate şi-l ajută să se relanseze în lumea financiară internaţională. Monnet pătrunde definitiv în lumea care elaborează politici şi ia decizii de importanţă continentală. O va părăsi, formal, abia în 1976, când se va retrage pentru a-şi scrie *Memoriile*, încununat cu titlul de Cetăţean de Onoare al Europei, acordat de Consiliul Europei.

Monnet a fost şi va rămâne, probabil, singura întrupare naturală a acestei categorii juridice fără conţinut popular. Plecarea definitivă se petrece pe 16 martie 1979, când Monnet moare, la nouăzeci de ani. Venerat de noua birocraţie comunitară, Monnet e totuşi un necunoscut absolut pentru popoarele Europei. Din păcate. Căci după şaizeci de ani de geniu al manevrei indirecte, Monnet devenise omul care schimbase definitiv viaţa naţiunilor europene. Testamentul său politic, aşa cum a fost formulat în ultimele rânduri ale *Memoriilor*, publicate cu puţin timp înainte de moartea autorului, e exact, profetic şi neliniştitor: „Statele naţionale ale trecutului nu pot rezolva problemele politice ale prezentului. Ele nu-şi pot asigura evoluţia viitoare. Comunitatea şi numai ea duce spre lumea organizată a zilei de mâine”.

Delictul de Philadelphia

Nici măcar în ziua de 9 mai 1950 – de atunci încoace inclusă ca Ziua Europei, în calendarul aseptic al festivismului comunitar – Jean Monnet nu a consimţit să părăsească penumbra. Faimosul plan Schuman, lansat atunci într-un discurs radiodifuzat de Robert Schuman, ministrul de Externe francez, e de fapt o producţie sută la sută Monnet. Planul anunţa, în numele păcii, comasarea industriilor cheie ale Franţei şi Germaniei. Era pasul prim şi ireversibil spre Unificarea europeană pe care Monnet continua să o dosească în spatele pretextelor economice şi al idealismului pacifist. Astăzi, arhivele ne arată cât a oscilat Monnet de-a lungul a opt variante succesive. Ultima redactare reţine o referinţă vagă la „prima etapă pe drumul spre o Federaţie Europeană”. Ezitările şi tehnica vagului scolastic nu sunt întâmplătoare. Monnet – la fel ca Altierro Spinelli, un veteran comunist italian, care a lansat, separat, în 1941, şi a urmărit până la moarte, în 1986, proiectul Statelor Unite ale Europei – a susţinut fără încetare că adevărata miză a proiectului european, Unificarea, nu trebuie dezvăluită.

Embagoul a fost ridicat parţial doar în ziua de 28

februarie 2002, când delegaţi din douăzeci şi cinci de state, reuniţi la Bruxelles, au salutat lansarea lucrărilor Comisiei însărcinate să redacteze proiectul de Constituţie Europeană. Obiectivul final devenea, în sfârşit, vizibil. Discursurile delegaţilor au cochetat savant cu referinţa măgulitoare la lucrările iluştrilor politicieni, jurişti şi oameni de stat, reuniţi în vara anului 1778 la Philadelphia pentru a redacta Constituţia Statelor Unite ale Americii.

Trimiterea e lipsită de sens.

Un demos în minus

Discuţia despre valoarea Proiectului European e de obicei ucisă în faşă. La centru, ea e înăbuşită de o retorică luminoasă, care conjură neobosit Idealurile Europene. La periferie, în lumea candidaţilor mici şi nevoiaşi pe care România îi ilustrează prea bine, discuţia nu atinge nici măcar faza preraţională. Ea e înlocuită de un festivism pe care Caragiale însuşi l-ar fi socotit excesiv. Referendumul organizat şi falsificat de guvernul Năstase în 2003 va sluji cândva drept fundament al noii comediografii a românismului. Ocultată birocratic la centru şi carnavalesc la periferii, discuţia asupra Europei Unite e atât de lipsită de conţinut, încât Europa face figura unui continent mic şi confuz, narcotizat de iluzii geopolitice supreme şi incapabil de ruptura cu tradiţia traumatică fixată la Verdun, unde 700.000 de oameni au fost ucişi de industriile militare reunite ale naţiunilor europene. Ceva a aruncat, atunci, intelectul director european într-un declin pe care timpul n-a reuşit să-l îndrepte. Demografia europeană, în cădere liberă pe treptele prosperităţii semănate de tancurile americane în 1945, a grăbit siguranţa de sine a Ideii Europene.

Cu o populaţie în scădere, condiţionată de o emigraţie afro-arabă pe care nu o mai poate refuza sau opri, Europa face, la Bruxelles, figura unui centru de progres postistoric, dar trăieşte în realitate o epuizare biologică şi o sterilitate mentală cu aspect terminal. Pilonii edificiului sunt şubrezi sau pur şi simplu lipsesc. Să

gândim o clipă, fără a face apel, după practica obişnuită, la detaliile de legislaţie internă sau declaraţiile generale, emanate de unul sau altul dintre organismele Uniunii. Poate fi Europa o Uniune, în felul celei americane? Răspunsul e simplu: nu. Cauza: absenţa unui *demos* european. Cu alte cuvinte, nu există o naţiune europeană (sau, dacă ea a existat, s-a stins odată cu primul şi ultimul ei cetăţean, Jean Monnet). Inexistenţa unei naţiuni europene are consecinţe evidente. Ea nu permite gradul de integrare care a făcut gloria şi puterea Statelor Unite ale Americii. Politica de stat promovată la Washington poate provoca nemulţumiri în California, dar nu va fi niciodată sesizată ca intervenţie străină. Politica birocraţiilor nealese de la Bruxelles nu e acasă nici măcar la Bruxelles.

Ignorând cu bună ştiinţă acest adevăr elementar, instituţiile şi politicienii Europei Unite lucrează împotriva unui fapt natural. Această contradicţie nu contează astăzi, când fondurile Uniunii înlocuiesc dezbaterea reală, în statele mai sărace şi mai „prostuţe” ale Estului şi Sudului european. Însă mâine aceste naţiuni vor trebui să aleagă: fie protestul inutil, fie resemnarea. În ambele variante, naţiunile Europei vor trebui să urmeze cursul dictat de un centru care avansează dogmatic spre miezul lipsă al propriilor idei. Altfel spus, care e, de fapt, mobilul fundamental al „construcţiei europene”? Pacificarea europeană? Dar această problemă a încetat să existe demult. Uniunea la care visau, în primul lor juniorat, intelectualii anilor ’20 era menită să evite repetarea Primului Război Mondial. Bineînţeles, al Doilea Război Mondial a avut loc. El nu poate fi imputat Ideii Europene, dar a reuşit, printre altele, să demoleze premisele acestei Idei. După 1945, datele cardinale ale Europei s-au schimbat definitiv. Sfărâmată de două războaie mondiale şi, totodată, războaie civile europene, distribuţia continentului s-a schimbat. Franţa şi Germania, Anglia şi Italia încetează să aibă gravitaţie istorică. Ele renasc pe bani şi idei americane. Insistă şi conspiră să reapară în

istorie braţ la braţ cu o importanţă de mult pierdută.

Noua Europă se naşte, astfel, din resentimentul faţă de marele eşec al secolului XX şi din pasiunea, încă nevindecată, după utopia socială. Mobilul oficial al Ideii Europene se dovedeşte un fals, menţinut şi întreţinut pentru a acoperi adevăratul obiectiv al „construcţiei europene”: statul centralizat, fantasmă târzie a unei Europe depăşite de America şi în curând de Asia, în toate sensurile (demografic, intelectual şi politic). Numim acest proiect Uniunea Europeană. Doar abonamentul la maşina de subvenţii şi subdezvoltarea adâncă a unui Est spoliat de regimurile comuniste ne fac să ignorăm adevărata natură a proiectului. Nedemocratică prin definiţie (căci absenţa unui *demos* exclude apariţia unei democraţii), Uniunea Europeană apare, în secolul XXI, drept moştenirea inutilă a unui secol ratat, de la Verdun la Stalingrad: secolul XX. „Deficitul democratic”, admis discret şi terapeutic în discuţiile oficiale despre Proiectul European, e mult mai larg decât s-ar putea înţelege din eufemismele de serviciu. Uniunea se mândreşte cu alegerile europene, dar relevanţa lor e măsurată exact de neprezentarea unei Europe care trimite la urne, în una sau alta dintre naţiunile ei 15, 20 sau, în zilele faste, 30% din alegători. Acelaşi exerciţiu de mimetism democratic se repetă în ritualul referendumurilor. În cazul în care spune „nu” proiectului european, referendumul se repetă de câte ori e cazul (vezi Danemarca). Dacă referendumul se încheie cu „da”, el devine literă de lege. Peste tot, în Spania sau în Franţa, în Marea Britanie sau în Italia, maşina naţională mass-media şi, în genere, motoarele intelectuale modelatoare de opinie slujesc, fără jenă şi perfect amnezice faţă de propriile coduri deontologice, drept instrument de presiune şi şantaj în beneficiul Ideii Europene, într-un braţ al balanţei stă mereu, grea de progres, Ideea Europeană. În celălalt, spectrul barbariei. Alegeţi!

Vorbim mai târziu

Ce poate face România? Puţin, dar cu rost. În primul

rând, să aibă temeritatea de a plasa Uniunea Europeană pe lista subiectelor discutabile. Dezbaterea nu a început, însă primele luări de cuvânt au avut loc. Câţiva jurnalişti curajoşi au ridicat primele semne de întrebare (Cristian Pătrăşconiu şi Gusztav Molnar, în *Cotidianul*). Restul va veni, la fel ca în Cehia, Polonia şi, sau Estonia, după admitere. Însă ceva important s-a întâmplat deja. Ambivalenţa contestată a preşedintelui Băsescu, între axa Washington-Londra-Bucureşti şi *mantra* integrării europene, e un calcul politic mult mai realist decât ne putem închipui astăzi. România nu poate dicta sau negocia alianţe. România are, indiscutabil, de câştigat din Proiectul European, deşi omenirea cenuşie, rău calificată profesional, a populaţiei de peste patruzeci şi cinci de ani va fi dată cu capul de toţi pereţii Admiterii. Câştigurile vor fi totuşi mai mari decât pierderile. Simpla infuzie de fonduri comunitare va produce – defectuos dar va produce – alinierea la standardele materiale şi juridice ale secolului XXI.

În acelaşi timp, România va intra, din nou, după prizonieratul sovietic, într-o fuziune istorică pe care nu a negociat-o de pe poziţii de discernământ. Deschizând al doilea canal de comunicaţii, către lumea atlantică, preşedintele Băsescu a asigurat generaţiilor ce vin un spaţiu minim de manevră. S-ar putea ca acele generaţii să fie martore ale deznodământului istoric al proiectului iniţiat, cu un amestec de disperare şi competenţă subterană, de directorul firmei de coniacuri fine J.G. Monnet. S-ar putea să nu fie deloc ocazia unei apoteoze. Autorul acestor rânduri e convins că Proiectul nu e altceva decât ultima zvârcolire utopică a spiritului european, înainte de capitularea în faţa erei americane sau de joncţiunea cu blocul musulman. Dar despre asta mai vorbim, peste cincizeci sau o sută de ani.

CE NE UNEŞTE

Nu e nevoie de introducere. Nici de justificări. S-a întâmplat ceva nespus de mare şi viu. Aţi aflat? Suntem

religioşi. Să nu lăsăm această descoperire în braţele moi ale eufemismelor. Un cuvânt e de ajuns: *Credo*. După nazism şi după comunism, deşi îl înţelegem pe Darwin, chiar dacă ne doare undeva de cele zece porunci, deşi am învăţat din leagăn că răul scapă nepedepsit, după ce ne-am lămurit demult că buni sunt numai fraierii şi că ale lor sunt lipsa şi sărăcia, după toate acestea şi după atâtea altele, am înţeles unde duc toate şi ce putem spune despre noi: fără Dumnezeu, nu suntem.

Latina vie

Un „nu” fără margini se întinde acolo unde lipseşte Dumnezeu. Şi o tentaţie. Ea promite un timp progresiv, în care clipa de faţă e mereu cea mai bună. Tot ea aşterne o logică a vieţii în stare să explice şi să îndrume, convenabil, fără să ceară suferinţă sau respect în faţa neînţelesurilor adânci. Tentaţia vine înaintea copiilor ei încărcată cu daruri: îi face siguri, îi împinge pe scena istoriei şi le suflă că îşi pot scrie singuri rolul, ba chiar toată piesa. Din când în când, scena se umple de cadavre, dar piesa este un mare succes de critică. Regizorul nu e certat niciodată. De vină e mereu istoria, demascată sub numeroasele ei nume de împrumut: socialism, nazism, economie, demografie. Regizorul poate pregăti, netulburat, următorul spectacol. Figuranţi şi savanţi, actori şi eliberatori, came de tun universală-slavă Domnului! E greu de imaginat o vorbă mai nepotrivită. Şi nu e singura. O limbă întreagă vorbeşte mediatic şi oficial despre ce suntem şi ce vrem. Ea greşeşte cu fiecare parte de vorbire şi din toată gramatica ei entuziastă. Acest esperanto nechemat s-a împleticit grosolan, vineri 8 aprilie 2005, în Piaţa Sfântul Petru. La Roma. Locul în care o limbă moartă, latina, a slujit seminţiilor de faţă: polonezi, italieni, americani, etiopieni.

Şomerul inflexibil

Se spune că o jumătate din populaţia lumii a văzut, la televizor, înmormântarea Papei Ioan Paul al II-lea. Şi ce se mai spune? Că „marele dispărut” a fost un om „remarcabil”, dar „controversat”. Măsurat în acest fel,

Papa Ioan Paul al II-lea a fost înrămat, de două ori, alături de silueta nelipsită a celebrităţii. El a plecat împodobit cu o cotă de audienţă şi încununat de dreptul fundamental al omului recent: scandalul. Ambele decoraţii sunt false. Tinichea. Prima sugerează discret că evenimentele din Piaţa Sfântul Petru au urmat cumva seriei deschise de dispariţia lui Elvis, sau că apariţia, într-o pauză de proces, a lui Michael Jakson ar fi desăvârşit ocazia. A doua decoraţie e încă mai deplasată. Ea e un fel de a aminti publicului luminat că Papa, deşi pacifist, nefumător, rock star şi duşman al subdezvoltării, n-a reuşit să atingă punctajul maxim. El a ratat cel puţin două *item*-uri din agenda omului la zi: rolul femeii şi rolul rolului homosexualilor. Cu un asemenea dosar, Papa ar fi pierdut toate concursurile, *board-wră Q* şi interviurile. N-ar fi reuşit să câştige un post de prezentator TV, o poziţie de funcţionar ONU şi nici măcar un *slot* modest în campania*de pro moţio* n-a vreunui program cu finanţare europeană. S-ar zice că, din fericire, bietul Karol Josef Wojtyła a stat în banca lui, pe locul încălzit, la început, de Sfântul Petru. Nu e aşa. În ochii atoatevăzători ai mass-media, Biserica nu mai are decât dreptul să se transforme în cel mai mare ONG al lumii şi să candideze, din această înaltă demnitate, la rangul de democraţie. Între condiţiile de aderare, Biserica ar trebui să rezolve imediat câteva chestiuni presante: să preoţească femeile şi homosexualii, să binecuvânteze căsătoriile de acelaşi sex şi să mai tacă odată din gură, când ne facem de cap în pat sau în tubul cu clone.

Rezultă că un procent de flexibilitate ar fi fost tare nimerit. Să fi consimţit Papa la un compromis minim: căsătorii homosexuale – numai dacă mireasa e neprihănită; preoţirea femeilor – numai pentru candidatele blonde; liber la sex – numai cu prezervative agreate de Vatican (marcate de un V discret). N-a făcut-o. Inflexibil Papă! Meritat şomaj!

Maria, în conferinţă de presă

Eroul acestei enorme neînţelegeri nu este Papa, ci spiritul intolerant al unei modernităţi care e nesigură exact în clipa în care se crede victorioasă. Prima şi cea mai tristă dintre explicaţiile acestei fraude pare ignoranţa. Ce trebuiau să ştie cei care s-au grăbit să pună intoleranţa în necrologurile Papei? Că Biserica nu e nici republică, nici sindicat? Că misterul revelaţiei christice e intangibil? Că Papa nu poate moderniza misterul Naşterii adoptând poziţia de mijloc, după care Fecioara Maria l-a născut pe Iisus exact ca orice mamă, dar a avut apoi o viziune şi s-a decis să iasă cu ea în faţa presei? Nu. Toate aceste lucruri sunt de mult cunoscute. Ele nu mai sunt, însă, îngăduite. Cei care pretind astăzi că habar n-aveau de ele nu sunt un grup de proşti (deşi încearcă să îşi prostească spectatorii), ci o trupă de asalt. Ei încearcă să impună

Bisericii norme laice şi democratice, ştiind bine că acest lucru e complet străin de natura ultimă a credinţei. Încearcă să pătrundă prin efracţie acolo unde nu pot ajunge din pricina sărăciei spirituale. Victoria acestei linii de argumentaţie ar anexa Biserica la Imperiul Relativismelor fără sfârşit: hoţul-victimă, familia cu doi bărbaţi şi copilul ei, cu doi taţi, dreptul la moarte al bătrânilor şi al handicapaţilor incomozi. De ce nu o Biserică Parlamentară şi pe când primul Papă musulman?

Pagini goale

Vorbind în marginea evenimentelor colosale din Piaţa Sfântul Petru, comentatorii „fenomenului papal” au numărat capete de telespectatori, au deschis dosar de urmărire ideologică numitului Paul Ioan, decedat, de profesie Papă, dar au omis să remarce lucruri simple. Mai întâi, şirul de oameni care a legat, pe harta Europei, Roma de Varşovia şi Varşovia de Madrid. Uniunea europenilor e un lucru mai vechi decât Uniunea Europeană. Fiind creştin, el e detestat de elitele care cern subvenţii la Bruxelles. Vrea Uniunea Europeană să fie noua plasmă a continentului? Are la dispoziţie băncile, impozitele şi libera circulaţie a persoanelor. Restul a fost făcut demult. De ce

şi-ar dori altceva? Şi pe ce bază? în temeiul Constituţiei Europene? Ar fi prima întemeiere istorică stabilită cu ajutorul cărţii de telefon. Două sute de pagini inaccesibile cetăţenilor statelor Europei, două sute de pagini de teologie birocratică din care a fost ştearsă, cu ţâfnă, orice referinţă la creştinism. Cinci milioane de oameni s-au aflat, vineri, 8 aprilie 2005, la Roma. Zeci de milioane s-au rugat pe tot cuprinsul Europei. Numele lor nu apar în noua carte de telefon.

EPIDEMIOLOGIA IDEILOR

În toamna lui 1918, înmormântările ţineau loc de ceea ce numim, astăzi, diversitate. Nimic mai suplu şi mai inovator, mai distinct şi mai particular decât înmormântările lui 1918. De la Vest la Est, în primul război al lumii globale şi în ultimul război al Europei clasice, milioane de tone de pământ, răscolit în grabă de ţărani speriaţi, sau desprins cu greu din clisă, de faţa rece a cazmalei militare, făceau loc unei oştiri de cadavre. Morminte mici şi uitate în câmpiile Flandrei. Mausolee solemne, statui comunale şi lacrimi uscate în satele prăfuite ale României. Un parc minuscul şi tulburător, împresurat de îngeri albaştri de piatră, înfiorat seara de şoaptele soldaţilor din fotografiile de pe cruci, la Aquíleia, în Italia de Nord. Austrieci, italieni, bosniaci, probabil câţiva flăcăi din Transilvania. Numele s-au şters şi iscălesc fără înţeles, sub fotografii galbene. Perete în perete cu cimitirul, Bazilica Patriarhală din Aquíleia, aşternută cu mozaicuri fabuloase, lucrate, acum 1.500 de ani, de convertiţi la arianism, doctori necunoscuţi în simbologia morţii şi adoratori îndureraţi ai Răului. Printre chiparoşii din jur, urmele unui mare drum roman: Via Postumia…

Sfertul funerar înmormântările lui 1918 erau atât de numeroase, atât de repetate, atât de monotone, încât îndemnau obosit la concluzii pasive şi la resemnare: nimic nou pe pământ, nimic nou sub pământ. Prin septembrie a apărut, însă scânteia diversităţii. Un virus. În următoarele douăsprezece luni, de-a lungul următoarelor douăzeci până

la patruzeci de milioane de înmormântări, a răsărit, macabru şi industrial, schimbarea. Gripa Spaniolă a infiltrat un sfert din omenire. Medicii împuţinaţi de război sau răpuşi în spitale de viruşi au fost înlocuiţi de studenţi de anul întâi. Facultăţile de medicină au fost închise. După mai multe luni podite de cadavre, în sfârşit, în primele zile ale lui 1919, în Statele Unite, o idee. O măsură impusă de buzduganul virusologie: înmormântările se limitează, prin lege, la maximum cincisprezece minute. Următorul sfert de oră e, întotdeauna, al următoarei înmormântări. În mai puţin de douăsprezece luni, Gripa Spaniolă a ucis mai mult şi mai repede decât a făcut-o, în patru ani, un război mondial. Obiceiurile, de la igiena personală la riturile funerare, s-au schimbat şi s-au aliniat în poziţie de drepţi, după reguli şi prevederi impuse rapid şi aplicate eficient. Dezinfecţiile au intrat în patrimoniul bunurilor sufleteşti şi sociale, alături de politeţe, munca normată şi mania sălilor de dans. În varianta lor occidentală, înmormântările au reţinut, atunci, o patină industrială de care n-au scăpat nici azi. Gripa Spaniolă a înspăimântat popoare, a ridiculizat aparate de stat şi a perforat cenzuri (căci informaţia a fost suprimată de guverne, spre a izbucni în superstiţii şi deformări, minciuni şi cântece populare, mai pântecoasă şi mai vicioasă decât varianta reală). Cu toate acestea, Gripa Spaniolă a fost uitată în scurtă vreme.

Ciuma: neagră şi uitată

O deosebire stranie şi aproape nedreaptă desparte posteritatea minimă a Gripei Uitate de cariera istorică grandioasă a Primului Război Mondial. Am uitat molima maximă, dar am ţinut minte un război care avea să fie surclasat, destul de repede, de un altul. Am lăsat în urmă spaima de un inamic invizibil şi insaţiabil însă am reţinut o catastrofă politică şi militară. Oricât ar părea de ciudat, acest reflex al memoriei umane nu e o noutate accidentală. Acum aproape 2.500 de ani, în anul 412 î.Hr., Hipocrate ne lăsa prima descriere a Gripei. Efectul acestei relatări a fost modest. Abia spre sfârşitul anilor 1300 apărea o

terminologie care presupunea o teorie: *Influenza* – cuvântul italian care traducea ipoteza după care maladia era rezultatul „influenţei” astrelor. În 1347 sosea în Europa, adusă, probabil, pe corăbii, din Africa, Xenopylla Cheopis, musca purtătoare de ciumă. Până în 1352, o serie aproape neîntreruptă de erupţii a ucis o treime din populaţia Europei.

Ciuma Neagră n-a fost complet uitată. Urme destul de vagi au supravieţuit în folclor, în tema picturală a „dansului macabru”, şi poate tot atunci au revenit în scenă premisele scepticismului faţă de echilibrul divin al lumii. Doctrinele gnostice şi imagistica satanismului au fost brusc stârnite din praful Viei Postumia şi asmuţite printre gravorii din Nürnberg şi între detaliile sarcastice din dantelăria catedralei din York. Însă Ciuma Neagră n-a făcut decât să tulbure un timp şi să ascută decorativ plăcerea satanismelor de atelier. Adevărata amintire ajunsă la noi, simbolic şi polemic, e tema Cruciadelor: din nou, un enorm spasm ideo-politico-militar, nu o spaimă devastatoare de misterele biologiei de mase. O repetiţie insistentă dictează că densitatea evenimentelor istorice rezistă, în vreme ce haloul malefic al marilor spaime se dispersează, incredibil, după un timp relativ scurt. Optimism? Posibil. În spatele acestui raport se află, însă, înţelesuri largi şi schimbătoare. Regula de fier, a memoriei învingătoare şi a spaimei uitate, se clatină. Indiciile acestei răzmeriţe a imaginarului uman sunt proaspete. Foarte proaspete.

Gripa precede gripa

Gripa aviară va ucide, dar (mai probabil) nu va repeta secerişul mortal al Ciumei Negre şi al Gripei Spaniole. Ceea ce nu înseamnă că tema aviară n-a stabilit deja un bilanţ simbolic extrem. Exact ca alte epidemii recente (Gripa Porcină

— În 1976, Gripa Rusă – în 1977, Gripa Hong Kong – în 1997, Sindromul Respirator Acut SARS – în 2003), gripa aviară a fost surclasată de o extraordinară undă de impact

public. Celebre la nivel global, toate aceste epidemii anunţate au dispărut fără a face victime în masă. În parte, succesul e al vaccinurilor. În parte, spaima a fost, însă, calibrată mult peste nivelul de impact real al epidemiilor. Teama şi anticipaţia catastrofică par mult mai alerte şi populare acum, decât în vremuri nu prea îndepărtate. Capacitatea de a şterge spaimele şi de a reţine din istorie doar faptele raţionale şi certificate ale trecutului scade. Reflexul care a ne-a dat dreptul să vorbim, pe perioade extrem de lungi, de optimism istoric, e tot mai nesigur. Teama de ceea ce va veni creşte şi, la prima impresie, această nevroză este justificată de înmulţirea catastrofelor multiple: uragane săptămânale, masacre seismice cu zeci de mii de victime, arsura imprimată pe retină, în zorii zilei de 11 septembrie, antrax la plic şi botulism la borcan, avioane care cad după un plan neştiut, dar, evident, foarte strâns.

Înteţirea numerică a acestor catastrofe e impresionantă şi derutantă. Numărătoarea lor e suspectă. Căci ea nu ţine seama de complicaţia progresivă a căilor de comunicaţii, de suprapopularea scenei şi de procentul fatidic de accidente naturale şi tehnice. Această numărătoare febrilă şi corigentă

— Trei la cutremure, cinci la tsunami şi cu naveta zece! – spune mai multe despre cel care numără decât despre dezastrele numărate. Gripa aviară a fost anunţată, în aproape toate ziarele şi de aproape toate televiziunile lumii, începând cu sfârşitul. Încă înainte de primele cazuri atestate (la păsări), titlurile au prezentat bilanţul, desigur potenţial, iar această formă de anticipaţie n-a făcut decât să mărturisească un anume gust pentru inevitabil şi o anume conştiinţă înspăimântată a propriei slăbiciuni. „50.000 de morţi în Marea Britanie”, a titrat *The Times*, suplimentând cu un subtitlu ameţitor: „Cifra poate urca la 750.000!”. Repetat fără oprire, acest vertij la contactul cu un scenariu strict ipotetic e o formă de incertitudine. Nicio amintire nu vine în ajutor, niciun raţionament nu

atenuează, nicio teorie asupra istoriei nu relativizează şi nu pune în perspectivă această spaimă care atinge, astfel, un grad neaşteptat de păgânitate, o ingenuitate de început de lume. Omul din faţa mass-media nu se mai sprijină pe nimic. El nu mai poate conta pe densitatea intensă a istoriei care îi dădea odinioară optimismul general. Nu e de mirare, căci legăturile noastre cu trecutul sunt încercate de o criză formidabilă. Despărţirea de trecut, „gândirea care merge fără trecut” – cum numeşte Carl E. Shorske, un mare istoric german, procesul la capătul căruia am abandonat istoria. Educaţia catastrofală în şcoli şi mania prezentului, în ascensiune cu fiecare nouă generaţie de tineri plictisiţi de tot ce nu e acum, descriu suficient de bine, dar nu explică mai nimic. Nu ştim prea bine de ce şi pentru ce s-a generalizat această indiferenţă fundamentală. S-ar putea ca tocmai mecanismele epidemiologiei să ne lămurească mai mult.

Oaspeţi pe circuit

Epidemiile distrug în masă, dar înaintarea lor presupune un anume mod creativ. Ele recunosc circuite sociale şi se extind, folosindu-le cablatura, cu un respect statistic ireproşabil. Primul Război Mondial a fost, de pildă, prin marile sale aglomerări umane de front şi prin mişcarea lor în teatrele de luptă, un *nexus* ideal, speculat perfect de viruşi. Trenurile militare au remorcat Gripa Spaniolă de la un cap la altul al Europei de Vest. Reîntoarcerea soldaţilor americani a adus, în Statele Unite, un comando invincibil de viruşi. Aceasta a fost istoria socială şi medicală a epidemiilor, până la începutul anilor ’70. Ea a rămas în vigoare, din punct de vedere strict medical. Însă cadrul social a suferit o schimbare uluitoare. Reţeaua folosită de viruşii tuturor gripelor a devenit, treptat, terenul de circulaţie şi de evoluţie al unei noi serii epidemiologice. Pe circuitul de expansiune al viruşilor şi-au făcut apariţia idei. Lumea ultimilor 30 – 40 de ani a fost, astfel, expusă câtorva valuri epidemice succesive de atitudine generală, convingeri şi idei publice.

Ca orice izbucnire epidemică, aceste forme colective de gândire au avut un grad de penetrare extraordinar şi o încărcătură raţională extrem de redusă, dacă nu cumva nulă. Altfel spus, locul obişnuit al gândirii publice a fost cucerit de curente de masă, de impresii colective, datorate mai mult contaminării decât reflecţiei sistematice. Mecanismul riguros care genera discernământ public a devenit focar epidemic. Bilanţul e îngrijorător: pe de o parte despărţirea dirijată de trecut, pe de alta coruperea gândirii înseşi, care încetează să fie fructul puterii analitice şi calchiază un tipar epidemic. Exemplele nu sunt greu de găsit.

Centrul de dreapta-stânga

Şirul epidemiilor ideologice care au ocupat spaţiul de gândire public adună multe dintre lucrurile pe care le considerăm, îndeobşte, evoluţii sau pur şi simplu realizări ale timpurilor noastre. Neutralizarea politicii e, poate, cel mai avansat dintre aceste procese. Ceva, o părere, o tendinţă multiplicată apoi epidemiologie a adus politica în situaţia curioasă de astăzi. Căci, de la stânga la dreapta, toate marile curente politice se consideră datoare să ocupe centrul. Ele nu mai sunt purtătoarele unei identităţi, ci concurente în căutarea normalităţii consensuale. Politica şi politicienii nu se mai deosebesc de politică şi politicieni. Conservatorii britanici nu mai cred că merită să se declare partid de dreapta, ci vor să ocupe spaţiul de centru, confiscat de laburiştii lui Blair. Republicanii americani se dau peste cap pentru a proiecta imaginea unei „drepte a compasiunii”, un alt fel de a năzui spre centru, în calitate de partid de dreapta-stânga şi invers. Din Germania cancelarului Schroeder, până în America republican-democrată, mereu ruşinată de excesele „dogmatice” ale preşedintelui Bush, frazeologia centristă e o obsesie, o gripă blândă şi, în acelaşi timp, necruţătoare. Dar cea mai influentă idee epidemică a zilelor noastre e un virus cultural care a remodelat aproape toate domeniile vieţii sociale: cultul celebrităţii.

Sfertul celebru

Celebritatea e o epidemie fără scutiri. Toată lumea suferă de ea sau se află în contact cu o victimă. Iradierea acestei manii care cere în permanenţă came de idol e insesizabilă. Ea a anulat, probabil definitiv, distincţia morală pe care omul occidental o făcea între faimă şi celebritate. Există sau mai bine zis existau, până nu demult, persoane foarte mulţumite cu faima lor şi complet neinteresate de celebritatea lor. Un fotbalist putea fi, până pe la mijlocul anilor ’70, interesat de un singur lucru: reputaţia sa profesională. El voia, într-adevăr, să fie cunoscut, dar numai şi numai pentru că, de pildă, era un foarte bun atacant. Era de ajuns. Ideea după care calitatea de atacant de elită trebuia folosită pentru a provoca interes, pentru a aduce celebritate persoanei sau pentru a vinde produse era complet necunoscută. În aceeaşi situaţie se aflau artişti, scriitori, chiar actori, foarte mulţumiţi cu reputaţia lor profesională şi în acelaşi timp neinteresaţi de atenţia constantă a publicului. Faima înseamnă dorinţă de recunoaştere, iar această năzuinţă e un reflex uman vechi. Celebritatea e dorinţă de cult, iar această formă frenetică de solicitare este narcisism pur. Faima are conţinut, celebritatea doar purtător. Ben Sonnenberg, un maestru american al PR-ului, noua profesie care administrează producţia de cult, îşi rezuma astfel rolul: „Fac socluri mari pentru oameni mici”. Celebritatea n-are nevoie de conţinut şi nu lasă în urmă nicio certitudine: orice şi oricine poate fi „warholizat” După cincisprezece minute de glorie, următorul sfert de oră e al următoarei celebrităţi. Nu suntem departe de dispoziţia legală care limita, în timpul Gripei Spaniole, timpul de înmormântare la cincisprezece minute.

Oboseala comună europeană

Dacă dispariţia politicii cu identitate şi cultul celebrităţii pot mima o oarecare luminozitate, alte două epidemii majore ale societăţilor contemporane au un efect degenerativ. E vorba, în primul rând, de epidemia de

pesimism demografic a unei arii uriaşe, care începe la capătul îndepărtat al Rusiei Europene şi se termină în Statele Unite, la cealaltă margine a lumii de civilizaţie modernă. Peste tot pe cuprinsul acestui spaţiu enorm, populaţiile scad. Uneori în regim catastrofic, aşa cum e cazul Rusiei, care ar putea pierde – spun proiecţiile ONU – până la o treime din populaţie, în următorii cincizeci de ani. Alteori, lent şi constant, aşa cum se întâmplă în statele Europei de Vest. Italia şi Spania, Germania şi Belgia coboară pe conturul unei bucle de depopulare, fără remediu. Deşi cauzele par cum nu se poate mai diferite, ele dau o unitate bizară acestui spaţiu atât de inegal economic şi politic. Rusia se stinge presată de sărăcie, Vestul european de calitatea cvasiperfectă a vieţii. Oare? Ar fi poate, mai curând, de observat, în ambele cazuri, o oboseală istorică extrem de dură, declanşată de un şir lung de eşecuri şi de traume epocale. Aventura dementă în utopia comunistă a trecut umanitatea rusă prin suferinţe inexprimabile. E greu de crezut că o naţiune se mai poate întoarce din abis. În Vestul european, trauma celor două războaie mondiale a fost tratată atent şi prelung. Însă pesimismul provocat de eşecul absolut al Ideii Europene nu poate fi contrazis nici măcar de proiectul birocratic al UE. Neîncrederea europeană a fost câştigată din greu. Ea e adânc motivată şi dictează, în continuare, sila de perpetuare în viitor. Înţelese prin prisma epuizării istorice, spaţiul rus şi spaţiul vest-european fac corp comun. Problema demografiei lor descendente devine semnul unei epidemii comune.

Lepădarea de ţesut

Abia aici putem vorbi de cea de-a doua epidemie majoră, cu impact imediat asupra societăţilor contemporane: acordul pasiv asupra imigraţiei. Privită la început, în anii ’60, ca o formă de împrumut pe piaţa forţei de muncă, imigraţia a devenit, de la începutul anilor ’90, o temă incoerentă. În vreme ce guvernele vest-europene susţin sau mimează o politică de protecţie la frontiere,

grupurile de presiune „civile”, mediile de informare şi, până la urmă, autorităţile însele acceptă resemnate caracterul inevitabil al imigraţiei de masă.

La Ceuta şi Mellila, enclave spaniole din nordul Marocului, zeci de mii de africani aplică o presiune formidabilă, pe câteva sute de metri de gard. Nimeni nu mai încearcă pretexte şi nu mai fabrică poveşti despre persecuţia trecută. Toată lumea declară tare şi cu disperare că vrea să ajungă în Vest. În celălalt mare punct de desant, pe Insula Lampedusa, în largul coastelor Siciliei, situaţia e identică. Bărcile cu refugiaţi vin zilnic. Cine pune piciorul pe pământ italian rămâne acolo. Nimeni n-are curajul să trimită înapoi africani, nimeni nu vrea să mai aplice criterii. Lumea europeană, îngreuiată ca de o gripă, încetează să reacţioneze şi se rezumă la a permite, orice şi oricum. Îngăduită fără cererea minimă de asimilare culturală, imigraţia lucrează aidoma virusului care descompune ţesutul gazdei.

Ştiinţa ce vine, cultura ce pleacă

Nimic nu e mai fascinant şi mai morbid decât istoria deplasării gândirii spre funcţii epidemiologice. Spectacolul promite un viitor mult mai complicat şi potenţial mai periculos pentru cultura veche decât „simpla” gripă aviară. Singurătatea omului fără istorie se împleteşte viclean cu o gregaritate vulnerabilă la viruşi. Epidemiologia riscă să devină următoarea ştiinţă pilot a societăţii.

TSUNANIMITATEA

În dimineaţa zilei de 1 noiembrie 1755, Lisabona, la acea vreme un port gălăgios, împestriţat de mulţimi felurite şi îmbogăţit de negoţul de peste mări, se apropia, pe neştiute, de trecut. Şi de un viitor pe care nu mai avea cum să-l cunoască. Cutremurul a durat zece minute şi nu a lăsat aproape nimic în picioare. Printre ruine au încolţit repede limbi de foc. Dinspre mare, un val uriaş a pornit spre ţărm şi a spălat portul de orice formă de viaţă. Lisabona, lovită cu apă, cu foc şi din pământ, era nimicită de o catastrofă integrală. Ceva exemplar se putea citi, la

rigoare, în varietatea devastatoare a catastrofei. A fost Oraşul Plăcerilor şi îndrăznelilor Omeneşti pedepsit? Iar dacă a fost aşa, de ce au plătit copiii de ţâţă pentru poftele păcătoşilor bătrâni? De ce îngăduie Dumnezeu răul în lumea pe care a creat-o? Oare nu cumva Răul e atotputernic, iar Dumnezeu absent?

Cele mai alese minţi ale vremii s-au pus în mişcare de îndată. Veştile despre distrugerea Lisabonei au făcut ocolul Europei, semănând pe drum spaima şi dezlegând întrebările filosofilor. La Königsbeig, în recea şi îndepărtata Prusie Orientală, Immanuel Kant, un obscur profesor local, scria nu mai puţin de trei articole pentru foaia oraşului. Voltaire şi Rousseau, nume pe care Europa luminată le cunoştea mult mai bine, găseau că, după Lisabona, nimic nu mai putea opri meditaţia critică asupra Răului şi a înţelesului său, într-o lume prost alcătuită de Bunul Dumnezeu. După pustiul din inima oraşului, catastrofa de la Lisabona năştea al doilea val de efecte. Ele aveau să trimită gândirea europeană într-o direcţie neaşteptată. Filosofii luminilor ieşeau teferi din întunericul nepătruns al catastrofei şi aduceau cu ei o veste bună: Dumnezeu e nevinovat. Şi una mai puţin bună: Natura e separată şi, uneori, cuprinsă de o răutate fără sens. Natura nu poate fi certată, ci doar cercetată. Noua separaţie a temelor şi puterilor spirituale în univers era gata de întrebuinţare: de o parte, Natura, de cealaltă, omul. Deasupra, Dumnezeu, oarecum prezent şi oarecum absent, îmbătrânit şi din ce în ce mai puţin responsabil. Transferul într-un azil geriatrico-filozofic nu putea întârzia mult. Începea, adică, modernitatea.

De ce nu există cutremure gemene

Un paralelism superficial ne poate ajuta să suprapunem episoadele Lisabona 1755 şi Tsunami 2004. Marele dezastru asiatic a venit la fel de neprovocat, din vintrele tulburi şi iresponsabile ale naturii. A făcut 300.000 de morţi, mult mai mulţi decât Lisabona 1755, dar ordinul de mărime respectă amplificarea istorică a umanităţii

sociale. Şi oricum, după războaiele terminale ale secolului XX, şocurile numerice nu mai uimesc. În definitiv, nu există cutremur care să nu semene cu cel dinaintea lui şi cu cel de după. Comparaţia poate înainta, în acest fel, elogiind toate datele fixe ale dezastrelor. Două lucruri grave deosebesc lumea şocată global a anului 2004 de conştiinţele europene de la 1755: iluzia şi degradarea. Prima ne spune ceva despre capacitatea epocii noastre de a judeca autonom, până la disjuncţia totală de sine. A doua ne spune la fel de mult despre capacitatea epocii noastre de a-şi comanda viaţa spirituală, alegând dintr-un meniu cu o singură rubrică: narcisismul.

Mai întâi, despre…

Anatomia iluziei

Imediat ce proporţiile dezastrului din Oceanul Indian au devenit cunoscute, spectatorii de la distanţă ai nenorocirii au manifestat o mirare febrilă, urmată de acel soi de entuziasm pe care îl pune în mişcare numai o experienţă cu totul nouă. Catastrofa asiatică a apărut pe ecran, într-o proiecţie enormă, dar imaginea nu avea fundal. Niciun precedent istoric n-a fost evocat. Nicio experienţă asemănătoare nu pare să fi înarmat memoria colectivă, înaintea încercării din 26 decembrie 2004. Ceea ce nu înseamnă că geniul distructiv al catastrofei asiatice era lipsit de arheologie spirituală. Cel puţin trei experienţe relativ recente stăteau la dispoziţia conştiinţei în căutare de reazem.

Mai întâi, 1914 – 1918, anii ciumei armate europene, anii Primului Război Mondial. Carnajul Marelui Război poate fi gândit, măcar o clipă, măturând Europa de la un cap la altul, ca un tsunami în ralanti. Proporţiile catastrofei, puţin înţelese la vremea lor, aveau să hrănească impasul general care avea să moşească, la rându-i, următorul război mondial. Această a doua cădere în violenţă de mase a distrus, probabil pentru totdeauna, configuraţia clasică a Europei. După şaizeci de ani, tentativa sintetică a Uniunii Europene de a clădi un

înlocuitor semnalează tocmai dispariţia nerezolvată a vechii ordini statale şi spirituale europene. Ce anume putea fi înţeles mai bine, prin memoria catastrofelor istorice anterioare, de omul aşezat, după şaizeci de ani de pace şi amnezie, în faţa imaginilor marelui dezastru asiatic? Pot, oare, vorbi războaiele pe înţelesul cutremurelor şi al valurilor ucigaşe? Nu, însă pot altceva. Îi pot da spectatorului o poziţie mult mai matură, undeva, pe scara încercărilor omeneşti. Această ancoră a fost o absenţă răsunătoare în zilele şi lunile de după tsunami. Memoria istorică a omului contemporan a pozat în toată lipsa ei de conţinut. Ceva convingător şi convenabil, o idee de vastă superficialitate, a defăimat istoria, definind-o ca surplus subversiv. Ea a fost plasată între acele ocupaţii ale spiritului care încalcă emblema progresistă cu care călătorim aprig spre viitor.

După primele două războaie mondiale, a treia şansă de a recupera măcar ceva din sensul tragic al istoriei a apărut mult mai aproape de noi şi a fost urmată de un eşec asurzitor. Pe 11 septembrie 2001, întâlnirea cu răul integral a provocat o uriaşă nevoie de interpretare. Răspunsul a atins o opacitate ermetică. Teoriile critice postmarxiste au prelucrat măcelul de la New York doar pentru a îmbogăţi cimitirul de clişee care ocupă aproape în totalitate spaţiul reflecţiei contemporane. 11 septembrie a fost redus la unul dintre detaliile mizere ale sociologiei, care împarte lumea în relaţii de putere şi oprimare. Au fost astfel ignorate câteva dintre trăsăturile care au apropiat 11 septembrie de „totalitarismul” catastrofelor naturale. Atacul de la New York a fost la fel de neaşteptat ca un cutremur şi a pus în mişcare o mecanică a distrugerii care aminteşte de forţa elementară a naturii. De aici, impresia, niciodată analizată îndeajuns, după care autorii acestei nelegiuiri au forţat, cu un gest antidemiurgic, limita care-l desparte pe om de aşezarea forţelor cosmice.

Redus la o perturbare meritată de nechibzuinţa „opresorului american” în raporturile sale cu lumea

culturilor neoccidentale, 11 septembrie a trecut pe sub radarul conştiinţei contemporane. Aşa se face că, temeinic nepregătită, reflecţia contemporană a întâmpinat catastrofa din Oceanul Indian ca pe o dereglare a sistemelor naturale, fără valoare istorică şi spirituală. Aparent, am ajuns foarte aproape de reflecţia iluministă care, îndată după Lisabona 1755, stabilea autonomia naturii în raporturile cu omul. Suntem, de fapt, într-o poziţie pe care Iluminismul nu a căutat-o niciodată: în prizonieratul unei superstiţii profunde. Ea omagiază prestigiul ştiinţei şi cere investigaţia apăsată a ciclurilor naturale, dar practică, mai mult sau mai puţin declarat, un cult ecologic menit să înduplece atotputernica natură şi să obţină îndurare pentru duşmanul ei ireductibil: omul. Această formulă în care omul noului iluminism e timorat (în raport cu natura) şi în acelaşi timp sever (în raport cu tradiţia) vorbeşte pe larg despre degradarea spirituală în care ne-a găsit marea catastrofa din Oceanul Indian.

Fiziologia degradării

Cel mai solemn semn de derută în reflecţia asupra catastrofei asiatice a apărut în ziua de 2 ianuarie 2005. Săptămânalul britanic *Sunday Telegraph* a publicat un interviu cu Dr. Rowan Williams, arhiepiscop de Canterbury, lider al Bisericii Angliei, îndrumător spiritual al celor şaptezeci de milioane de anglicani din întreaga lume. Nu era nevoie de un arhiepiscop pentru a rosti asemenea cuvinte. Un sceptic sau un ateu declarat s-ar fi descurcat de minune. Însă Dr. Williams nu mai e demult practicantul unei religii în care creştinismul s-ar putea recunoaşte. În ultimii câţiva ani, Dr. Williams s-a declarat gata să „înţeleagă” mai toate temele impuse Bisericii, din afară, de adversarii ei declaraţi sau involuntari: homosexualitatea preoţilor şi hirotonisirea femeilor, eutanasia şi terorismul islamic. Interviul din *Sunday Telegraph* n-a făcut decât să marcheze apogeul: arhiepiscopul şi-a declarat, practic, indiferenţa faţă de propria religie.

El a mărturisit că îi „înţelege” pe cei care îşi simt

credinţa clătinată de tsunami. Arhiepiscopul a ajuns chiar că constate legitimitatea întrebării: „Dacă Dumnezeu există de ce îngăduie asemenea orori?”

Cu aceste, cuvinte Dr. Williams a legitimat o orientare vastă. E vorba, în primul rând, de concertul mass-media care a folosit imaginile sfâşietoare ale catastrofei ca argument al inexistenţei lui Dumnezeu. „Unde a fost Dumnezeul credincioşilor?” au titrat ziarele şi au exclamat analiştii în emisiunile TV. Livrat în mijlocul unei tragedii, argumentul a făcut impresie. Ceea ce nu îi poate ascunde fragilitatea. Căci dacă o nenorocire dovedeşte inexistenţa lui Dumnezeu, după aceeaşi logică, un fapt minunat – salvarea unui copil sau vindecarea unui bolnav – dovedeşte existenţa lui Dumnezeu. Consecvenţa logică nu e, însă, nici singura, nici cea mai importantă problemă a reacţiilor care au urmat valului ucigaş. Adevărata problemă este dată de valorile etice care ocupă acum centrul spiritual al modernităţii şi-i întemeiază slăbiciunea. Între acestea, cea mai vizibilă şi activă e compasiunea fabricată şi organizată pe principii industriale.

Ideea de profunzime a acestei forme de participare e obligaţia. Ea îl pune mereu pe individ în competiţie cu bunăvoinţa sa de ieri şi cu bunătatea celui de alături. Îi cere fără încetare omului occidental să îşi dovedească bunătatea şi să o depăşească în clipa următoare. Prins în trena acestei îndatoriri permanente, omul modern al societăţilor „responsabile” se va simţi solidar cu toate nevoile şi necazurile, dar numai cu condiţia ca acestea să se fi abătut asupra unei minorităţi „defavorizate” sau unei populaţii neoccidentale. Acest sclavaj etic necondiţionat satisface nevoia bizară de autoconfirmare a omului occidental. Paradoxal, o asemenea formă bizară de generozitate are efecte complet opuse scopurilor sale declarate. Ea e în primul rând o obsesie de sine, o tehnică de autoterapie şi, prin asta, dovada unui narcisism devastator. În al doilea rând, ea nu ajută, ci mai degrabă

loveşte încă o dată victima asupra căreia se apleacă.

Industria compasiunii – falimentul

După tsunami, coastele Oceanului Indian au fost atinse de un al doilea val: simpatia şi ajutorul „comunităţii internaţionale”. Apelurile, îndemnurile, somaţiile, chetele s-au transformat într-un colos care a pătruns apoi, suplu, în buzunarul fiecărui cetăţean occidental, în clasele şcolilor primare şi la locul de muncă al părinţilor. Donaţiile s-au înălţat până la cer. În doar câteva săptămâni, societăţile occidentale au fost convinse să se încoloneze într-un soi de „tsunanimitate” morală.

După puţin timp, însă, isteria publicitară a aruncat industria compasiunii în criză. De pe la jumătatea lui februarie, marile organizaţii de caritate au început să admită că nu ştiau ce trebuia făcut cu banii pe care tot ele îi ceruseră insistent. Crucea Roşie Britanică a anunţat că rămăsese cu şaizeci de milioane de dolari nefolosiţi. Ajutorul Creştin Britanic a recunoscut că nu putea administra fondurile donate. Mai onest, Médecins Sans Frontierès a anunţat că înapoiază o parte din bani. Alte societăţi nu şi-au făcut asemenea probleme şi au decis pur şi simplu că au dreptul să folosească în alte scopuri caritabile banii donaţi în folosul victimelor din Indonezia. În alte situaţii, procedeul are o încadrare penală precisă: deturnare de fonduri. Arogându-şi povara sfântă a binelui universal, imperiul caritătţii globale e protejat. Cea mai de temut armă a noului cult al caritătţii este tocmai prezumţia de angelism. Ea maschează aproape perfect o filosofie adânc reacţionară. Principalele ei concepte reformulează teze de bază ale filosofiilor antimoderne. Oxfam, Greenpeace, Friends Of The Earth şi alte ONG-uri mai mult sau mai puţin cunoscute au introdus între ideile de mare circulaţie publică formule ca „dezvoltare sustenabilă”. Rostită acasă, această formulă provoacă simpatia imediată şi dă celui care o rosteşte satisfacţia narcisistă a apostolatului. Aplicată în lumea a treia, aceeaşi formulă e un mijloc, foarte bine acoperit etic, de

împotrivire la scenariile de dezvoltare care vizează ţările sărace. Povestea barajului sau a digului care pune în pericol habitatul, comunitatea sau zebrele e bine-cunoscută. Mai puţin cunoscută, o altă tehnică de blocare a modernizării e critica asistenţei financiare internaţionale. Astfel, programele de finanţare care presupun privatizarea sau descentralizarea sunt denunţate ca „acţiuni de tip colonial”, în campanii sprijinite masiv de mediile de informare. În schimb, ONG-urile promovează aşa-numita „asistenţă direcţionată”, care ar pune banii direct în mâna săracilor. Cum ar urma să se petreacă acest lucru e, bineînţeles, treaba ONG-urilor. E clar, însă, că un guvern care va solicita bani pentru construcţia de şosele sau căi ferate va fi crucificat rapid pentru lipsa de sensibilitate faţă de problemele, reale” ale populaţiei sărace.

În cele mai multe cazuri, organizaţiile financiare şi guvernele cedează, acceptând agenda ONG-urilor, iar populaţia nevoiaşă cucereşte dreptul de a-şi prelungi subdezvoltarea. De câştigat câştigă doar agenda ONG-urilor. „Monstrul capitalist” primeşte încă o lovitură, iar „activiştii” ecologişti şi culturali îşi pot delecta egoismul cu imaginea „pură” a unor populaţii menţinute în muzeul global al subdezvoltării.

Introducere în oengeologie

Răspunsul provocat de catastrofa din Oceanul Indian s-a aşezat de la bun început în aceste limite. Mediile de informare au glorificat, 24 de ore din 24, abnegaţia unor organizaţii care au avut grijă întotdeauna să sublinieze că se situează în afara sistemului capitalist şi că aduc alinare acolo unde guvernele ţărilor dezvoltate au doar interese.

Asta în timp ce, neremarcate de flash-urile de presă, zeci de mii de tone de alimente şi îmbrăcăminte zăceau, de pildă, în antrepozitele portului italian Brindisi. Ele au ajuns unde trebuia abia după ce mai multe avioane gigant C 17 ale aviaţiei militare britanice le-au transportat în Indonezia. La fel de puţin remarcată, armata americană a

fost prima la locul dezastrului, unde a pus în funcţiune imediat o fabrică de apă potabilă, cu capacitatea de trei sute de tone pe zi. Armata australiană a reparat aeroportul din Banda Aceh şi a construit acolo un centru de comunicaţii. Inutil. Suspecţi de imperialism, soldaţii americani, britanici şi australieni au rămas în afara ştirilor.

Dar cea mai perversă formă de intervenţie a sistemului oengeologic e, fără îndoială, analiza, de altfel complet nesolicitată, a nivelului şi calităţii ajutoarelor trimise în Indonezia. Aprecierile ONG-urilor şi ale unor înalţi funcţionari ONU au acuzat direct Statele Unite de „zgârcenie” şi, indirect, guvernul britanic de indolenţă. Treptat, acest gen de discurs a devenit, discret, echivalentul unei pretenţii de expropriere. Cumva, Satele Unite nu au dreptul la propria avuţie, în virtutea faptului simplu că o produc. În schimb, victimele, azi în Indonezia, mâine altundeva, au drepturi asupra avuţiei americane, în virtutea faptului că suferă, că trăiesc în lumea a treia şi că, pentru orice e rău acolo, sunt sau au fost de vină Occidentul şi, mai ales, Statele Unite.

Ideea sugerează premisele unei operaţiuni de redistribuire etică, după modelul justiţiei sociale cunoscut din marxism-leninism. Capitalismul trebuie distrus. Dar mai întâi el trebuie să plătească, pentru că e alb şi colonial. Dar nu are nimic de plătit ONU, adică aceeaşi organizaţie care a pus la dispoziţia lui Saddam Hussein, prin intermediul Programului Petrol contra Hrană, între şapte şi zece miliarde de dolari. Aşa cum nu e corupt sau colonial fostul director al

Programului, Benon Sevan, demisionar, retras în confortul bacşişurilor enorme, încasate de la Saddam Hussein. Scandalul a scos la iveală şi implicarea lui Kojo Annan, intermediar al companiei elveţiene Cotecna, mult mai cunoscut, însă, ca fiu al lui Kofi. Aproape nimeni nu îndrăzneşte să ceară transparenţa cuvenită sistemului de caritate globală. Dar asta e de înţeles. Fiind unul dintre stâlpii noii religii anticapitaliste şi antiamericane, ONU nu

va fi chestionat de o „societate civilă” dăruită trup, suflet şi mass-media aceluiaşi cult.

Obligaţia la subdezvoltare

Ultima secţiune a ideologiei publice pe care am văzut-o la lucru cu ocazia catastrofei din Asia e o anume filosofie a naturii. Ea pleacă, odată cu ecologismul dur, de la premisa că râul provocat de catastrofele meteo sau tectonice este răspunsul naturii la intervenţia civilizaţiei.

În acest fel, orice evoluţie inexplicabilă sau neaşteptată de mediu trece în contul păcatului industrial al omului şi cere ispăşirea printr-un pas încă mai mare, în direcţia regresiei primare. Omul nu se mai poate salva decât prin întoarcerea umilă la natură. Soluţia pare cu atât mai urgentă cu cât, aşa cum am văzut, orice alte repere au fost radiate. Memoria şi sensul tragic al istoriei au fost excluse dintre stările de conştiinţă „utile”. În consecinţă, omul e singur în faţa unei naturi-monstru care poate fi îmbunată prin gesturi de penitenţă, prin întoarcerea la organic şi biologic, prin fuga din civilizaţie.

Această nouă purificare etică promite să îşi absolve practicanţii de toată vina istorică acumulată de Occident. În paralel, ea distruge însă, cu un egoism monstruos, şi ultima şansă a lumii pe care şi-a propus să o apere. Indonezia e un caz strigător la cer. Mii sau chiar zeci de mii de oameni ar fi fost, poate, salvaţi dacă aşezările de pe litoralul Oceanului Indian ar fi fost conectate la o reţea de comunicaţii şi dacă ar fost prinse într-o structură minimă de administraţie locală. Numărul victimelor ar fi fost mult mai mic, dacă zonele în pericol ar fi fost alertate de un centru naţional de avertizare. Indonezia are nevoie de mai multă, nu de mai puţină dezvoltare. De şosele şi telefoane, nu de trupe ecologiste de şoc sosite să numere copacii tăiaţi în pădurile tropicale. De case în loc de colibe şi de şalupe în loc de bărci pescăreşti, nu de psihiatri sosiţi să facă şedinţe de terapie cu ţăranii analfabeţi din Aceh. Indonezia, Thailanda, Sri Lanka şi atâtea alte ţări subdezvoltate au nevoie de modernizare, nu de naturismul

propovăduit din afară de un trib ciudat, sosit din Occident. Religia acestui trib spune că orice rău trebuie făcut, dacă oferă stimă de sine şi rezolvă problema de identitate a adepţilor cultului. Suntem departe de onestitatea filosofilor care au început să îşi pună întrebări grele după cutremurul care a distrus Lisabona în 1755. Ne-am degradat şi am învăţat să o facem cu mândrie, sub masca binelui.

LUMEA CA VOINŢĂ DE SUBDEZVOLTARE

America a fost, din nou, defăimată. Stă în puterea unui măcel apocaliptic şi a unui uragan cu suflu nuclear să deschidă abatoare globale, dar nu să calomnieze un stat. Acelaşi măcel apocaliptic şi acelaşi uragan cu suflu nuclear, împachetate – à la Cristos – în interpretare socială şi politică, pot însă opri, prin defăimare, bătaia oricărui drapel şi pot rezema în vid viitorul unei culturi. Defăimarea Americii vine dinăuntru. După 11 septembrie, ea a condamnat un stat luminat de mitologia originară a egalităţii individuale, la temniţă grea, prin deconstrucţie. America a fost, în cele din urmă, ajunsă de boala ideologiei europene. După patruzeci de ani de gestaţie, morbul importat prin refugiaţii germani ai criticismului anticapitalist şi prin seducţia perversă a mondenităţii filosofice franceze a explodat, odată cu Turnurile Gemene. 11 septembrie a fost primul vernisaj organizat în interiorul unei înmormântări în masă. În timp ce legiştii reconstituiau ADN-ul morţilor pulverizaţi, pe deasupra ruinelor pleca, slobodă şi articulată, ideea unei Americi amendate neiertător pentru fixismul ei occidental. Procesul abia începea.

Defăimarea continuă

Ea se foloseşte, suplu şi patetic, de un nou prilej funerar: uraganul Katrina. Nenorocirea a măturat Louisiana şi Mississippi, spre a fi captată şi reconvertită, fără efort, de turbinele ideologiei americane antiamericane. A doua defăimare a Americii, calomnia prin Katrina, e chiar mai seducătoare decât prima. Ea pleacă de

la fapte incontestabile, dar conchide, fals, că etosul social american e un eşec, un caz arhetipal de rasism, capabil să se sustragă la infinit progresului.

După 11 septembrie, elitele de opinie americane au descifrat, izolat şi teoretizat funcţia imperialismului american. Acum, după ce zeci de mii de persoane de culoare au rămas izolate, ca la anul 2005 minus 1500, între apele şi noroaiele uraganului Katrina, aceleaşi elite proclamă esenţa rasistă a aşezării sociale americane şi îşi cred confirmată campania de egalizare prin discursuri compensatorii şi despăgubire din culpă. Într-adevăr, America albă e culpabilă, dar asta nu înseamnă decât că, de la începutul anilor ’60, grupuri influente de albi liberali au impus, în numele progresului şi al generozităţii vinovate, un program care a încurajat, în sânul populaţiei de culoare, obişnuinţe şi trăsături regresive. Zecile de mii de negri lăsaţi în urmă de exodul celor care au părăsit oraşul au fost lăsaţi în urmă, mai întâi, de presupuşii lor protectori. Sărmanii înconjuraţi de ape nu au fost victimele rasismului alb, ci prizonierii unui sistem care i-a dezobişnuit să reacţioneze, să ia decizii şi să participe activ la actele şi instituţiile elementare ale vieţii sociale, de la muncă şi familie la autonomia materială şi morală. Pe scurt, aceşti oameni au fost, demult şi cu metodă, degrevaţi de răspunderea de a-şi trai viaţa. Operaţia a reuşit pentru că a fost aplicată, sub paravanul unei enorme fanfare pozitive, vreme de aproape patruzeci de ani.

Istoria dreptului de a fi nimic

Totul a început, devreme, prin 1960 – 65, când pedagogia socială a fost preluată de ideile liberale ale primei generaţii docte de activişti angajaţi în corectarea „deficitului istoric” american. În 1966, aceştia au formalizat măsuri administrative care ne par azi vechi şi oarecum de la sine înţelese. Măsuri masive de extindere a programelor de asistenţă socială (*welfare*) au diminuat până la imperceptibil noţiunea de răspundere personală şi au pus în legătură criminalitatea cu „nivelul sărăciei” şi cu

„discriminarea istorică” a grupurilor „oprimate” Răspunderea pentru propria evoluţie a dispărut dintre valorile respectate şi acceptate, iar criminalitatea a devenit o stare „explicabilă”. Beneficiarii acestor avansuri naive au reacţionat logic, dezvoltând o ideologie teatrală a particularismului afro-american care nu îşi propunea, în fond, niciun proiect. A fi de culoare a devenit, repede, echivalentul unui permis de sustragere de la normele civice de bază. Aplaudată oficial şi justificată insistent de confreria academică a „studiilor afro-americane”, această tendinţă a legitimat o premieră gravă: unul dintre grupurile importante ale societăţii se definea în afara proiectului fondator american.

Acest refuz practic de participare încalcă formula consacrată a paradisului multietnic american, în care culturile se manifestă, dar se integrează. Pus în mişcare fără chibzuinţă, mecanismul vieţii pe *welfare* a evoluat galopant. În 1970, spun cifre ale Biroului Statistic Naţional al Statelor Unite, numărul celor dependenţi de ajutoare sociale era o dată şi jumătate mai mare decât în 1966. Asistenţa socială a încetat să îşi respecte numele şi a devenit o ecuaţie existenţială precară, dar stabilă – mai mult, o formă de redistribuire a dreptului la venit, cu care societatea mare se simte datoare faţă de grupurile „oprimate” sau „dezavantajate”. Pentru prima oară în istoria relaţiilor juridice şi sociale americane, cetăţenii de culoare au fost învăţaţi să creadă că a nu munci, a nu fi paznic al propriului destin şi a fi indiferent la ceea ce se întâmplă şi ce ţi se întâmplă sunt drepturi civile, aidoma dreptului la liberă exprimare sau a caracterului inviolabil al domiciliului.

Welfare Superăumo

Am văzut sistemul de asigurări sociale, deformat de interpretarea liberală, la lucru, în Marea Britanie şi în Statele Unite. Catastrofa e greu de descris. *Welfare* e un cuvânt de care se ocupă în cel mai rău caz poliţia şi în cel mai bun, psihoterapia. *Welfare* ţine în viaţă pentru a ucide

mai bine. Albi şi negri, în proporţii dictate de concentrările de populaţie, se prefac într-o pastă umană mută la orice chemare a vieţii sau, alteori, într-o stare de furie penală provocată de cauze obscure. Familii bete, răstignite pe sofa de viitura continuă a *soap-uri\or*, nasc copii în trening şi se destramă, repede, la o zi, o lună, un an de la zămislirea urmaşilor. Puţini dintre copiii astfel născuţi apucă să îşi vadă vreodată părinţii muncind. La paisprezece sau cel mai târziu la şaisprezece ani, copiii fac copii şi au toate motivele să se simtă în siguranţă. Au intrat, la rândul lor, pe *welfare*. Statul îi va susţine pe viaţă. Cu cât mai mulţi copii, cu atât mai mulţi bani-asistenţă şi cu atât mai mare subvenţia la chirie. O casă cu chiriaşi subvenţionaţi e casa nimănui şi cine trăieşte în ea o ajută să ajungă repede la ruină. O dietă de burgeri, dulciuri şi bere deschide viaţa şi tot ea îi pune capăt devreme, când în faţa blocului apare echipa de dricari musculoşi sau chiar macaraua care scoate pe fereastră trupul neînsufleţit şi obez al omului pe *welfare*. Nu veţi găsi atâţia obezi la un loc nici în şcolile japoneze de sumo. *Welfare* e singura istorie a unei umanităţi care nu îşi mai aduce aminte de muncă şi de viaţa în afara ghetoului. În patruzeci de ani, o a doua generaţie s-a născut, a trăit şi a murit, în interiorul sistemului. Omul occidental pe *welfare* a fost neutralizat prin subvenţionarea tuturor nevoilor şi, mai cu seamă, prin răscumpărarea dorinţei de recunoaştere socială. Omul pe *welfare* e neputincios sau violent. 67% din populaţia oraşului New Orleans e de culoare. Ea dă oraşului, simultan, o treime din numărul celor aflaţi sub pragul sărăciei şi o rată de criminalitate de zece ori mai mare decât media naţională.

DJ Uncie Tom

Grupurile enorme de negri surprinse de uraganul Katrina în New Orleans nu au fost ţinute acolo de rasismul omului alb, ci de o administraţie locală ineptă şi, mai ales, de propria neputinţă. Bâlbâielile administraţiei federale au făcut restul. Grosul populaţiei, între care şi zeci de mii de

persoane de culoare, au părăsit la timp oraşul. Grupul persoanelor de culoare care a avut mijloacele şi energia de a părăsi oraşul nu apare, însă, nicăieri în relatările de presă care fac caz de neorasismul american. E o omisiune vicioasă, căci ea alimentează convingerea, foarte răspândită printre dependenţii *welfare* de culoare, că negrii cu venit şi statut *middle class* sunt „trădători”, „imitaţii de albi” şi rataţi ai condiţiei eroice de afro-american. Cultul victimologic alimentat de dezastrul de la New Orleans va fortifica imaginea grotescă a omului de culoare, aşezată în centrul ideologiei liberale; ea este reeditarea vechii icoane a bunului sălbatic, silit acum să ţină afişul, în calitate de DJ Uncie Tom. Bunul sălbatic în costum de rapper. Egoismul acestei pretenţii asupra celuilalt e vizibil în toate gesturile ipocrite pe care le practică, în ritm cotidian, elita profesionistă a demagogiei minorităţilor. Aceiaşi oameni care propovăduiesc diversitatea n-ar locui pentru nimic în lume într-un cartier populat de negri, ci se izolează în enclave albe, prospere şi bine păzite. Niciunul dintre cei ce fac apologia culturilor „vibrante” ale Africii nu invită acasă persoane de culoare şi nu ia cina în restaurante afro, cu excepţia cazurilor în care invitaţii au grad academic, iar restaurantele au o poziţie bună în ghidurile mondene. Nu e singurul exemplu de comportament iraţional al elitelor. Dezicerea de rigoarea logică şi iniţiativele care cochetează cu un iraţionalism abia mascat sunt norma.

Palas Katrina dictează încă de la primele ore ale dezastrului, editorialele din liberalele *New York Times* şi *Guardian* au făcut o descoperire senzaţională: George Bush e Dumnezeu. Cumva, printr-un artificiu meteo-teologic, George Bush e nu numai răul gospodar, dar şi autorul uraganului Katrina. Geneza bushiană a Katrinei ar fi început printr-un gest demiurgic absent: Bush n-a semnat acordul Kyōto, biblia ecologismului catastrofist planetar. În lipsa semnăturii prezidenţiale, efectul global de încălzire ar fi luat-o razna şi s-ar fi întors împotriva

Americii, sub poalele vântoase ale Katrinei. Există două deraieri grave în acest gând infantil. Amândouă vestesc aplecarea maladivă în afara cunoaşterii şi atracţia pentru obscurantism.

Primul derapaj e ştiinţific. Date de istorie climaterică adunate de Centrul Naţional de Meteorologie al Statelor Unite, pentru mai mult de un secol, spun câteva lucruri clare: uraganele apar în cicluri de mare frecvenţă, urmate de pauze lungi. Prin urmare, Ivan în 2004, Katrina şi Ofelia în 2005 nu sunt dovezi ale deteriorării ecologice, ci locatari siniştri ai unui nou ciclu de uragane. Aceleaşi date stabilesc un clasament din care aflăm că recordul de frecvenţă a fost înregistrat în anii ’40. Anii ’40 nu au fost (încă) acuzaţi de complicitate la încălzirea globală.

A doua deraiere e rodul predispoziţiei pentru determinismul mitic. Ideea după care uraganul Katrina e, într-un fel, sancţiunea meritată de Statele Unite pentru politica ei industrială nesăbuită (şi, în subtext, pentru erorile electorale care l-au adus la putere pe George Bush) e, structural, aceeaşi cu teoriile după care America a fost pedepsită, pe 11 septembrie, pentru desfrâu (varianta radicalilor neoprotestanţi americani) sau pentru crimele ei împotriva lumii arabe (varianta teologilor islamici şi a editorialiştilor simpatizanţi de la *New York Times* sau *Guardian*). În ambele variante, sancţiunea presupune o instanţă divină care a îmbrăţişat agenda grupurilor de presiune ecologiste şi a fundamentaliştilor religioşi. Palas Katrina, noua zeiţă a înţelepciunii, dictează. Nimic, în afara decorului modernist şi parascientist, nu desparte ideea ecologistă a naturii care se răzbună de determinismul teologic al Islamului şi de lectura apocaliptică a radicalilor creştini. Ideea împotriva căreia s-au aliat, chiar neprogramatic, toate mişcările radicale ale timpurilor noastre e enunţată şi acuzată mereu altfel: imperialism, rasism, exploatare industrială.

Toate aceste forme şi variante de presupus abuz reţin, însă, în subtext o adversitate îndreptată asupra unui

singur proces: dezvoltarea. Acest impuls regresiv ia gaj natura şi respinge ideea de progres raţional în toate consecinţele ei occidental-modeme: industrializarea, extinderea civilizaţiei prin contagiune culturală, cercetarea fundamentală în genetica alimentară, autonomia socială a individului. Idealul e tradiţia, înţeleasă fie ca încremenire în cutume şi literalism al Cărţii Sacre, fie ca revenire în Edenul pierdut al naturii. Atâta vreme cât această pulsiune a colorat mici artizanate locale, de la kitsch-ul bavarez şi exotismul oriental la păstorismul balcanic şi românesc, pericolul a fost minor sau egal cu zero. Noile atitudini antidezvoltare au însă o masă şi o forţă a opiniei de-a dreptul revoluţionară. Islamismul s-a vărsat într-un terorism orb care caută acum în Irak acel război civil care ar grăbi distrugerea noului stat irakian şi instaurarea unui regim neşi antioccidental. Eticismul ecologist a adunat, de asemenea, o forţă colosală, înşurubându-se în tehnicile de propagandă şi în activismul de masă pe care le-a moştenit de la sindicalism şi socialism. Rând pe rând, adversarii dezvoltării recunosc în blocurile sociale o albie de navigaţie perfectă. Aici apare una dintre consecinţele cele mai surprinzătoare ale acestui proces de masificare tribală: deplasarea spre un model politic aşa-zis comunitar. Noile ideologii antimoderne proiectează, adeseori făţiş, un model social care proclamă apusul valorilor individuale „burgheze”, practică demagogic adoraţia omului comun şi ţinteşte statul obştesc. De altfel, această deplasare de idei spre virtuţile unui model social armonizat prin eliminarea turbulentului individualism occidental va fi, probabil, încurajată de o anume interpretare a dezastrului din Louisiana.

Danvinism american şi noncetăţenie globală în urma apelor şi a interpretărilor critice a rămas un enorm semn de întrebare, aşezat polemic în faţa conceptelor de guvern minim şi autoguvernare. În acelaşi timp, simpatia pentru modelul social asistat, pentru programele grandioase de investiţii şi „regenerare”, pe scurt, pentru *Big*

Govemement, a crescut. După New Orleans, aşa-zisul darwinism social american trăieşte sub acuzare. Modelul european al socialismului egalitar, birocratic şi tranzacţional practicat în seraiul Uniunii Europene e preferabil pentru mulţi dintre spectatorii de la distanţă ai dezastrului provocat de Katrina. Joncţiunea adversarilor dezvoltării e evidentă şi aici. În termenii cei mai generali, globalismul teologic islamic, propovăduitor al conceptului social religios de *umma* (comunitatea compactă a credincioşilor), se întâlneşte, într-un repaus degrevat de tensiuni individuale, cu subvenţionismul paneuropean şi cu comuna primitivă, biodiversă şi „sustenabilă”, imaginată de ONG-urile şi mişcarea ecologistă care au luat ostatic mental o mare parte a adolescenţilor occidentali. Locul comun al acestor curente e frica de dezvoltare. Valoarea lor politică şi socială de bază: comunitatea uniformă şi decerebrată, triumful asupra individului burghez şi anihilarea vechiului centru de energie socială europeană – cetăţeanul.

Palas Athena luminează

Lee Kuan Yew, fost prim-ministru al statului Singapore, într-un lung interviu, pentru *Der Spiegel*: „Ora europeană a prosperităţii fără rival a trecut. Modelul social cu muncitori în consiliile de administraţie ale companiilor, cu sindicalizarea deciziilor de business, cu o lună de vacanţă subvenţionată şi cu asigurări sociale plătite de stat a dispărut într-o clipă, din momentul în care au intrat în joc, rând pe rând, pieţele chineză, indiană şi est-europeană”. Lee Kuan Yew ştie câte ceva despre productivitate, pieţe şi articulaţii sociale. Acest despot tehnologic şi conservator a construit un oraş-stat fără fisură. Secretul acestui regim corupt şi energic: investiţia neabătută în dezvoltare (identificată cu educaţia şi tehnologia). În plus: o seninătate necomplexată în faţa catehismului democratic şi o mie de reguli inacceptabile în Occident (a nu se scuipa pe stradă, a nu se mesteca *chewing gum*, a se munci mult, cu concedii scurte). Şi încă

ceva: a nu se repeta Eroarea Rusă. Ruşii – spune Yew – au făcut, într-adevăr, armamente de mare clasă, dar n-au investit în tehnologia civilă. Prin urmare, economia s-a prăbuşit. China a învăţat imediat lecţia şi de acolo a învăţat-o şi Yew. Dacă te baţi cu America în armamente, pierzi. Te condamni la faliment. Aşa că evită confruntarea şi fa comerţ, cu zâmbetul pe buze, vreme de 40 – 50 de ani. La sfârşit, vei fi piaţă. Şi puternic. Cât de puternic? Atât de puternic, încât vei fi pus capăt subdezvoltării. E de ajuns.

Marele repetent al acestei lecţii e lumea islamică. Iranul preşedintelui Mahmud Ahmadinejad a optat pentru confruntare şi îşi caută forţa în înarmare şi autarhie. Cezarismul şiit al preşedintelui iranian a atins plafonul de disperare. Un program guvernamental de relocare vrea să strămute milioane de oameni şi să taie numărul satelor, de la 66.000 la 10.000. Populaţia va fi mai lesne controlabilă, iar cheltuielile guvernului vor fi întrucâtva reduse. În ultimii patru ani, cheltuielile bugetare menite să cumpere timp şi supuşi, înăuntrul unei societăţi ermetice, au crescut de aproape cinci ori. Iranul investeşte într-o eră nucleară şi arhaică. Această lipsă de flexibilitate strategică domină, fără mari diferenţe, lumea islamică. Dar confruntarea e pierdută şi întrebarea este de ce n-au nicio şansă conglomeratele dure ale Islamului şi de ce anume nu reuşesc saltul decisiv măcar societăţile mult mai flexibile ale aspiranţilor chinezi şi indieni? Răspunsul: evoluţia rapidă a structurilor cognitive occidentale. China, mai ales aşa cum e ilustrată în descrierile fotopitoareşti ale revistelor ilustrate, pare o ameninţare economică. În realitate, puterea formidabilă a economiei chineze nu reuşeşte decât să producă şi să reproducă perfect o infinitate de bunuri de consum.

Spiritul occidental lucrează în altă dimensiune şi stabileşte în permanenţă un avans de nerecuperat, pe care disponibilitatea extraordinară a noilor proletariate chinez, indian şi est-european nu-l poate egala. Palas Athena luminează. Occidentul deţine, în continuare, arta unică a

gândirii tehnice; capacitatea de a formula idei şi conexiuni, depuse apoi în patente de cercetare şi în industrii de uriaşă intensitate intelectuală (farmaceutica, modelele de computer). Or, numele acestei capacităţi de a proiecta următoarele faze ale cunoaşterii este: dezvoltare. Acest concept e înţeles complet greşit de detractorii săi occidentali şi islamici, care îl confundă cu industrialismul poluant şi cu expansiunea înrobitoare. Dezvoltarea a depăşit de mult această fază, pe care o conservă, în mod ridicol, doar mitologia reînnoită a marxismului şi a noilor sale derivate.

Dezvoltarea

Dezvoltarea este astăzi mai mult o teorie asupra lumii viitoare şi trecute – nu un efort poluant sau o formă de dominaţie. În sfârşit, dezvoltarea e locul de reconvertiré al ilustrei tradiţii spirituale occidentale. Ea se manifestă tehnic, dar se apropie din ce în ce mai mult de concluzii filosofice tulburătoare. Între ele, dialogul cu teologia creştină şi reintegrarea ştiinţelor într-o Fizică Generală. împrejur, oceanul ostil al teoriilor antidezvoltare e, de fapt, o uriaşă minciună mitică, rivalul care ademeneşte cu ispita, calmul şi repausul ignoranţei. Un dezastru moral, un subprodus intelectual. Violenţă.

TERMINUS

(Reevaluarea prin inversiune)

Veşti noi, veşti proaste. Statele Unite torturează prizonieri. Statele Unite interceptează telefoanele cetăţenilor americani. Statele Unite sunt cel mai puternic şi mai activ adversar al democraţiei. Vestea bună este că veştile proaste sunt false. Falsă e şi impresia că trăim vremuri înecate în ştiri. Ştirea e una singură şi veche, în vigoare încă de la apariţia democraţiei americane: proiectul e detestat, din afară şi dinăuntru. Ideea şi mai ales practica emancipării umane, eliberarea economică şi libertatea de mişcare a minţii, dincolo de centura care adăposteşte porţiunile ei securizate, stârnesc o groază glandulară şi globală. America înspăimântă. Toată lumea

se plânge, toată lumea suferă de asfixie americană şi nu-i suferă pe cei care nu suferă de aşa ceva. Scăpaţii şi scăpătaţii secolului naţional-socialist-comunist torc, aulic sau militant, munţi de rapoarte şi înzestrează comisii de anchetă. Pe la margini de congrese şi pe culoarele pătate de petrol contra hrană ale ONU, jurişti internaţionali distinşi şi stinşi îşi dau mâna cu cavaleri ai eticii ong-iste, cu rockeri irlandezi, relansaţi de pretexte africane, climatologi de profesie ideologi şi editorialişti plătiţi în aur să cânte la urechea elitelor. O lume întreagă vrea un singur lucru: dizolvarea proiectului american. Nu doar războiul din Irak, de fapt, nu războiul din Irak, ci suflul încă puternic şi expansiv al libertăţii pragmatice, comune şi „necultivate” pe care America o degajă fără reţineri şi complicaţii. Nimic nu e, acum, mai lesne de înţeles, mai vizibil şi mai amarnic pentru onoarea sferei noastre de viaţă decât ura primordială care înconjoară, în lumea omului, libertatea. Respiraţia ei îngheaţă, de o mie de ori, într-un confort sectar, ideea de progres. O speranţă năucă şi incendiară vrea să impună, dogmatic, năzuinţa nebună după care orice e dezirabil e şi realizabil. Atingerea libertăţii e detestată. Căci ea trimite, în frigul aspru al răspunderii, instinctul care cheamă la somnolenţă tribală, la viaţa în scheme mari, care împart umanitatea în clase şi forţe. Ocultism progresist.

Monstruoasa substituţie f

Conflictul e vechi. Însă febra sa recentă este cauzată de ascensiunea ideii capitalist-liberale, acea denivelare apărută acum nu mai mult de o sută şi ceva de ani în unanimitatea arhaică a lumii. Erupţia la care asistăm astăzi e efectul celei de-a doua mari abateri de la regula ciclurilor lente şi prudente ale istoriei: forţa etico-mili tară a modelului american e pe punctul de-a străpunge frontiera culturală, de sute de ani nemişcată, a Orientului. Forme embrionare de viaţă capitalist-democratică riscă să infiltreze circuitele sociale ale Orientului Mijlociu, o zonă dominată plenar de colectivismul tribal. Prima reacţie la

această presiune aducătoare de mutaţii a scăpărat în dimineaţa zilei de 11 septembrie 2001. Ce vedem, ce citim şi ce inhalăm acum, în sfera ideilor publice occidentale, e a doua replică. Bine cultivată şi antrenată, ea urmăreşte un obiectiv fascinant şi respingător: reevaluarea valorilor, porunca enunţată sumbru şi premonitoriu de Nietzsche, la sfârşitul secolului al XIX-lea. Între timp, elevii maestrului au rafinat tehnici de seducţie etică şi au reeducat majorităţi, au promis şi au convins că aduc o ordine nouă, adevărată şi universală. Într-adevăr, ordinea e nouă şi universală. Ce n-au spus promotorii ei e că ordinea nouă este o dezordine, cea mai elaborată şi mai coerentă dintre dezordini: inversionismul, reevaluarea prin răsturnare.

America, marea excepţie democratică a modernităţii, devine, în această schemă, monstru antidemocratic, iar monstrul antidemocratic islamic devine, pentru elitele şi pentru reeducaţii Occidentului, un vehicul perfect: pretextul unei extraordinare operaţiuni de sabotaj mascat în rezistenţă democratică. Originile filosofice ale acestei fugi de conştiinţă sunt profunde. Ele au fost cercetate cu mare succes teoretic şi fără consecinţe practice de figurile azi marginale ale gândirii prooccidentale, de la şcoala austriacă a unor Hayek şi Mises la criticismul antimarxist al lui Kołakowski. Dar primul avertisment asupra capacităţii de autoimolare a democraţiei a fost formulat, probabil, de Tocqueville. Geneza politică a actualei crize este mult mai recentă. Povestea ei e însă mai puţin cercetată şi asta, poate, pentru că ipotezele şi concluziile pe care le propune această istorie tristă simt aproape de neconceput.

Jocuri istorice de cuvinte

Adevărul e că socialismul a fost învins doar în Germania, în 1933, când a ajuns la putere, socialismul german era, deja, o sinteză. El luase notă de forţa unei formidabile noi apariţii europene: naţionalismul – cea mai turbulentă şi mai populară consecinţă a prăbuşirii sistemului politic general, după Primul Război Mondial.

Interesant, greu de acceptat, dar nu mai puţin real, naţionalismul – forţa care a împins Europa la marginea abisului de două ori în mai puţin de treizeci de ani – e unul dintre rezultatele, în linie dreaptă, ale iluminismului progresist. Mase uriaşe de europeni au descoperit, odată cu alfabetizarea şi de îndată ce au devenit consumatori de presă, lumea demagogiei, a discursului şi a politicii naţionale. În 1916, politicienii Europei îşi imaginau, cu destulă siguranţă, că viitorul război va repeta schema conflictelor ceremonioase, de care era plină istoria secolului al XIX-lea. Sub ochii lor, *demos-uh\t* Europei se pregăteau de cu totul altceva. Educaţia în masă transformase oceanele demografice ale Europei în armate naţionale. Niciodată n-a mers atâta omenire la abator cu agitaţia extatică şi cu entuziasmul febril cu care naţiunile europene au cerut, au dorit şi au pornit Primul Război Mondial. Naţionalismul provoca un cataclism pe care Europa nu l-a depăşit nici astăzi, după mai bine de optzeci de ani. Dar cariera acestei noi energii abia începea. În Italia şi în Germania, dezastrul a avut o posteritate uluitoare.

Nevroza resentimentară a înfrângerii a măturat ultimele instrumente politice raţionale. Socialismul însuşi, până atunci o opţiune populară, a început să alunece în afara sistemului. Ipocrizia, panica şi dezorientarea cercului sacru al politicienilor „vechi” au creat spaţiul în care au păşit, la început urmaţi de cete mici de adepţi, liderii socialismului naţionalist. Socialismul nu mai putea refuza forţa dezlănţuită a naţionalismului. Hitler şi Mussolini au înţeles repede, inteligent şi malefic acest lucru şi au fost catapultaţi în fruntea statului. Victoria lor a fost urmată, rapid, de o resemantizare plină de înţeles. În Germania, de pildă, „naziştii” au fost desemnaţi, la început, cu titulatura completă: *nazional-sozialist*. Acest indicativ a fost apoi înlocuit de o prescurtare comodă şi oarecum argotică: *nazisozi*. În cele din urmă, componenta *sozi* a fost eliminată. În uz şi în istorie a rămas doar *nazi*. De aici,

termenul „nazist” şi conotaţiile sale lipsite cu desăvârşire de subtext socialist. Victoria trupelor americane în Europa a fixat termenul. La sfârşitul războiului, americanii distruseseră „nazismul”. De cealaltă parte a frontului, comuniştii sovietici au cultivat, abil, un alt termen fix: „fascism”. Artificiul camufla perfect orice referinţă la originea socialistă a dictaturii germane. După război, acest joc aparent minor de cuvinte avea să dovedească, încă o dată, că istoria urmează sfera verbală şi ideală a lumii.

Deconstrucţia ratată

Zdrobit prin mijloace militare, naţional-socialismul german a avut parte de un deces în trepte. Componenta naţional-germană a expirat. Componenta socialistă s-a strecurat, cumva, ocrotită de referinţa generală la „nazism” Reconstrucţia statului german şi, mai larg, relansarea Europei le-au pus americanilor problema unei noi definiţii politice germane. Ideea „pastorală” sugerată de Morgenthau (distrugerea fizică a matricei de civilizaţie germană şi conservarea unui exponat agrar, inofensiv, într-un muzeu apolitic, locuit de vorbitori de limbă germană) a părut un act enorm, neconvenabil, tocmai sub bănuiala de resentiment (ministrul de Finanţe american Morgenthau era evreu). Soluţia aleasă de americani s-a restrâns, logic, la schema: nazism detectat – nazism înlăturat. Geneza cancerului politic european a rămas astfel neanalizată sau, cum ar spune astăzi cea mai nouă generaţie de succesori ai acestei nefericiri spirituale, nu a fost „deconstruită”. Ideea socialistă a scăpat, cu acte în regulă, şi a preluat unul dintre locurile admise pe noua scenă politică postbelică.

Eurodelay

Următorii patruzeci şi cinci de ani de pace europeană au trecut, în aparenţă, reciproc profitabil. Statele vest-europene au prosperat galopant, pe fonduri americane (deşi trebuie spus că inteligenţa cu care banii au fost puşi la lucru a demonstrat tocmai caracterul contraproductiv al subvenţiilor pure, vizibil, astăzi, în ghetourile islamice şi

alb-subproletare ale Europei). Naţiunile vest-europene au făcut avere, în mai puţin de douăzeci de ani. Americanii au continuat să asigure paza totală şi gratuită a acestor state care au respirat un aer complet epurat de angoasele militare. Treptat, mecanismul a început să producă un *delay*, o inadecvare subtilă, aproape inobservabilă. În fond, statele europene fuseseră plasate sub o cupolă avantajoasă şi începuseră să exerseze, prin chiar această împrejurare, un regim de gândire şi de acţiune artificial. Cu excepţia relativă a Marii Britanii, statele vest-europene au dezvoltat o psihologie ruptă de realitate. Mai precis, de realitatea politico-militară care menţinea în condiţii de incertitudine strategică, prudenţă şi chiar frică – reflexele naturale ale unui stat. Nevoia iniţială de protecţie a statelor europene era justificată. Însă cincizeci de ani de protecţie automată au încurajat, treptat, un mod de gândire lipsit de forţă, încrezător în virtuţile teoretice ale „sistemului internaţional” Exista alternativă? Trebuiau lăsaţi vest-europenii la mâna Armatei Roşii, tocmai pentru a sorbi aerul tare al realităţii?

Ipoteza e absurdă. După cincizeci de ani, recrudescenţa ideii socialiste, amplificată acum de masa instituţională a Uniunii Europene, sugerează altceva: diagnoza americană a fost, în 1945, amabilă şi întrucâtva naivă. Ea a repetat o anume iluzie americană asupra naturii umane. Marele înţelept al acelui moment pare să fi fost mai degrabă Winston Churchill. Realist şi sceptic la modul grandios, Churchill a avut intuiţia unei Europe pregătită de realimentarea impasului. Churchill a cochetat în cel mai mare secret cu ideea unui atac nuclear asupra Moscovei. El a sperat, apoi, că un

Consiliu al Europei va putea menţine sănătatea mentală a politicii continentale. Când a revenit pentru ultima oară la această temă, Churchill era bolnav şi epuizat. În 1955, în discursul de adio rostit în faţa Cabinetului, Churchill a dat un singur sfat: „Nu rupeţi legăturile cu America şi nu-i lăsaţi nici pe europeni să facă

aşa ceva”. Era prea târziu. După numai cincisprezece ani, la începutul anilor ’70, Europa, împinsă de *Ostpolitik*-ul german, aluneca spre iluzia unei partituri strategice proprii. În anii ’80, acest embrion devenea tot mai permeabil la un antiamericanism promovat sub pretextul – ne reîntâlnim cu un vechi cunoscut! – „naţionalismului” european. În anii ’90, tendinţa devenea manifestă. Dispariţia prezumtivă şi formală a pericolului sovietic chema în scenă noua identitate autonomă a Europei. După 11 septembrie 2001, afirmarea europeană se logodea cu naţionalismul francez şi german şi lua forma unui conflict ideologic deschis cu Statele Unite. Războiul Rece se încheia, astfel, cu reapariţia FAIMOASEI PROBLEME EUROPENE.

Teorema Arbatov împrejurarea care a făcut din prăbuşirea statului sovietic punctul de lansare a autonomiei europene a produs consecinţe fabuloase. Pe de o parte, ideea socialistă a trebuit să abandoneze decorul marxist şi să caute noi teme de refugiu. În definitiv, marxismul de stat fusese învins categoric. Cu o rapiditate remarcabilă, ideea socialistă a reuşit să migreze spre noul ei sediu: propaganda ecologică, activismul multicultural, cultul democraţiei juridice şi gherila antiglobalizare. Schimbările de temă şi de registru nu trebuie să deruteze. În ciuda mutaţiilor aparente, centrul dogmatic al ideii socialiste se regăseşte intact în fiecare dintre aceste noi „anti”-uri şi „isme”. Nostalgia tribală este şi mai bine slujită de multiculturalism, ecologismul aşa-zisei „încălziri globale” e o formulă de obscurantism ştiinţific foarte utilă în războiul cu dezvoltarea economică, fetişul democraţiei juridice formale nu e altceva decât un mecanism de asistenţă legală, la dispoziţia mişcărilor şi indivizilor deveniţi mari adversari ai valorilor occidentale, iar agitaţia împotriva acordurilor de comerţ liber vizează chiar centrul valoric al relaţiilor capitaliste. În orice caz, preschimbarea n-a însemnat înlocuirea principalei ţinte pe radar: America şi americanismul. La sfârşitul lui 1991, imediat după

căderea statului sovietic, Gheorghi Arbatov, director al Institutului de Studii Americane şi Canadiene de la Moscova, patriarh al ofiţerilor KGB de export, făcea o mărturisire surprinzătoare pentru secretarul de stat american James Baker: „V-am făcut cel mai mare rău cu putinţă. V-am lipsit de adversar”. Arbatov avea dreptate. În mult mai multe feluri decât îşi imagina el însuşi, spre sfârşitul lui 1991.

Cum a dispărut ce nu mai este

La aproape cincisprezece ani de la avertismentul lui Arbatov, Statele Unite sunt într-o situaţie de neimaginat. Elita media şi academică occidentală a reuşit să creeze imaginea unui monstru. Tot instrumentarul propagandistic sovietic discreditat în anii ’80 trăieşte o glorie nesperată. Statele Unite, ţara democraţiei! glumiţi? Unde sunt armele irakiene de distrugere în masă? Insistenţa neînduplecată a acestei întrebări e semnul cel mai exact al unei teribile deformaţii de percepţie şi judecată. Nu. Americanii nu au găsit arme de distrugere în masă, însă exact din acest motiv, întrebarea pe care ar trebui să şi-o pună un jurnalist adevărat e: cum şi unde au dispărut armele lui Saddam? Căci nimeni nu s-a îndoit de existenţa lor. Nici ONU cu ale lui nu ştiu câte (şaptesprezece) rezoluţii, nici Franţa, nici Germania, nici politicienii americani democraţi care au votat în favoarea războiului pe care-l repudiază acum. Armele lui Saddam au existat şi nimic din logica zonei nu infirmă această ipoteză. Iranul, încăput pe mâna unui preşedinte fantast-genocidal, are sau va avea, în curând, arme nucleare. Lui Saddam nu-i putea scăpa ce pregătea Iranul vecin şi duşman. Ceva mai încolo, Siria e mândra şi discreta posesoare a unui arsenal masiv de arme chimice. Libia a renunţat brusc la propriile sisteme de arme de distrugere în masă. Peste tot, la stânga şi la dreapta, satrapi locali au adunat odoare de distrugere în masă. Numai Saddam a decis să glumească un pic, pentru a-i ruşina, prezumtiv, pe americani, după doisprezece ani de simulacre. Aceasta e legenda pe care o acreditează

indirect cei ce întreabă unde sunt armele, dar frânează brusc, în plin efort de cugetare. Unde sunt armele? în Siria, spun unii militari israelieni şi oameni ai serviciilor secrete americane. Şi mai mult ştie, probabil, Evgheni Primakov, fostul şef al serviciilor secrete externe ruse şi om de casă al lui Saddam. Însă dacă vor să afle mai mult, americanii ar trebui să-l ridice din *dacha* pe Primakov şi să-l tortureze un pic (de pildă, tăindu-i raţia de havane). Exclus. Americanii au două-trei metode fixe şi fumate de tortură pe care le aplică unui număr mic de prizonieri, de regulă oameni cheie în ierarhia reţelelor teroriste. Atât. Restul e literatură, iar faptul că o sumedenie de minţi luminate nu pot sesiza lucruri atât de simple spune mult despre puterea de seducţie a sentimentalismului şi a umanitarismului care se iau drept raţiune.

Particula Bukovksi

Nechibzuinţa a adus, de curând, în fruntea plutonului practicant al confuziei umanitare un om de talia lui Vladimir

Bukovski, disidentul suprem, omul care a învins KGB-ul şi l-a despuiat, apoi, în faţa unui Occident nu tocmai convins. Articolul publicat de Bukovski în ediţia din 18 decembrie 2005 a cotidianului american *Washington Post* ataca practica torturii şi face enorma eroare de a echivala situaţia suspecţilor de terorism aflaţi în custodie americană cu situaţia sa, în beciurile KGB-ului. Fără să ştie sau fără să vrea, Bukovski face, astfel, presupunerea că persoane în dezacord cu valorile americane pot fi torturate, prin tubaje sau prin privare de somn, aşa cum a păţit Bukovski, pe când protesta împotriva dictaturii sovietice. Echivalenţa presupune, de asemenea, că statul american e un sistem totalitar şi că Bukovski însuşi a fost pe punctual de-a ucide la întâmplare zeci şi sute de cetăţeni nevinovaţi la Moscova, pentru a clătina şi a distruge statul democratic sovietic. Aici, în această enormitate logică şi în această răsturnare colosală de realităţi, Bukovski nu mai e lupul solitar şi mărturisitorul

ignorat. Bukovski e doar un nume răsunător şi o achiziţie nesperată, într-un pluton colosal. Catalogul este interminabil, fin şi insidios, ca o ploaie de particule: elite şi binevoitori de rând, militanţi pacifişti creştini şi studenţi romantici, birocraţii mediatice (BBC a recomandat salariaţilor, din nou, printr-o *fatwa* deontologică, să evite termenul „terorist”), pontifi ipocriţi ai Uniunii Europene (documente publicate în noiembrie 2005 spun că zborurile şi închisorile „secrete” americane au fost discutate şi convenite cu partea europeană). Aşa lucrează, cu mijloace subtile şi cu populaţii convertite la cultul stimei de sine, cea mai periculoasă şi mai avansată iluzie a vieţii politice şi spirituale a vremurilor noastre: reevaluarea prin inversiune. O iluzie terminală.

SECOLUL CREDINŢELOR

Javier Solana e un om de ştiinţă pe care viaţa l-a făcut politician. Profesor de fizica solidelor la Universitatea din Madrid, dr Solana a făcut primul pas politic ferm, călăuzit de Partidul Socialist Muncitoresc Spaniol, dar a continuat pe picioarele lui. În prima tinereţe, J. Solana a fost un adversar convins al admiterii Spaniei în NATO. Apoi şi-a schimbat părerile, a devenit om de stat şi a ajuns, chiar, secretarul general al Alianţei pe care o contestase în iureşul tinereţii.

Astăzi, Solana vorbeşte în numele Europei şi încearcă să articuleze politica externă a Uniunii Europene (în măsura în care aşa ceva poate fi invocat, cu seriozitate, după episoade ca Bosnia şi Kosovo). Dr Solana, fost ministru de Externe spaniol, fost secretar general NATO, e, de aproape cinci ani, înaltul reprezentant pe probleme de politică externă, un fel de ministru de Externe al Uniunii Europene.

Cariera academică şi biografia politică au modelat ideile domnului Solana într-un mod foarte interesant. Moderat şi, din mărturisirile celor ce l-au cunoscut, şarmant, el întruchipează perfect o anumită sinteză intelectuală proprie Europei luminate a secolului XXI. Tot

ce ţine de convingerile pozitive şi de supleţea raţională a elitei politice continentale se găseşte, din plin, în ideile acestui european matur şi reflexiv.

Ora de religie

Iată-l, de pildă, pe Javier Solana conversând, miercuri 8 ianuarie 2003, cu cotidianul britanic *Financial Times*. El schiţează, discret şi vag superior, portretul administraţiei americane, aşa cum se vede el din centrul Uniunii Europene. Fostul profesor de fizică sesizează imediat „un limbaj binar”. Americanii – descifrează mai departe dr Solana – vor totul sau nimic. Nouă, europenilor, ne e greu să tratăm cu ei, pentru că noi suntem seculari şi nu vedem lumea în alb şi negru”. Aşa cum aţi observat, dr Solana, politician socialist şi om al raţiunii într-o Europă seculară, constată cu amuzament şi oarecare îngrijorare blândă handicapul spiritual american. „Limbajul ales de americani e revelator”, continuă explicaţia. „Americanii folosesc, din 11 septembrie încoace, cuvinte ca: state decăzute, axa răului, cu noi sau împotriva noastră, bine şi rău, drept şi greşit. Politica Statelor Unite – conchide sceptic ministrul de Externe al Uniunii Europene – e dictată de valori religioase”. Javier Solana încheie totuşi pozitiv, cu o concluzie în care se ghicesc un antitexanism degajat şi o agendă superioară: „Nu mă las descurajat. Mulţi suntem în dezacord profund cu Bush, însă tocmai de aici poate rezulta şansa unui rol mult mai activ al Uniunii Europene în lume”.

Demonstraţia doctorului Solana ne propune o evaluare foarte răspândită în Europa contemporană, continentul purificat de reziduuri spiritualiste şi angrenat într-un enorm proiect de comasare juridică, politică şi economică. Această Europă vorbeşte prin vocea doctorului Solana şi acuză anacronismul formulei de gândire politică americană. Europa, continentul care a depăşit mistica puterii militare şi fixismul ideologiilor, pluteşte deasupra unei Americi harnice şi stimabile, dar ţintuită în loc de o spiritualitate prea brutală pentru vremurile noastre:

religia. Conştient (aşa cum probabil că a fost când şi-a făcut opţiunile politice de tinereţe) sau chiar fără să o ştie, Javier Solana a pătruns prin consideraţiile sale în mijlocul celei mai importante dezbateri de idei a vremurilor noastre. Tema ei: viitorul – cu sau fără Dumnezeu? Discuţia e veche. Într-un faimos interviu acordat revistei *Derăpiegel*, în 1966, Martin Heidegger avertiza sumbru: „Numai un Dumnezeu ne mai poate salva!” Problema a fost însă inaugurată ca temă de dispută publică de André Malraux, în 1976, cu o formulă patetică, dar nu superficială: „Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”. După aproape treizeci de ani, profeţia lui Malraux nu mai e doar un joc de cuvinte gustat la Paris. Secolul XXI e, într-adevăr, o surpriză de proporţii.

Avem un oaspete neaşteptat: religia

Puterea credinţei a fost în atâtea rânduri declarată sfârşită, iar modernitatea occidentală a decolat atât de autonom şi prosper în ultimii cincizeci-şaizeci de ani, încât lucrurile par definitiv tranşate. O majoritate critică a elitelor culturale şi politice, dar şi marea masă comună a generaţiilor postbelice, tot mai hotărât *middle dass* ale Europei de Vest au constatat, practic, decesul ideilor religioase. Ascensiunea modelului vest-european stabil, paşnic, reglat de birocraţi, politicieni şi teoreticieni raţionali, a creat o certitudine generală: valorile religioase nu mai au loc în vremurile noastre. Ele sunt valori pasive, elemente de decor cultural, care trebuie mai degrabă protejate după modelul de conservare a speciilor animale rare şi a etnografiei ţărăneşti.

Se prea poate ca lucrurile să stea chiar aşa, în Europa seculară a fizicianului Solana. De aici, aerul excedat cu care nu numai Javier Solana, dar în general cultura oficială a Europei Unite întâmpină cea mai sumară referinţă la religie. Căutaţi în ziare şi în reviste, în film, în muzică, o trimitere la un verset biblic, la un sfânt sau la un mare teolog. Vă pierdeţi timpul. Papii sunt pomeniţi doar pentru a fi acuzaţi de antisemitism teologic (Pius XII –

„Papa lui Hitler”). Sau pentru a semna de primire solicitări care le cer să prezinte scuze mereu altcuiva. Sau pentru a fi subiect de observaţii medicale (Ioan Paul II). Asta în Europa. Ceea ce face, poate, din Europa un continent luminat. Mult mai sigur e că, în acest fel, Europa devine un continent izolat. Căci, în restul lumii, secolul XXI a izbucnit pe deplin religios.

Valori religioase 1 – războiul

Politeţea şi buna creştere intelectuală le cer celor care vorbesc de ciocnirea pe care o urmărim din 11 septembrie încoace să declare, de la bun început, că ea nu are nici în clin nici în mâneca anteriului, cu religia. Ba are foarte mult! Militantismul violent al lumii islamice e totuşi tutelat de un „vizionar” religios. De altfel, după Khomeini, Osama Bin Laden e al doilea lider de inspiraţie religioasă, în ultimii douăzeci şi cinci de ani, care trasează mesajul spiritual al insurgenţei islamice. Iar acest mesaj nu e o abatere doctrinară, ci tocmai amplificarea unor teme centrale ale filosofiei religioase islamice clasice. Jihadul (lupta, străduinţa, războiul sacru), considerat în mod curent o expresie decorativă, e, în această mare tradiţie religioasă, o instituţie cheie. Lumea se împarte pentru oştenii Profetului în două mari domenii fundamental opuse: *dar* al-*Islam* (tărâmul Islamului) şi *dar* al-*Harb* (tărâmul războiului). Aici, în acest al doilea tărâm, e masată lumea nonislamică, iar singura relaţie permisă cu această umanitate rătăcită e războiul. Pământul, lumea, umanitatea trebuie să-i aparţină lui Allah. Un singur instrument poate impune şi garanta buna aşezare a lumii: războiul.

Adevărat, Coranul spune că există vremuri nepotrivite pentru război şi recomandă o pauză tactică, temporară, în asemenea etape istorice. Însă asta schimbă prea puţin lucrurile. Prescripţia e fixă şi nenegociabilă. Această stare de exactitate perpetuă e, probabil, cel mai puţin studiat şi înţeles concept islamic intern. Spre deosebire de corpusul textual sacru al creştinismului şi

iudaismului, prescripţia revelată islamică e intangibilă. Cu alte cuvinte, revelaţia înregistrată de Profet e dată şi fixă. Ea poate fi transmisă, dar nu adaptată. Secole de exegeză teologică islamică au respectat această interdicţie şi din acest motiv Islamul e o religie nereformată şi nereformabilă.

La sfârşitul lui 2005, o indiscreţie mai mult sau mai puţin voită a împins această chestiune îndelung neglijată în centrul dezbaterii de idei contemporane. Părintele John Fessio, un romano-catolic american, frecventator al cardinalului Josef Ratzinger şi, mai târziu, agreat la reuniunile teologice organizate la Vatican de noul Papă, a lăsat să-i scape o anecdotă minusculă, în timpul unui interviu acordat unui post de radio. Fessio şi-a adus aminte că, în toamna lui 2005, a participat la un seminar internaţional care a luat în discuţie, la Vatican, problema relaţiilor cu Islamul. Un universitar american de origine arabă a vorbit, în deschiderea lucrărilor, despre modernizarea iminentă a Islamului, sub presiunea convergentă a noilor factori industriali, sociali şi morali promovaţi de globalizare. Dacă e să dăm crezare părintelui Fessio, în acest punct a intervenit, cu oarecare iritare, Papa Benedict al XVI-lea. Intervenţia a rezumat, în câteva fraze, constanta teologică fundamentală a Islamului: caracterul nereformabil şi neinterpretabil al revelaţiei divine. Spre deosebire de creştinism şi iudaism, a căror mobilitate decurge din natura mediată a revelaţiei (întrupată în Iisus şi propagată prin faptele minunate şi suferinţa finală, interpretate, transmise şi propovăduite de apostoli şi de textul de redactare ulterioară a Noului Testament), Islamul e cazul remarcabil şi strict al revelaţiei integrale, dictată direct şi ad litteram. Problema acestei învăţături e în primul rând conservarea absolută. De aici, rolul extraordinar al mumificării prescripţiilor, rigiditatea extremă a ritualului religios şi caracterul fizic intangibil al Coranului.

Prescripţiile Islamului au (mai ales sub dogmatismul

febril al salafismului, wahabismului şi al altor curente radicale, relansate după eşecul vizibil al experimentului socialist arab) o rigoare surprinzătoare, chiar grotescă, pentru gazdele lor urbane europene. Cazul caricaturilor daneze spune tot. Un gest mărunt în lumea liberală şi emancipată a Occidentului e interpretat, sub compasul fix al teologiei musulmane, drept blasfemie şi apoi speculat politic ca nou pretext de presiune. Reciclarea perversă a „delictului” danez e vizibilă. Cu toate acestea, scandalul caricaturilor daneze a pus, încă o dată, în lumină diferenţa categorică de raportare religioasă a celor două lumi în conflict. Eroarea generală de apreciere şi de interpretare a cazului musulman vine dintr-o eroare cadru, dintr-o desensibilizare de principiu la orice formă de spiritualitate religioasă. Ultimele două secole de evadare seculară europeană au limitat drastic accesul la natura autentică a sentimentului religios. Priza religioasă a fost substituită de sociologii din ce în ce mai restrânse.

Una dintre concluziile invariabile ale acestui filtru sociologic e ideea după care revolta islamică este consecinţa exploatării economice şi a marginalizării politice. Atât timp cât acest produs sociologic brut va conduce trena interpretărilor, dinamica religioasă a frământării islamice va rămâne o temă inaccesibilă. A-i nega lumii islamice tocmai capacitatea de a menţine şi de a trăi un sentiment religios acut înseamnă a rata o dimensiune pe care societăţile musulmane nu au părăsit-o niciodată. Există ceva complet aparte, o prospeţime nediminuată a sentimentului religios islamic pe care gândirea analitică occidentală nu o mai cunoaşte acasă, dar nu îşi poate permite s-o declare inexistentă în afară. Pentru musulmanii anului 2006, Islamul, aproape exact ca la 700 sau 800, e o dramă în desfăşurare, cu o distribuţie vie, încărcată de faptele, spusele şi drama martirică a Profetului sau a iluştrilor săi urmaşi Ali şi Hussein. Califii ucişi prin trădare şi centrele măcinate de războaie ale geografiei islamice – Meca e singurul punct fix; Bagdad,

Samarra, Karbala, Damasc şi atâtea altele se ciocnesc încă în jocul de pretenţii şi sectarisme – sunt o topografie în vigoare. Religia, geografia şi personalul sacru ale Islamului au o omogenitate şi o continuitate extraordinară. Musulmanii sunt mereu contemporani cu propria istorie sacră, o cred şi o urmează, în căutarea adevărului şi a autorităţii. Religia e un factor viu, nu o alternativă privată sau o colecţie de referinţe muzeale. Alături de limbă, Islamul a fost, de altfel, mereu singura formă de unitate într-un imperiu scuturat de războaie civile cvasipermanente şi haşurat de centre de putere sau state naţionale nesigure pe identitatea lor.

Europa-America: fractura etică

Problema coloraturii religioase a politicii Statelor Unite e un pic diferită şi probabil că ea îi scapă întrucâtva domnului Solana, în ciuda anilor petrecuţi în America, la studii, ca bursier Fulbright. Dacă domnul Solana a urmărit cu atenţie declaraţiile liderilor politici americani, atunci el a înţeles, desigur, că ele nu ţin de o religiozitate scripturală (aşa cum stau lucrurile în cazul teologiei politice islamice). Administraţia americană formulează, în continuare, documente de politică generală, fără a simţi nevoia citatelor biblice extinse. Totuşi, aşa cum corect a observat Javier Solana, conduita administraţiei americane e sensibilă la principii religioase. Mai precis, la etica religioasă. Ea e prezentă în gândirea politică americană nu fiindcă George Bush e un habotnic strecurat la Casa Albă, ci pentru că face parte din valorile fondatoare ale proiectului politic american. Credinţa explicită în Bine şi în Rău a fost demult acoperită de aluviuni relativiste în Europa seculară a domnului Solana, dar e foarte vie în Statele Unite. Diferenţa are explicaţii istorice şi spirituale benigne.

Protestantismul radical a participat la întemeierea proiectului politic american, iar acesta n-a suferit, încă, modificări decisive în această privinţă. Revoluţia americană a urmărit întemeierea unui sistem

constituţional egalitar şi etic responsabil, prin opoziţie la tradiţia aristocratică europeană. Însă revoluţia americană nu a avut nici cea mai mică tentă anticlericală sau tentaţie ateistă. În schimb, modernizarea Europei a fost rezultatul unei refondări prezidate de raţionalism ateist şi anticlericalism. După trei revoluţii violent ideologice şi declarat antireligioase (franceză, bolşevică, nazistă), Europa „a uitat” aproape în întregime dimensiunea religioasă a omului şi a aşezat, în locul ei, colectivismul şi ingineria socială, administrate de numeroase instrumente de mediere şi control (birocraţia de stat, controlul pieţelor, sindicalismul). În fine, Omul European a parcurs o evoluţie morală corespunzătoare. El „a depăşit” raportarea la valori explicite şi a adoptat „procesele”. Noţiunile clasice de Bine şi Rău, legitim şi nelegitim, pericol şi forţă au fost înlocuite de preferinţa sistematică pentru acţiunile procesuale: un fel de terapeutică prin reglementare, comerţ, subvenţii, compromis şi aşteptare. Crizele simt rezolvate, în această nouă filosofie, de recursul la pacificarea prin negociere. Un vast determinism laic şi amoral prescrie soluţii punctuale şi sesizează mereu noi ocazii de manifestare a principiului. justiţiei sociale”. Violenţa, fie ea locală, naţională sau internaţională, e în această viziune rezultatul unor disfuncţii economice şi „societate”.

Cu alte cuvinte, oamenii trec la violenţă pur şi simplu pentru că sistemele prestează insuficient. Service-ul social e defectuos şi, evident, tot ce se poate face, în cazul violenţei din cartierele sărace ale Londrei, în Gaza, sau în *banlieue*-urile Parisului, e emisia rapidă a verdictului de „subdezvoltare” şi „marginalizare”, urmată de injecţii imediate de fonduri de susţinere, reabilitare etc. Terapeutica social-economică vest-europeană e profund agnostică. Ea refuză principial să distingă între bine şi rău, nu caută şi nici nu stabileşte răspunderi, nu respinge şi nici nu aprobă o anume formă de comportament etic. Toate statele, regimurile şi organizaţiile sunt egal îndreptăţite (Al-Qaida nu a reuşit să prindă un loc pe lista europeană

oficială a organizaţiilor teroriste), toate revendicările şi toţi indivizii sunt identici şi valizi. Zimbabwe e, de pildă, o structură politică omoloagă Germaniei.

Diferenţele de atitudine şi valori sunt accidentale şi vor dispărea sufocate de consensul umanitar şi de aplecarea generală spre progres a lumii. Dialogul activ, comerţul, concesiile şi finanţarea susţinută vor îneca în prosperitate crizele, vor elimina denivelările şi vor asfalta global drumul spre omogenitate. Acolo unde americanii văd o urgenţă imediată, Uniunea Europeană vede începutul unui proces care va fi rezolvat cu timpul şi cu binişorul financiar.

Modelul european are o singură problemă: el funcţionează admirabil după ce e impus de forţa militară americană.

Iniţiativele de politică externă ale Uniunii Europene au trecut, în general, fără efect. Cu câteva excepţii: cazurile în care au intervenit, militar, Statele Unite (acea forţă structural inaptă de politică externă, din cauza „corigenţei” la religie). Experienţa iugoslavă e cel mai recent exemplu, într-un ciclu istoric pe care Europa îl trăieşte încă din 1914. De unde această incapacitate istorică şi de ce a fost ea, mereu, depăşită doar prin intervenţia rudei americane mai sărace cu duhul?

Codul fără de legi

Vremurile pe care le trăim ne aduc foarte aproape de răspuns. Conflictul declanşat după 11 septembrie e numit de americani „război împotriva terorismului”. Javier Solana ne informează, în interviul din *Financial Times*, că denumirea e greşită. Se poate. Important e, însă, altceva. Conflictul, oricum l-am numi, este primul semn al unei schimbări derutante de matrice istorică. Noutatea e dispariţia raţionalităţii din regulile de joc ale conflictelor. Dată fiind rădăcina paranoică a ideologiei de stat iraniene sau nord-coreene, aceste regimuri nu reacţionează logic la două dintre regulile de bază ale jocului clasic: descurajarea şi riposta. Pentru comparaţie, aşa-numitul

Război Rece a fost, de la un cap la altul, dominat de o structură raţională rigidă, în care doctrina descurajării nucleare şi perspectiva sinistră a ripostei au funcţionat ireproşabil. Uniunea Sovietică şi Statele Unite au respectat strict aceste reguli şi limitele care au decurs din ele. În consecinţă, conflictul supraputerilor a fost decis pe căi raţionale, atunci când sistemul sovietic a recunoscut că trebuia să adopte o nouă formă de organizare. Iranul şi Coreea de Nord nu răspund impulsurilor organizate pe conturul logicii politico-militare clasice. Dispariţia raţionalităţii din regulile de joc ale conflictelor pune o problemă de risc uriaş. Cine nu va reuşi să dezvolte o soluţie va suferi un dublu eşec: militar şi conceptual. Statele Unite sunt singurul actor care a sesizat problema şi, după o serie de ezitări iniţiale, dezvoltă o nouă teorie a conflictelor. În tot acest timp, Uniunea Europeană nu a formulat niciun răspuns, nu a schiţat nicio iniţiativă analitică şi a rămas fidelă obişnuitelor generalităţi despre dialog constructiv şi lichidarea cauzelor sociale ale conflictelor.

Statele Unite au răspuns cu o percepţie în care vitalitatea intelectuală stă alături de respectul faţă de realitatea sentimentului religios. E timpul să ne reamintim de funcţia americană a mesajului religios care-l dezamăgeşte într-atât pe Javier Solana.

Valori religioase 2 – raţionalizarea

Oricât ar părea de ciudat, funcţia conceptelor moral-religioase folosite de administraţia americană (Bine / Rău) e izvorul unei raţionalităţi salutare, în condiţiile complet atipice ale noului conflict. Statele Unite au înţeles din mers caracterul derutant al atacului declanşat pe 11 septembrie şi încearcă o reajustare generală de instrumente militare şi ideologice, într-un fel, problema cea mai urgentă a acestui conflict e chiar raţionalizarea, descifrarea şi descrierea combatanţilor, a mizei şi a regulilor, înainte ca scena de joc să se scufunde în necunoscut şi anarhie. Instalarea unui continuum haotic şi iraţional ar fi, practic, prima victorie a

adversarului. Uniunea Europeană poate observa cu amuzament sau iritare acest efort, dar asta nu înseamnă că Europa e mai bine plasată în faţa crizei de după 11 septembrie sau că acum e momentul nimerit pentru reeducarea americanilor. Sunt „ideile seculare” europene, recomandate de domnul Solana, mai eficiente? E greu de văzut cum s-ar putea ele impune în faţa unor regimuri şi grupuri care au descoperit demult că lumea europeană cedează la cel mai mic semn de forţă şi la cea mai vagă reclamaţie de discriminare. Uniunea Europeană va finanţa, invariabil, încă un program de reabilitare a vreunei reţele de alimentare cu apă, va acorda avantaje comerciale şi va aştepta apoi, singură pe peron, triumful societăţii civile. În Iran şi în Coreea de Nord. Ceea ce nu înseamnă că marea tradiţie raţionalistă a Europei poate fi confundată cu sau ridiculizată din cauza moştenitorilor ei minori. Între ei, ne aşteaptă, lângă atâţia europeni definitivi şi iritaţi de americani, domnul Solana. Căruia i-a scăpat totuşi ceva: în jurul lui, lumea moare pentru idei religioase. Domnul Solana se face vinovat de o oarecare naivitate filosofică. Dilema lui Malraux şi-a primit deja răspunsul: Secolul XXI va fi.

EURABIA

(Prima înfrângere, al doilea botez)

Scuze? Ar fi o pierdere de timp. În medicină şi în cultură, crizele terminale tratate cu politeţe îmbogăţesc morga şi muzeul. Dimpotrivă. Avem nu numai dreptul, ci şi datoria să ofensăm, să jignim cu mare precizie şi să arestăm umoristic. În faţa noastră nu se află o victimă pioasă, ci un aparat macabru. „Conflictul provocat de caricaturile daneze” înseamnă mult mai mult decât se poate ghici în acest verset media. Şi mult mai puţin. Mai mult, pentru că miza acestui conflict e tocmai capacitatea culturii occidentale de a intra în conflicte şi de a funcţiona critic. Pe scurt, e vorba de viitorul unei culturi care trebuie să decidă: cu sau fără libertatea care i-a dat crizele, drama şi măreţia. Mai puţin, pentru că din spatele dilemei daneze

rânjeşte viclean înscenarea arabă. Mai întâi, datele simple ale acestei farse ucigaşe pe care prea multă lume s-a grăbit să o înalţe la gradul de dramă spirituală.

Ideea protestelor a fost un act premeditat, nu o erupţie spontană. O conspiraţie care a logodit tehnicile teatrului de stradă sovieto-nazist cu *taqfiah* – arta disimulării, rafinată sute de ani de clerul musulman şi de tartorii ciclici ai naţionalismului arab. La cinci luni după ce caricaturile au fost publicate în Danemarca (şi reluate de un cotidian egiptean, fără cea mai şoptită şoaptă de furie islamică), ambasadele daneze au fost puse pe foc, la Beirut şi Damasc. A venit apoi suplimentul solidar, filmat şi redifuzat global de televiziuni, la Teheran, Jakarta, Paris şi Londra. De ce cinci luni? Unii nu s-au obosit să-şi pună întrebarea, prelungind astfel un reflex bine exersat, care iartă orice inconsecvenţă islamică, dar bănuieşte o urzeală în dosul celor mai elementare acţiuni şi propuneri occidentale. Alţii au remarcat infirmitatea logică a protestului islamic, dar au tăcut mai departe.

Cercetarea merită făcută. De ce cinci luni? Pur şi simplu pentru că, în cele cinci luni care au urmat apariţiei caricaturilor, autorii înscenării erau ocupaţi până peste cap şi se gândeau la cu totul altceva. În Egipt, Frăţia Musulmană se pregătea de alegeri şi poza în partid moderat. Când o trupă ambulantă de imami danezi a sosit la Cairo, însoţită de douăsprezece caricaturi plus trei montaje porno, falsificate pentru o mai bună ilustrare a cazului, „fraţii musulmani” au cerut răgaz: nu e momentul. Delegaţia daneză antidaneză a primit acelaşi răspuns în Gaza: mai întâi să câştigăm alegerile (amănuntele au fost rezumate de ziaristul iranian Amir Taheri, într-un articol publicat, pe 9 februarie 2006, de cotidianul american *The New York Post*). La Damasc şi apoi la Teheran, denunţul a fost ascultat şi arhivat fără urmări. Însă în următoarele cinci luni, în Siria, problemele clanului Assad s-au adunat munte, iar muntele a decis să vină iute la problema lui Mahomed, în grafica daneză. Siria a pierdut masiv

argumente şi teme, în disputa virulentă dezlănţuită de asasinarea fostului premier libanez Harriri. Naţiunile Unite şi guvernul american descoperiseră prea mult şi ajunseseră prea aproape de originile siriene ale complotului. În acel moment, dosarul danez a devenit, dintr-odată, actual. Ba chiar salvator. După câteva zile, preşedintele iranian Ahmadinejad a înţeles, de asemenea, potenţialul dosarului danez şi l-a pus la lucru, în stradă. Şi Iranul avea nevoie de o diversiune masivă. Din motive nucleare. Aşa a început, la Damasc, Beirut şi Teheran, un val de demonstraţii violente, nemaivăzut în ţări în care nicio demonstraţie nu are loc fără încuviinţarea stăpânirii. Dar farsa, pe care naivitatea, prostia şi colaborarea deschisă a multor organizaţii media au amplificat-o, cu obişnuitul factor BBC la puterea CNN, nu ameninţă doar cu un eşec propagandistic occidental. Acest gen de înfrângeri are o tradiţie şocantă. Opinia informată a presei şi a elitei intelectuale s-a mai exersat în domeniu. Ea a găsit, de pildă, că Occidentul e nerezonabil în faţa „ultimei” pretenţii teritoriale a lui Hitler faţă de „progresul cert” al industriei sovietice şi faţă de „dorinţa de pace”, înarmată până în dinţi de aceeaşi industrie. De data asta, eşecul propagandistic, credulitatea şi jena multiculturală duc spre ultima cedare. La capătul acestei ezitări ne aşteaptă barbaria.

Înscenate cu mare succes, demonstraţiile violente împotriva satirei religioase daneze îşi ascund destul de abil agenda. Furia e în prim-plan, zgomotul asurzeşte. Întrebarea asupra revendicărilor nu se mai aude bine. Ce doreşte, de fapt, petiţionarul turbulent islamic? Scuze. Numai atât? Cine îi ascultă pe „moderaţii” aduşi la defilarea obişnuită, prin studiourile TV britanice, franceze şi americane, va afla că e vorba de o simplă declaraţie de bune intenţii: opinia publică şi societăţile civile locale nu trebuie decât să dea asigurări că sentimentele antiislamice sunt excepţia, nu regula. Evident, un supliment de subvenţii guvernamentale sau europene pentru

organizaţiile musulmane cu funcţie de „mediator” ar fi, de asemenea, bine-venit. Cine ascultă, însă, cuvântările incendiare rostite de Ahmadinejad la Teheran, predicile imamilor de la Meca şi declaraţiile de circuit intern ale liderilor de comunităţi musulmane din Occident va afla cu totul altceva: danezii şi, în general, lumea occidentală trebuie să înceapă să respecte prescripţiile religioase islamice. Şi mai mult: lumea occidentală va trebui să pună respectarea valorilor şi a ritului islamic mai presus de libertatea presei. Pe scurt: islamizarea. Ţinta acestei operaţiuni ample e o înlocuire de valori. În primul rând, în Europa, acolo unde slăbiciunea ţesutului spiritual, multiculturalismul dogmatic, declinul demografic şi un prelungit calcul politic antiamerican au invitat, de-a dreptul, asaltul islamic. Eurabia – un concept până nu de mult folosit doar de cei mai pesimişti critici ai expansionismului islamic – nu mai e o ipoteză, ci o traiectorie în stadiul de şantier. Episodul danez e testul de rezistenţă. Dacă frica şi ruşinea vor aduce cenzura acolo unde stăpâneşte încă libertatea, va trebui să acceptăm noul botez. Comisia Europeană a şoptit deja că ar privi cu ochi buni un posibil Cod de Conduită al Presei Europene. Admirabil! Cu o corecţie. Numele trebuie să ţină seama de viitor: Cod de Conduită al Presei Eurabice.

ÎN CĂUTAREA VIITORULUI PIERDUT

Corespondenţa mortală pe care o purtăm cu Islamul a rămas în parte necitită, în parte prost înţeleasă. E, însă, în firea celor setoşi de anihilare să se bâlbâie, grăbiţi de presentimentul victoriei, şi să limpezească astfel, fără voie, mesajul pe care căutau să-l ascundă. Până miercuri, 22 februarie 2006, când Marea Moschee din Samarra a fost zguduită de bombe, mesajul spunea: ne-aţi jignit! Drept-credincioşii musulmani şi-au explicat sentimentele punând pe foc ambasade şi consulate occidentale, iar opinia educată a europenilor s-a grăbit să ia la cunoştinţă sârguincios. Caricaturile daneze au fost, aproape peste tot, repudiate. Liderii de opinie au produs rapid un nou set de

scuze, iar militanţii corecţi ai mediilor academice au plesnit din bici, în direcţia proastelor moravuri ale opresorului european. Mesajul islamic a fost câştigătorul categoric al bătăliei caricaturilor. Însă, în după-amiaza zilei de 22 februarie, doi bărbaţi au pătruns în Marea Moschee al-Askariya din Samarra.

Sacrilegiu musulman antimusulman

Explozia a distrus aproape complet zidurile şi acoperişul placat în aur. Moscheea venerată de şiiţii irakieni a fost construită în 944 şi adăposteşte mormintele imamilor al-Hari şi al-Askariya, urmaşi direcţi ai Profetului. Cei care au atacat moscheea au ştiut bine ce făceau. Nu se poate imaginea un sacrilegiu mai adânc şi o înjosire mai dureroasă pentru lumea musulmanilor şiiţi. Cine şi de ce a urzit o asemenea umilinţă? vorbind la trei zile după blasfemie, ayatolahul Ali Khamenei, Lider Suprem al Republicii Islamice Iran, a ajuns cumva la concluzia că „firele duc la serviciile secrete americane şi israeliene” Uneori minciuna e, pur şi simplu, obositoare. Ideea unei conspiraţii americano-israeliene ne spune cel mult că neguroşii lideri islamici învaţă umorul cu o stângăcie de autist. Adevărul elementar e că musulmanii au fost umiliţi de fraţi musulmani, iar Islamul a fost insultat, pângărit şi luat în deşert, în fitile şi *timere*, de credincioşi musulmani. Explozia de la Samarra a mutilat un monument sacru. Ce se poate restaura sau reconstrui se va restaura şi reconstrui. Însă pretenţiile mincinoase de apărători ai credinţei, pe care mulahatul de serviciu le-a tot vânturat prin presa şi pe străzile Europei, sunt ţăndări şi nerenovabile.

Copenhaga înfrăţită cu Samarra

Exact când era pe punctul de a hipnotiza opinia cultă şi naivă europeană pe baza ipotezei-descântec după care onoarea islamică e ultima formă vie de demnitate într-o lume coruptă, mecanismul propagandistic a clacat şi şi-a expus resorturile. Deodată, multă lume a început să-şi aducă aminte ce ar fi trebuit să ştie de la bun început:

adevărata caricatură a Profetului n-a fost desenată la Copenhaga, ci în inima lumii islamice. Palmaresul e cumplit. Nu există prigonitor mai mare de Dumnezei şi religii decât militantismul islamic. Să răsfoim. Indignaţii sufocaţi de afrontul danez au la activ atacul descalificant asupra Marii Moschei din Samarra. Dar şi dinamitarea uriaşelor statui ale lui Buda, în Afghanistan. „N-am distrus decât pietre!” a hohotit, pe 2 mai 2001, unul dintre liderii talibani care au făcut pulbere monumentele de la Bamiyan. În Nigeria, demolarea bisericilor anglicane e o procedură standard, în netezirea drumului spre Califat. În Gaza, după retragerea israeliană, noua libertate a fost celebrată prin incendierea şi pulverizarea sinagogilor. Numai o contorsiune bolnavă a imaginaţiei poate împăca acest gen de cazier religios cu pretinsa sensibilitate a spiritului care a pus în mişcare campania antidaneză. Însă ipocrizia leşinului religios simulat pe străzile şi pe ecranele occidentale e mult mai mult decât un caz de analfabetism etic. Cine priveşte cu atenţie va găsi rostul ascuns al acestei uriaşe operaţiuni de învăluire. Atât campania daneză, cât şi profanarea de la Samarra sunt gesturi programate. Ele urmăresc obiective precise şi sunt parte a aceluiaşi efort de anihilare culturală.

Culturism religios

De ce au decis liderii propagandei islamice să pedaleze pe indignare, în cazul caricaturilor daneze? Prima parte a răspunsului e evidentă: Siria şi Iranul dospesc, separat, în crize de credibilitate. Siria pentru că are de ascuns instrumentarea asasinării fostului prim-ministru libanez Harriri şi, odată cu ea, ambiţiile de putere regională pro-teroristă şi antiisraeliană. Iranul pentru că proiectul nuclear al lui Ahmadinejad are nevoie de o prelată propagandistică. Însă mai jos, în freatica manevrelor pe termen lung, povestea e alta. Islamul vede în Europa de Vest un teritoriu vulnerabil şi deja vulnerat. Provocările demografice, culturale, religioase şi violente ale Islamului au rămas, sistematic, fără răspuns. Europa a

dovedit de mult că nu are capacitate de reacţie, iar această pasivitate persistentă nu e un accident, ci o probă de ţesut cultural cancerizat. Nimeni şi nimic nu mai poate face din splendida cultură europeană o realitate locuită. Indiferenţa populaţiilor şi, mai ales, a elitelor au atras atenţia ideologiei de pradă islamice.

Diagnosticul care a îndemnat la asediu este, într-adevăr, corect. Europa e decuplată de propria identitate şi navighează incert în proximitatea unui proiect surogat de Uniune care nu acoperă – şi nici nu îşi propune să acopere în vreun fel – nevoia de definiţie a supuşilor săi. Despărţirea europenilor de creştinism, nu neapărat de prescripţiile sale rituale, cât de forţa de orientare care venea odată cu el, s-a soldat cu o confuzie care a devenit plictisul temeinic şi adulterin al burgheziei lui Flaubert, apoi demonismul reacţionarilor lui Dostoievski şi în cele din urmă nihilismul suficient al postmodernilor. Europenii n-aveau niciun motiv să aspire la habotnicia înrăită a musulmanilor. Pariul era cu totul altul. Dezlipindu-se de armistiţiul (poate chiar de pacea) pe care viziunea religioasă o smulgea din ghearele dezorientării cosmice a omului, europenii au îmbrăţişat o spiritualitate mult mai amabilă şi mai suportabilă decât rigorile care canonesc lumea islamică. Cu acest pas vioi şi greşit, europenii au eşuat în prezent şi au renunţat la viitor. Neîncrederea e, azi, principala lor virtute politică şi socială.

Iar neîncrederea nu e doar un asasin de bibliotecă. Ea a lovit crunt societăţile europene, cu o demografie în declin, atât în Vestul prosper, cât şi în Estul deprimat şi căpşunar. Aşa s-au creat spaţiul şi nevoia de import imigraţionist. În ultimii treizeci-patruzeci de ani, golul a fost umplut, implacabil, de mareea musulmană. De îndată ce noua realitate demografică a Europei a devenit un fapt incontestabil, divergenţa islamică a trecut de la politica drepturilor (complet demagogică, fiindcă musulmanii nu se pot plânge de discriminare în state care nu dinamitează, ci construiesc moschei) la contestarea directă a culturii

locale. Şi niciun pretext nu era mai nimerit decât comparaţia musculaturilor religioase. Războiul culturilor se decide, astfel, într-o partidă de culturism religios. Islamul apare, în ring, viril şi abil. Europa – anemică şi resemnată. Campania antidaneză a ţintit unde trebuia să ţintească.

Totem

Explozia de la Samarra e mult mai greu de înţeles. La ce bun să ataci o moschee venerabilă? S-a spus imediat: pentru a provoca un război civil. Provocarea i-ar arunca pe şiiţii ultragiaţi în braţele furiei, iar războiul cu sunniţii ar împacheta apoi Irakul într-un conflict total. Ideea are un singur defect. E prea atentă la schemele descriptive ale războaielor occidentale şi complet absentă de la vernisajul sinistru al unui nou tip de conflict. A presupune un război civil în Irak înseamnă a convoca un decor istoric ambiţios; războaiele civile, aşa cum le-a cunoscut istoriografia europeană, cer o autoritate centrală şi un rebel periferic şi violent, două grupuri armate identificabile, dar şi două seturi de valori adverse, o capitală şi un centru de insurgenţă rival.

Acesta e necesarul funcţional şi distructiv pe care l-au respectat toate războaiele civile cunoscute în tradiţia istorică occidentală. Schema cuprinde o sută treizeci de ani de conflicte interne moderne, de la Războiul Civil American la războaiele de secesiune iugoslave. Ce se întâmplă şi mai ales ce s-ar putea întâmpla în Irak, sub presiunea sacrilegiului de la Samarra, nu respectă niciuna dintre condiţiile minime ale războaielor civile occidentale. Lipsa de sens e, de altfel, dominantă. Lupta nimănui împotriva tuturor şi a tuturor împotriva nimănui e singura regulă inteligibilă şi, simultan, ininteligibilă a conflictului irakian. Atacul de la Samarra nu poate decât să transforme haosul liniar al ultimelor câteva luni într-un vortex terminal. Numele acestui gen de frenezie extatică, violentă şi criminală e anarhie tribală. Ea nu are un centru propriu-zis, pentru că nu vrea să fondeze ceva sau să se delimiteze

de ceva. Nicio nouă ordine, niciun proiect spiritual, nicio eliberare populară. Dimpotrivă, anarhia tribală e doar o direcţie, o goană magnetică spre o destinaţie misterioasă şi iraţională. Spre un totem. Un cult fără premise şi excepţii. O nouă religie, în care pulsează doar exterminarea şi măreţia crimei. În aceste condiţii, războiul civil ar fi o binecuvântare pentru Irak. Proiectul urzit de maeştrii noului cult e o nouă Rwandă. Următorul pas e abisul. Samarra a fost preludiul şi a venit timpul să înţelegem că febra islamică simulează un discurs ultragiat doar la suprafaţă. Dedesubt gâlgâie setea de putere. Prin deposedare culturală – în Europa. Prin autoflagelare urmată de sinucidere – acasă, în deşertul uman al fostei civilizaţii islamice, actuala barbarie terminală a terorismului de stat arab, a nuclearismului iranian şi a dezordinii structurale a palestinienilor.

Avertisment

Mesajul e cum nu se poate mai clar. Vremea explicaţiilor şi moda circumstanţelor atenuante nu îşi mai au rostul. Generaţiile răsfăţate de pace, relaxarea mentală şi ura de sine occidentală au fost avertizate. Discuţia curbată la nesfârşit în jurul problemelor de postură şi deficit istoric ale lumii occidentale a fost surclasată într-o clipă. Ne-am pierdut timpul. Totul e să nu ne pierdem şi timpurile. Viitoare.

FRICA DE RUŞINE

(Şi delictul de libertate)

De ce Danemarca? De ce nu? Asaltul asupra naţiunii daneze a pornit, întâmplător, ca o lovitură aşternută suveran, fără teama ripostei. Danemarca e, în fond, ca orice altă parcelă occidentală, un teritoriu deja minat şi subminat de o bruscă şi foioasă coexistenţă cu minorităţile musulmane. Asaltul putea porni în orice alt punct. După treizeci-patruzeci de ani de colonizare musulmană, Europa este plină de ţinte şi pretexte. Însă Danemarca nu e un caz pierdut în loteria europeană a atentatelor garantate. Căci Danemarca e, între toate, parcela cea mai îngăduitoare.

Mută până la indiferenţă, ţinta daneză e inima unui teritoriu în care Occidentul a atins supremaţia şi forţează sfârşitul. împreună, unite de un liberalism funciar şi dogmatic, Danemarca, Olanda şi spaţiul scandinav dau Europei o zonă rarefiată de absolutism iluminist, un patinoar fără gravitaţie, în care nicio mişcare şi nicio viteză nu duc la ciocnire. Acest teritoriu, detestat şi pedepsit acum şaizeci de ani, cu o vehemenţă geloasă, de nazismul german, a devenit din nou ţintă şi victimă. Motivul nu s-a schimbat. Lumea dano-olandeză le permite prea mult, neîngăduit de mult celor care nu permit nimic.

Van Gogh, primul caricaturist

Pe 30 septembrie 2005, cotidianul danez *Jyllands Posten* a publicat faimoasele caricaturi „antiislamice” şi toată lumea s-a simţit datoare să creadă că o mână de graficieni danezi au declanşat istoria. Însă danezii n-au desenat nimic nou. Profetul şi Islamul erau de mult batjocorite, cu o disperare care nu s-a oprit să răsufle nicio clipă, nicio viaţă cruţată şi niciun gâtlej spintecat. De la Casablanca la Teheran şi Jakarta, lumea islamică îşi înjoseşte Dumnezeul, metodic şi inventiv, sincer şi neiertător. Islamul, împietrit de mirare şi de neputinţă în faţa lumii moderne, e primul şi cel mai harnic autor de blasfemie. Danezii n-au făcut decât să repete râsul străvechi al Occidentului în faţa acceselor de delir. Caricaturile nu sunt un sacrilegiu proaspăt, ci prelungirea nesperată, într-o Europă tot mai amnezică, a vechiului ei geniu critic. Într-atât de anchilozat e reflexul ce convoca, odinioară, râsul lui Rabelais şi nesimţirea sublimă a lui Hašek, încât seria daneză a fost întâmpinată cu o suită colosală de erori.

În primul rând, ea nu a provocat începutul, ci continuarea atacului lansat asupra libertăţii de gândire şi expresie, în centrul dano-olandez al libertăţii europene. Agresiunea asupra dreptului de a rosti, scrie şi desena rune contrare prostiei mascate în divin începuse ceva mai devreme. A fost însă nevoie de răzmeriţa incendiară şi

pioasă organizată în numele Islamului pentru ca lumea occidentală să înţeleagă ceea ce nu înţelesese pe 2 noiembrie 2004. Sângele lui Theo van Gogh decapitat incomplet, în plin Amsterdam, a fost spălat repede de obişnuinţa cu care am învăţat să aşezăm omorul, bătaia şi celelalte violenţe aplicate individului în rândul statisticilor colaterale ale vieţii şi morţii în marile oraşe europene. Însă Van Gogh a fost ucis de aceeaşi mână care se înalţă acum, cerând furios căinţă pentru blasfemia daneză. Lovitura aplicată centrului dano-olandez al libertăţii europene s-a îndreptat mai întâi spre Theo van Gogh, exhibiţionist scăpărător ai dreptului la expresie, contestatar pur-sânge şi duşman din pripă al fiecărui gând născut pentru a deveni clişeu.

Prin vinele lui Van Gogh curgeau caricaturi, nu sângele de care l-a golit ritual cuţitul lui Mohammad Bouyeri, în ziua de 2 noiembrie 2004.

Abia când, după aproape un an, crima s-a literaturizat şi a devenit subiect de presă despre presă, opinia publică occidentală a răsfoit dosarul în care ţinea temele înalte, de conştiinţă, şi a deschis discuţia. O dezbatere şi nu o contrarevoltă, dar asta ţine deja de oboseala unei Europe care şi-a uitat cu atâta subtilitate cultura, încât crede că valorile se apără prin replici scrise – nu noaptea, cu arma pregătită, pe uliţele întunecate din Basra şi pe străzile venerabile al Parisului, Londrei şi Amsterdamului. Chiar şi aşa, târziu şi mediat de teme culturale, reflexul e bine-venit. El trebuie însă curăţat de câteva erori uriaşe, provocate de o letargie prea lungă şi de o naivitate incredibilă în faţa unui adversar crud, versat şi decis. Pe scurt, definiţia de la care pornesc cele mai multe analize ale „războiului caricaturilor” e, practic, un fel de a juca în mâna celor care au provocat şi menţinut conflictul: ideologii şi propagandiştii Islamului terorist.

Aliniere la înapoiere

Prima şi cea mai gravă eroare e chiar titlul curent sub care umblă, prin ziare şi pe la televiziuni, problema

caricaturilor. Aproape toată lumea s-a grăbit să accepte că danezii au ofensat, jignit, nesocotit sau umilit religia islamică. Această premisă gravă şi în acelaşi timp superficială este complet falsă. Caricaturile daneze sunt o satiră. Altfel spus, ele nu râd de o idee, ci de purtătorii ei incompetenţi. Nu Islamul e ţinta, ci demagogia teologică în care sunt drapaţi terorismul şi teroriştii. Dacă un drept-credincios musulman decide să intervină în lume pentru a impune o schimbare istorică violentă, el îşi poate, desigur, închipui febril că pleacă la revoluţie cu Dumnezeu de mână. Mai importantă chiar decât imaginaţia posedatului e, în aceste cazuri, impresia pe care o asemenea impostură o provoacă în societate. Pretenţia cu care teroristul face din Dumnezeu un aliat îndatorat al crimei naşte entuziasm, uşurare şi încredere, acolo unde oamenii aşteaptă, de mult, o soluţie.

Însă pretenţia e în mod fundamental un abuz, o îndrăzneală nemărginită, o rătăcire şi, în cele din urmă, o blasfemie în faţa propriului Dumnezeu. În lumea unui Occident care a câştigat deja încrederea în critică şi terapie prin adevăr, un asemenea gest îngrozeşte. Sau provoacă râsul. Asta s-a întâmplat în paginile ziarului *Jyllands Posten*. Nimeni nu s-a distrat pe seama Islamului, într-o ţară complet indiferentă la propriul decor religios. Oricum – dacă aţi băgat de seamă – de Dumnezeu nu se poate râde. Hohotul e absurd. Dumnezeu poate fi ignorat sau contestat. Ridicoli şi ridiculizaţi pot fi doar slujitorii săi nepricepuţi, corupţi sau nebuni. Demagogia, caragialismul apocaliptic al unor oameni care ucid şi mutilează pe baza unei scutiri de răspundere cu antet divin au provocat un râs sănătos. Ideea după care ţinta acestui hohot a fost Islamul vine, pentru cine stă să caute şi să verifice traiectoria temei, direct din tabăra adversă, din miezul resentimentar şi extrem de bolnav al lumii arabe. O lume, un *demos* şi o civilizaţie care s-au pus, într-adevăr, în mişcare şi vor ceva. Mai presus de orice, să scape de ceva apăsător, vechi şi insuportabil. În aparenţă, aceşti oameni

vor un singur lucru: să îşi recâştige onoarea. E o minciună. Adevărata lor cerere, pe care destinatarul, sau mai bine zis elitele adevărului sintetic multicultural, se chinuie să nu o priceapă sună cu totul altfel. Furioşii islamici nu pretind scuze, ci vor, de-a dreptul, să impună prin forţă şi şantaj o schimbare de regim şi de cultură. Obiectivul lor declarat e să forţeze majorităţile nonislamice ale Occidentului să trăiască după valorile Islamului. Este o cerere tulburătoare. Nu numai pentru că e o impoziţie prin viol, ci mai ales pentru că reprezintă o extraordinară rugăminte de aliniere la înapoiere. Islamul se străduieşte aşa cum poate – printr-o cascadă de nelegiuiri – să ne facă să trăim la fel. Această încercare disperată vrea să şteargă un mod de viaţă care face imposibilă existenţa în termeni islamici, pentru că îi prelungeşte în fiecare clipă durerea şi problema centrală. Numele acestei mari crize de viaţă şi gândire încape într-un singur cuvânt: ruşinea.

De la 1492, spre O

Povestea acestei formidabile tentative de galop invers, spre o formulă de viaţă comună, scutită de comparaţii, porneşte acum mai bine de o mie de ani. În 711 arabii traversează Strâmtoarea Gibraltar şi forţează, dinspre Africa, poarta de sud a Europei. Califatul spaniol devine, într-adevăr, un remarcabil experiment de stat, dar ascensiunea şi dominaţia arabă se încheie în 1492, când, la capătul *Reconquistei*, ultimele efective militare arabe sunt aruncate în afara perimetrului european. De atunci încoace, lumea islamică a parcurs un ciclu tulburător şi implacabil: o nesfârşită eră istorică de declin şi eşec. Ultima resurecţie imperială, susţinută de ascensiunea statului otoman şi de marele conflict turco-habsburgic, se încheie practic în 1688, sub zidurile Vienei. Învinşi în toate confruntările, dominaţi de forţe coloniale occidentale dar şi de armata Israelului – un stat mic, încastrat în uriaşul platou demografic şi cultural islamic –, arabii au înregistrat toate înfrângerile posibile.

Încă mai apăsătoare e sterilitatea politică. Societăţile

arabe au încercat, rând pe rând, toate soluţiile locale sau de import: naţionalismul nasserist, socialismul baathist şi, după dezastrul primelor două, islamismul militant. Niciun proiect, nicio reţetă şi niciun lider nu au reuşit să pună capăt declinului. În plus, istoria a aşezat, cu un cinism ascuţit, în faţa societăţilor arabe cea mai umilitoare dintre ironiile cu care încearcă puterea, răbdarea şi imaginaţia naţiunilor: avantajul aparent al resurselor imediate. Ţiţeiul şi gazele au adus lumii arabe trilioane de dolari. Fără efect. Guvernate de politicieni şi mentalităţi locale, resursele naturale au prelungit constant criza şi au sfârşit prin a garanta subdezvoltarea.

Impasul a luat, treptat, conturul unui blestem. Inadecvarea şi risipa au compromis încrederea şi au blocat complet iniţiativa care călăuzeşte, de obicei, construcţia socială: talentul profesional cu care naţiunile ţes structuri şi afirmă idei în competiţie. Peste tot în lumea arabă, unul şi acelaşi instinct somnoros spre dictatură a distrus dinamica vieţii organizate economic şi social. Blocajul a încurajat şi a legiferat lenea, scleroza şi pesimismul. Târziu, în 1990, Arabia Saudită a înfiinţat primul ei Birou de Brevetare. A fost nevoie de şase ani pentru ca Biroul să înregistreze ceva: Brevetul nr. 1 a fost acordat în 1996. Bilanţul nu e încheiat şi îmbogăţirea sa negativă îngrozeşte, probabil, sute de milioane de oameni. Ideile, tehnologia, noutăţile şi viitorul însuşi vin prin import. Niciun transplant reuşit nu e, însă, posibil fără simpatia, cooperarea şi alerta mentală a primitorului. În cazul în care transferul e doar rezultatul indirect al unei enorme puteri de cumpărare, grefată pe un vid istoric prelungit, reacţia interioară este boală pură. Ruşinea şi umilinţa sunt sufocante şi, pentru a nu-şi ucide purtătorul, trebuie transferate urgent. Aici, psihologia şi istoria mentalităţilor spun un singur lucru: pacientul sau acuzatul istoric caută cu o energie inepuizabilă şi necontrolată să îşi definească şi să îşi salveze onoarea.

Nervi arabi

O persoană sau o societate mereu învinsă şi mereu neproductivă e complet confiscată de nevoia de a externaliza vina, aşezând-o asupra altora. Mai întâi, asupra celor din imediata apropiere. Printre ei trebuie găsit cineva mai slab, uşor de subjugat. Odată stabilită, această formă de dominaţie directă şi cotidiană raţionalizează, în sfârşit, superioritatea. Această tehnică a făcut din femeia arabă un sclav, dispreţuit şi în acelaşi timp preţuit, pentru că oferă singura soluţie de maximalizare a simţului onoarei şi bărbăţiei. De aici, situaţia contradictorie care permite, în lumea arabă, înjosirea sistematică a femeii şi, simultan, o sensibilitate exagerată la „defăimarea” ei. În plan extern, aceeaşi nevoie de onoare şi de respect produce o extraordinară capacitate de proiecţie şi paranoia. (Pe 31 ianuarie 2006, cotidianul guvernamental sirian *Al-Tahwra* a descoperit, de pildă, că virusul gripei aviare a fost fabricat în Israel, cu scopul de a distruge gene „speciale”, prezente doar la populaţia arabă.) Proiecţia, care stabileşte vinovaţi, şi paranoia, care detectează conspiraţii, sunt deviaţii banale ale psihologiei personale. Activate la nivel social şi politic, ele devin, însă, un instrument rafinat şi eficient de camuflare şi de preschimbare a sentimentelor colective de culpă şi de ruşine. Prin urmare, naţiunile arabe vor avea mereu un „nerv”, o iritare în plus. Ele se vor simţi frecvent şi adânc insultate, vor solicita neîncetat respect şi vor face din onoarea spirituală şi religioasă un conţinut suprem. Adevărul, justiţia, toleranţa, prudenţa nu vor juca niciun rol. Dimpotrivă, ele vor fi excluse sau amânate pentru că obligă la recunoaşterea realităţii.

Aceeaşi capacitate uluitoare de proiecţie şi protecţie îi face pe politicienii şi pe teroriştii arabi incapabili să accepte răspunderea pentru actele criminale comise în mod sistematic.

Ele sunt pur şi simplu acţiuni dictate de datoria superioară de a îndrepta injustiţia, de a repara şi a scoate lumea din dezechilibrul care a blocat calităţile arabe şi ameninţă cu ruşinea. În acest punct, recursul la sacru, la o

ordine superioară care dictează distrugerea aşezării corupte a lumii, intră în funcţie aproape automat. Fervenţa şi fanatismul religios islamic pornesc de undeva din preajma acestei spaime nerezolvate. Ceea ce vedem pe străzile pline de revoltaţi musulmani ale Europei şi Asiei nu e atât semnul unei insulte religioase reale, cât nevoia de a colecţiona ofense imaginare, combustibilul prim pentru cuptorul psihomitologic în care e prelucrată, apoi, realitatea insuportabilă.

Despre faptele imamului de Copenhaga

Caracterul premeditat al indignării islamice a fost de mult dovedit de anchete de presă amănunţite. Oricum, nu era nevoie de cercetări microscopice pentru a înţelege că, în definitiv, o explozie de furie care se produce la cinci luni de la presupusa insultă nu poate fi un accident spontan. Însă datele descoperite de presă spun şi mai mult. Dacă implicarea guvernelor sirian şi iranian e deja bine documentată, situaţia de la sursa daneză e mult mai puţin cunoscută. Ştim acum, de pildă, cine e şi cu se ocupă, de fapt, Ahmed Rahman Abu Laban, imam de Copenhaga, principalul motor al campaniei din Danemarca. Înainte de-a se indigna pe tema caricaturilor, imamul s-a distins găzduindu-l în capitala daneză pe Omar Abdel Rahman, clericul care a tutelat, în 1993, primul atac asupra World Trade Center. În 2000, acelaşi harnic imam de Copenhaga depăşea stadiul de tânără speranţă şi se lansa în politica serioasă. Aflat la Modena, în Italia, el a participat la o întâlnire cu floarea clerului ordonator de atentate din

Europa de Vest. Înregistrarea discuţiilor ni-l arată pe Laban în deplin acord cu Mohamed al Fizazi, imam de Hamburg şi mentor al celor trei terorişti educaţi în Germania şi recrutaţi pentru măcelul din 11 septembrie. Laban şi Fizazi sunt de acord: „Necredincioşii ne sunt duşmani. Tăierea capetelor e o grozăvie, dar până şi asta e prea puţin pentru duşmanii noştri”. Revenit la Copenhaga, Laban a trecut la fapte. Imediat după apariţia caricaturilor, el a început să facă naveta cu Ambasada Egiptului, unde –

după propriile declaraţii – a discutat cu ambasadoarea Mona Omar Attia detaliile planului de reacţie. Acest gen de premeditare avansată şi făţişă descrie şi, în acelaşi timp, înşală. Ea poate lăsa impresia unei conspiraţii cu obiective locale sau limitate. E foarte posibil ca imamul danez (o contradicţie în termeni care nu deranjează marea majoritate a ziarelor care ţin cronica evenimentelor) să se creadă, într-adevăr, un agent concret al indignării islamice şi un cleric politic iscusit.

Reţeta poliţistă din jurul scandalului caricaturilor e, probabil, plină de astfel de amănunte senzaţionale. Esenţa cazului ţine, totuşi, de cu totul altceva. Evenimentele s-ar fi desfăşurat probabil la fel şi fără abnegaţia săritoare a imamului. Ele sunt canalizate, fără îndoială, de agenţi politici care pozează, atunci când nu se ocupă cu sporturile clandestine, în lideri religioşi. Tensiunea care a generat ciocnirea e, însă, rezultatul unei falii pe care nici măcar imamul de Copenhaga, în nemărginita lui înţelepciune, nu are cum să o înţeleagă: faimoasa, uitata, redescoperita şi mereu ironizată ciocnire a civilizaţiilor. Deşi urzit cu multă intuiţie politică şi propagandistică, războiul caricaturilor e, mai întâi, un argument. Tot ceea ce plana nerostit sau difuz în comparatistica mult întârziată a civilizaţiilor occidentală şi islamică e, acum, mult limpezit. Căci conflictul care contrapune libertatea de expresie occidentală şi cultul real sau simulat al onoarei islamice luminează o mare diferenţă de proiect şi de construcţie.

Nepotul califului Coandă

Marele bloc islamic e dominat de o linişte istorică suspectă. Nereformat, Islamul a acumulat o masă dogmatică supergrea şi o autoritate totală asupra vieţii sociale. Consensul a adus, în aparenţă, binefacerile armoniei. Dar omogenitatea a fixat, de fapt, o absenţă colectivă, un boicot al ritmului şi al schimbării pe care civilizaţia islamică a secolelor VIII-X promitea să le instaureze. Alunecarea spre fixaţia literală în teologie şi spre cultul defensiv al tradiţiei în toate formele vieţii

colective a câştigat treptat şi a impus, până la urmă, o formă de viaţă umană precară şi vulnerabilă faţă de prea multe riscuri. Argumentul care trimite mecanic, în mai toate dezbaterile de astăzi, la măreţia civilizaţiei islamice, pentru a feri de critici societăţile islamice contemporane, se sprijină pe o mare neînţelegere. Trecutul ilustru al civilizaţiei islamice a încetat să producă efecte mult prea devreme. Prezentul a devenit astfel marea problemă a acestei lumi care îşi aminteşte, dar nu mai reuşeşte. Trimiterea la matematica, filosofia şi arhitectura califatului spaniol e frumoasă şi inutilă. Dacă, de pildă, nepotul lui Coandă ajunge o căzătură, nimic nu schimbă faptele. Bunicul a inventat avionul cu reacţie, dar nepotul e tot o căzătură. În acelaşi timp, Occidentul fidel, măcar formal, noţiunilor de libertate şi autonomie are şansa de a înţelege, în termenii cei mai dramatici, că e splendoarea de la capătul unei drame. Suntem ceea ce suntem doar în măsura în care putem gândi critic, iar acest deznodământ filosofic a încununat un proces tragic de interogaţie, delimitare, dubiu şi dedublare. El începe din prima clipă a ceea ce numim astăzi Occident cu disidenţa ironică a lui Socrate. Contestabilă şi subversivă, apariţia lui Socrate a clătinat, probabil decisiv, destinul Atenei, dar a lăsat în urmă o fisură prin care au înaintat apoi toate împotrivirile la nemişcare, la gândirea conformă şi la refugiul în rit, fantasmă şi resentiment. Mai târziu, iubirea creştină n-a îmbălsămat Biserica, ci i-a lăsat discernământul care a forţat despărţirea de stat şi a salvat, astfel, Europa de un servilism spiritual abject. Din clipa acestei despărţiri, Occidentul nu se mai putea defini decât în termenii unui eroism spiritual care trece prin drama lui Pascal şi antidemonismul lui Dostoievski. Ce ne-a rămas e mai mult decât se cuvine vremurilor noastre setoase de aliniere şi mai puţin decât merită câţiva desenatori danezi aleşi cu mână sigură pentru sacrificiul ritual, sub acuzaţia care ne pândeşte pe toţi: delictul de libertate.

LA MULŢI ANI.

CÂT MAI DIFERIŢI DE 2005!

Curând, când vom afla ce a fost de fapt 2005, vom boteza acest an cu unul dintre titlurile care anunţă, în cărţile de istorie, sfârşitul unei epoci. Doar câteva dintre nefericirile care au încolţit în umbra acestui an trist sunt vizibile. Celelalte promit o catastrofă fabuloasă. Cine se teme sau se jenează de cuvintele mari poate sări peste rândurile de mai jos. Pe scurt, ele încearcă să explice că în 2005 semnele şi faptele ireversibile care anunţă o mare cădere istorică s-au înmulţit. Ele nu mai pot fi ignorate sau respinse, în numele optimismului automat care a prezidat asupra ultimilor şaizeci de ani de pace. Prosperitatea lumii postbelice continuă dar îndărătul ei s-a ridicat o constelaţie, o combinaţie sau, dacă vreţi, o conjuraţie funcţională fără antidot. În 2005, ele au câştigat teren în fiecare zi şi au alimentat lipsa de voinţă a lumii în care trăim azi şi în care nu vom mai trăi mâine. Lumea occidentală, mai precis, lumea europeană clasică, se apropie de sfârşit. Această prevestire dădea, odinioară, miez marilor kitsch-uri istoriografice şi însufleţea isteric predicatori deliranţi. Din 2005, asemenea profeţii sunt un bun sinistru comun. Abaterile şi aberaţiile, dezicerile, neştiinţa şi prostia publică s-au înteţit într-atât, încât aplecarea generală spre gol nu mai e o ameninţare, ci una dintre disciplinele cele mai preţuite ale timpului nostru. Vătămarea frenetică a ceea ce ne-a rămas din alte timpuri a subţiat rezistenţa lumii europene, până la bunăvoinţa senilă a condamnaţilor care întâmpină plutonul de execuţie cu pâine şi sare.

Bogăţiile subsolului, subdezvoltarea solului

S-a vorbit, în 2005, despre „frontierele” Uniunii Europene, cu o amănunţime comparabilă doar cu discuţiile despre lungimea fustei pe care Britney Spears a uitat să o poarte în ultimul videoclip. Şi frontierele europene, şi fustele domnişoarei Spears au aceeaşi problemă: abia au apucat să îmbrace ceva, că au cedat pe flancuri. Uniunea Europeană a terminat anul cu o configuraţie virtuală,

imprimată numai şi numai în *mantra* recitată permanent la Bruxelles, şi cu o lipsă totală de configuraţie, vizibilă în realitatea politică şi istorică a momentului. Anul viitor, admiterea României şi a Bulgariei va da curs ideii după care UE are un flanc estic bine consolidat. Aşa ceva nu există. Acolo unde era de bănuit o linie de separaţie politică, economică şi mentală între platoul european şi Rusia se află, în cel mai bun caz, conductele de gaz care leagă Gazprom de teritoriile dependente ale Occidentului. O conductă nu e un lucru de nebiruit. România a dat deja lumii o populaţie gata să opereze asupra oricărui fel de conductă. Însă Gazprom nu e doar despre conducte. Mama supercompaniilor de gaze aduce din toate unghiurile cu statul rus, iar acesta cu Putin şi prietenii. Preşedintele Gazprom e viceprim-ministru al guvernului Federaţiei Ruse. Aşa cum n-au reuşit să afle duşmanii europeni ai imperialismului american, numele principalei obsedate de petrol a lumii e Rusia. Companiile ruseşti (şi nu „multinaţionalele” americane) au statul în buzunarul din buzunarul în care statul are companiile ruseşti. Nefericirea şi mărginirea discernământului politic rus a venit, mult timp, din ideologie. Acum vine şi din resurse. Mai nou, bogăţiile subsolului asigură sărăcia solului, pe plaja dintre talpa ţării şi cortexul din Kremlin. Rusia a coborât la distinsa calitate politică de bantustan petrolier, cu care saudiţii şi nigerienii au reuşit să le garanteze băştinaşilor benzină ieftină şi înapoiere pe gratis. Nenorocirea e că în 2005 Rusia a atins apogeul bananier al acestui gen de politică şi a devenit, în acelaşi timp, o putere vest-europeană. În ultimele zile ale lui decembrie 2005, toată lumea a rămas cu convingerea că Rusia a trecut la şantaj. De aici, o serie lungă de poze care au înfăţişat, în toate ziarele lumii, aceiaşi doi-trei muncitori învârtind maneta care închidea conducta. Figuranţii din poză n-au nicio vină, iar gazul rusesc va continua să curgă spre Vest. Adevărata problemă ţine de figuranţi infinit mai bine îmbrăcaţi şi de obiceiul lor vechi de a se prosterna spre răsărit.

Gerhard, Matthias şi Vladimir se cunosc întrebare: dacă Gerhard Schroeder a devenit consultant Gazprom, imediat după ce a încetat să fie cancelar, ce a fost el înainte de-a deveni consultant Gazprom? Indicii ajutătoare: Schroeder s-a simţit bine, la Moscova, încă din anii ’80, când găsea că Brejnev era mai interesat de pace decât americanii. Fascinaţia germană pentru Rusia nu e un diabet recent, însă ultima ei înfăţişare e pur şi simplu o revelaţie catastrofală pentru credibilitatea estică a proiectului european. Căci dedesubturile afacerii Rusia-Schroeder-Gazprom sunt pur şi simplu indecente. Giuvaierul e, de departe, Proiectul Conductei Nord-Europene. Noua conductă va fi construită prin Marea Baltică şi va pompa gaz spre Germania (cu posibile derivaţii spre Olanda şi Marea Britanie) pe o rută care ocoleşte, cu grijă, Republicile Baltice şi Polonia. Proiectul are în vedere confortul casnic al populaţiilor vest-europene şi plasează nota în contul est-europenilor excluşi de la alimentarea cu gaz şi, prin urmare, dependenţi în modul cel mai brutal de bunăvoinţa noului conglomerat ruso-german. Cine crede că doar întâmplarea sau geografia au decis această situaţie are acum la dispoziţie o serie de amănunte instructive. Proiectul noii conducte e „gestionat” de un *board* în care îl găsim, din nou, pe Gerhard Schroeder. Preşedintele *board*-ului e un anume Matthias Wamig, cetăţean german, apropiat de Vladimir Putin. Mult mai apropiat decât s-ar putea crede. Povestea lui Wamig a fost publicată, la începutul lui 2005, de cotidianul american *Wall Street Journal*, pe baza documentelor din arhivele STASI, risipite de mulţimile care au luat cu asalt sediile instituţiei în 1989. Urmează cel mai prost, dar şi cel mai documentat scenariu de film de spionaj, cu buget redus.

Gerhard, Matthias şi Valdimir se cunosc tot mai bine

Wamig a fost maior STASI şi l-a cunoscut pe ofiţerul KGB Vladimir Putin pe când acesta se afla la post, la Dresda, în RDG. Documentele spun că Wamig şi Putin s-au

înţeles foarte bine şi au rămas prieteni. Wamig fusese detaşat în 1989 la Dresda şi acolo ar fi colaborat cu Putin, la un plan de recrutare de agenţi, centrat pe Düsseldorf, mare centru comercial şi financiar, în vestul extrem al Germaniei de Vest. După căderea Zidului, Wamig reapare la Sankt Petersburg, în calitate de şef al filialei locale Dresdnerbank. Acolo se întâlneşte cu vechiul său prieten Vladimir, acum şef al relaţiilor externe în Primăria oraşului. De aici înainte, Vladimir şi Matthias sunt de nedespărţit. Vladimir se mută la Moscova, unde devine şef al Serviciilor Secrete, apoi prim-ministru şi preşedinte. Wamig se muta tot la Moscova, unde devine şef al operaţiunilor Dresdnerbank în Rusia. Cei doi continuă să se vadă. Dresdnerbank preia auditurile Gazprom, dar se ocupă şi de tratamentul doamnei Puţin, după un nefericit accident de circulaţie, apoi, de şcolarizarea, la Hamburg, a celor doi copii ai soţilor Puţin şi de o serie de călătorii de afaceri, în Germania, ale lui Vladimir Putin. Când cancelarul Schroeder aprobă proiectul Conductei Nord-Europene, Wamig devine preşedinte al *board-nhn* companiei care ia lucrarea în regie. Noua companie şi-a stabilit sediul fiscal la Zug, în Elveţia, şi e girată acolo de un elveţian care apare în documentele STASI drept avocat al câtorva dintre firmele care au furnizat, ilegal, tehnologie Uniunii Sovietice, încălcând sancţiunile economice impuse la începutul anilor ’80. Unde am ajuns?

Schroedentop-Gazpromov

Marea îmbinare germano-rusă miroase urât, pentru că are şuruburi vechi. Puţin şi Wamig aduc cu ei instituţii oficial defuncte (STASI, KGB) şi revin la obiceiul de a privi Europa ca masă testamentară. Ribbentrop-Molotov n-a fost o întâlnire accidentală, ci o regulă de agregare şi diviziune pe care Europa de Est o întâlneşte iar, în termenii jenanţi ai versiunii Schroedentop-Gazpromov. Acolo unde limbajul oficial presupune o „frontieră” europeană de est, betonată prin contractul EADS, se întinde de fapt uriaşa breşă ruso-germană. După treizeci de ani de presiuni bezmetice, rolul

mişcării ecologiste paneuropene e limpede şi dezolant: Europa a intrat în vrie energetică, ecologismul a forţat lepădarea de varianta nucleară şi a pregătit, astfel, făgaşul pe care înaintează acum coloana ruso-germană.

Centrul e prea corupt pentru Teheran

Are, în schimb, Uniunea Europeană o „frontieră” de sud? Nu. La sud, conturul european e dictat, ca şi la est, de o altă breşă gigantică. Golul nu mai e dat de complicitatea vicioasă a doua puteri care nu îşi pot reveni din eşecuri istorice vechi. La sud, situaţia e pur şi simplu Ceruta, Mellila şi Lampedusa, cele trei puncte de intrare de sub pântecul moale al Europei. O linie aproape dreaptă uneşte, de-a lungul Mediteranei, enclavele spaniole Ceruta şi Mellila din Maroc cu insula Lampedusa, un colţ de piatră scăpat de Sicilia, spre Africa, în fiecare zi, sute de fugari africani ajung în cele trei puncte de acces şi calcă pe pământ european. Presiunea e enormă. Definiţia minimă a calităţii de refugiat a fost de mult măturată de puhoi. Cine reuşeşte să se agaţe de una dintre parâmele pachebotului european va fi ridicat la bord şi va rămâne pe punte. Flancul de sud e o iluzie. Flancul de vest şi de nord n-au fost niciodată o problemă. Amândouă se sprijină pe masa atlantică şi au o existenţă strict nominală. Dinspre America, Marea Britanie şi Scandinavia nu bat vânturile unei culturi incompatibile şi nu presează obiectivele unei politici de anexiune. Rămâne centrul. În 2005, am aflat că spaţiul central, camera interioară europeană, sunt corupte grav. Violenţa din *banlieue*-urile Parisului a fost spectacolul principal, în celelalte mari centre urbane europene, la Malmö, Birmingham, Aarhus, Toulouse sau Milano, ghetourile musulmane au încheiat un proces mai puţin comentat, dar nu mai puţin eficient. Reţeaua urbană europeană scapă de sub autoritatea culturală şi administrativă a unui continent din ce în ce mai puţin sigur pe propria identitate. Referendumurile pierdute în 2005 de adepţii fantomaticei identităţi postcreştine a Europei spun că întreg centrul european e înghiţit de confuzie. Cu ce

autoritate au ajuns, la negocieri, trimişii prin care

Uniunea Europeană crede că încearcă să oprească avalanşa populist-nucleară care stă să pornească dinspre Teheran? Iranul e spectrul mortal pe care 2005 l-a lăsat în urmă, nerezolvat şi nerezolvabil. Preşedintele Ahmadinejad e îndrăgostit de programe nucleare, de vandalismul referinţelor la inexistenţa Holocaustului şi de programele utopice de renaştere naţională şi revanşă musulmană. Avem, într-o singură minte, fisiunea teologiei, a naţionalismului şi a disperării culturale. Dacă nu e blocat cumva, Iranul lui Ahmadinejad va exploda în curând, repetând psihologia şi sacrificiul teroriştilor sinucigaşi. În faţa acestei forţe la limita detonării îşi închipuie că se pot impune emisarii unei Uniuni fără flancuri, priponită de ţevile complexului Kremlin-Gazprom şi comandată demografic şi urban de o cultură străină. 2005 glumeşte.

Ce urmează (după Kyōto)

Am încheiat un an care nu s-a încheiat. Consecinţele şi datoriile acestui an deşucheat şi iraţional se vor stinge târziu. Nota de plată va fi enormă, poate definitivă. 2005 a lăsat în urmă dovada eşecului practic al UE şi a repetat demonstraţia cu privire la impotenţa fastuoasă a ONU. Scandalul Petrol contra Hrană a înghiţit atâtea miliarde de dolari şi atâtea nume de politicieni, guverne şi companii, încât Kofi Annan, manieratul şef de taraf global, s-a strecurat fără să explice tot felul de noutăţi din viaţa recentă a fiului său. De pildă, povestea Mercedesului importat fără impozite în Ghana, pe numele tatălui şi spre folosul fiului. Dar afacerea Annan-Benz are măcar personaje, replici şi răspunderi. Kyōto, marele fiasco ecologic pe care a trebuit să-l acceptăm, o vreme, drept nouă religie de stat n-are nici eroi, nici raţiune. Kyōto e exemplul tipic de investiţie în supranatural şi iraţional după care elitele Occidentului se dau în vânt. Eşecul acestei fabuloase fabrici de frisoane a fost mascat de o conferinţă organizată la Montreal, în decembrie 2005, după toate regulile propagandistice ale dezinformării.

Participanţii au tricotat un nou set de obiective ecologice globale, s-au felicitat şi au plecat zâmbitori acasă. Frauda reuşise. Aproape nimeni n-a remarcat că întrunirea a avut rolul de a înmormânta discret Protocolul Kyōto. Urmează 2006.

JIHAD ŞI AHMADINEJAD

(Islam nuclear)

Mahmud Ahmadinejad e un om cinstit. Ahmadinejad spune şi face exact ce gândeşte. De aici, pericolul. Cinstea acestui bărbat mărunt, slab, neobosit şi febril e un ascetism integral, din rasa costelivă a marilor agresiuni spirituale cu care oameni simpli, selectaţi de o-providenţă inversă, se abat uneori asupra istoriei. Asemenea personaje sunt cel mai corect descrise de un epitaf. Într-adevăr, Ahmadinejad stă mult mai bine în câteva cuvinte decât în aproximaţiile pluvioase ale eseului de mai jos. Iată rezumatul: un posedat. Mai departe, totul rămâne de explicat.

Lecţia din crater

Mahmud Ahmadinejad s-a născut acum 49 de ani la Garmsar, un orăşel la 80 de km sud de Teheran. Fiu de fierar, Ahmadinejad a învăţat carte pe m^2 te şi a urcat greu. Poziţia 130 în care l-au plasat examenele naţionale i-a dat dreptul la o bursă şi Ahmadinejad a ajuns, astfel, la Teheran, printre studenţii Politehnicii. Era, într-un fel, prea târziu. Căci, spre deosebire de fierul aprins pe nicovala tatălui, educaţia primă a acestui copil muncit era încheiată şi rece. Nimic n-o va mai putea remodela în următorii treizeci de ani. Ahmadinejad era deja un om al poporului şi un mecanism exploziv amorsat. Educaţia universitară a lăsat puţine urme. Tehnocratul nu s-a născut niciodată. În schimb, campusul universitar a făcut din Ahmadinejad o bestie politică, un carnivor auster şi crud. În anii ’70, mişcările studenţeşti împărţeau campusul între fascinaţia leninistă a stângii şi străvechiul tunet al Islamului militant. Ahmadinejad nu era omul care să ezite. Fiul fierarului,

copilul sărac şi tânărul umilit de oligarhia petrolieră din jurul Şahului alesese de mult. Student încă, el e deja activ şi proeminent. Colegii care se agitau în campus sufereau, adolescentin, de excitaţie politică. Ahmadinejad avea o viziune.

În 1979, Revoluţia Islamică îl confirmă pe Ahmadinejad şi, probabil, acesta e cel mai însemnat rezultat politic al apariţiei lui Khomeini. Ayatollahul Khomeini a creat Republica Islamică Iran. După douăzeci şi cinci de ani de ezitări şi rătăciri, preşedintele Ahmadinejad a ancorat la destinaţie: un stat islamic dur, nuclear şi imperial. Deocamdată, suntem în 1979, când studentul efervescent ia parte la asaltul asupra Ambasadei Statelor Unite. Ostaticii americani sunt o captură uriaşă. Vreme de 444 de zile, între 4 noiembrie 1979 şi 20 ianuarie 1981, iranienii testează onoarea lumii occidentale şi o găsesc subnutrită şi palidă. Ahmadinejad crede că drumul duce înainte. El propune un asalt similar asupra Ambasadei Sovietice. Propunerea e respinsă şi Ahmadinejad primeşte, pentru prima şi ultima oară, o lecţie aspră. O va respecta şi urma, cu respectul pe care îl arată, în rest, doar Coranului. Căci, propunând asaltul asupra Ambasadei Sovietice, Ahmadinejad a presupus că lumea exterioară Islamului era compactă şi permitea foraje egale. Clerul şi liderii politici ai studenţilor ştiau altceva. Lumea se împarte în regimuri şi civilizaţii pasive şi regimuri şi civilizaţii reactive. După douăzeci de ani, în memoriile sale pline de indiscreţii incendiare, fostul ambasador sovietic la Washington, Anatoli Dobrînin, confirmă: la auzul veştii despre planul abandonat de iranieni, ministrul de Externe sovietic Andrei Gromîko a comentat sec: „Dacă făceau aşa ceva, în 24 de ore am fi înlocuit Teheranul cu un crater!”. După cinci luni de criză, preşedintele american Carter încearcă ceva şi reuşeşte să transforme o criză într-o umilinţă. Misiunea militară de salvare a ostaticilor americani se încheie cu o uriaşă bâlbâială tehnico-militară. Dezastrul face lumină. Iranul

înţelege care e partea moale a lumii. Ahmadinejad înmagazinează informaţia şi o plasează în centrul strategiei sale politice. Educaţia tânărului flămând de certitudini continuă. În 1980, ea pleacă la război.

Separaţia lifturilor în Primărie înrolat între voluntarii corpului de armată Basij – deschis exclusiv tinerilor arşi de focul dublu al patriotismelor naţional şi islamic – Ahmadinejad luptă pe frontul irakian. Războiul înghite un milion de oameni şi lasă ambele state într-o transă mortuară prelungă. La Teheran, trenurile cu soldaţi de nouă ani trimit spre front martiri proaspeţi şi inocenţi. Ahmadinejad e gata să moară, dar o anume luciditate matematică şi sumbră îi domină caracterul şi-i garantează supravieţuirea. Pe front, el alege misiunile perfide de infiltrare şi străluceşte în acţiuni de comando. Logic – cu o coerenţă care îl face mereu să ia conturul unui om raţional –, la sfârşitul războiului, el se alătură Gărzii Revoluţionare, armata creată de cler pentru a ţine în frâu armata regulată şi pentru a păzi puritatea vieţii sociale. Ahmadinejad e acasă. Proeminent, inteligent, nemilos şi inepuizabil, el conduce din nou o unitate specială, lama de la capătul ghilotinei cu care teocraţia aleargă prin lumea largă după disidenţi. A ucis Ahmadinejad cu mâna lui? Poate. În orice caz, unitatea specială a ucis din ordinele lui şi nu e exclus ca măcar una dintre misiunile de represalii să-l fi dus pe Ahmadinejad la Viena, în prima lui călătorie dincolo de tărâmul Republicii Islamice. Nimic nu clatină însă programul şi traiectoria lui Ahmadinejad. În mai multe rânduri viceguvernator şi guvernator de provincii, Ahmadinejad e ales primar al Teheranului în 2003. Personalitatea şi viziunea liderului sunt încheiate. Teheranul devine macheta pe care se pot citi limpede intenţiile omului de stat. Ahmadinejad duce o viaţă spartană, apare la Primărie cu prânzul învelit în ziar, refuză luxul şi înlesnirile demnitarului, petrece zile în şir printre muncitorii cartierelor sărace şi atacă abrupt cartierele nordului bogat. Machiajul şi fustele scurte

dispar, interzise de ordine ale Primăriei. La fel, Internet cafe-urile, restaurantele fast-food şi posterele cu fotbalişti occidentali. În Primărie, femeile şi bărbaţii trebuie să folosească lifturi separate. Anecdotica moravurilor civile islamice e, în execuţia temeinică a primarului din Teheran, o mină de aur pentru agenţiile de presă. Statisticienii aberaţiilor sexual-obşteşti ale acestei părţi de lume lucrează cu normă întreagă. Însă Ahmadinejad scria doar prefaţa. Conţinutul avea să apară şi să şocheze abia după 3 august 2005. Ziua în care Ahmadinejad devine preşedintele ales al Republicii Islamice Iran.

Separaţia trotuarelor în Stat

Ceremonia de investitură ni-l arată pe Ahmadinejad spăsit şi recules, într-o încordare care emană ceva pios şi nefiresc. Ajuns în faţa Liderului Suprem, Ayatollahul Seyed Ali Hosseini Khamenei, noul preşedinte se apleacă şi-i sărută mâna cu un gest umil şi îndrăzneţ. În fond, Ahmadinejad e primul preşedinte iranian care îndrăzneşte să îşi afirme, astfel, devoţiunea. Anunţată de acest gest fulgerător şi pasionat, viziunea lui Ahmadinejad se revarsă fără întârziere. În octombrie, el mărturiseşte că ar dori ca Israelul să fie „şters de pe hartă”. În noiembrie şi decembrie, preşedintele vorbeşte mult, slobod şi furios despre Holocaust, trucul prin care evreii au reuşit să domine şi să pună la lucru, în folosul sionismului, istoria, politica, economia şi puterea militară a Occidentului. În ianuarie 2006, preşedintele aprobă eliminarea completă a muzicii occidentale. Soluţia muzicală finală se aplică, fără excepţii, de la Palestrina la Eminem. După câteva zile, preşedintele propune lărgirea experimentului organizat în ascensoarele Primăriei: bărbaţii şi femeile vor folosi trotuare separate.

La sfârşitul lunii, când multă lume era de părere că Ahmadinejad e doar candidatul cel mai îndreptăţit să doboare recordul saudit de interdicţii, Ahmadinejad face anunţul esenţial: Iranul va duce până la capăt programul nuclear iniţiat în 1990. Inspectorii Agenţiei Internaţionale

Atomice sunt închişi pe dinafara graniţelor iraniene. Sigiliile plasate la instalaţiile nucleare în cursul inspecţiilor anterioare sunt rupte. Negocierile purtate timp de aproape patru ani cu „troica” europeană (Franţa, Germania, Marea Britanie) sunt suspendate. Iranul vrea să devină putere nucleară şi are ceva de ascuns. Preşedintele vorbeşte răspicat despre dreptul Iranului de a produce energie nucleară, dar nimeni nu mai are nervi şi umor pentru aşa ceva. În fond, Iranul e un scandal petrogazos. Extracţia de ţâţei atinge patru milioane de barili pe zi. Rezervele confirmate de ţâţei ajung la 133 de miliarde de barili, iar cele de gaze naturale la 26 de trilioane de metri cubi. La ce bun energia nucleară? Dacă suferă de un misterios deficit energetic, Iranul are la dispoziţie cincizeci de miliarde de dolari anual (suma totală a veniturilor din exportul de ţâţei) cu care poate cumpăra şi pune la pedalat 4 368 291 chinezi. Contractul s-ar putea face într-o clipă, căci economia chineză creşte scăpată de sub control, pe importuri de-a dreptul cosmice, de gaze şi petrol iranian. Dar Iranul nu vrea de fapt energie nucleară. Iranul visează să devină putere militar-nucleară. Iar visul e aproape împlinit. Ceea ce era, până ieri, o ipoteză fantastică va deveni în curând o realitate geopolitică, iar trecerea de la potenţial la real are doi părinţi: devitalizarea Occidentului şi brutalitatea vizionară a lui Ahmadinejad. Şi tocmai pentru că au circulat, cu stricteţe, pe trotuare separate, părinţii acestei transformări au reuşit să se întâlnească într-un coşmar.

Mahdi şi realismul în aparenţă, Uniunea Europeană a dat greş, iar Statele Unite mai au un cuvânt de spus. În realitate, Ahmadinejad repetă, probabil fără să ştie, un ciclu istoric pe care Occidentul l-a depăşit razant în anii ’30, dar riscă să-l rateze acum. E vorba de aşa-numitul „realism” diplomatic. În accepţia sa europeană, „realismul” diplomatic presupune un raţionament istoric infailibil: conflictele au loc din cauza lipsei de flexibilitate în negocieri. Adversarii şi crizele sunt inevitabile, dar-

spune mai departe doctrina „realistă” – excesul de raţiune aduce, inevitabil, victoria. Dacă nu raţiunea reciprocă, atunci măcar raţiunea superioară a abordării occidentale va impune o soluţie nonviolentă. Ce propune această teorie, îmbrăţişată de ideologia negociantă a Uniunii Europene, dar şi de birocraţia Departamentului de Stat american, e, pe scurt, prelungirea iluziei raţionaliste în istorie. Dacă Ahmadinejad forţează, răspunsul trebuie să aducă o salvă de concesii: comerţ pe scară largă, comenzi de import şi investiţii directe. Dacă Ahmadinejad forţează în continuare, răspunsul trebuie să fie, în continuare, o salvă de concesii: un loc în Organizaţia Mondială a Comerţului, împrumuturi ale Băncii Mondiale, negocieri şi, mai ales, promisiunea fermă că Occidentul nu va contempla soluţii militare.

Acest apropo enorm la bunul-simţ al adversarului stă în inima „realismului” diplomatic fără să-l explice cu totul. Adevărul e că, în mod esenţial, „realismul” diplomatic nu e niciun „realism”, ci practica inertă a unui liberalism cât se poate de onorabil care nu îşi poate susţine teza cu argumente convingătoare pentru lumea plasată în afara seraiului socialist-pacifist occidental. În anii ’30, acest gen de infirmitate se numea *appeasement* şi era girat de un presupus „pragmatism” britanic, în timp ce era înţeles şi exploatat, la Berlin, drept pârtia, răgazul şi slăbiciunea pe care vor aluneca, spre finalizare, proiecte istorice violente.

După şaptezeci de ani, lecţia nu a fost înţeleasă decât de câţiva istorici fără cititori. Declinul posturii occidentale în faţa presiunilor istorice a continuat şi a ajuns, acum, la porţile Teheranului, unde salută discret asprimea şi voinţa compactă de dominaţie, întrupate de Ahmadinejad. Iranul va avea în următoarele douăsprezece până la treizeci şi şase de luni arma nucleară. „Realismul” diplomatic euroamerican a fost surclasat de fiul fierarului. Şi mai ales de viziunea sa fixă: forţa. Ahmadinejad e expresia unei energii cumplite şi inteligibile pentru societăţile Occidentului. El coboară dintr-o osmoză popular-

religioasă, nu din arta diplomaţiei speculative. Acolo unde diplomaţii cred că discută cu un jucător, ei au în faţă un monolit. Dacă e să credem relatările săptămânalului *The Observer*, în septembrie 2005, monolitul a stat nemişcat, pe un fotoliu, în biroul lui Kofi Annan şi a măturat pe jos cu miniştrii de Externe britanic, francez şi german. Chiar dacă nu vom cunoaşte niciodată detaliile exacte, faimoasa întâlnire de la sediul ONU a pus faţă în faţă oameni aflaţi pe trepte diferite ale raţiunii. Ahmadinejad nutreşte o sinceritate indubitabilă. Problema acestei calităţi e caracterul ei infernal: odată plasată în vârful politicii de stat şi cuplată, acolo, cu sensul mesianic al istoriei, naivitatea umană a lui Ahmadinejad devine o armă cumplită. Şeful statului iranian crede în Mahdi, episodul apocaliptic care marchează revenirea în lume a Celui de-al Doisprezecelea Imam, la sfârşitul istoriei. Iranul va fi, atunci, pe creasta unei apoteoze spirituale care va dicta dominaţia lumii islamice şi va impune înclinarea ultimă a Occidentului, înainte de ieşirea din scenă.

Demografia disperării

Problema unei asemenea viziuni e suportul energetic. Fără un executant drastic şi fără o masă populară, ea va avea cam aceeaşi soartă ca a unui Iran fără rezerve de gaze şi petrol, însă Ahmadinejad a apărut la timp. Onestitatea lui minerală, care evocă frugalitatea tiranilor vizionari, de la Hitler la Lenin, şi capacitată de a îndura în numele unui proiect de preschimbare a lumii sunt exact sprijinul volitiv care poate transforma spasmul unei minţi inapte de analiză nuanţată într-o mişcare istorică. Restul vine dinspre *demos*-ul primar şi încolţit al unui Iran aflat sub o presiune culturală mortală. Ţara stă să explodeze sub forţa propriei demografii. Mai mult de jumătate din populaţie are sub treizeci şi cinci de ani. O masă enormă de tineri atârnă de o economie strict petrolieră. În ciuda unei imaginaţii energice (dar redusă), Ahmadinejad e incapabil să treacă de proiectele tipice etatismului mecanic: Preşedintele patronează Fondul Reza (1, 5

miliarde dolari) prin care distribuie slujbe, apartamente şi ajutoare băneşti tinerilor căsătoriţi, şi tot preşedintele proiectează strămutarea a 60.000 de sate pe care administraţia nu le mai poate întreţine. Statul iranian se extinde şi consumă extrem fără a produce altceva în afara unei datorii publice enorme. Lipsa de soluţii e deja o epocă în Iran şi, ca orice timp istoric ratat, ea dă o deziluzie naţională, dar şi humusul unui resentiment în aşteptarea focosului. Nevroza socială a şomajului şi golul existenţial cu care s-au soldat totuşi vizibil primii douăzeci şi cinci de ani de Revoluţie Islamică cer o compensaţie masivă.

Aici intervin febra religioasă şi naţionalismul. De la un cap la altul al orientului arabo persan, ecuaţia e aceeaşi: mase enorme de marginali şi neutilizaţi rumegă un folclor conspirativ, cu evrei şi americani satanici, dar sunt atraşi în acelaşi timp de materialismul abundent al Occidentului. Tensiunea e insuportabilă: exact în clipa în care descoperă vigoarea credinţei, aceiaşi oameni se simt seduşi şi retraşi din formele vieţii tradiţionale. Resentimentul, confuzia, febra şi disperarea umblă pe străzi şi umplu cafenelele, partidele războinice şi celulele teroriste, de la Damasc la Teheran şi de la Rabat la Amman. Acum, prin Ahmadinejad, acest fluid resentimentar a devenit putere de stat. Şcoala realistă euroamericană încearcă, după o schemă mereu schimbătoare, să intre în contact cu acest conglomerat unic, dar face mereu o greşeală fatală de adresare. Ea se încăpăţânează, naiv şi vicios, să distingă curente şi facţiuni („reformişti”, „conservatori pragmatici”, „duri”) acolo unde se află, sub chipuri şi discursuri diverse, o inflamaţie unică. Iluzia extremă a acestor încercări patetice de armistiţiu mediat printr-o terminologie e depăşită numai de marele clişeu al „comerţului care îmbunează”. Rezultatul acestei idei a defilat de două ori, în ultimele şase luni, prin faţa promotorilor săi. După un deceniu de facilităţi şi zeci de miliarde de dolari cheltuiţi pe schimburi comerciale, Rusia a închis demonstrativ gazul şi a lăsat

Europei timp să gândească la esenţa cinică a politicii şi a naturii umane. Apoi, Iranul a deschis ostentativ reactorul. Ce e de făcut?

11/9-Actul 3

În afara eternei recomandări care trimite la negocieri înnoite, soluţia e pur şi simplu acţiunea cu orice preţ. Nimeni nu a sesizat mai bine dramatismul situaţiei decât vechiul partizan al negocierilor infinite: Jacques Chirac. Pe 19 ianuarie 2006, preşedintele Franţei a ratat o mare ocazie de a-şi ţine gura în mod convenţional şi a ameninţat cu o ripostă neconvenţională. Chirac a promis o lovitură nucleară oricui îşi închipuie că poate organiza atentate teroriste, cu material nuclear improvizat, pe teritoriu francez. Nimic nu ne opreşte să credem că preşedintele a fost informat de serviciile secrete franceze asupra unui scenariu care duce de la capacitatea nucleară iraniană la acţiuni teroriste protonucleare. În fond, Iranul este patronul terorismului internaţional clasic: Hezbollah şi Jihadul Islamic sunt finanţate de Teheran. Osama bin Laden şi Al-Zarqawi au primit adăpost în Iran, chiar dacă Teheranul a trebuit să calce pe principiile teologice care fac din aceşti doi sunniţi proeminenţi persoane indezirabile în calculele subversiunii şiite. Cu Ahmadinejad stăpân pe „noi forme de energie”, terorismul islamic devine o putere necunoscută şi imprevizibilă: Jihadul Nuclear. Asta ştie, probabil, Chirac.

Însă avertismentul preşedintelui francez are prea multe şanse să rămână la stadiul de abuz verbal. Planurile de acţiune directă sunt, dacă nu imposibile, atunci extrem de complicate. La Pentagon, jocuri militare simulate pe tema unei lovituri de anihilare a arsenalului nuclear iranian au sugerat că operaţiunea e posibilă. Ea nu presupune o lovitură izolată (cazul Irak-Osirak, 1981) ci o campanie de aproximativ o săptămână, cu bombardarea masivă a câtorva zeci de instalaţii pe care iranienii le-au răspândit, prudent, pe o arie largă. La nivel militar, operaţiunea poate fi executată de Statele Unite (Israelul e

scos din discuţie de lipsa mijloacelor tehnice). La nivel politic, operaţiunea e însă aproape imposibilă. Statele Unite sunt angajate pe frontul irakian şi Iranul ar riposta răsculând tot bazinul şiit din sudul Irakului. Livrările de ţâţei iranian ar fi suspendate şi ar provoca, astfel, presiuni europene asupra Statelor Unite. Căile de navigaţie şi trafic petrolier ar fi blocate sau atacate militar de forţele iraniene din Strâmtoarea Ormuz. Campania americană ar face, inevitabil, numeroase victime colaterale, iar BBC şi CNN şi-ar face prompt numărul favorit, supunând publicul unei diete continue de reportaje pline de compasiune pentru victime şi de ostilitate pentru americani.

Dilema pe care Mahmud Ahmadinejad a plasat-o în faţa statelor occidentale nu are rezolvare. Acesta e motivul anume pentru care ea trebuie rezolvată urgent. Această situaţie tragică e semnul unui conflict ireductibil. Acel gen de conflict pe care îl poate produce doar întâlnirea a doua lumi în imposibilitate de comunicare: frigurile spartane ale unui Iran în criză şi raţionalismul decadent al unui Occident care nu mai crede în conflicte pentru că le-a exclus teoretic dintre realităţile primare ale psihologiei şi istoriei. Nu ne aşteaptă un accident, ci o continuare. Lumea urmează cursul deschis de ziua de 11 septembrie 2001. După măcelul de la New York şi războiul din Irak, ciocnirea cu delirul teologico-nuclear iranian va fi al treilea capitol al dramei. Au trecut patru ani de când preşedintele Bush a vorbit de Axa Răului şi a aşezat acolo Irakul, Coreea de Nord şi Iranul. Nimic mai obscur, nimic mai exact.

RENAŞTEREA BARBARIEI

Moto: *Mehr Licht*\ (cuvinte atribuite lui Goethe, pe patul de moarte, 1832)

După cinci ani de ciocniri corp la corp şi minte la minte, pe un front care s-a deschis la New York (11 septembrie 2001) şi se va încheia într-un viitor necunoscut, lumea occidentală a cucerit un singur lucru: dreptul de a-şi pune întrebările corecte. De ce nu merge

logic acest război? De ce nu e decis războiul de forţa militară net superioară? Şi, mai ales: cum de nu se restrânge, ci se lărgeşte un conflict în care forţa militară occidentală a câştigat, deja, toate bătăliile directe cu adversarul? Aceste întrebări iritante par provocate de nerăbdare, dar au de-a face mai mult cu surpriza unor descoperiri greu asimilabile.

Războaiele lungi sunt culte în fond, războaiele lungi nu sunt o noutate în istoria Occidentului, cu condiţia să observăm că ele au fost întotdeauna conflicte esenţial diferite de aşa-zisele războaie scurte. Există, de pildă, o diferenţă care trece de durată între Războiul Rece (ultimul război lung cunoscut nouă) şi „schema rapidă” (pericol-ripostă-victorie) a celor două războaie mondiale. Dacă durata e un indiciu, atunci ar trebui să ne aducem aminte că niciun război lung, de la drama peloponeziacă la Războiul de 30 de ani (1618 – 1648) şi la Războiul Rece, nu s-a petrecut şi n-a trecut doar prin forţa angajamentului militar. În fiecare dintre aceste cazuri, ciocnirea militară a fost umbra unei probe de rezistenţă mentală şi valorică. Tăria unei culturi şi slăbiciunea celeilalte au tranşat conflictele. O anume îndârjire şi fidelitate faţă de propriile convingeri s-au impus, deşi nu fanatismul pur a decis mersul evenimentelor. Fricţiunea culturilor a surclasat conflicte din care istoria a reţinut, adeseori, doar spectacolul militar terifiant. Ciocnirile lungi au prea puţin de-a face cu achiziţiile teritoriale. Ele se încheie cu expansiuni mai întâi culturale şi abia apoi spaţiale. Un război inexplicabil de lung e semnul unei întrebări generale asupra culturii, iar această dilemă testează dur capacitatea colectivă a părţilor aflate în conflict de a răspunde nevoii umane de plasare în lume. Mai simplu spus: între două culturi aflate în conflict există o nepotrivire fundamentală de atitudini – cineva e nemulţumit de situarea sa în lume şi decide că viaţa trebuie reformulată în termenii radicali ai unei noi doctrine.

Obiectivul principal al acestei revolte e, invariabil, salvarea omului şi stabilirea singurei ordini în care acesta poate fi protejat de degradare. Aici, în planul violenţei ideologice, se duce lupta şi mersul ei e măsurat de aşa-numitele războaie lungi. Catolicism sau calvinism la 1650 e de fapt una şi aceeaşi întrebare cu liberalism occidental sau socialism sovietic la 1950. Noul război lung în care e antrenată, din 11 septembrie 2001, civilizaţia occidentală nu e radical diferit. Această ipoteză începe să îşi facă loc în analizele generale ale istoricilor contemporani şi a impus deja câteva modificări majore de înţelegere. Prima dintre ele priveşte natura adversarului şi calitatea tehnică a conflictului.

Sensul violenţei

O deconspirare anevoioasă a schimbat datele iniţiale ale problemei. „Războiul împotriva terorismului” a fost o formulă de serviciu, extrem de utilă în momentul lansării şi din ce în ce mai nepotrivită astăzi, după ce conflictul s-a adâncit în propria istorie. Între timp, realităţile interne ale noului război au dictat o reevaluare masivă.

Toate valorile şi mesajele adversarului, începând cu discursul ideologic şi încheind cu tehnicile de luptă, s-au dovedit propuneri de o antimodernitate frapantă şi neverosimil de eficientă. Ele au infirmat fulgerător întregul cadru de gândire strategică raţională, fondat de conceptele de bază ale analizei lansate, acum aproape două sute de ani de Clausewitz, şi au pus urgent problema unei noi teorii a primitivului, a reziduurilor abisale, a culturilor şi mentalităţilor în regim de criză. Paradoxul antimodern al Islamului dezlănţuit e complex şi derutant. Înapoierea antimodernă a discursului islamic e evidentă şi acest fapt ar trebui să fie suficient pentru a sugera că eşecul ofensivei care vizează obiective anacronice precum Califatul sau Şaria este inevitabil. Nu e aşa. Dificultatea vine din capacitatea promotorilor de a ambala şi de a avansa acest discurs prin tehnici şi forme ultramoderne, începând de la canalele de distribuţie media, continuând

cu pregătirea şocurilor la nivel psihomental şi încheind cu abordări militare neaşteptate. Pe scurt, noile ipoteze strategice ale Occidentului trebuie să înglobeze o analiză largă, în care ideea culturală e cadrul, iar tehnica militară detaliul. Această mutaţie cognitivă a fost forţată de o apariţie sumbră şi dizolvantă: Renaşterea barbariei. După 11 septembrie 2001, violenţa teroristă islamică a lăsat impresia unei ¡raţionalităţi fundamentale. Mesajul are, însă, cu totul alt conţinut. Atacurile sinucigaşe, asasinatele în masă şi execuţiile rituale, cu care terorismul islamic continuă să îngrozească „lumea civilizată”, au fost mult timp înţelese ca acte de violenţă pură. Ceea ce e riguros exact şi în acelaşi timp insuficient. Ce a scăpat la măsurătoarea noului produs violent islamic e tocmai valoarea strategică a barbariei. Căci barbarie nu înseamnă, în acest caz, lipsă de inteligenţă operaţională. Acest nou limbaj trebuie înţeles şi contracarat. Ceea ce presupune o permutare disciplinară masivă, înţelegerea istoriei va fi înţelegerea nevoii de barbarie sau nu va fi deloc.

4 GW

Primele semne ale acestei urgenţe au fost privite, în Occident, cu spaima şi jena adunate în secole lungi de raţionalism liniar. Treptat, această cenzură filosofică a trebuit să cedeze, sub presiunea nevoii dramatice de înţelegere pe care războiul cu Islamul nu conteneşte să o amplifice. Aşa a apărut schiţa teoretică din care s-ar putea naşte, în curând, o nouă teorie generală a conflictului de culturi şi civilizaţie. În varianta ei cea mai avansată, această schiţă e o sumă de ipoteze şi observaţii articulată sub genericul 4GW. Acronimul vine de la cuvintele *Fourth Generation War* – Războiul de Generaţia a Patra. Pe această scală descriptivă, primele trei trepte generaţionale sunt, evident, cele două războaie mondiale. A treia e Războiul Rece, iar a patra e misteriosul mutant declanşat oficial odată cu atacurile din 11 septembrie. Elementul cheie al noului concept e ruptura calitativă care desparte

primele trei trepte de a patra. Altfel spus, războiul cu Islamul, sau substitutul său acronimic 4GW, nu continuă şi nu trebuie să fie tratat drept continuare a primelor trei conflicte globale ale umanităţii occidentale. 4GW e prin excelenţă altceva şi nu poate fi analizat decât după redefinirea conceptelor care au descris şi au explicat primele trei conflicte. Care e definiţia noului tip de conflict?

Psihosubterana

Noua teorie a războiului e, mai curând, o morfologie, o descriere de fenomene, trăsături, tradiţii şi intenţii strategice. Primele ipoteze ale teoriei 4GW au fost lansate de teoreticieni militari grupaţi în jurul publicaţiilor americane *Marine Corps Gazette* şi *Defence and National Interest*. Un rezumat pătrunzător al stadiului actual al teoriei a fost publicat, recent, în revista *Policy Review*, de Tony Corn, fost analist politic la ambasadele americane din România, Federaţia Rusă şi Franţa, acum membru al Institutului pentru Relaţii Externe al Statelor Unite. Teoria 4GW porneşte de la observaţia că premisele clasice ale conflictului armat au fost masiv erodate şi remodelate de un turbion ideologic. Odată cu apariţia pe scenă a terorismului islamic, o nouă tipologie intră în joc, la toate nivelurile de conflict. Analiştii şi planificatorii militari occidentali nu mai pot folosi niciuna dintre ideile care au construit vechea teorie a orientalismului. Arabul exotic şi perfid al secolului al XIX-lea a fost înlocuit de o doctrină masivă, de un *corpus* omogen de practici şi valori care întreţin un război deschis şi ascuns, vizibil şi invizibil, un conflict structurat permanent, la două etaje: mai întâi, conflictul deschis, care ţine prima pagină a ziarelor şi menţine anarhia spectaculară, sângeroasă şi fotogenică din Irak. Tot la acest nivel se situează şi atentatele teroriste în serie, executate cu o expunere aproape exhibiţionistă la New York, Londra, Bali, Madrid, Rabat, Amman etc.

La celălalt etaj, evoluţiile sunt aproape

imperceptibile. Aici, obiectivele sunt nedeclarate şi nonmilitare. Ele populează o psihocultură practic ignorată până la studiile consacrate ei de promotorii teoriei 4GW. La acest nivel, toate mizele sunt strategice, iar susţinerea lor e asigurată de tehnici nonmilitare: exploatarea sofisticată a mediilor electronice – în primul rând, traficul pe internet –, manipularea mediilor de informare occidentale şi pervertirea discernământului eticojuridic occidental. Un argument aparent divergent în aceeaşi direcţie strategică e exploatarea cruzimii, în special prin acte ritualizate de violenţă, în primul rând decapitări, mutilări şi acte sinucigaşe în serie. Dacă atacurile teroriste clasice urmăresc, în mod declarat, sângerarea până la sleire a economiei şi a capacităţii de refacere socială ale Occidentului, tehnicile folosite la acest al doilea palier ţintesc, în mod disimulat, nervul intern al culturii adverse, ramificaţiile sale publice şi codul său intim. Groaza de barbaria islamică şi era de incertitudine asupra propriei culturi, proclamată de elitele Occidentului, îşi dau mâna în acest proiect perfect articulat. Din acest punct de vedere, Occidentul trebuie să opereze o ajustare imediată. Disciplina în frontul militar şi viteza de evoluţie tehnologică rămân importante, dar coeziunea şi contraacţiunea cultuală sunt decisive. Aici se duce bătălia.

Fundaţia algeriană

Patentul războiului cultural instrumentat în subsidiar de Islam nu e lipsit de influenţe şi precursori. El datorează enorm filosofiei gherilarde a maoismului şi a Vietlong-ului. Gherila maoistă a fixat un concept folosit, din anii ’60 încoace, de toate mişcările insurgente marxiste în Indonezia, Honduras, Nicaragua, Columbia, Nepal sau Mexic. Esenţa maoismului aplicat nu e reţeta militară, ci o anume atitudine existenţială: acea cruzime care ţinteşte aranjamentele sociale ale societăţii supusă presiunii. Înfometarea sau asasinarea secţiunii active a societăţilor rurale e o tehnică de represiune uzuală. Noutatea vine abia din alternarea acestei forme de violenţă cu intervenţia

voluntară în asistenţa comunităţii. Frontul maoist aduce în aşezările cucerite mâna care îi ocroteşte pe săracii săracilor. Ostaşul care ia plugul de coame, devine învăţător sau repară casele văduvelor, fondul militar de asistenţă şi alte iniţiative de acest gen caută popularitatea şi înlocuiesc şocul iniţial cu o reacţie de recunoştinţă şi solidaritate. O tehnică până la un punct asemănătoare a fost utilizată de Vietlong în zonele rurale din Vietnamul de Sud. La sfârşitul anilor ’60, John Paul Vann, un militar american specialist în tehnici de contrainsurgenţă, a descris problema războaielor purtate în cheie culturală, recomandând mijloace şi atitudini noi armatei americane, angajată în lupă cu gherilele comuniste vietnameze. J.P. Vann vorbea de pe un front unde a putut constata succesul operaţiunilor psihologice ale gherilelor, lipsa de comunicare a trupelor americane cu reţeaua socială a satelor vietnameze şi impopularitatea crescândă a autorităţilor sud-vietnameze, corupte şi lipsite de contact cu societatea pe care încercau să o apere de comunizare.

Recomandările lui Vann, care mizau pe „indigenizarea” unităţilor speciale americane şi pe recrutarea populaţiei locale, au fost ignorate mult timp, dar sunt redescoperite acum de o generaţie nouă de psihologi şi strategi militari. Însă izvorul principal de teme şi tehnici al mişcărilor islamiste nu e nici maoismul, nici Vietnamul, ci, aproape sigur, Războiul din Algeria (1954 – 1962). Modelul primei insurgenţe victorioase a unei forţe naţionaliste arabe a fascinat mişcările islamice. Din punct de vedere militar, războiul algerian nu mai are prea mult de oferit celor care îl studiază astăzi. Evoluţia armamentelor şi a comunicaţiilor militare a fost decisivă, în ultimii patruzeci de ani. Însă lecţia tehnicilor de interacţiune cultural-socială e aproape intactă şi inspiră în continuare. Istoria militară a acestui război uitat e practic absorbită. Nu şi catalogul de simboluri şi devianţe psihomentale. De ce erau, de pildă, sodomizaţi în public ofiţerii francezi capturaţi de rebelii algerieni? Din pură

declasare sexuală? Greu de crezut. Ipoteza deviaţiei sexuale nu poate explica de ce au ales autorii acestor acte respingătoare performanţa publică şi nu s-au mulţumit să îşi consume prada în singurătate. E mult mai mult de găsit în această practică rituală, care forţează o deschidere spre lumea interioară a arabilor. Un alt paradox algerian: de ce au câştigat net războiul informaţiilor serviciile militare franceze (pentru a abandona campania, din motive de politică internă)? Tortura, practicată masiv (de ambele părţi) în timpul interogatoriului, nu poate explica în totalitate succesul francez şi nu e singurul procedeu care a demoralizat şi a rupt rezistenţa algeriană.

Cine finanţează dreptul la subdezvoltare?

Dincolo de acest gen de episoade extreme, tema strategică a acestor aşa-numite războaie murdare e, în mare, alipirea la ţesutul social de bază, capacitatea gherilelor de a ilustra o anume competenţă socială. Aşezările mici devin zone sigure ale grupurilor de gherilă. Limba şi buna cunoaştere a tradiţiei le dau locuitorilor un sentiment de solidarizare inevitabil cu rebelii, iar aceştia au asigurată o bază de alimente şi de informaţii. Modelul algerian a fost între timp dezvoltat şi sistematizat. Extins, printr-o teorie şi practică vastă, el a devenit ceea ce numeroase populaţii arabe cunosc, astăzi, drept acţiune asistenţială a marilor grupuri islamice. Frăţia Musulmană, Hezbollah şi Hamas conduc o enormă operaţiune de intervenţie socială în Egipt şi Algeria, în teritoriile palestiniene şi în Liban, unde administrează, practic, golul de regie comunitară lăsat în urmă de structurile politice locale. Programele directe sau indirecte ale acestor mişcări asigură subzistenţa alimentară, educaţia şcolară şi asistenţa sanitară minimă, în sânul unor populaţii în general abandonate, ignorate sau neatinse de programele oficiale. Problema principală pe care o pune acest gen de acţiune e fabricarea unui enorm atu de natură psihopolitică, la dispoziţia mişcărilor islamice. El devine baza politică prin care sunt apoi promovate obiective

radicale. Victoria „democratică” a mişcării teroriste Hamas e un exemplu clasic.

În esenţă, strategiile de acest gen demonstrează populaţiilor locale că grupurile teroriste sunt capabile să achite nota de plată, în societăţi neproductive, nonliberale şi subdezvoltate. Cu alte cuvinte, devenind garantul financiar şi asistenţial al acestui tip de viaţă, mişcările islamice confirmă viabilitatea modelului nonoccidental şi în acelaşi timp stabilesc o legătură solidă cu societăţile pe care le menţin, de fapt, în subdezvoltare. Ironia face ca, într-un mod cu totul inconştient, celălalt furnizor de asistenţă şi încremenire al zonei să fie programele de finanţare occidentale, în primul rând industria caritabilă promovată de Uniunea Europeană. Convergenţa UE-mişcări islamice nu este programată (deşi mitul palestinian obsedează şi dezinformează, de patruzeci de ani, Europa), dar e o realitate funcţională. Acest pact asistenţial nescris răspunde întrebării „cine finanţează dreptul la subdezvoltare?” – o întrebare exclusă, până nu demult, din societăţile occidentale şi îngăduită, chiar în Occident, sub masca şi pretextul sistemului *welfare*, care tinde să ia în întreţinere zonele urbane pasive ale marilor oraşe. În cazul programelor de asistenţă pentru palestinieni, fondurile europene ajung în conturile satrapilor locali şi sunt răsplătite, aşa cum s-a văzut recent, în timpul „crizei daneze”, cu atacuri asupra clădirilor şi personalului UE. Intervenţia mişcărilor islamice e o investiţie mult mai profitabilă. Demagogia socială e, în acest caz, răsplătită prin solidaritate politică şi participare la acte de violenţă populară. Frontul islamic este, prin urmare, mult mai adânc şi mai puţin cunoscut decât lăsa să se înţeleagă doctrina războiului împotriva terorismului.

Sălbăticirea Westfaliei

Tradiţia militară occidentală e modelată de datele aşa-numitului sistem westfalian – o referire la Tratatul care a pus capăt, în 1648, Războiului de 30 de ani şi a consfinţit conceptul de suveranitate naţională în toată Europa.

Războaiele s-au conformat, la rândul lor, acestui nou aranjament, presupunând mereu existenţa unei geometrii stabile, cu două centre de autoritate similar organizate, angrenate într-un conflict simetric. Esenţa sistemului westfalian e tocmai vizibilitatea totală a părţilor în conflict, a liderilor, obiectivelor, mesajelor şi mijloacelor de luptă. Datele conflictului cu Islamul nu se găsesc în această ecuaţie. Modelul westfalian e din ce în ce mai greu de susţinut. Proliferarea şi miniaturizarea armamentelor de distrugere în masă şi apariţia preponderentă a factorului cultural în războaie reclamă o schimbare masivă de valori în doctrina militară occidentală. Obiectivul principal al ripostei occidentale, în conflictul cu Islamul, nu mai poate fi capturarea liderilor (ca în modelul războaielor premoderne) sau distrugerea capacităţii industriale a adversarului (ca în modelul celor două războaie mondiale), ci victoria culturală, scurtcircuitarea legăturilor interne ale alianţei politico-sociale pe care se bazează mişcările islamiste. Noua doctrină 4GW revine, din acest motiv, la datele clasice ale măsurilor de contrainsurgenţă, aşa cum nu au fost puse în aplicare în Vietnam sau Algeria, şi le dezvoltă într-o suită de lovituri militar-culturale. Efectul general poate fi descris drept o rebarbarizare a modelului westfalian. Unităţile mici şi mobile cantonate în pântecele societăţilor rurale urmează să preia controlul asupra acestei zone vitale pentru necesarul de informaţii şi de aprovizionare a rebelilor. Populaţia locală trebuie ferită de impactul operaţiunii masive de reconversie morală regizată de rebeli prin propagandă şi asistenţă socială.

Dar, înainte de orice, spun noii teoreticieni militari, e necesară revenirea la acţiunile de mare precizie, care pot contracara predilecţia rebelilor pentru violenţa simbolică. Eliminarea liderilor şi a subliderilor de reţea, prin asasinat punctual, folosită cu succes de armata israeliană, s-a dovedit o tehnică foarte eficientă. Însă analiştii conflictului israelo-palestinian atrag mereu atenţia că o asemenea politică nu e posibilă fără o bază de informaţii formidabilă,

iar aceasta presupune, la rândul ei, o familiarizare perfectă cu teritoriul şi cu mentalitatea adversarului. Or, în centrul universului terorist islamic se află problema violenţei simbolice – un capitol descoperit abia de curând de comentatorii militari. În ciuda aplicării repetate a acestei tehnici asupra sistemului nervos occidental, sau poate tocmai din acest motiv, reacţia publică e complet inadecvată. Mediile de informare au ajuns chiar parte a problemei, amplificând involuntar efectul. Practica intensă a violenţei simbolice e un fenomen, o mişcare tactică, un capitol aparte şi o noutate şocantă. Însă nimic nu este întâmplător, lipsit de premeditare sau strict patologic în spectacolul bestial pus în scenă de terorismul islamic.

Capul plecat sabia îl taie

Una dintre cele mai răspândite impresii publice impuse de violenţa teroristă în Occident e imaginea cruzimii nemotivate, a violenţei gratuite şi suspiciunea de dezechilibru psihic. Atentatele sinucigaşe provoacă mereu „oroarea” societăţilor occidentale, sau cel puţin asta aflăm din reacţiile mereu identice ale mediilor de informare, din declaraţiile politicienilor sau ale oamenilor de rând (care copiază formule folosite până la saturaţie în limbajul oficial). În scurt timp însă, acest nivel general şi oarecum vag avea să fie depăşit de o noutate terifiantă: măcelul ritual. Decapitările şi mutilările de ostatici au deja o istorie încărcată.

Antropologul american Dawn Perimuther a încercat prima centralizare statistică a decapitărilor executate de terorişti musulmani şi a înregistrat între optzeci şi o sută de cazuri în perioada 2001 – 2005. E vorba de cazuri documentate complet, în care identitatea victimei e cunoscută, iar data şi locul execuţiei sunt bine stabilite. Nu intră în acest recensământ sutele de cazuri de decapitare înregistrate în afara Orientului Mijlociu şi alte sute de decapitări comise în Orientul Mijlociu, dar nedocumentate până la capăt (e, de pildă, cazul copiilor decapitaţi de teroriştii islamici în Irak, la Latifyia, cel mai probabil la

începutul lunii octombrie 2005). Nu există, însă, nicio îndoială asupra ariei de răspândire a acestei practici oribile. Ea coincide, foarte exact, cu aria de acţiune a grupurilor teroriste musulmane. Primul caz atestat a fost înregistrat şi filmat în 1998, în Cecenia. Apoi, mai cu seamă după 2000, cazurile se ţin lanţ, în Irak, Nigeria, Indonezia, Thailanda, Pakistan, Malaezia, acolo şi numai acolo unde e activă o mişcare teroristă islamică. Practica e confirmată chiar şi în ghetourile islamice din Europa. Asasinarea rituală a lui Theo van Gogh, la Amsterdam, intră în aceeaşi serie. În Statele Unite a făcut vâlvă cazul unei familii de creştini egipteni copţi, decapitaţi de membri ai unei organizaţii secrete islamice, în New Jersey, la sfârşitul lui ianuarie 2005. Incidentul a părut, la început, inexplicabil anchetatorilor, dar probele au dovedit că măcelul ţinea de seria globală de asasinate rituale, dezvoltată, ca mesaj şi semnătură, de terorişti islamici.

Ce spune mesajul şi de ce ţin să semneze, în acest fel, teroriştii islamici? întrebările au fost expediate, în general, de câteva răspunsuri simple. Bestialitatea a fost citată, prima, între explicaţiile curente şi, într-adevăr, ştim că bestialitatea e prezentă la locul căsăpirii, în camerele scunde şi mizere din casele conspirative ale oraşelor irakiene, unde se petrec de cele mai multe ori aceste grozăvii. Ştim ce se întâmplă pentru că asasinii insistă să aflăm ce se întâmplă. În odaia mizeră în care va curge, şiroi, sângele sacrificatului e mereu loc pentru un cameraman care filmează totul, în detaliu, de la un capăt la altul. Înregistrarea e prelucrată rapid şi, după câteva zile, e „postată”, în condiţii tehnice mai mult decât decente, pe internet. De acolo, e reluată şi plimbată, din site în site, unde e consumată de un public larg sau tezaurizată în colecţii oribile, specializate în sadism, tortură şi bestialitate. Însă această tendinţă din umbră e pista greşită. Desigur, spectacolul e insuportabil: victima e legată de mâini şi de picioare, călăul se apropie din spate, prinde de păr „animalul de sacrificat” şi începe să taie, cu

mişcări lente, în timp ce ajutoarele sale fixează, la pământ, trupul. Printre horcăielile şi urletele inimaginabile ale omului în curs de decapitare, cei patru-cinci participanţi scandează gutural *Allah Akbar*! Când capul e, în sfârşit, desprins de trup, şeful de ceremonii îl ridică, o clipă, la nivelul camerei video, după care îl aşază, întotdeauna, pe spatele trupului decapitat. Cine a avut curiozitatea sau nechibzuinţa de a privi acest gen de înregistrări va fi bântuit multă vreme de detalii înfiorătoare. În primul rând, poate, mişcarea lentă şi răbdătoare a cuţitului. Această insistenţă explicită nu poate fi gratuită. Ea le spune celor care privesc, din afară, că spectacolul nu e o simplă reglare de conturi, o pedeapsă extremă, aplicată într-un moment de furie paroxistică.

E momentul să distingem între execuţie şi asasinatul ritual. În mai toate sistemele juridice cunoscute, execuţia e rezultatul unei judecăţi, al unui proces care a stabilit – mai mult sau mai puţin legitim şi credibil – că acuzatul a încălcat un sistem de reguli. Execuţia e, astfel, monopolul unei autorităţi juridice, cel mai adesea de stat. Decapitările la care recurg teroriştii islamici au date complet diferite. Ele nu pedepsesc după o prescripţie legală (deşi – vom vedea – invocă un anume gen de norme) şi, în cele mai multe cazuri, nu urmăresc o răscumpărare sau un beneficiu politic imediat. Lentoarea decapitării spune cu totul altceva. Cine se opreşte, oripilat, la bestialitatea pură devine, într-un fel, următoarea victimă. Trauma provoacă o spaimă adâncă, raţiunea e complet blocată şi regia din spatele spectacolului montat de măcelari rămâne nedescifrată.

Capul plecat sabia îl taie încet şi cu un rost

Expunerea lentă a cruzimii ţine de ritual. Ea transmite o valoare simbolică importantă. Decriptarea acestei forme de manifestare rituală nu poate fi dusă până la capăt decât odată cu interpretarea atentă a elementelor de spectacol. Căci fiecare detaliu al ceremoniei e elaborat cu atenţie, într-o scenografie fixă. Înainte de orice,

decapitarea în regie teroristă nu poate avea loc în public, iar această situaţie nu e impusă doar de regulile conspirativităţii. Pedeapsa aplicată într-un spaţiu închis măreşte impresia de autoritate şi atinge, cumva, ideea unei decizii vag judiciare. Totodată, ea elimină riscul fatal pentru coerenţa macabră a acestui gen de ceremonii: proba de demnitate a victimei. Scenografia rituală poate fi dereglată de ultimele cuvinte ale condamnaţilor, iar acestea rezistă şi inspiră postum, într-un joc de mesaje pe care asasinii nu-l mai pot controla.

Pe 14 aprilie 2004, terorişti islamici l-au asasinat pe Fabrizio Quattrocchi, un tânăr italian angajat de o firmă de securitate în Irak. Înainte de a fi împuşcat, Quattrocchi a încercat să smulgă banda care îi acoperea ochii şi a strigat: „Acum o să vă arăt cum ştie să moară un italian!”. Înregistrarea video a execuţiei lui Quattrocchi a fost capturată de trupele americane şi difuzată în Italia. Curajul extraordinar al acestui bărbat de treizeci şi şase de ani a emoţionat Italia şi a fondat un cult memorial. Preşedintele Italiei l-a decorat postmortem cu cea mai înaltă distincţie de stat, iar discuţia asupra unui monument public în memoria lui Quattrocchi e în faza finală. Teroriştii musulmani au înţeles bine lecţia.

După fiascoul Quattrocchi, execuţiile au fost reglementate strict. Spaţiul închis e aproape obligatoriu. Doar călăul are dreptul la ultimul cuvânt. Victima e lichidată măcelăreşte, fără dreptul la ultima dorinţă sau cuvinte de rămas-bun. Singurele mesaje admise sunt înscrise pe pereţii camerei, unde sunt mereu afişate drapele sau înscrisuri musulmane, cel mai adesea citate coranice. Tot acolo se poate citi clar numele organizaţiei care conduce operaţiunea. Participanţii pozează aşezaţi în grup, umăr la umăr, îmbrăcaţi de obicei în negru, ca o instanţă viguroasă şi unită. Feţele sunt acoperite, în vreme ce vizibilitatea armelor e căutată, după o sugestie care trimite la tradiţia islamică, în care arma e semnul gravităţii masculine şi militante. În centru se află liderul grupului,

care citeşte, de altfel, un soi de motivaţie-sentinţă-proclamaţie. De obicei, textul e neobişnuit de lung şi ramificat, într-un contrast uşor rizibil cu precaritatea spaţiului ales pentru măcel. Conţinutul acestor texte e un amestec de retorică antioccidentală, citate coranice şi clişee antiimperialiste. Textul nu e, de fapt, citit pentru a fi ascultat, ci pentru a ornamenta cu un minimum de gravitate instituţională. Nimeni nu va reuşi să îşi fixeze atenţia asupra mesajului scris, ştiind ce grozăvie urmează.

Apoi începe măcelul şi, abia din acest moment, care a lăsat în urmă decorul uzat al proceselor improvizate dintotdeauna de revoluţionari leninişti, gherile urbane italiene sau forţe de „eliberare” sud-americane, începe să curgă, odată cu bolborositul sângelui, mesajul principal. Însă efectul esenţial se consumă altundeva. Violenţa inumană a decapitărilor trimite memoria occidentală într-o zonă de mult interzisă. De undeva, din trecutul primar şi premodern, din arheologia primelor straturi de viaţă umană, revine agresiv o amintire tabu, amintirea pe care secole de modernitate şi civilizaţie au căutat să o facă uitată: amintirea barbariei. Reîntâlnirea cu acest monstru provoacă teroarea. Nesiguranţa asupra rezistenţei istorice a civilizaţiei inundă conştiinţele şi provoacă o spaimă arheologică, fără seamăn. Pe această ezitare înspăimântată contează autorii măcelurilor. Şi tot acesta este motivul pentru care, dincolo de teroare şi dezgust, trebuie găsită tăria de a analiza şi de a înţelege. Decapitările spun enorm despre natura adversarului, intenţiile şi premisele sale de gândire. Ceea ce a scăpat prea mult timp Occidentului îngrozit e tocmai caracterul articulat al acestor acte care trec drept izbucniri de sadism pur. Dimpotrivă. Nimic nu e mai bine aşezat cultural, mai conform cu tradiţia istorică şi spirituală a Islamului decât aceste presupuse acte de nebunie. Ele vin dintr-o istorie veche şi se revendică de la o spiritualitate certă. Nimic nu e lipsit de sens şi de istorie în aceste aşa-zise derapaje psihotice.

Dr Guillotin – saudit postum

Decapitarea nu e o invenţie a regimurilor sau a istoriei islamice. Numim, astăzi, pedeapsă capitală orice pedeapsă cu moartea. Însă termenul desemna la început, în mod precis, decapitarea. Cuvântul latin *capitalis* trimite anume la cap şi decapitare. Cum şi de ce a apărut acest stil de suprimare a vieţii nu e greu de înţeles. Explicaţia cea mai simplă ţine de eficienţa chirurgicală. Gâtul e punctul vulnerabil. Greu de apărat şi relativ uşor de lovit, gâtul e locul în care o lamă bine folosită produce o rană fatală. La fel de importantă e conotaţia simbolică. Capul e sediul fizionomiei şi al persoanei vizibile. El reprezintă, în cel mai înalt grad, fiinţa morală, vorbitoare şi intelectuală a adversarului sau a condamnatului. Despărţirea capului de trup are, deci, o semnificaţie dublă. Mai întâi, ea umileşte până la capăt şi anulează toate atributele superioare ale celui ucis în acest fel. În al doilea rând, acest gen de pedeapsă e un şoc. Victorie nimicitoare şi desfigurare decisivă, decapitarea aduce executantului şi asociaţilor săi un triumf fizic şi figurativ complet. Totodată, acest gen de mutilare provoacă o traumă fără seamăn celor asociaţi cu cel ucis: familie, camarazi, societate. Caracterul exemplar al acestei modalităţi de execuţie a fost înţeles rapid şi transferat în ceremonii care au mizat pe traumatismul public.

Decapitarea a fost practicată în toate epocile şi de aproape toate regimurile politice cunoscute. Romanii au folosit-o adeseori pentru a reprima cumplit sediţiunea militară (deşi regia publică a execuţiilor romane era foarte redusă). Episoadele biblice menţionează decapitarea ca pe o practică bine stabilită. Evul Mediu european abundă în decapitări obscure sau de mare relevanţă politică. Ceremonia e, în acest punct, la apogeu. Decapitarea e recuperată, într-o regie amplificată industrial, de Teroarea revoluţionară franceză. Dr Joseph Ignace Guillotin propune, pe 10 octombrie 1789, Adunării Constituante – iar onor membrii Adunării aprobă – decretul care face din ghilotinare pedeapsa unică pentru delictele majore (de

cele mai multe ori, crima de trădare şi complot contrarevoluţionar). Monsieur Sanson, călăul acreditat al noului regim, se plânsese în repetate rânduri că metoda de decapitare manuală nu mai era potrivită. Numărul execuţiilor creştea ameţitor şi călăii nu mai făceau faţă. În aprilie 1792, ghilotina e pusă pentru prima oară la lucru. Toate Departamentele Republicii sunt înzestrate, în număr mulţumitor, cu noua maşinărie. Teroarea se dezlănţuie şi lama ghilotinei taie zilnic, de la un capăt la altul al Franţei. Din 1871, instrumentul e pus la lucru şi în Germania, dar frenezia ghilotinării atinge apogeul abia în timpul regimului nazist. Între 15.000 şi 20.000 de persoane sunt executate în acest fel, pentru crima de uneltire sau propagandă antinazistă. Pedeapsa ia un caracter special în cazul condamnaţilor speciali. Cei mai înverşunaţi sau detestaţi antinazişti sunt ghilotinaţi cu faţa în sus. Cariera ghilotinei se apropie totuşi de sfârşit. Germania o foloseşte, pentru ultima oară, în 1949. Germania comunistă o menţine câţiva ani mai mult. Franţa încheie execuţiile prin ghilotinare în 1977. Însă practica execuţiei prin decapitare era de mult o excepţie. Dispariţia ei completă nu e decât împlinirea unei tendinţe constante.

Pedeapsa capitală rămâne în vigoare în destule state, însă nicăieri decapitarea, cu încărcătura ei sinistră şi dezgustătoare, nu mai e acceptabilă. Statul modern s-a eliberat de presiunea simbolisticii rituale. Nu a abandonat-o cu totul, ci a recalibrat-o prin mijloacele discursive şi ceremoniile universului politic liberal. Această schimbare a avut, ca atâtea alte variante de emancipare individuală şi colectivă, un ecou minim în lumea islamică. Regimurile de orientare islamică rămân fidele ritualismului primar, de care se simt bine slujite şi reprezentate. Pe listă: Arabia Saudită, Qatar, Yemen şi Iran (se pare că William Buckley, fostul şef al staţiei CIA din Liban, a fost decapitat în Iran, unde a fost trimis de organizaţia Hezbollah, care îl răpise în 1986). Algeria nu mai practică oficial decapitarea, dar mişcările islamice algeriene au adus, la un moment dat, o

inovaţie remarcabilă în domeniu. La jumătatea anilor ’90, în momentele de maximă violenţă ale războiului civil, comandourile teroriste au apărut însoţite de ghilotina ambulantă – un dispozitiv primitiv de tăiat capete, înşurubat pe podeaua unei camionete. În această variantă improvizată, ghilotina a fost folosită pentru execuţii rapide, la faţa locului, în cursul raidurilor asupra satelor şi oraşelor.

Decapitarea e aplicată cu rigoare, decor oficial şi fervenţă constantă mai ales în Arabia Saudită (Iranul preferă lapidarea, o altă pedeapsă de mare forţă simbolică). Persistenţa decapitărilor publice în ţara de origine a Islamului e mai mult decât un accident. Pedeapsa sancţionează, în Arabia Saudită, un mare număr de delicte: religioase (apostazia), civile (omor, jaf cu mână armată, trafic de droguri) şi sexuale (viol, homosexualitate, adulter – definit exclusiv ca infidelitate a femeii). Aproape în fiecare vineri, după rugăciunile de prânz, apariţia rapidă a echipajului clasic, alcătuit dintr-o ambulanţă, câţiva ofiţeri de poliţie şi cei trei membri ai grupului de călăi, e urmată de derularea rapidă a unui covor de plastic verde (culoarea Islamului) şi de plasarea condamnatului, deja tranchilizat, cu faţa spre Meca. Piaţa sau parcarea se umple de asistenţă şi decapitarea îşi urmează cursul. În spatele acestei proceduri oficiale se ascunde fidelitatea faţă de o lungă tradiţie istorică, niciodată abandonată. Tradiţia e într-adevăr copleşitoare.

Istoria islamică a decapitării

Cronicari contemporani sau comentatori târzii ai vieţii Profetului menţionează, frecvent, cazuri de decapitare în masă a prizonierilor. Aceste relatări sunt perfect compatibile cu ideile şi practicile generale ale timpului, aşa cum pot fi ele aflate şi în justiţia de curte europeană, şi în represaliile ordonate de comandanţi militari europeni. Există, însă, în istoria islamică a decapitării o anume insistenţă şi imaginaţie specifică, un humus bogat, mustind de sânge şi de sugestii, care nu se

va subţia niciodată cu totul. El va permite, mai târziu, când practica va fi abandonată de Lumea Nouă, o reconectare uşoară cu justiţia statelor islamice, arondată la codul legal-religios tradiţional (Şaria) şi cu actele de violenţă extremă ale terorismului islamic. Adaosul tehnologic, digitalizarea şi montajul video la care recurg, astăzi, expert, teroriştii sunt doar o fabuloasă cameră modernă de ecou care amplifică un reper arhaic.

Cel mai vechi episod trimite la anul 672, când bărbaţii tribului evreu Banu Qurazya sunt decapitaţi, după ce se predaseră. În acest episod, e vorba de 600 – 700 de persoane. Cifrele cresc spectaculos, odată cu expansiunea militară a Islamului. Una dintre cele mai discutabile imagini istorice în circulaţie rămâne mult cântatul califat iberic, spaţiu vast de reverie al noii corectitudini istorice. Faptele istorice ilustrează o cruzime neliniştitoare. În 713 spaniolii creştini din Toledo se răscoală. Revolta e reprimată şi toţi liderii militari şi spirituali locali sunt decapitaţi. După bătălia de la Zallaqa, în 1086, în jur de 20.000 de cadavre de soldaţi castilieni sunt decapitate. Islamizarea prin violenţă extremă şi rituală e un model universal. Spania secolului al VIII-lea nu e o excepţie. În India lui Babur (1483 – 1530), descendent al lui Genghis-Han, fondator al Imperiului islamic mongol Mughai – o altă fantasmă a „toleranţei”, cultivată de revizionismul istoric – infidelii învinşi sunt decapitaţi în masă, iar capetele aşezate în piramide care ornează intrarea în corturile din tabăra comandanţilor militari musulmani. Odată cu apariţia otomanilor, decapitarea devine o practică de stat şi însoţeşte aproape orice sfârşit victorios de bătălie.

Balcanii şi răsăritul european cunosc foarte bine această aplecare deosebită. Izvoarele istorice abundă. Pe 15 iunie 1389, după o bătălie schimbătoare, la Kosovopolje, otomanii ies victorioşi. Regele sârb Lazăr e decapitat imediat. În 1444, bătălia de la Vama se încheie cu un dezastru militar pentru armatele creştine. Vladislav, rege polon al Ungariei e decapitat în tabăra sultanului

Murad. În 1463, sultanul Mehmet îngăduie Marelui Muftiu al Imperiului să-i decapiteze personal pe Ştefan Tomaşevici, ultimul rege al Bosniei, şi pe fiii săi. În 1526, ungurii sunt învinşi la Mohács. Sultanul Suleiman ordonă decapitarea a 2000 de prizonieri. Pe 26 august 1714, la Constantinopol, Constantin Brâncoveanu şi cei patru copii ai săi sunt decapitaţi în public. Anton Maria del Chiaro, fostul Secretar al Domnului, ne spune că Brâncovenau le-ar fi vorbit fiilor săi, cu o clipă înainte de sfârşit: „Copiii mei, fiţi cu curaj! Am pierdut tot ce aveam pe lumea aceasta. Să ne mântuim cel puţin sufletul”.

Practica decapitării nu se restrânge la spaţiul răsăritean şi nu se opreşte în zorii epocii moderne. În 1807, în timpul expediţiei militare din Egipt, sute de prizonieri britanici sunt decapitaţi de forţele otomane. Chiar în 1930, efortul reformator al lui Kemal Atatürk e întâmpinat de o revoltă de tip mahdist, vechi motiv milenarist musulman care anunţă întoarcerea lui Mahdi (imamul salvator care pune capăt dezordinii universale şi instaurează Califatul Etern – cel mai recent şi proeminent adept al acestei viziuni e preşedintele iranian Ahmadinejad). Revolta mahdistă din Turcia anului 1930 e condusă de un Mehmet care se proclamă Mahdi şi porneşte, urmat de susţinători, spre coasta apuseană a Turciei. Acolo cucereşte câteva garnizoane militare şi, bineînţeles, îi decapitează pe comandanţii militari locali. Predilecţia pentru decapitare e o constantă istorică în lumea musulmană. Nici modernizarea industrială, nici importul de instituţii juridice nu-i poate slăbi popularitatea. Regimurile de stat, rebelii şi apostolii Islamului se întorc mereu la ea, cu o convingere solidă, aproape cu reverenţă. Tradiţia şi istoria nu explică îndeajuns. Pietatea spune mai mult.

Teologia islamică a decapitării

Urmele justificării teologice nu sunt greu de găsit. Decapitarea apare în textele sacre islamice, aşa cum apare în textele biblice. Cu o diferenţă: acolo unde textele biblice

înregistrează o practică, textele islamice formulează o prescripţie. Exegeţi ai Coranului au identificat un număr de pasaje care fac din decapitare o formulă de atac şi de execuţie cu destinaţie şi simbolistică precise. Cele mai citate pasaje au fost, mereu, supuse interpretării şi reinterpretării teologilor şi filologilor musulmani, care le-au confirmat însemnătatea şi actualitatea. Primul îl îndeamnă pe cel care luptă în numele Profetului: „Când îi întâlneşti pe infideli pe câmpul de luptă, loveşte în gâtlej”. Comentatorii musulmani, mai vechi sau mai recenţi, ai pasajului resping interpretarea formală şi recomandă respectarea strictă a acestei formule. Al doilea pasaj e la fel de explicit: „Voi stârni groaza în inima infidelilor, tăindu-le capetele şi zdrobindu-le mâinile”. Comentatorii insistă asupra valorii practice a pasajului. Gâtul e locul cel mai potrivit pentru lovitură, pentru că e slab apărat, iar zdrobirea mâinilor va împiedica adversarul să continue lupta. Acest gen de precizări ţine de o artă militară de-acum depăşită, însă nicăieri în exegeza coranică aceste prescripţii nu sunt tratate cu distanţa cuvenită unor antichităţi. Decapitarea e, dimpotrivă, o realitate istorică şi o instituţie simbolică vie şi activă. Intactă din punct de vedere dogmatic, tehnica decapitării e un reper sacralizat, o probă de fidelitate şi o promisiune.

Bestia atinge idealul

Tăietorii de capete din înregistrările video care abundă pe internet sunt slujbaşi grijulii ai unui rit în care detaliile au o importanţă aparte. Distribuţia, decorul, costumele, calităţile victimei, instrumentele execuţiei sunt alese cu atenţie şi respect. Punctul de plecare şi recordul scenografic pe care călăii încearcă mereu să-l egaleze e, din acest punct de vedere, decapitarea filmată, în februarie 2002, a ziaristului Daniel Pearl, de la *Wall Street Journal*. Toate condiţiile s-au reunit, cu acest prilej sinistru, ca într-un *jackpot* ritual: un american evreu, jurnalist la ziarul stindard al capitalismului pur-sânge. După măcelărirea lui Pearl, aproape toate celelalte exerciţii au

căutat să emuleze jocul simbolic perfect al originalului. Pe 22 iunie 2004, teroriştii islamici s-au grăbit să-l declare „misionar” şi să-l decapiteze pe Kim Dun II, un sud-coreean care nu avea decât vina de a fi creştin şi de a se fi aflat în zona imediată de acţiune a grupului care l-a luat ostatic. Nevoia de simboluri şi de raportare la decorul istorico-teologic islamic pare prima preocupare a autorilor de decapitări. Cuţitul care taie capete e o trimitere evidentă la sabie, arma tradiţională a bravurii militare islamice şi simbol istoric reţinut, încă, de drapelele de stat ale Arabiei Saudite şi Omanului.

Nici tehnologia decapitării nu e întâmplătoare. În locul unei lovituri decisive, teroriştii practică supliciul lent, prelungit. Această încetineală premeditată pare să evoce o nevoie de expunere, o dovadă de râvnă pioasă a celor care se îndreaptă, prin acte simbolice extreme, spre zona de contact cu alte timpuri, cu o măreţie pierdută, dar recuperabilă. Aranjamentul studiat şi violenţa terminală a acestor acte continuă chiar după încheierea execuţiei. De îndată ce cuţitul a desprins capul de trup, călăii încep un dans bizar, o serie de ţopăituri şi de înclinări ale corpului, însoţită de un cor de strigăte satisfăcute şi recunoscătoare: *Allah Akbarl* Dumnezeu e mare şi la el vor să ajungă, de fapt, aceşti oameni care se socotesc cu prezentul, în primul rând cu formele sale vii, necontrolabile şi contrariante – cu omul occidental, agentul schimbării, figura insuportabilă a unui timp neînţeles, grăbit şi ameţitor. Călăii vor să facă joncţiunea cu o altă calitate a timpului, cu un moment sacru şi îngăduitor, cu fericirea ultimă care aşteaptă, plină de făgăduinţe, acolo, în preajma istoriei sfinte, în vremurile de glorie ale Profetului, Spadei şi Islamului Iniţial. Doar acest ritual violent şi expiator poate dizolva, într-o retortă subterană cu aparenţe înalt spirituale, orice complex, toate complexele. Bestiile ating idealul. La sfârşit, într-o cameră plină de sânge şi de capete, unele retezate, altele bolnave de cancer mitologic, domneşte regresia. Timpul s-a oprit, iar iniţiaţii în taina grozavă a

sacrificiului au coborât până la capăt. În barbaria pură.

Funcţia revizionistă

Reintegrarea devotaţilor islamici în orizontul mitic al începuturilor este un mecanism obscur. Instrumentaţia raţională nu e de mare folos în asemenea situaţii şi cu asemenea pacienţi. Istoria mentalităţilor şi patologia de masă sunt căi de abordare mult mai potrivite. În schimb, evoluţia intelectuală a elitelor occidentale, în relaţia lor cu aceste fapte şi, mai larg, cu conglomeratul islamic, e oricând analizabilă raţional. În mare, ne aflăm în faţa unui caz colectiv de simpatie prin deviere pentru cauza şi formula de viaţă islamice. Simpatie prin deviere, pentru că în mod evident nu există nicio sursă directă, nicio explicaţie vizibilă, imediată şi logică a acestui gen de părtinire. Cu alte cuvinte, proislamismul elitelor academice occidentale şi al mediilor de informare în care se reflectă imaginea şi ideile lor nu coboară nemijlocit din contactul cu lumea Islamului. O indicaţie mult mai sigură asupra mobilului acestei simpatii e împrejurarea constantă care face din simpatizanţii lumii islamice critici şi detractori ai lumii occidentale. Proislamismul presupune, riguros, antioccidentalismul. Excepţiile sunt rarisime. Punctul de plecare al simpatiilor islamice e de fapt un adânc sentiment antioccidental, un dezacord, o ruşine şi o culpă care se transformă în revoltă, coagulează într-o critică generalizată a Occidentului şi identifică un oprimat, în care stau alternativa şi viitorul nonoccidental. Câştigătorul desemnat al simpatiilor antipatiei faţă de Occident e, după caz şi după mersul istoriei, adversarul cel mai *en vogue*, răsculatul de serviciu: ieri, nazismul şi bolşevismul sau mişcările de eliberare anticoloniale. Astăzi, terorismul islamic. Însă angajamentul proislamic nu e un formular de adeziune. Aventura acestei opinii este o poveste subtilă şi insesizabilă, adeseori, chiar pentru eroii săi. Ea începe ca un act curajos de divergenţă morală faţă de istoria sau de modelul social occidental şi se încheie cu spectacolul terifiant al convergenţei. Ieri, nazificarea şi

bolşevizarea intelectului profesionist occidental. Astăzi, islamizarea. Mereu, rinocerizarea. Există un prag. Dincolo de el, elitarul începe să vadă şi să creadă în nou, în esenţa diferită a lumii pe care o proclamă propriile teorii.

Procesul e fascinant. El începe cu indigenizarea adversă aelitarului occidental care se dislocă din lumea sa, fără a-i părăsi avantajele. Treptat, el începe să mimeze gesturile, modurile şi chiar costumaţia unei alte lumi, întotdeauna ostilă ordinii vechi. Elitarul începe să imite, se simte iniţiat într-un mister şi, în cele din urmă, e gata de abandonul total, convins că participă la o dramă superioară, care îl are în centru, ca revoluţionar şi agent al istoriei. Pe parcurs, însă, eroul trebuie să elaboreze conceptele şi imaginile, cadrul cultural care infirmă tradiţia şi justifică saltul în gol. Această secreţie resentimentară se numeşte revizionism. Revizionism filosofic, istoric, artistic, religios. Fiecare dintre aceste domenii se curbează, sub influenţa interpretării revizioniste.

Între toate variantele revizuirii generale a culturii occidentale, niciuna nu a făcut progrese mai rapide decât rescrierea imaginară şi resentimentară a istoriei. Îi datorăm aplecarea generală a tineretului, cu educaţia încă proaspătă, spre exotismul frust şi pur al lumilor neoccidentale. Îi datorăm, în aceeaşi măsură, ignoranţa compactă în faţa propriei istorii. Cheia acestei maşini de casat istoria e clişeul ideologic. Seria e impresionantă: colonialismul occidental (care nu-i deranjează, altfel, pe indienii sau nigerienii conştienţi de câştigul enorm adus de contactul cu Occidentul). Apoi: sclavagismul, ruşinea care rămâne, în acest gen de interpretări, o proprietate europeană şi nord-americană, nu o practică universală, ilustrată copios şi de arabi. Tot aşa, catalogul discriminării femeii, îmbogăţit acerb de un feminism mut şi ridicol în faţa declasării sistematice a femeii în Islam. Una dintre cele mai paşnice şi acceptate imagini ale seriei e „marea civilizaţie hispano-arabă” Califatul spaniol e un exemplu

aproape didactic de revizionism istoric şi merită câteva rânduri în plus.

Soldatul ideii pure

Ce a fost, de fapt, civilizaţia hispano-arabă? Aproape orice altceva decât aflăm din idila revizionistă care ocupă nestânjenită lucrările istorice şi comentariile grăbite ale ziarelor. Imaginea acceptată în mod curent descrie acest melanj civilizator drept o oază de gust, toleranţă şi spirit, într-o Europă întunecoasă şi violentă. Într-adevăr, imediat după 700, când Islamul militar începe să urce dinspre Africa de Nord, prin Spania, de-a lungul marelui estuar hispano-franc, echilibrul şi compoziţia civilizaţiei locale se schimbă. În momentul de apogeu al noului regim, cu aproximaţie secolul X, putem vorbi de o importantă cultură de limbă arabă. Problema civilizaţiei e, însă, cu totul altceva. În primul rând, pentru că, dincolo de forţa lor militară excepţională, arabii instalaţi în Spania sunt o populaţie redusă numeric. Această nepotrivire numerică între efectivele şi succesele militare remarcabile ale arabilor a declanşat o discuţie enormă între teoreticienii şi istoricii militari. Într-adevăr, cum se explică expansiunea triumfală a Islamului, într-un interval relativ scurt şi în lipsa unei superorităţi tehnice notabile?

Aproape imediat după moartea Profetului (8 iunie, 632), expediţii militare islamice atacă Asia Centrală, Africa de Nord, Bizanţul şi distrug sau avariază grav aparate militare solide. Însă arabii nu aduc pe câmpul de luptă inovaţii tehnice majore. Cultura lor militară e relativ modestă. Singurul lor atu incontestabil e apariţia rapidă şi surprinzătoare a călăreţilor care ajung în teatrul de luptă relativ proaspeţi (transportul de uzură e asigurat de cămile – cavaleria nu participă la efortul de povară). Însă arta de mare viteză a raidului de cavalerie nu poate explica mult. Arabii înving, în serie, adversari cu o organizare şi o dotare net superioare. Caracterul relativ rudimentar al tehnicii şi al gândirii militare arabe nu pare să afecteze performanţa trupei. Explicaţia trimite din nou la acea

atitudine existenţială virulentă şi surprinzătoare, pe care războinicul arab o împarte cu toţi „primitivii” militari de mare calibru, de la huni la gherila maoistă. Acest apetit permanent pentru atac şi violenţă e susţinut de o anume idee, de o credinţă care animă şi garantează. Puterea de combustie a acestei idei întrece datele fixe ale dispozitivelor militare şi produce un soldat formidabil.

La mijlocul secolului trecut, Mao a insistat cu aparentă naivitate pe lipsa de importanţă a situaţiilor tactice şi pe imperativul credinţei în victorie. Aceeaşi declasare a mijloacelor militare „culte” e vizibilă, cel puţin în prima jumătate a celui de-al Doilea Război Mondial, în comportamentul soldaţilor şi al comandanţilor sovietici. Stalinismul militar a însemnat, în primul rând, un program de îndoctrinare colectivă care a transformat unităţile militare sovietice în grupuri de sacrificiu, adeseori voluntar (de rest s-au ocupat NKVD-ul şi, mai ales, SMERSH – trupele de şoc angajate în reprimarea, prin execuţie, a ezitărilor ideologice pe front). În cazul arabilor, motorul ideologic e Islamul însuşi, o doctrină care izbuteşte, de la bun început, o sinteză teologico-militară avansată: Profetul e lider militar, iar Jihadul are o filosofie complexă, care stabileşte primatul conflictului şi al luptei în aproape orice situaţie de contact. Soldatul ideologic islamic, maoist sau eroul anonim al doctrinei lui Ho Şi Min sunt prin excelenţă maşini de luptă cu consum redus de tehnologie şi cu o uriaşă investiţie dogmatică. Islamul acoperă perfect golul de tehnologie şi face din trupele arabe ale secolelor VII-X o forţă fără egal.

Preeminenţa ideologică e atât de mare, încât ameninţă la un moment dat chiar sistemul de luptă pe care-l articulase. Problemele de doctrină teologică controlează agenda militară. Deja, la sfârşitul secolului VII, teologii şi militarii dezbat chestiunea luptei intraconfesionale: pot musulmanii lupta şi ucide alţi musulmani? Chestiunea e impusă de războaiele civile sunnito-şiite şi, mai ales, de desprinderea califatelor

spaniol şi nord-african, care contestă autoritatea centrului. Coranul interzice lupta musulmanilor cu musulmanii şi această prescripţie religioasă a dovedit suficientă autoritate pentru a dicta schimbări majore de administraţie şi de efective militare. La începutul secolului LX, califii dinastiei Abaside sunt confruntaţi cu o criză acută de personal militar şi fondează, în replică, sistemul sclavajului militar. Califii cumpără sclavi pe care-i înarmează. Criza teologică e rezolvată. Sistemul islamic al armatei de sclavi devine o instituţie istorică, ignorată sau ascunsă, de altfel, cu mare degajare de istoricii revizionişti şi de criticii sclavagismului euro-american. Însă, la sosirea lor în Spania, imediat după 711, efectivele militare islamice nu sunt numeroase. Puterea de şoc a trupelor care trec Gibraltarul e uluitoare. Penetraţia e blocată, *in extremis*, abia în 732, de Charles Martel, la Poitiers, după o bătălie care a decis că Europa Occidentală rămâne creştină. Forţa militară e susţinută de forţa ideii islamice. Aceeaşi idee dă, în mare, conturul cultural al noului califat.

Andalus – califat roman

Arabii cuceritori ai Spaniei sunt, în mod fundamental, intermediari, nu generatori de valori. Odată cu ei, sosesc noutăţi materiale şi de atitudine de mult consacrate în bazinul oriental al Mediteranei, acolo unde se încheiase, deja, o sinteză fabuloasă de istorie greco-romano-orientală şi de straturi culturale eline, latine şi alexandrine. Arabii aduc acest virus splendid şi îl dezvoltă, chiar, în calitate de interpuşi, traducători şi comentatori. Însă produsul natural transportat de civilizaţia arabă, la nord de Gibraltar (ca şi în Malta şi Sicilia), e un sistem de viaţă aspru şi violent, tipic pentru nomazii militari, şi un regim teocratic de fier. Inventivitatea noii culturi la putere e redusă (şi rămâne aşa, fără întrerupere, în lumea islamică a secolului XXI). Cultura recoltată de arabi şi revărsată asupra Spaniei(*Andalus* – în toponimia arabă) e cultura popoarelor cucerite (sirieni, egipteni, persani), mediată de arabi şi verbalizată sau scrisă în arabă, în Spania, arabii cuceresc,

dar găsesc o civilizaţie împlinită, de fabricaţie romană, pe care nu o pot depăşi şi faţă de care se plasează ca personal istoric de întreţinere. Astfel, arabii adoptă structurile administraţiei romane, aşa cum le-au găsit conservate de regalitatea vizigotă. Lucrările publice, regulile vieţii casnice, serviciile orăşeneşti de igienă sunt încă în funcţiune, la sosirea arabilor. Ei găsesc, în Spania, vile şi case confortabile, drumuri, apeducte, monumente, poduri, fortificaţii, porturi, băi publice, fântâni, multe dintre ele obosite de uzura istorică şi de absenţa administratorului roman. Faimoasele „băi maure” ale Spaniei, sunt, de fapt, băi romane preluate, simplificate şi redecorate de arabi. Fântânile publice ale oraşelor controlate de arabi sunt fie restaurări, fie imitaţii ale structurilor de bază romane. Dispunerea structurală respectă modelul roman. Decoraţiile superbe reproduc, cu mână arabă, extraordinara artă a mozaicului roman târziu care a înflorit, încă din secolul V, în perimetrul italic, la Ravenna sau Aquílea, după ce invadase spaţiul imperial, prin lucrări private sau de amenajare publică, până la frontierele britanice şi siriace.

În acelaşi timp, însă, agricultura odinioară prosperă a Andaluziei cade. Istoricii arabi vorbesc în mod repetat de „foamete”. Excelenţa militară a arabilor nu ajunge pentru a menţine agricultura. Conflictul e semnificativ. Agricultura cere un sistem stabil, o administraţie şi o tehnologie de care arabii sunt departe. Impasul agricol al unor regiuni altă dată îndestulate, ca Baetica, semnalează, probabil, şi dezagregarea ţesutului social rural. De altfel, caracterul reţelei sociale este o problemă generală a califatului spaniol. Omogenitatea culturală a populaţiei e compromisă şi, odată cu ea, cade una dintre condiţiile esenţiale ale evoluţiei de civilizaţie. Faimoasa convieţuire „multiculturală” a populaţiilor Spaniei islamice e mai mult o invenţie a revizionismului de secol XX. în realitatea istorică a secolului X, ea era mai degrabă o problemă decât o binecuvântare. Clişeul istoric ne lasă să bănuim, fără alte

comentarii, un exemplu de toleranţă luminată, care contrazice, din vechime, agresivitatea proverbială a Islamului. Dar lucrurile nu par să fi stat aşa. La un loc, spanioli, vizigoţi, berberi, arabi, sirieni yemeniţi, creştini, musulmani şi sefarzi trăiesc fără să se poată armoniza. Lipsesc tocmai prestigiul şi exemplul unei culturi înalte, la putere. Interpenetrarea rămâne redusă. Convieţuirea are doar suprafaţă. La primul pretext ea trece în ostilitate deschisă. Culturile se ciocnesc fără să găsească un aranjament convenabil. Răscoalele sunt dese şi nu încetează nici la 700, nici la 1.000, nici la 1500. Asta nu înseamnă că nu există o cultură oficială, dar ea e mai mult decât problematică.

Apar excepţii remarcabile şi domnia califului Hakam al II-lea, care finanţează şcoli, la Córdoba, e un exemplu strălucit. Seria continuă cu Abd ei Rahman şi Abd ei Ren Nasir. Însă educaţia nu scapă nicio clipă de sub supravegherea teologilor musulmani, adevăraţii administratori de sistem cultural. Aşa-numitele universităţi arabe sunt şcoli teologice pe lângă moscheile principale şi pregătesc personal clerical. Astronomia e permisă doar în măsura în care poate ajuta la probleme de calcul al calendarului bisericesc. Botanica şi medicina sunt tolerate din considerente practice (deşi n-are rost să ne imaginăm că medicina acelor timpuri avea prea multe legături cu medicina următoarelor secole europene). Oricum, majoritatea medicilor „arabi” sunt, de fapt, creştini şi sefarzi convertiţi. Ştiinţa şi filosofia au o viaţă grea. Atât cât este filosofia e, în principal, o reacţie anticlericală hrănită de un solid substrat greco-alexandrin. Însă acest gen de temeritate filosofică izbucneşte, semnificativ, doar la periferii, departe de metropola imperială din Peninsula Arabă. Din nou, cei mai mulţi filosofi „arabi” simt evrei sau creştini convertiţi. Ibn Kakam e evreu. Marele Averroes, superstarul şi atuul revizioniştilor de astăzi, e creştin. Aşa-numita toleranţă arabă e deosebit de iute la mânie. Ibn Mussarra (un empedoclian din Córdoba) se exilează.

Cărţile lui sunt arse în public de cler. Ibn Hazam, istoric şi critic al religiilor, e exilat în Majorca. Şi cărţile lui sunt arse. Averroes însuşi e izgonit din Córdoba şi caută adăpost în Maroc, unde e întemniţat, apoi silit să se lepede de doctrină, în faţa Marii Moschei. Toate aceste acte de represiune sistematică sunt aprobate de istoricii arabi ai timpului, care pomenesc laudativ cazuri de tăiere a limbii, mutilări multiple şi crucificări de filosofi.

Desigur, Islamul nu e singurul performer în materie. Diferenţa e că povestea lui Bruno a ajuns act de acuzare şi obiect de şantaj în răfuiala stângii (post) marxiste cu Biserica, în vreme ce palmaresul Islamului e, practic, ascuns cu premeditare de istorici, programe şcolare şi editorialişti. Toţi şi toate se bat pentru a păstra puritatea dosarului islamic. În locul istoriei, tronează clişeul unui califat spaniol color şi cărturăresc, tolerant şi multicultural. Creştinii le datorează, într-adevăr, arabilor recuperarea lui Aristotel şi a unui număr însemnat de matematicieni, geografi şi medici greco-latini. Însă aşa-numita civilizaţie hispano-arabă îşi merită cu greu numele. Ea e, mai degrabă, o interacţiune deficitară. Adevărata civilizaţie euro-mediteraneeană izbucneşte, odată cu Renaşterea, în Italia. Până şi acest fapt istoric simplu a devenit, astăzi, o ipoteză sub asediu. Revizionismul l-a transformat într-o teză suspectă. Renaşterea italiană pare, tot mai mult, o culpă, o eroare, o încălcare a regulamentului: Cum v-aţi permis? De ce în Italia? (Răspuns: Asta e!) Există însă o întrebare mult mai legitimă, pe care abia câţiva istorici se încumetă să o formuleze, într-o atmosferă de mare clandestinitate: De ce nu i-a influenţat cultura arabă pe arabi? Căci, dacă vorbim de o mare cultură arabă, urmele ei nu se văd în parcursul istoric şi în evoluţia politică a statelor arabe. Dacă admitem, în schimb, că, în ciuda importanţei sale, cultura arabă e şi capitala unei mari probleme, putem constata că ea i-a influenţat, cu adevărat, pe arabi. Şi nu spre binele lor.

Singur şi sigur pe lume

Presiunea combinată a istoriei, culturii şi spiritualităţii islamice a creat una dintre cele mai turbulente şi contradictorii ipostaze ale omului. Terorismul islamic a adus criza la un nivel de virulenţă care a lăsat publicului occidental impresia că asistă la o convulsie de mare noutate. Dar furia tragică a Islamului e veche. Istorici, psihologi, politologi, militari, politicieni şi filosofi au remarcat-o şi au cercetat-o fascinaţi. Gibbon, Renan, Burckhardt, Spengler, Toynbee, Churchill, Pirenne, Patai, Huntington şi Besançon s-au apropiat de misterul violent al Islamului şi au fost nevoiţi, de fiecare dată, să recurgă la arheologia spirituală. Rădăcinile agresivităţii istorice a Islamului sunt caligrafiate la mare adâncime, în raporturile şi prescripţiile fixate genetic de o religie care s-a schimbat prea puţin. Duritatea acestei doctrine rigide, mereu ferită de o Reformă propriu-zisă, planează cu o autoritate nediminuată asupra lumii sociale a Islamului. Excepţia arabă nu e o excepţie, ci o variantă autonomă care nu se poate imagina decât în singurătatea triumfului universal. Islamul nu îşi pune problema împărţirii lumii, ci numai problema asimilării ei totale.

Această trăsătură explicită, repetată necontenit de teologi, ideologi şi terorişti islamici e, însă, ignorată de o majoritate uriaşă în Occident. Imperialismul spiritual islamic nu ar trebui totuşi să surprindă. El e consecinţa directă a unei viziuni dictate de la un cap la altul de conceptul general de Supunere (Islam) şi reglată, în cele mai mici detalii, de raporturi zdrobitoare de forţă. Imperialismul islamic e un concept vast, rezemat pe o realitate istorică persistentă şi amorsat de o spiritualitate mereu incandescentă. Refuzat sau ocolit de enorma majoritate a cercetătorilor (cu o excepţie foarte recentă, în monografia dedicată fenomenului de Effaim Karsh), imperialismul islamic e profund oriental şi intens arab. Oriental, pentru că ideea imperială e creaţia acestui spaţiu. Construcţia statelor imperiale e inaugurată aici de

exemplele egiptean, asirian şi babilonian. Curentul e prelungit şi înarmat, pentru prima oară, cu mijloacele unei ideologii religioase militante de Islam. Deosebirea faţă de bazinul occidental e cum nu se poate mai evidentă. Spaţiul european aderă la ideea imperială târziu şi e primul care se desprinde de ea. În schimb, spaţiul islamic menţine şi continuă tradiţia imperială pe care o legitimează religios şi o propagă în capitole şi vestimentaţii istorice succesive: arabismul secolelor imediat următoare morţii Profetului, expansiunea otomană, mesianismul revoluţionar islamic iranian, doctrina califatului, reluată explicit de Osama Bin Laden. Islamul e legatarul unui program profetic fixat de cuvintele lui Mahomed, în ultima sa înfăţişare înaintea drept-credincioşilor: „Am primit poruncă să lupt împotriva oamenilor, până când toţi vor mărturisi: «Nu e alt Dumnezeu, decât Allah!»”.

Ecologia divină şi abolirea individului

Amprenta islamică e desenată de câteva constante istorice şi spirituale persistente: o spiritualitate revelată unui Profet militar, dezvoltarea laborioasă a conceptului de război, un univers de sancţiuni şi pedepse violente şi o fidelitate magică faţă de ordinea naturală, ca garanţie a ordinii sociale. Profetismul militar şi, mai departe, războiul au aşezat devreme, de la bun început, lumea islamică în centrul unui conflict irezolvabil cu formele paralele de viaţă şi cultură ale lumii, cu străinii şi cu arhipelagurile religioase vecine. Tot de aici, semnalmentele istorice agresive, aşa-numita asprime şi duritate musulmane. Raporturile cu ordinea naturală şi consecinţele lor pentru ordinea socială sunt mult mai complicate, dar la fel de grave. În adâncime, lumea Islamului practică un uriaş refuz de agregare raţională şi de construcţie individuală. Mai scurt, Islamul impune o ecologie brutală a mesajului divin. Profetul primeşte revelaţia pe care o transmite, fără modificări şi fără permisiunea de modificare. Textul coranic e sacru, la modul fizic. Interpretarea sau devierea, critica şi interacţiunea sunt strict interzise şi pedepsite

exemplar. Spre deosebire de învăţătura creştină, în care îndoiala şi drama filosofică joacă un rol central, Islamul prescrie ordinea şi mersul lumii de la bun început. Ele sunt, deja, aici. Ordinea Islamului e ordinea naturală şi invers. Modelul e complet, ca o capsulă spaţio-temporală din care pot fi extrase, pentru orice clipă a istoriei, pentru orice societate şi seminţie, adevărurile ultime, dar şi îndrumările mărunte, care reglează mersul cotidian al vieţii pe pământ.

Acest edict are o importanţă colosală. Aici se află cel mai influent şi cel mai provocator adevăr al lumii islamice. Aici intervine divorţul, aici se produce fractura care pune Islamul într-o dimensiune complet diferită şi adversă, în raporturile sale cu Occidentul. Numele acestei schisme tectonice e o ordine naturală care consfinţeşte abolirea individului. Unitatea ontologică a lumii islamice nu e existenţa individuală. Axul acestei lumi e *umma*: colectivitatea, globalismul islamic, din care au fost excluse orice ingerinţe, societatea asocială şi uniunea desăvârşită. Ea tinde să devină, prin drept divin şi practică militară, realitatea generală a lumii. Multitudinea şi subtilitatea mijloacelor de propagare a Islamului nu sunt acte întâmplătoare. Obligaţia la universalizare a rafinat o artă care alternează mijloacele violente, presiunile morale şi psihologice, simbolistica extremă şi compromisul tactic. În formele ei cele mai avansate această artă e *taqiya* – un concept complicat, tradus adeseori simplist, prin abilitate, perfidie sau şiretenie. Toate mijloacele sunt admise şi justificate. Cheia acestei siguranţe extraordinare e tocmai ordinea naturală. Odată fixată şi descrisă de revelaţie, ea dictează fără întrerupere şi excepţii. Musulmanul nu îşi permite să glumească nici cu restul lumii, nici cu datinile. Nemişcarea şi forţa în slujba nemişcării garantează conservarea singurei ordini juste. Iar în această ordine, urmând datul unei biologii primare, femeia e pântecul care înmulţeşte, dar şi abaterea, seducătoare şi senzuală, de la esenţa marţială şi masculină a lumii. Natura dictează

îngrădirea şi subordonarea femeii, iar acest ordin trebuie respectat întocmai, pentru a salva ordinea socială de la rătăcire şi dezagregare. Soarta femeii, e, astfel, pecetluită. Izolată, ascunsă, suspectată permanent, împachetată în costume care îi răpesc persoana fizică, femeia e, în Islam, un adversar. Bărbatul e războinicul care poartă lupta (*jihad*) atât în afară, impunând adevărul unic, cât şi înăuntru, construindu-se pe sine, printr-o practică spirituală de ritual strict.

Soldatul ideii pure e impur

Relaţia cu femeia şi locul ei în lumea islamică au fost înţelese, frecvent, drept abuz civil. E aşa, însă acest gen de observaţie nu depăşeşte utilitatea unei reclamaţii. Problema raporturilor cu femeia e, de fapt, parte a unei sfere enorme de devianţă, frustrare şi conflict care domină viaţa erotică şi sexuală a familiilor şi a societăţilor islamice. Bine ascunse, aceste practici au creat mai curând zvonuri şi prejudecăţi. Şi unele, şi altele se dovedesc fondate. Dimensiunea problemei erotice a Islamului nu e, încă, măsurată cu precizia cuvenită, dar existenţa ei nu mai poate fi contestată. Studii şi anchete parţiale ale sociologilor occidentali, chestionare şi investigaţii de presă printre musulmanii din ghetourile Europei occidentale, anecdotica istorică şi constatările poliţiştilor, procurorilor şi medicilor occidentali spun, mereu, aceleaşi lucruri. Incidenţa violului e remarcabilă numeric şi tipologic. În interiorul societăţilor islamice tradiţionale, de pildă în Pakistan, violul e prescris juridic de „instanţe” locale şi aplicat punitiv femeilor vinovate de infidelitate sau frivolitate. Dreptul bărbatului de a pedepsi prin viol o rudă (soră sau fiică) e bine stabilit şi necontestat.

În afara societăţilor islamice, de pildă în ghetourile din marile oraşe occidentale, violul devine o armă. Relatările de presă şi statisticile poliţiei au semnalat apariţia unei epidemii de violuri, în ultimii doi-trei ani. La Sydney, în Australia, unde bande de tineri musulmani îşi anunţă victimele că vor afla ce înseamnă sexul „à la

Liban”, în Berlinul cartierului Kreuzberg, în Danemarca, Suedia, Franţa, Norvegia, schema se repetă: fete şi femei nemusulmane sunt violate, de regulă în grup, de bande de tineri musulmani. În 2004, valul alarmant de violuri înregistrat în Danemarca a fost raţionalizat de muftiul Shahid Medi din Copenhaga cu următoarea remarcă: femeile care umblă fără văl şi se expun prea mult „o cer” şi „o caută”. Documente ale poliţiei din Marsilia adaugă un element suplimentar: chiar după arestarea şi judecarea autorilor, familiile acestora continuă să îşi manifeste nedumerirea, repetând că nu înţeleg de ce trebuie arestaţi bărbaţi care fac un lucru acceptat acasă. De multe ori, aceste declaraţii vin de la mame sau surori ale autorilor. Ele susţin că bătaia, violul şi alte forme de brutalitate fac parte din obligaţiile de îndrumător ale bărbatului şi din îndatoririle cărora femeia trebuie să li se supună.

O altă tendinţă în expansiune e violenţa verbală şi umilirea scatologică a femeilor cu care imigranţii de origine arabă intră în contact, în situaţii publice. Un sondaj efectuat, la sfârşitul lui 2004, printre surorile daneze a pus în evidenţă rezultate şocante: în jur de 80% din surori se plâng de tratament discriminatoriu. Ele povestesc episoade repetate în care tineri musulmani le insultă, adeseori în timp ce se află în îngrijirea surorilor. În alte cazuri, musulmanii refuză îngrijirea sau le atacă pe infirmiere. Alţii se uşurează în mijlocul saloanelor de spital, pentru a protesta împotriva contactului nedorit cu femeile. Acest tablou plasează femeia într-o situaţie aparent contradictorie: pe de o parte un dezgust care provoacă reacţia de respingere, pe de altă parte o sete de umilire care se soldează cu contacte forţate şi perversiuni sexuale aplicate aceloraşi femei.

Comportamentul lui Mohammed Atta, cel mai cunoscut dintre autorii atacului din 11 septembrie, rezumă ambele tendinţe: nu cu mult înainte de atacul sinucigaş, Atta a vizitat un local american cu program erotic total; în schimb, în testamentul redactat cu grijă, încă înainte de a

deveni membru al conspiraţiei, autorul dispune categoric excluderea femeilor din apropierea trupului său. Contradicţia e superficială. Ambele tratamente devin compatibile, în cadrul larg al crizei islamice de încredere a bărbatului, răspunzător pentru buna orientare a lumii, faţă de femeia necunoscută, misterioasă, în mod fundamental lipsită de bună-credinţă şi, drept urmare, nevrednică. Războiul moral-sexual intern e atât de intens, încât conduce la represalii cumplite în sânul familiei, unde femeia e monitorizată şi suspectată clipă de clipă. Ea nu are viaţă publică separată şi nici dreptul de a rămâne în compania altui bărbat (fie el şi rudă apropiată a soţului). Aceeaşi ostilitate explică, măcar în parte, incidenţa neobişnuită a contactului sexual anal, în relaţiile „normale” soţ-soţie. Incestul are, de asemenea, o răspândire suspectă, iar relaţiile homosexuale, deşi pedepsite aspru, sunt încă un semn al crizei de contact cu femeia. Originile acestui blocaj trimit la structura generală de forţă şi dominaţie dictată de teologia şi spiritualitatea tradiţională a Islamului. Acolo se află indignarea originară faţă de prezenţa femeii în lume. Postura eroică a musulmanului şi ordinea rigidă a lumii islamice sunt contrapunctate de principiul feminin. Existenţa acestui principiu nu e, însă, încorporată, ea nu devine premisa unei dezvoltări armonice, ci promisiunea unei mari deraieri. Atletul Islamului se sperie de figura femeii şi se crede pus în pericol de nevoia de-a o satisface. Soluţia acestui soldat infantil al ordinii corecte e violenţa sau actul sexual impur.

Viol în grup cu Eros şi Amor în cazul agresivităţii sexuale de grup din marile oraşe occidentale, rolul se schimbă. Aici apare, deodată, soldatul angajat în jihadul din afară. E bine să ne reamintim explicaţiile muftiului danez. E, în ele, mai multă subtilitate decât se poate crede la prima vedere. Muftiul danez mută, pe nesimţite, din câteva cuvinte, problema codului prescris femeii în Islam asupra tuturor femeilor. Prescripţiile islamice devin astfel

obligatorii şi în Occident, iar strămutarea e stimulată sub ameninţare. Această combinaţie de ambiguitate în declaraţii, subtilizare de valori şi ameninţare indirectă trimite direct la *taqiya*, vechea artă a ofensivei disimulate şi multiple. Violarea femeilor neamului străin a fost mereu un act simbolic menit să umilească şi să distrugă „genetic” forţa de reproducere a tribului advers. Însă acest gen de atac a fost practicat, aproape exclusiv, în timpul războaielor, iar aici paradigma rusească nu are egal. Lucrurile se complică în cazul violurilor în grup practicate de musulmani în Occident. Starea de război nu e declarată, dar comportamentul agresorului are toate elementele unei forţe de ocupaţie.

Agresorul vrea să dispună de femeile învinsului şi lasă în acelaşi timp în urmă o sentinţă simbolică, pe care societatea atacată o înregistrează explicit sau implicit: vitalitatea şi setea de copulaţie nediscriminatorie sunt semnul unei forţe primare, care se bazează pe violenţa pură şi pe creşterea demografică. Societatea gazdă e pedepsită resentimentar pentru succesul ei de bază. În fond, este vorba de societăţi care au rezolvat de mult problema emancipării individuale şi au găsit, prin Eros şi Amor, calea pe care femeia şi bărbatul păşesc împreună. Tocmai cele două eşecuri majore ale Islamului.

Există, în cruzimea cu care agresorul loveşte aceste două opere de armonie umană, ceva programatic şi profund conştient. Asta nu înseamnă că el ar fi devenit, între timp, bărbat. Setea sa de perversiune e intactă, iar alunecarea în anomalie frecventă. În timp ce-l ancheta pe Mohammad Bouyeri, un musulman devotat, ucigaş al lui Theo Van Gogh, poliţia olandeză a descoperit ceva foarte interesant. Bouyeri făcea parte dintr-o reţea largă de tineri musulmani din Olanda care traficau şi organizau vizionări colective de DVD-uri pornografice, cu temă necrofilă, animală sau cu secvenţe de violenţă şi mutilare. Acelaşi grup practica un joc tot mai răspândit între tinerii musulmani din Olanda: colectarea de tinere olandeze,

convertirea lor la islamism şi „internarea” pentru şedinţe colective de viol, bătaie şi umilire. Agresorul de acest gen nu îşi face o problemă din violenţă, dar îndărătul masculinităţii sale războinice se află un timorat, o fiinţă care nu a reuşit, de fapt, să rezolve problema armoniei principiilor masculin şi feminin.

Acest eşec insuportabil e mascat în violenţă şi transferat în comportamente rituale: violul în hoardă, degradarea prin sex anal şi, în aceeaşi serie de acte de bravură infantilă, decapitările regizate. Problema acestui complex închis de anomalii e coerenţa perfectă. El se poate deplasa fără probleme, alunecând pe un terasament religios impecabil, de la o epocă istorică la alta. Busola indică precis obiectivul ultim: desfiinţarea ordinii cunoscute şi instalarea unei lumi fără definiţie, fără contradicţii şi riscuri. Fiind, prin excelenţă, marea promisiune a scutirii de emancipare, Islamul se încheie într-o enormă degrevare de tensiunea existenţei. Într-o nouă copilărie absolută, într-un paradis regresiv şi indolent. În haos. Letali şi exotici, extremi şi inconfundabili, apostolii şi sergenţii terorismului islamic nu sunt totuşi singurii locuitori ai acestei fantasme mortuare. Căderea civilizaţiei clasice a Occidentului e urzită din două părţi. Din afară şi dinăuntru.

Contorsionism educat, cu vedere spre ignoranţă

La sosirea sa năprasnică în Occident, terorismul islamic a găsit funcţia cancerigenă deja ocupată. Şi s-a bucurat. Lipsea execuţia şi de asta se va ocupa Islamul. În rest, terenul era bine pregătit. Elitele intelectuale, circuitul academic, mediile de informare şi sistemele politice erau, în majoritate, pe recepţie. Câteva generaţii de elevi, studenţi şi consumatori de opinie fuseseră educaţi după o formulă stranie şi energică.

Treptat, efectul de acumulare şi trecerea timpului au promovat persoanele şi au popularizat ideile. Promoţiile reeducate au urcat în administraţie, au dat tonul şi personalul marilor ziare şi televiziuni, au utilat aparatele

de partid, ministerele, instituţiile şi labirintul asociaţiilor civice şi al grupurilor de presiune. Dacă efectul de încălzire globală există undeva, atunci aici trebuie căutat: în dilatarea enormă a resentimentului, în automatizarea reflexului antioccidental, în deflagraţia libertăţii de a fi indiferent la civilizaţie, în fine, în apoteoza burlescă a prostiei.

În mai puţin de cincizeci de ani, intelectul profesionist occidental a predat lumii care vine o lecţie iresponsabilă. E greu de spus ce *nu* conţine lexiconul antioccidentalismului occidental: un profesor (distinsul şi perfect necunoscutul Ward Churchill, de la Universitatea Harvard) îi acuză pe cei arşi în Turnuri de fascism, căci măcelul a pus capăt vieţii celor mai vinovaţi decât naziştii; o altă distinsă necunoscută, academică feministă, explică în ce anume constau avantajele circumciziei clitoriene, practicată forţat de musulmanii sudanezi; studenţii nu se lasă mai prejos şi impun Asociaţiei Studenţilor Creştini de la o universitate britanică să adopte membri musulmani; în altă parte, la Newcastle, studenţii decid modificarea orarului de cursuri, pentru a nu crea probleme musulmanilor care vor să se roage; un ateu declarat dă în judecată o şcoală romano-catolică engleză pentru că aceasta refuzase să angajeze un ateu – şi câştigă; un reputat autor de talk-show la televiziunea BBC 1 prezidează senin asupra unei şedinţe de linşaj mediatic organizat sub pretextul unei dezbateri publice la care e invitat ambasadorul Statelor Unite. Ambasadorul pleacă plângând de furie şi umilinţă, dar BBC, o organizaţie care le interzice angajaţilor săi să folosească termenul „terorist”, nu are nimic de spus.

Anecdotica e sinistră şi repetitivă. Deraierile personale şi instituţionale încep prin a stârni râsul şi continuă provocând o greaţă nesfârşită, fără leac. Cunosc destui englezi, francezi, germani, italieni şi americani adânc mâhniţi şi condamnaţi la încetarea vieţii sociale. O greşeală minusculă, o scăpare minimă, o abatere

milimetrică de la dogmă i-ar transforma, pe loc, în „rasişti”, „fascişti” şi, mai nou, „islamofobi”. Mediile oficiale şi mediile „bine” ale Occidentului sunt deja o dictatură. Există teme, termeni, idei, atitudini şi întrebări interzise. Autocenzura a devenit o virtute, iar scandalul caricaturilor daneze a demonstrat că această virtute e aproape generală. Uriaşul lanţ Carrefour are grijă să planteze la intrarea supermagazinelor sale din Franţa un anunţ în franceză, prin care înştiinţează onor clientela că se disociază de „caricaturi” şi, în consecinţă, nu pune în vânzare produse daneze. Un consiliu local din Marea Britanie le interzice angajaţilor să ţină pe birou căni sau ceşti cu desene de purcei. Musulmanii s-ar putea simţi ofensaţi. *Daily Telegraph*, un cotidian ilustru, odinioară conservator, pune pe site-ul de internet, fără nicio reţinere, un anunţ în care se poate citi negru pe alb că articolul cutare a fost retras din considerente, juridice”. Articolul era un interviu cu un cercetător care estima că, în următorii zece ani, Şaria, legea islamică, va înlocui legea britanică în multe dintre comunităţile musulmane din Marea Britanie. După câteva zile, ziarista care a aprobat publicarea interviului a fost concediată. Ziarişti de mare calibru şi popularitate sunt anunţaţi că nu mai pot colabora cu ziarul la care au scris ani buni. Mark Steyn, un scoţian care a relansat pur şi simplu pamfletul şi jurnalismul de opinie, e îndepărtat de la *Daily Telegraph* şi de la un mai puţin venerabilul *The Spectator*. Steyn e prea de dreapta, iar dreapta e un delict, nu o poziţie legitimă, ca troţkismul, maoismul, comunismul, nihilismul şi alte curente practicate oficial şi premiate cu poziţii solide în presă, pentru palmaresul lor ca un crematoriu galactic.

Pe cine interesează? Pe nimeni. Veacul e adjudecat. A atinge şi a desăvârşi acest efect de dogmatism liber consimţit şi acest unghi pustiu de discernământ nu e chiar o performanţă fără merit. Mutaţia antioccidentală a Occidentului e o operă grandioasă şi funestă. Ea a presupus aşezarea inteligenţiei occidentale într-o poziţie

curioasă şi dificilă, un soi de contorsionism educat, cu vederea spre ignoranţa perfectă. Secole de creaţie umanistă şi ştiinţifică occidentală dispar instantaneu din memoria activă a acestui grup care caută altceva, aşa cum sinucigaşul din rama ferestrei caută altceva în golul din faţă. Din acest unghi, prezentul Occidentului începe, în mod bizar, cu epoca premodernă. De atunci, timpul stă nemişcat. Istoria şi gloria Occidentului n-au avut loc niciodată. Lumea e rezultatul faptelor premoderne ale Occidentului, conştiinţa omului e egală cu suma crescândă a culpelor, iar singura urmă lăsată în istorie de europeni şi de americani este presiunea criminală asupra marilor culturi neoccidentale, începând cu Islamul şi terminând cu cea mai apropiată pădure şi cea mai asediată muscă pe cale de dispariţie.

Islamul e colectorul abuzurilor reunite ale tehnologiei, liberalismului şi imperialismului. În adevărata sa natură, Islamul e o Religie a Păcii. Asigurările liderilor comunitari care defilează la televiziune, cu acelaşi text, după fiecare atentat sunt suficiente. Există terorism islamic, e adevărat, dar el nu e terorism, ci reacţia binemeritată la opresiune. Occidentul trebuie să fie atent la sensibilităţile popoarelor umilite, iar acest soi de politeţe datoare impune câteva mici ajustări: îngrădirea opiniei libere, însoţită de introducerea limitelor, a cenzurii şi a tabuurilor. La capătul acestei suite care vizează controlul, autocontrolul şi igiena spirituală se află un purism ideologic de vocaţie paralelă cu ecologismul divin islamic. Occidentul li se prezintă vizitatorilor săi înfăşuraţi în bombe, legat fedeleş. Sunt violate programatic australience vinovate de delictul de omisiune de *burkhal* Femeile trebuie să înţeleagă realitatea secolului XXI: trăim într-o societate multiculturală. Altfel spus, cerinţa muftiului de Copenhaga a fost acceptată. Multiculturalismul duce la mufticulturalism.

Convergenţă funerară

Acest proces nu e posibil decât în măsura în care

mediile intelectuale occidentale adoptă principiile de viaţă ale Islamului. Cultura occidentală nu mai joacă vreun rol, nu mai trage de mânecă şi nu mai obligă. Repetăm la începutul secolului XXI paradoxul arab al secolului X: cultura occidentală nu-l influenţează pe omul occidental. Convergenţa sistemelor devine fapt. Islamul şi antioccidentalismul roşu, brun sau verde intră într-o alianţă din ce în ce mai bine formalizată. Islamizarea e deja un fapt în Europa occidentală, dar cine vede în această capitulare un episod strict apusean se înşală. În decembrie 2005, televiziunea cehă a difuzat im documentar filmat, cu camera ascunsă, într-o moschee din Praga. Imamii au explicat, pe larg, că Islamul e singurul viitor ceh şi european. La două luni după difuzarea filmului, grupul ambasadorilor arabi la Praga a reacţionat cu un protest energic. Restul vă e cunoscut din schema daneză. A spune că elitele occidentale nu ştiu sau nu vor să ştie ce e şi unde duce atitudinea lor faţă de Islam e, deja, un fel de a glumi plicticos.

Semnalele pe care le dă ansamblul cultural occidental sugerează cu totul altceva. Cea mai sumară notaţie înregistrează o convergenţă frapantă de teme, elemente şi decor între repertoriile culturale generale ale Islamului şi cele ale aşa-numitei postmodernităţi occidentale. Ascensiunea devianţei sexuale e una dintre tendinţele cel mai vizibile ale vieţii publice occidentale. Oficializarea relaţiilor homosexuale şi înălţarea lor la statutul de relaţii de întemeiere a familiei, toleranţa în creştere faţă de sado-masochism şi chiar faţă de pedofilie sunt fapte ale prezentului sau ale viitorului imediat. Convergenţa opţiunilor e la fel de bine marcată de fetişurile imagistice. Reproducerea exerciţiilor, a vomei şi a fecalelor inundă filmele şi scena teatrală. Reducerea progresivă a interesului pentru lumină, deformarea grotescă a trupurilor şi discreditarea noţiunii de bun-gust, conformismul sumbru al vestimentaţiei, care cultivă negrul şi exclude culorile, sunt date fixe ale culturii selecte, de

strat superior a Occidentului. Cultul generalizat al aşa-zisei arte primitive înfloreşte şi înlesneşte, de pildă, adopţia complet lipsită de analiză, în circuitul / «Y-urilor expoziţionale a unor forme de barbarie eşuată, gen civilizaţia încă.

Alunecarea de tărâm cultural nu mai suportă explicaţia prin naivitate. Această convergenţă sinistră nu vine din lipsa de observaţie a elitelor, ci din contrariul ei. Din dorinţa secretă de a fi următoarea victimă. Elitele Occidentului pregătesc minuţios, dogmatic şi somnambulic un rit funerar de la care aşteaptă ultima satisfacţie. Autoimolarea. Aspiraţia la dezintegrare, încununarea urii de sine şi oroarea de tot ceea ce scapă spre armonie şi se sustrage schemelor de dominaţie, opresiune şi supunere (Islam). Masochismul nu se practică doar în saloane clandestine. A suferi şi chiar a muri sub pedeapsa duşmanului transformat în partener e voluptatea supremă. Cultul islamic al pedepsei îşi găseşte, astfel, imaginea răsturnată în oglinda intelectului occidental. La rândul său, intelectul occidental recunoaşte în dominaţia brutală a Islamului asupra Erosului natural şi în setea de regresie a aceluiaşi Islam calea spre autodistrugere. Convergenţa e perfectă. Din spatele ei zâmbeşte, cu o clipă înainte de detonare, figura sinucigaşului de profesie. Terorist sau intelectual.

Despre căderea Romei

Nimeni nu e obligat să ia masa cu destinul şi să converseze, ca de la raţional la iraţional, cu Furiile. Însă cine n-o face riscă. Totul. Există un cifru de acces şi o schemă de ripostă în faţa enormei noutăţi a insurgenţei islamice? Elitele politice şi culturale ale lumii occidentale cred, în majoritatea lor, că mijloacele benigne ale eticii şi ale compromisului sunt suficiente, că ele vor supune şi vor elimina neînţelegerea, că vor întoarce din drum infiltraţia violentă a Islamului. Nimic nu susţine însă această speranţă în acelaşi timp nobilă şi puerilă. Opinia şi planificarea politică occidentală suferă de o iluzie aproape

totală în raporturile cu lumea islamică, în general, direcţia de abordare dictată de acest angajament permisiv vine dintr-un impuls rău orientat. Din primul minut al primei zile de după 11 septembrie, liderii Occidentului politic şi cultural au reacţionat făcând pasul înainte, vizitând moschei şi centre culturale islamice, declarându-se gata să înregistreze doleanţe, explicându-se şi justificându-se.

Comportamentul e ilogic. În fond, de ce s-ar explica tocmai cel prejudiciat? Uităm un lucru elementar. Acuzat şi atacat cu violenţă extremă, Occidentul nu are de ce să se disculpe, în toate sistemele logice şi juridice, autorul, făptuitorul e cel care trebuie să se explice şi nu acuzatul sau victima. Inversarea acestui raţionament simplu are implicaţii subtile şi importante. Pelerinajul vinovat pe la moschei şi în faţa camerelor de luat vederi presupune, în subtext, că Occidentul are datorii, că e culpabil şi că trebuie să se străduiască din greu pentru a obţine un compromis sau o vecinătate mai bună. De ce ar fi aşa? De data asta, Mahomed trebuie să vină la munte, în plan moral, această întârziere, această lipsă reflexă de reflex a dat un imperialism al opiniei educate care introduce, generaţie după generaţie, în defetism.

În planul acţiunii politico-militare, Occidentul a întârziat prea mult în aşa-numitul model westfalian, al conflictului între entităţi statale, reglat de forţa aparatului industrial şi adjudecat prin ciocniri masive, de front. Rafinările succesive ale acestui model au îmbunătăţit dramatic aspectele tactice (*blitzkrieg*-ul german şi aşa-numitul *shock & awe* american sunt cele mai spectaculoase exemple). Însă miza noului război e, în întregime, strategică. În mod fundamental, ea trebuie să se adreseze unei provocări generale şi coerente, care aduce în scenă popoare purtătoare de psihologie deviantă şi cultură în criză. Ascendenţa resentimentului şi a teologiei portabile împing o mare parte a lumii spre un neofeudalism oricând convertibil în nuclearism. La acest război participă şi culturile. Nu ştim dacă avem în faţă

barbaria sau cultura barbariei, dar disocierea nu are importanţă. Cu adevărat crucială e deplasarea mizelor, a ţintelor şi a câmpului de luptă spre interior, în perimetre mentale şi psihice. Atacul islamic nu ţinteşte centrul sau muchiile edificiului politic, ci stabilitatea culturală. Lovitura vrea să profite de ezitările vizibile ale omului occidental, spre a forţa o răsturnare generală de valori. Asediul a început. Dacă raţiunea occidentală va reuşi să-i descifreze gramatica, spre a răspunde iraţionalului pe limba lui, atunci noul război va sfârşi, mai devreme sau mai târziu, cu o nouă victorie a civilizaţiei. Dacă nu, războiul nu se va încheia nicicând. Adevărat, nu toate barbariile învinge. Sau, dacă învinge, reuşesc să piardă în timp, dominate şi răstălmăcite de mentalităţile şi instituţiile superioare ale învinsului.

Aceşti termeni au fost reintroduşi în dezbaterea istoriografică occidentală care s-a întors, de curând şi deloc întâmplător, la faimoasa problemă a căderii Romei. A căzut Roma cu adevărat? La mijlocul anilor ’60, revizionismul istoric a imaginat un compromis, o eschivă şi o ficţiune care spun că Roma nu a căzut, ci s-a topit. Culturile romană şi barbară au intrat într-o osmoză prelungă. Civilizaţia romană, fecundată de prospeţimea frustă a oamenilor stepei, a înflorit până la apogeul din care ne tragem cu toţii. Acest fel de a pune problema ameninţă să devină mecanismul de interpretare a noului conflict în care e angrenat Occidentul. Ar fi o eroare gravă. Căci Roma a căzut. Cu adevărat. Doi disidenţi remarcabili ai istoriografiei revizioniste a osmozei (Bryan Ward-Perkins şi Peter Heather) au reluat disputa, spre a enunţa câteva din lucrurile clare pe care istoricii le văd tot mai greu.

Roma s-a prăbuşit cu adevărat, de la un cap la celălalt al Imperiului, în toată adâncimea socială şi pe toată extensia ei culturală. Ce-i drept, Roma nu a căzut într-o zi anume şi acesta e singurul lucru adevărat din discursul revizioniştilor. Prăbuşirea a durat, fie şi numai pentru că era enorm de prăbuşit. Însă, după anul 400, şi

mai cu seamă după 600, în tot fostul Imperiu civilizaţia se restrânge. Arheologia ne spune că emisia monetară se retrage în câteva centre urbane izolate şi dispare din circulaţia provinciilor şi a zonelor rurale. Ceramica se împuţinează. Decoraţiunile şi ornamentica, precum şi tehnologia prelucrării se întorc în timp la modelele primitive. Capacitatea economiei şi a administraţiei de a menţine prosperitatea se stinge. Spre deosebire de fastul de curte oriental, pe care numeroşi comentatori grăbiţi şi turişti de muzeu îl confundă cu civilizaţia, Roma a desăvârşit iradierea egală a bunurilor şi mijloacelor. Aşezări obscure, depărtate de centrele mari ale Imperiului, pulsau în acest circuit, aducându-i omului de rând tehnologie şi educaţie de vârf.

Nimic nu ilustrează mai bine această democraţie civilizaţională decât studiul calităţii şi cantităţii amforelor şi ţiglei. Dacă vorbim de umila ţiglă, cuptoarele romane produceau enorm şi bine. Mijloacele de transport şi reţeaua extinsă de drumuri publice sigure au permis renovarea generală a Italiei şi a provinciilor. Ţigla acoperă vile patriciene de mare lux şi case modeste de agricultor. După anul 500, ţigla dispare. „Ţiglivizaţia” romană e defunctă. Depozitele arheologice sunt goale. Ţigla şi amforele nu mai ajung dincolo de oraşe şi dispar, în scurt timp, şi din acestea. Ţigla care asigura caselor romane un acoperiş practic perfect e înlocuită de stuf şi de lemn. Pentru o mie de ani. Reapariţia ţiglei e atestată izolat, abia în Italia secolului al XV-lea. Roma a căzut cu adevărat. Osmoza e un mit seducător pentru istoricii impermeabili la marea afirmaţie iudeo-creştină a secolelor care au pus capăt barbariei. Fără această sinteză, Occidentul ar fi fost, probabil, o pădure, la nord de Roma. Lumea occidentală s-a salvat, în cel mai grav moment al istoriei sale, printr-o contrapropunere spirituală. Sensul înalt al civilizaţiei noastre comune a alunecat în prizonieratul elitelor. Egalitatea socială a ţiglei romane spune că puterea civilizaţiilor vine din acces şi din răspândire, nu din

migrena pe care o exersează analitic şi profesoral corpul închis al „iluminaţilor”.

În acest sens, democraţia occidentală e un fapt vechi, iar urna de vot o adăugire târzie. Există într-un text obscur, pe care Caragiale l-a publicat în *Gazeta Poporului* şi nu l-a mai reluat în volum, o relatare primară a ceea ce înseamnă civilizaţia comună, aşa cum o cunoşteau românii şi în genere popoarele Europei, la 1895. Textul, intitulat sec „A. Odobescu”, e un foileton în ton tabloid şi istoriseşte, cu un dramatism adeseori ridicol, povestea nefericită de dragoste pe care Odobescu a încheiat-o luându-şi zilele. Una dintre scene reface întâlnirea doamnei Odobescu, o sfântă gata să accepte infidelitatea şi înstrăinarea soţului, cu mama rivalei. Scena e plină de formalism strict şi retorică prescrisă. Cele două femei se întâlnesc şi discută, în fond, o chestiune extrem de delicată, fără să atingă totuşi termeni sau stări triviale. Doamna Odobescu se declară în continuare îndrăgostită de soţul ei şi gata să-i redea, din acest motiv, libertatea. Apoi se va călugări. Replicile, ţinuta semioficială şi amestecul de sentimente contradictorii trimit puternic spre comedia parodică. Însă cadrul acestei lumi e stabil, chiar în umbra caricaturii.

Oamenii conduc relaţii şi respectă raporturi mediate de ritualul burghez al respectului formal. Instituţiile sunt în picioare. O încredere fermă în mersul lumii scoate dintre ipotezele vieţii nesiguranţa, dubiul, îndoiala. Criza e marea absenţă. Suntem la doar douăzeci de ani de turbulenţa terminală a Primului Război Mondial. Nimic nu sugerează că lumea europeană e deja în fierbere subterană, că angoasele, demagogia de masă şi orbirea naţională vor perfora suprafaţa ritoasă şi perfect civilizată a societăţilor. Ridicolul lumii lui Caragiale e, aici şi în altă parte, inocent. Febra se află departe. Caragiale şi lumea lui sunt, în cel mai nobil sens al cuvântului, premoderni. Conservatori. Acum câţiva ani, un foarte bun prieten (Carol Sebastián) a făcut o remarcă, în aparenţă ilogică:

„… la Caragiale e bine. Nu există legionari”. Observaţia nu ţine de regulile succesiunii istorice. Într-adevăr, Caragiale nu putea să scrie despre oameni, idei şi mişcări care aveau să-i urmeze în timp. Însă această absenţă e mai mult decât o nepotrivire de calendar. Lipsa presentimentului şi liniştea acestei lumi care se învecinează cu o catastrofă iminentă simt covârşitoare.

Civilizaţia lumii reflectate de Caragiale e ultima fotografie de grup, clară, a civilizaţiei raţionale a Europei. Toate instantaneele ce-i urmează sunt tulburi şi în mişcare. Din ele se vor naşte pictura şi grafica agitată a modernităţii care lichidează portretul şi nu mai recunosc armonia în figura umană: Picabia şi Picasso, Malevici şi Kandiński. Sfârşitul vechii lumi occidentale avea să fie grăbit de un asalt concentrat, doctrinar şi resentimentar împotriva acelui ridicol burghez împărţit egal (ca ţigla erei romane) de oameni mărunţi care imită verbal demnitatea aristocraţiei. Dispariţia omului de rând, sau mai bine zis transformarea lui din mic funcţionar închis la toţi nasturii în bruta legionară sau în fiara setoasă de ideal revoluţionar, avea să pună capăt unui echilibru pe care nu l-am mai regăsit, de atunci încoace. Atunci a avut loc sfârşitul istoriei. Faimoasa declaraţie de casare a istoriei rostită de Fukuyama în 1989 a fost grosier postdatată. Autorul ei, un teoretician nesigur pe substratul cultural al mişcărilor politice şi un recent răzgândit de la linia neoconservatoare cu care se lansase, a văzut în victoria formelor liberale seninul unei clarificări triumfale şi dovada unei eliberări globale de dileme. Samuel Huntington, cu a sa „ciocnire a civilizaţiilor”, s-a dovedit infinit mai realist. Dar Huntington nu şi-a permis nicio clipă să ignore puterea culturilor. Eşecul lui Fukuyama e un caz tipic de eroare interpretativă. Occidentul a mai trecut prin faţa acestui diagnostic promiţător şi fals. „Sfârşitul istoriei” a mai fost decretat. Ideea după care lumea e pregătită de armonia finală a fost aruncată în joc de împrejurări istorice spectaculoase şi totuşi superficiale,

de agregări temporare şi înşelătoare ale istoriei.

Pacea liberală şi sfârşitul comunismului au creat o astfel de impresie la sfârşitul anilor ’80, repetând de fapt trucul de imagine prin care bonapartismul îi smulgea lui Hegel, în 1805, după bătălia de la Jena, exclamaţia despre „sfârşitul istoriei”. De fapt, finalul propus de Fukuyama fusese sabotat cu douăzeci de ani înainte: într-un interval de numai doi ani, 1978 şi 1980, o suită de evenimente cruciale se succed, cu o densitate de-a dreptul bizară. Dacă există ani de acceleraţie istorică totală, atunci intervalul 1978 – 1980 e un exemplu uluitor. Între septembrie 1978 şi septembrie 1980 ia naştere conturul secolului XXI: Karol Woityla devine Papa Ioan Paul al II-lea, Margaret Thatcher e aleasă prim-ministru al Marii Britanii, armata sovietică invadează Afghanistanul, în Iran izbucneşte revoluţia islamică, Ronald Reagan câştigă alegerile prezidenţiale în Satele Unite, Iranul şi Irakul intră în cel mai lung război al secolului XX. în timp ce ideea comunistă se retrage şi invită verdictul lui Fukuyama, iar consensul liberal occidental devine noul concept global, factorul islamic revine în scenă. Lumea va fi silită să-i constate ascensiunea în zorii zilei de 11 septembrie 2001. Sfârşitul istoriei a fost amânat chiar înainte de-a fi fost proclamat. Momentele de armonie şi desăvârşire finală au – probabil – prea puţin de-a face cu istoria. Dacă apar, ele vin impuse de reuşita culturilor. Aici, Occidentul a atins de mai multe ori apoteoza. Ultima oară, de pildă, în armonia mozartiană. De ce nu ne-am oprit, atunci şi acolo? Din cauza Gnozei – spun I.P. Culianu şi, înaintea lui, Eric Voegelin. Satanismul cognitiv şi presupoziţia originară a Răului au renăscut la intervale mari, au provocat negaţii fundamentale şi s-au transferat în istorie, de unde au acţionat violent asupra culturilor. Deruta „omului recent” pe care Horia-Roman Patapievici a descris-o, furibund şi exact, e mai veche decât masca ei contemporană. Tragedia spirituală pe care Occidentul a reluat-o, în cicluri istorice repetate, este refuzul dogmatic

al lui „ştiu că nu ştiu” şi instaurarea lui „ştiu că ştiu” Triumful Gnozei.

Nu suntem totuşi în situaţia care a precedat îngenuncherea Romei. Situaţia e mai gravă. Asaltul barbarilor care au doborât Roma imperială nu îşi programase înlocuirea civilizaţiei învinse, ba nu avea niciun fel de program. Barbaria antiromană suferea de o violenţă militară nimicitoare şi de o naivitate culturală desăvârşită. În preajma anului 530, regi vizigoţi ca Teodoric şi Teobald pozează din monede care imită servil costumele, inscripţiile şi abrevierile numismatice romane. Doar două detalii îi mai leagă, aproape duios, pe aceşti suverani cvasiromanizaţi de cultura natală: mustaţa şi chica peste urechi. Acest atribut gotic e ultima legătură cu patrimoniul nativ şi ea se va şterge în scurtă vreme. Războiul barbarilor nu avea conţinuturi politice şi era oricum lipsit de capacitatea şi de voinţa de-a forţa schimbări culturale. Barbarii biruie pe câmpul de luptă, dar sunt absorbiţi de cultura pe care o supuseseră militar.

Esenţa acestei trepte infantile a barbariei e sportul unei violenţe stricte, beţia victoriei, vânătoarea de trofee şi pradă, aşa cum vorbeşte despre ele Genghis-Han, într-o anecdotă cronicărească: „Cea mai înaltă menire a bărbatului e să alerge, în goana calului, după duşman, să-l învingă, să-i ia în stăpânire avutul, să-i înece femeile în lacrimi, să-i cheltuiască aurul şi să folosească trupul femeilor lui”. Atât. De fapt, nu e prea mult. Distrugerea, pârjolul şi ruina statului şi a statuilor trec. Roma a pierdut militar. Civilizaţia ei materială a ars aprig sub flacără şi s-a stins, în absenţa administratorilor izgoniţi sau ucişi. Însă valorile au câştigat. Roma nu a fost demisă sau înlocuită. Barbaria s-a abătut asupra Romei fără pretenţii sau alternativă culturală. Dimpotrivă, astăzi, Islamul apare la porţile Occidentului în primul rând cu acest obiectiv. Adversarul nu mai e o populaţie frontal războinică şi religios naivă. Asediul islamic mizează, cu un nihilism expert, pe renaşterea barbariei. Trebuie să rostim, odată

cu Goethe, aflat pe patul de moarte, în 1832, cuvintele care invocă claritatea, deschiderea şi setea de partea bună a lumii: *Mehr Licht*! mai multă lumină! Stingerea e la un pas de noi. Fără reintrarea în cultură, în propria cultură, Occidentul riscă să iasă din istorie.

EPILOG

(Pentru tânărul care cade)

Ţin minte foarte bine, din acea zi pe care nu o accept, o siluetă anume. Un tânăr în cămaşă albă, tăind văzduhul nemişcat, liniştit, cu capul în jos, învăluit în graţia tăcută a unei statui doborâte. Nu ştiu cine era acel tânăr care a plecat de pe World Trade Center. Aud că rudele l-au ghicit, în fotografii. Ştiu doar că părea să aibă în jur de treizeci de ani şi cădea. Şi cade. Încă. Ştiu că nu a ajuns jos. Ştiu că aşteaptă ceva de la noi. Un răspuns. Ce a fost 11 septembrie?

Să gândim bine ce-i răspundem tânărului în cămaşă albă. Trebuie să-i spunem adevărul. Altfel, n-o să-şi găsească odihna. Putem foarte bine să ne cuibărim în apocalipsa de la New York şi să hotărâm cu uşurinţă că istoria a reînceput. A produs generatorul de tragedii o variantă nouă? A ruginit Holocaustul de atâta băgare în seamă? îi ajung Gulagului cincisprezece ani de publicitate? Vreau să spun că, imediat după 11 septembrie, a apărut întrebarea despre sensul istoriei de până în 10 septembrie şi temerea legată de cursul ei viitor. Vom supravieţui? Va mai exista o civilizaţie europeană?

John Lukács, un mare şi prea puţin cunoscut istoric american, plecat din Ungaria la sfârşitul anilor ’30, trăia acum şapte ani presentimentul, dacă nu certitudinea, că nu avem cum să ne despărţim de istorie, că ne vom reîntâlni cu forţa pe care am învins-o miraculos, la mijlocul anilor ’40. Credincios viziunii după care încăpăţânarea iraţională a unui singur om, Winston Churchill, într-o clipă fără speranţă – mai

1940 – a salvat lumea civilizată, Lukács a scris o carte superbă (*Cinci zile la Londra – mai 1940*). Cuvintele

finale ale acestei cărţi scrise de un spirit liberal şi sceptic spun ceva profund despre ultima, ca şi despre viitoarea noastră întâlnire cu neantul. Despre războiul de atunci şi despre războiul de azi:

„În cel mai bun caz, civilizaţia va supravieţui. Şi asta într-o măsură deloc neglijabilă datorită comportamentului lui Churchill, în 1940. În cel mai rău caz, efortul lui Churchill ne-a dat – în special nouă, celor ce eram tineri atunci – încă cincizeci de ani de libertate. Cincizeci de ani până la apariţia unei noi forme de barbarie, alta decât cea a puterii germane şi sovietice. Cincizeci de ani până la apariţia unui nou Ev Mediu întunecat care ar putea să înghită viaţa copiilor şi nepoţilor noştri. Cincizeci de ani! Poate că a fost de ajuns”.

La fel ca nazismul şi bolşevismul, fundamentalismul islamic e un cult revoluţionar. Suntem tentaţi să vedem în primul rând deosebirile, pentru că fundamenta-Islamismul, spre deosebire de nazism şi comunism, s-a căţărat pe ideile unei religii clasice. Însă asemănările sunt izbitoare. În primul rând, trebuie să remarcăm pretenţia comună şi crucială a acestor trei idei care nu vor doar să schimbe lumea, ci să elimine orice alternativă.

Există un lung şir de corespondenţe „în trei” care ţin de un paralelism istoric ceva mai mărunt. Liderii acestor mişcări se lansează în istorie, după experienţe de educaţie sau autoeducaţie semiratate. Autodidactul Hitler, intelectoidul Lenin şi „studentul” de lux Bin Laden împart eşecul spiritual cu alte figuri de veleitari (Che Guevara, Guzman).

De ce apar astfel de oameni şi din ce se hrăneşte geniul lor resentimentar sau de ce nu se salvează ei pe parcurs, nu am cum să ştiu. Există teologi, există filosofi, există oameni cu multă ştiinţă de carte. Ei vor rezolva misterul. Sau îl vor adânci. Eu am încercat din răsputeri, în paginile acestei cărţi, să spun altceva: ceva pentru tânărul care cade.

CUPRINS

Prefaţă (De ce ne apărăm) 5
În ce credea Amy? 11
Câinii de americani 20
11 septembrie 2001 plus 2
(în amintirea lui Roko Carnaj) 23
F-k You! (Mesaj de la Londra) 27
Viaţă normală, la Londra 35
Războiul timpurilor
(Lumi simultane necontemporane) 38
Victoria, regina scuzelor 50
Transplantabilii 58
Human Rights Kitsch 62
J'excuse! (Bazele amneziei occidentale) 68
O stafie bântuie Europa: Europa! 79
Ce ne uneşte 89
Epidemiologia ideilor 93
Tsunanimitatea 103
Lumea ca voinţă de subdezvoltare 114
Terminus (Reevaluarea prin inversiune) 125
Secolul credinţelor 135
Eurabia (Prima înfrângere, al doilea botez) 147
În căutarea viitorului pierdut 151
246 Cuprins
Frica de ruşine (Şi delictul de libertate) 157
La mulţi ani, cât mai diferiţi de 2005! 168
Jihad şi Ahmadinejad (Islam nuclear) 176
Renaşterea barbariei 187
Epilog (Pentru tânărul care cade) 241
Redactor
RADU PARASCHIVESCU
Tehnoredactor DANIELA DUMITRESCU
Corector
ELENA STUPARU Apărut 2006
BUCUREŞTI – ROMÂNIA Lucrare executată la UNIVERSUL S.A.